

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ ТА УКРАЇНОЗНАВСТВА**

***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ***

**IV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
10 травня 2023 р.**

РІВНЕ – 2023

УДК 81+82+37
С91

Редакційна колегія:

Головний редактор –

Відповідальні редактори –

Купчик Л. Є., канд. пед. наук, доцент

Крутько Т. В., канд. філол. наук, доцент

Літвінчук А. Т., канд. пед. наук, доцент

Кінащук А. В., доктор філософії з філології

Голубєва І.В., канд. пед. наук

Осіпчук Н.В., канд. пед. наук

Потапчук С. С., канд. філол. наук

*Рекомендовано до видання вченою радою Національного університету
водного господарства та природокористування.*

Протокол № 5 від 26.05.2023 р.

С91 Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики :
збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(10 травня 2023 р.). [Електронне видання]. – Рівне : НУВГП, 2023. – 386 с.

**Modern Tendencies in the Development of Linguistics and
Linguodidactics: Conference Proceedings (May 10, 2023).** [Electronic
edition]. – Rivne : NUWEE, 2023. – 386 p.

ISBN 978-966-327-556-7

У збірнику матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики» розглянуто низку питань, що стосуються актуальних проблем лінгвістичних та літературознавчих досліджень, традиційних та новітніх аспектів методики викладання іноземних мов, загальної педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики професійної освіти.

Conference Proceedings “Modern Tendencies in Development of Linguistics and Linguodidactics” focus on the issues of linguistic and literary studies, traditional and innovative aspects of foreign languages teaching methodology, theory and history of Pedagogy, theory and methods of vocational training.

УДК 81+82+37

ISBN 978-966-327-556-7

©Автори публікацій, 2023

© Національний університет водного

господарства та природокористування, 2023

**СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

УДК 811.11-112:81'42

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Валерія КОЖАН

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Англійська мова і література»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНАВГУРАЦІЙНИХ
ПРОМОВ ДЖО БАЙДЕНА І ФРАНКА-ВАЛЬТЕРА ШТАЙНМАЄРА**

Інавгураційна промова – це перше офіційне звернення політика до народу після виборів і обрання кандидата на посаду Президента. Вона вважається одним із різновидів усного мовлення, яка відображає не тільки мовця, але й усю країну, демонструючи їх на міжнародній арені [4, с. 83].

У підготовці інавгураційних промов стратегія та тактика є ключовими елементами, які допомагають виступаючому передати своє повідомлення та досягти певної мети перед аудиторією. Стратегія означає процес планування та розробки загальної концепції промови, що передбачає визначення головної мети, аудиторії та теми, яку необхідно висвітлити в промові. Від стратегії залежить загальний характер та напрямок промови.

Стратегія в комунікації позначає процес планування та реалізації комунікативної мети. Тактика, з одного боку, – це засоби мовленнєвого впливу, які використовуються для реалізації стратегії, з іншого боку – це шлях досягнення мети стратегії. В рамках однієї стратегії можна визначити кілька мовленнєвих тактик, які працюють для досягнення мети [3].

Тактика в інавгураційній промові означає конкретні засоби та прийоми, які використовуються для досягнення мети. Вибір мови та тону промови, використання переконливих прикладів, застосування риторичних засобів та інше можуть бути тактиками стратегії переконання.

Стратегія переконання в інавгураційних промовах Ф. Штайнмаєра і Д. Байдена реалізується тактиками:

Тактика ідентифікації себе з народом характеризується встановленням спільності між новообраним лідером і народом, якому він служить. Ця тактика реалізується за допомогою займенника *we / wir* (ми), який позначає першу особу множини. *Wir sind ein Volk, das sich aufeinander verlassen kann* (Ми – народ, який може покладатися один на одного) [1]. Ф. Штайнмаєр застосовує прикметника “*ein*” перед іменником “*Volk*” (народ) вказує на єдність та

спільність всіх громадян Німеччини, тоді як дієслово “*sich aufeinander verlassen*” (покладатися один на одного) підкреслює важливість співпраці та довіри між громадянами країни.

“*Together, we shall write an American story of hope, not fear. Of unity, not division. Of light, not darkness*” (Разом ми напишемо американську історію надії, а не страху. Єдності, а не розколу. Світла, а не темряви) [2]. Джо Байден вживає займенник “*we*” для ідентифікації себе з аудиторією та створення враження єдності та співпраці між ними. Крім того, використання “*hope*” (надія), “*unity*” (єдність) та “*light*” (світло) впливає на емоційний стан аудиторії та допомагає створити позитивний настрій щодо майбутнього.

Тактика спрямування на зовнішню політику спрямована на встановлення чітких зовнішньополітичних пріоритетів та надії на міжнародну співпрацю. Промова президента Д. Байдена зосереджена на зовнішній політиці: *We will repair our alliances and engage with the world once again* (Ми відновимо наші союзи та знову співпрацюватимемо зі світом), яка вказує на важливість партнерства та співпраці з іншими країнами у вирішенні глобальних проблем. Він підкреслює необхідність співпраці та партнерства, а також активно використовує мову, що демонструє силу та рішучість Сполучених Штатів Америки у захисті своїх інтересів та світової стабільності. Це відображає пріоритети його адміністрації щодо взаємодії зі світом, що визначає загальний тон його президентства.

Тактика спрямування на внутрішню політику спрямована на концентрацію уваги на проблемах та викликах, з якими стикається країна внутрішньо. Ці теми можуть включати економічні проблеми, соціальні проблеми, проблеми з охороною здоров'я, проблеми з правами меншин та багато іншого. *Unsere Demokratie steht vor vielen Herausforderungen. Eine ist die politische Spaltung unseres Landes. Wir müssen uns ihr stellen* (Наша демократія стикається з багатьма викликами. Один з них – політична розколотість нашої країни. Ми повинні з ними боротися).

Президент Ф. Штайнмаєр звертається до внутрішніх проблем Німеччини, таких як розділення суспільства на захід і схід країни, зокрема після падіння Берлінської стіни. Він також згадує важливі внутрішні питання, такі як соціальна справедливість, освіта та боротьба з екстремізмом, згадуючи які Ф. Штайнмаєр намагається показати, що він розуміє проблеми, з якими стикається народ Німеччини, і має намір працювати над їх вирішенням.

Отже, для ефективної реалізації стратегії переконання в інавгураційних промовах Джо Байдена і Франка-Вальтера Штайнмаєра виділяємо спільну тактику ідентифікації з народом. Відрізняються промови президентів тим, що Джо Байден фокусується на зовнішній політиці і послуговується тактикою спрямування на зовнішню політику, а в арсеналі Ф. В. Штайнмаєра виділяємо тактику спрямування на внутрішню політику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Inauguration Speech of Federal President Frank-Walter Steinmeier on 19 March 2017. Federal President. URL: <https://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/EN/Frank-Walter-Steinmeier/Reden/2017/03/170319-Inaugural-speech.html> (дата звернення: 30.03.2023).
2. Joe Biden's Inaugural Address: Full Transcript. The New York Times. 20 January 2021. URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/20/us/politics/biden-inauguration-speech-transcript.html> (дата звернення: 31.03.2023).
3. Rubio Rafael. *Communication Strategies in Politics*. Palgrave Macmillan. 2012.
4. Sheller M. Presidential inauguration and the rhetoric of national unity. *Presidential Studies Quarterly*. 2010. № 40(1). P. 77–89.
5. Skinner Q. *Visions of politics: Volume II. Renaissance virtues*. Cambridge University Press. 2002.

УДК 811.2'27'42

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Софія КОМЗЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВІТІВ ПРО ВІЙНУ
(на матеріалі німецької мови)

Соціальні мережі в сучасному світі є основним способом отримання інформації та впливу на світогляд людей. Засоби масової інформації (ЗМІ) використовують сторінки в соціальних мережах, таких як *Instagram*, *Twitter* і *Facebook*, щоб переконатися, що новини переглянула велика кількість людей. Популярність *Twitter* стрімко зросла в останні роки.

Основною одиницею спілкування в *Twitter* є твіт-повідомлення, яке має самодостатню, зв'язну, змістовну єдність. Воно може бути виражене одним реченням та не повинне перевищувати стандартну сторінку друкованого аркуша [1].

Аналізуючи тексти в *Twitter*, можна виділити такі типи цього жанру: інформаційний (операції з інформацією); оцінний (критика один одного, оцінка дій та рішень); імперативний (заклики до певних дій); етикетний (прояв соціальних жестів привітання, вибачення тощо) [3].

У коротких текстах інформація відіграє важливу роль та є різною за призначенням. Основна задача – відповідати вимогам, які висуває автор. Ці

вимоги часто зустрічаються в новинах, оголошеннях і повідомленнях у *Twitter* або *Facebook*. Такі тексти мають різне мовленнєве оформлення, для них характерне використання емоційної лексики, що засвідчує небайдужість чи то закликає до чогось. Неможливо обійтися й без іншомовних слів чи інтернаціоналізмів, оскільки вони входять до складу словосполучень, що виражають важливі поняття суспільного життя. Таке мовлення інформативне, комунікативно спрямоване і характеризується новизною проблематики та суспільною актуальністю [2].

Твіт – це стисле за форматом, але багате на інформацію повідомлення, яке представляє одну подію або об’єкт, складається з кількох речень та легко запам’ятовується. Короткий текст є дуже популярним засобом комунікації та розповсюдження повідомлень, а його головна функція – надання інформації.

У *Twitter* зазвичай шукають інформацію, позначену хештегами. Хештег – це слово або фраза, яка починається із символу «#», за яким слідує комбінація літер. Це може бути в будь-якій частині твіту і найчастіше користувачі додають символ «#» перед словом. Індксація за допомогою хештегів змінила спосіб взаємодії людей один з одним і пошуку інформації в *Twitter* та поза ним [4].

Проаналізувавши короткі тексти в соціальній мережі *Twitter*, можна підсумувати, що новини з України обговорюють люди майже з усіх країн, в тому числі й з Німеччини. Переважно твіти наповнені позитивним змістом. Наприклад, “*Die EU und die westliche Welt können sich glücklich schätzen, dass die Ukrainer für sich und für Europa kämpfen*”, “*Western sollte Sie mit allem versorgen, was Sie brauchen, um Ihr Zuhause zu befreien*”. Німецькомовні користувачі соцмережі *Twitter* вважають українців надзвичайно мужніми, безстрашними, витривалими та вражені їх любов’ю до Батьківщини. Також іноземці проявляють свою підтримку та щиро вірять у перемогу України.

Twitter є одним із лідерів серед усіх соціальних мереж, де обговорюються багато питань, в тому числі й політика та теперішня ситуація в Україні. Німці висвітлюють події в Україні загалом в позитивному контексті.

Отже, *Twitter* – це система, яка дозволяє надсилати й отримувати короткі повідомлення, які називаються твітами. Мережа набуває все більшої популярності серед науковців, студентів, політиків та громадських діячів. *Twitter* перетворився з простого інструменту спілкування в реальному часі, в одне з провідних джерел інформації та впливу на сьогоднішній момент.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каратаєва М. В. Семіотика віртуальної комунікації. Київ, 2014. 244 с.
2. Каптюрова В. В. Синтаксичні особливості повідомлень у *Twitter*. Київ, 2011. Вип. 36. С. 397–403.
3. Компанцева Л. Ф. Інтернет-комунікація: когнітивно-прагматичний та лінгвокультурологічний аспекти. Київ, 2007. 503 с.
4. Кузнецова М. О., Шибко А. П. Прагматичний потенціал засобів текстової комунікації у соціальній мережі TWITTER. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. Кропивницький, 2018. № 164. С. 351–355.

UDC 159.9.316.6

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Софія МИХНИЧ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**PSYCHOLOGISCHES PORTRÄT VON FRIEDENSREICH
HUNDERTWASSER (BASIEREND AUF DEM FILM
«HUNDERTWASSERS REGENTAG – EIN MALER NIMMT
SIE MIT AUF DIE REISE, 1971»)**

Ein psychologisches Porträt ist eine zuverlässige Beschreibung einer Person, die ihre persönlichen Eigenschaften berücksichtigt. Dieses Merkmal umfasst sowohl angeborene als auch erworbene Merkmale, die im Laufe des Lebens aufgetreten sind. Ein psychologisches Porträt ermöglicht es, die Reaktion und das Verhalten einer Person in jeder Situation vorherzusagen, insbesondere in einer schwierigen.

N. V. Dyachuk, T. V. Kryvoruchko und T. V. Svyrydyuk (ukrainische Linguisten) beschrieben ausführlich, wie man ein psychologisches Porträt am Beispiel der Arbeit formuliert und erstellt [2].

William Stern war ein deutscher Psychologe und Philosoph. Er ist bekannt für die Entwicklung der personalistischen Psychologie, die den Schwerpunkt auf das Individuum legte, indem sie messbare Persönlichkeitsmerkmale sowie die Interaktion dieser Merkmale in jeder Person untersuchte, um das Selbst zu erschaffen.

Das Ziel der psychologischen Forschung war das Studium sprachlicher Mittel. Dank dieser psychologischen Werkzeuge können Sie ein psychologisches Porträt erstellen. Die Beschreibung des Aussehens ist wichtig, aber die Hauptaufgabe besteht darin, den Charakter des Charakters und sein Verhalten im Leben zu zeigen und was er darstellt [3].

Die größte Schwierigkeit in der literarischen Porträtmalerei ist gerade jenes psychologische Porträt, dessen Held die wichtigsten Prioritäten für sich selbst betont, auf seine Gedanken achtet, sich auf die Suche nach sich selbst macht und versucht, sein „Ich“ zu verstehen.

Wissenschaftler betonen auch, dass das psychologische Porträt untrennbar mit den emotionalen Zuständen des Helden verbunden ist, die über menschliche Gefühle, Stimmung und Weltanschauung enthalten [3].

Psychologisches Porträt von Friedensreich Hundertwasser wird im Film “Hundertwassers Regentag – Ein Maler nimmt Sie mit auf die Reise, 1971” [1] so dargestellt:

– F. Hundertwasser genießt die Natur (er bevorzugt Wasser, darin er den Fluss des Lebens sieht und wie schön es ist);

- die Schönheit der Menschen ist ihm wichtig (die teilt der Künstler mit Doris Kunstmann);
- er ist hartnäckig und geht seinem Ziel entgegen, das Schiff “Regentag” wieder aufzubauen;
- es ist ihm wichtig, viel zu zeichnen, er ist fleißig und strebt danach, in seinem Job besser zu werden;
- der Künstler sagt, dass ein produktivster Tag, an dem er arbeiten kann ist ein Regentag; damit zeigt der Maler, dass er nicht wie alle anderen ist und über den Tellerrand hinausschaut;
- F. Hundertwasser erwähnt die Palette von Picasso und das bedeutet, dass er jemanden imitiert und versucht, sich ein Beispiel zu nehmen;
- jedes Mal zeichnet er mehr und mehr und das zeigt wie seine Ungeduld aussieht;
- bei der Wiederherstellung von “Regentag” scheint der Künstler in einer anderen Welt zu sein und “trennt” sich von der Realität, was auf Soziophobie und Angst hinweist, das wahre Selbst den Menschen zu zeigen;
- eine Frau ist für Friedensreich eine Muse;
- der Künstler hat ein gutes Verhältnis zu seiner Mutter, ihr gegenüber ist er offen und kann seine Schwäche zeigen.

F. Hundertwasser fühlt sich leicht in der Seele, wenn er in der Nähe des Wassers ist, also wenn er Ruhe braucht.

Ein psychologisches Porträt spiegelt den Zustand und die Seele einer Person wider. Dank des psychologischen Porträts können wir lernen, wie ein Mensch lebt und wie er die Welt sieht. Für Linguisten ist es am besten, die *conditio humana* durch sprachliche Stilmittel darzustellen.

Wenn man den Film analysiert, kann man feststellen, dass Friedensreich Hundertwasser ein außergewöhnlicher Mensch ist. Er strebt nach besserem Ziel, geht an sein Ziel und erfüllt seine Ziele.

Trotz der guten Eigenschaften ist es zu erkennen, dass der Charakter des Künstlers nicht einfach ist. Er ist Soziophob und vom Leben in der Gesellschaft losgelöst. Er fühlt sich einsam, aber er bleibt immer noch eine berühmte Person.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Film Hundertwassers Regentag – Ein Maler nimmt Sie mit auf die Reise, 1971.
2. Мартинюк А. П. Основи наукових досліджень у лінгвістиці : навч.-метод. посіб. Харків, 2007. С. 8. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6795/2/ond.pdf> (дата звернення: 31.03.2023).
3. William Stern. URL: <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/applied-and-social-sciences-magazines/stern-william> (дата звернення: 31.03.2023).

УДК 811.112'37

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Альона МОРОЗ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика.
Переклад і комп'ютерна лінгвістика»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

РОЛЬ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ ЛЕКСИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ В ТЛУМАЧНОМУ СЛОВНИКУ

Сучасна лінгвістика посилює акценти в лінгвокультурології, яка зосереджена на впливі культур на мову та мовлення. Лінгвокультурологічні дослідження українських лінгвістів присвячені культурній функції мови та націокультурній специфіці її мовного застосування.

Основним предметом дослідження лінгвокультурології є мовні одиниці, які містять культурний компонент значення, а саме фразеологізми, лінгвокультуреми, лінгвокультурні концепти тощо. Об'єктивним джерелом для лінгвокультурологічного опису мови, яке дає змогу виділити та описати цінності матеріальної та духовної культури кожного народу, є тлумачні словники.

Для прикладу, на різних етапах розвитку української мови і культури «предметом культурним» можна вважати оселедець (тип зачіски у козаків).

Звернімо увагу на словникові статті, необхідні для проведення аналізу:

Оселедець, дця, чол.

1. Невелика морська промислова риба, яку вживають у засоленому або копченому вигляді. 2. Старовинна чоловіча зачіска у вигляді довгого пасма волосся на голеній голові (перев. у козаків); чуприна [1, с. 858].

Hering, ca. 30 cm langer Knochenfisch der nördl. Meere mit vielen örtl. Abarten u. Rassen; Planktonfresser mit tief gegabelter Schwanzflosse, die Schwimmblase fehlt. Wandern zur Laichzeit in großen Schwärmen zu best. Laichplätzen; Spiesefisch. [3, с. 372]. Буквальний переклад з німецької мови: *Оселедець, кісткова риба північних морів довжиною близько 30 см з багатьма місцевими сортами і породами; Живиться планктонами, з глибоко роздвоєним хвостовим плавцем, без плавального міхура. Мігрує під час нересту великими зграями до нерестовища; коси.*

Лінгвокультурний компонент лексичного значення слова «оселедець» спрямований на традиції і культуру українського народу. Оселедець – це зачіска, яка широко використовується в українській культурі та є символом відважності, сміливості й готовності у будь-який момент віддати життя за свою землю. Тоді ж як відповідник до «оселедець», в німецькій мові “Hering”, не має

лінгвокультурного компоненту, а лише одне пряме лексичне значення.

Лексика, пов'язана з народними повір'ями, фольклором, міфологією, культурно-побутовими та культурно-історичними асоціаціями, яскраво виражає національну своєрідність культури. До цієї категорії можна віднести українське слово «борщ».

Борщ (зменшено-пестливі – *бóрщик, бóрщикок*; збільшені – *борщісько, борщіще*) – «національна рідка страва, що вариться з посічених столових буряків (раніше перев. *заквашених*), капусти з додатком картоплі та різних приправ; у різних регіонах України є свої різновиди борщу, пор. *полтавський борщ з качкою*; якщо до борщу додається м'ясо і його засмажують або затовчують салом, тоді це гаряча перша страва; якщо борщ пісний (з квасолею, грибами або рибою, засмажений на олії), тоді його можна споживати і в холодному вигляді; улюблена страва українців, символ достатку, тому кажуть: «*Борщ – всьому голова*», «*Борщ, капуста – хата не пуста*»» [2, с. 51].

Borschtsch, Suppe aus Rindfleisch, Weißkraut und roten Rüben mit saurer Sahne [3, с. 112]. *Борщ, яловичий, капустаний і буряковий суп зі сметаною.*

Загалом, борщ – це улюблена та знакова страва в українській кухні та культурі, яка має багату мовну та культурну історію. І, як і будь-яка інша страва, вона може мати варіації та рецепти, унікальні для кожної родини чи навіть регіону. Тлумачні словники української мови висвітлюють лінгвокультурне значення слова «борщ», тоді ж як в тлумачних словниках німецької мови відповідник "*Borschtsch*" показує загальне значення.

Лінгвокультурний компонент лексичного значення є важливим аспектом мовознавства та культурології, мови та спілкування, а тлумачний словник відіграє вирішальну роль і допомагає зрозуміти та ефективно вживати слова.

Лінгвокультурні компоненти лексичного значення слова є важливим фактором, який слід враховувати під час вивчення нової мови або під час спілкування з людьми різного мовного та культурного походження. Розуміння цих компонентів може допомогти точніше передати задумане значення та ефективніше зрозуміти слова та вирази співрозмовників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / автор, керівник проекту і гол. редактор В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ Перун, 2001, 2005.

2. Знаки української етнокультури : словник-довідник / В. В. Жайворонок. К. : Довіра, 2006.

3. Neues Universal Lexikon. Feryal Kanbay Evelyn Boos, Carola Feddersen. Stockholm : Lidman Productions, 2014.

УДК 811.112.2'347

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Анна ПАЛЬЧИК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика.
Комп'ютерна лінгвістика і переклад»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ КІНОФІЛЬМІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Кіно – це не лише витвір культури, це також товар. Назви кінофільмів часто лише відображають основну ідею сюжету й приваблюють глядача своєю лаконічною та незвичайною формою. Назва фільму – це перше, що привертає увагу глядачів, тому грамотний переклад цих назв є дуже важливим.

Назва – це орієнтир при виборі фільму глядачем. Вигадати яскравий і влучний заголовок – це мистецтво. Але не менше мистецтво – правильно перекласти назву фільму, щоб вона була рівноцінною до вихідного варіанту. Для цього необхідні не тільки відмінне володіння іноземною і рідною мовою, а й певні екстралінгвістичні знання і творчі здібності [2, с. 353].

Комплексний аналіз перекладів заголовків фільмів показує, що найчастіше зміни обумовлені впливом культурномовної специфіки країни, де виходить в прокат іноземний фільм [2, с. 353].

Вирізняють стратегії і тактики перекладу. Стратегія перекладу – це програма здійснення перекладацької діяльності, що формується на основі загального підходу перекладача до виконання перекладу. Тактика перекладу – це системно організована сукупність перекладацьких операцій, спрямованих на вирішення певного завдання, спираючись на обрану стратегію перекладу [1].

З метою реалізації *стратегій вдалого перекладу назв фільмів* перекладачі послуговуються тактиками прямого перекладу, трансформації назви і непрямого перекладу.

Тактика прямого перекладу реалізується такими мовними одиницями: “*Earthlings*” – «Земляни», “*Mord im Orient Express*” – «Вбивство у Східному експресі», “*Der Dunkle Turm*” – «Темна вежа», “*Roter Spatz*” – «Червоний горобець», “*Alles Geld der Welt*” – «Усі гроші світу». У більшості випадків тактику прямого перекладу застосовують при перекладі таких назв фільмів, у яких відсутні неперекладні культурно-специфічні компоненти.

До тактики прямого перекладу також відносять *транслітерацію* і *транскрипцію* імен та власних назв, що не мають внутрішньої форми. Наприклад, “*Avalon*” – «Авалон», “*Agent Cody Banks*” – «Агент Коді Бенкс», “*Avatar*” – «Аватар», документальний фільм “*Guadalquivir*” – «Гвадалквівір»,

анімаційний фільм – “*Madagascar*” – «Мадагаскар».

Тактика трансформації назви реалізується прийомом розширення, який найчастіше використовують у випадку, якщо назва містить національно-культурний компонент: “*Geliebte Jane*” – при дослівному перекладі «Кохана Джейн», проте така інтерпретація назви зведе нанівець популярність і перегляди фільму. Оскільки українськомовному глядачеві буде складно ідентифікувати повне ім'я англійської письменниці – Джейн Остін, тому шляхом трансформації назва фільму звучить «Джейн Остін».

У перекладознавчих дослідженнях визнано, що трансформації в перекладах обумовлені різними факторами: лексичними, стилістичними, функціональними та прагматичними [3, с. 52].

Тактика непрямого перекладу передбачає заміну назви фільму для збереження семантичної рівності та комунікативно-функціональної еквівалентності. Одна з причин непрямого перекладу – це наявність в оригінальній назві безеквівалентної лексики [3, с. 61].

Перекладачі застосовують тактику непрямого перекладу для відтворення змісту у назві кінофільму з метою підготувати глядача до перегляду: “*Unlocked*” – бойовик, назву якого перекладено не дослівно, а з дещо ширшим поясненням «Таємний агент». Оригінальний переклад підкреслює жанр фільму і привертає увагу любителів трилерів.

Отже, переклад заголовків фільмів повинен бути витонченим у власному стилі, багатим на емоції, водночас цікавим для аудиторії та змістовним. Ідеальний переклад заголовку може передати головну думку кінофільму, викликати бажання в глядачів подивитися фільм. Переклад назв фільмів – це мистецтво, оскільки ми спочатку повинні зрозуміти основну ідею та жанрову форму фільму, а тоді застосовувати принципи та навички перекладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайленко О. А. Поняття «Перекладацькі стратегії» як складова стратегічної компетенції. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. СХХІ (121). С. 148–154.
2. Venuti L. *Strategies of Translation* Routledge Encyclopedia of Translation Studies: Ed. By Mona Baker. L. : Routledge, 2001. P. 353.
3. Venuti L. *The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference*. New York : Routledge, 1998. P. 50–62.

УДК 316.18.02

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Родіон П'ЯТИГОРИК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика.
Переклад і комп'ютерна лінгвістика»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ НІМЕЦЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ КОМЕНТАТОРІВ

Футбольний коментатор описує глядачам деталі подій на футбольному полі, включаючи голи, порушення правил, різні епізоди та інші деталі, такі як поведінка вболівальників та призначені арбітром матчу штрафні удари. Дискурс коментаторів є дуже багатим і описує особливості гравців, футбольних команд, тренерів, арбітрів, вболівальників, турніру чи чемпіонату, газону стадіону за допомогою стилістичних засобів мовлення. Футбольним коментаторам притаманий такий вид дискурсу як спонтанний. Суть спонтанного дискурсу дуже проста, адже коментатор озвучує події, які неможливо спланувати [2, с. 209]. К. В. Снятков, К. С. Серажим та інші дослідники вивчали мовні явища, зумовлені способом подання інформації футбольними коментаторами [1, с. 6].

Коментаторська робота вважається важкою, оскільки потрібно швидко коментувати дії на полі і коротко описувати красиві голи, ефективні відбори м'яча та інші дії. Для допомоги німецькі коментатори використовують наступні стилістичні засоби: емоційний тон та інтонування, які допомагають коментаторам передати свої емоції на події, що відбуваються на футбольному полі, висловити захоплення або розчарування про команди. Коментаторська робота в футболі є дуже важкою та вимагає від коментатора високої кваліфікації та знання футболу. Використання різних стилістичних засобів допомагає коментаторам передати свої думки та емоції глядачам, що робить гру більш захоплюючою та цікавою для глядачів.

Метафора у роботі футбольного коментатора дуже поширене явище. Вона допомагає коментаторам у ситуаціях, коли футболіст іде у боротьбу за м'яч, грає грубо проти свого опонента та в інших подібних ситуаціях. В таких ситуаціях грубі слова за своїм прямим лексичним значенням, такі як *боротися*, *обкрадати* та інші зазнають стилістичних змін [3, с. 98].

Метафори. Німецькі коментатори використовують метафори для описування різних аспектів гри. Найбільш популярні метафори, які використовуються в коментарях, включають «танцювати на межі» (*“auf Messers Schneide tanzen”*), «піти на всі 100%» (*“auf 100 Prozent gehen”*), «бути в

діамантовій формі» (“*in Diamantform sein*”), «шукати слабкі місця» (“*Schwachstellen suchen*”) та «Бетонна оборона» (“*Betonabwehr*”) [1].

Епітети. Коментатори також використовують епітети для описування гравців та їх характеристик. Найбільш популярні епітети, які використовуються в коментарях, включають «король футболу» (“*Fußballkönig*”), «футбольний геній» (“*Fußballgenie*”), «машина забивати голи» (“*Tormaschine*”).

Епітети також відіграють важливу роль у цьому виді дискурсу, адже це найпопулярніший вид опису забитого чи пропущеного голу, а голи у футболі – це найважливіше. Також їх вживають для опису футболіста, атмосфери на стадіоні, рішень арбітрів та в інших ситуаціях.

Метонімії дуже допомагають у фінальній частині матчу. Наприклад, коли команда виграла турнір, коментатори можуть сказати: «Манчестер виграв кубок», маючи на увазі не місто, а саме футбольну команду «Манчестер Юнайтед» чи «Манчестер Сіті» [4, с. 68]. Коментаторська робота в футболі є дуже важкою та вимагає від коментатора високої кваліфікації та знання футболу. Використання різних стилістичних засобів допомагає коментаторам передати свої думки та емоції глядачам, що робить гру більш захоплюючою та цікавою для глядачів.

Футбольний коментатор повинен оперувати футбольними термінами та використовувати метафори та епітети, щоб описати події і деталі на футбольному полі. Використання метафор і епітетів та інших стилістичних засобів є невід’ємною частиною медіадискурсу на футбольному полі. У фокусі дослідження перебувають види художніх засобів, які використовують коментатори, та пояснення їхньої образної мови. Актуальність роботи полягає у виявленні та поясненні особливостей дискурсу футбольних коментаторів, який є цікавим і має багато прикладів асоціацій у спортивному світі, та може бути використаний у викладанні курсів зі стилістики та мовознавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилюк О., Білецька Т. Лінгвокультурологічний аспект дослідження спортивного дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2021. № 1 (46). С. 117–125.
2. Линник Т. Я. Особливості вживання ідіом на позначення часу в англійській мові. URL: <https://e-journals.npu.edu.ua> (дата звернення: 31.03.2023).
3. Струганець П. Метафора у футбольному телерепортажі. *Проблеми гуманітарних наук* : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. Філологія. Дрогобич, 2019. № 44. С. 93–100.
4. Черниш О. Сутнісні характеристики понять «медіадискурс» та «медіатекст» у сучасній медіалінгвістиці. *Наукові записки КДПУ. Сер. Філологічні науки /мовознавство/*. Кіровоград : КДПУ, 2013. Вип. 118. С. 309–312.

УДК 811.112.2'42:004.774.6

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри німецької філології*

Ангеліна ТОГАН

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ДИСКУРСИВНІ ОСОБЛИВОСТІ КУЛІНАРНИХ БЛОГІВ

Поняття «дискурс» відіграє важливу роль у сучасному соціумі та сучасних науках. Вчені таких дисциплін, як антропологія, психологія, історія, соціологія та політика, використовують дискурс як засіб виявлення та пояснення проблем у своїх галузях [2].

Розширена популярність гастрономії привела до повного функціонування комунікаційного середовища – кулінарний дискурс. Традиційні форми, такі як меню і збірники рецептів, і сучасні варіанти, такі як кулінарні блоги, сторінки в соціальних мережах, які присвячені приготуванню їжі, онлайн-мастер-класи і навіть спеціалізовані кулінарні платформи для складних страв, стали надійними джерелами, де можна дізнатися про тонкощі кулінарного мистецтва [1].

З розвитком технологій відбувається й розвиток навичок пошуку інформації в інтернеті, тож кулінарний дискурс не є винятком. Кулінарний дискурс це не лише про приготування їжі, це про їжу загалом. У соціальних мережах, таких як *YouTube*, *Instagram* та *Twitter*, зареєстровано багато блогерів, які їздять Європою, куштують нові страви та діляться своїми емоціями. Блогери люблять ставити себе в певні межі, так звані челенджі, і пробують провести свій день за 100 \$ або навіть менше, що є досить цікавою ідеєю, яка не тільки несе розважальну ціль, але й допомагає людям розрахувати свій бюджет та час.

Дискурс блогерів відіграє соціальну та комунікативну роль, він задовільняє інформаційні потреби глядачів / читачів та полегшує життя в певному аспекті. Використання жартів, гіперболізації та метафор є важливим елементом дискурсу блогерів, завдяки чому мовець створює теплу та тісну атмосферу серед своїх глядачів / читачів.

Блогер досить розповсюджена професія XXI століття. Багато блогерів, які є дієтологами або ж нутріціологами мають сильний вплив на аудиторію.

Успіх відомих блогерів обумовлений кількома факторами, такими як вибір актуальної теми та якісної інформації, яка представлена у їхньому блозі, використанням різноманітних комунікативних стратегій і тактик, а також засобів мови, таких як лексико-семантичні, граматичні, стилістичні та прагматичні характеристики. Крім цього, фурор блогера залежить від його особистих якостей, які визначають його неповторний стиль. Серед цих якостей варто виділити: ерудицію, інтелектуальність, харизму та почуття гумору. Всі ці

фактори спільно впливають на успіх блогера і підтримують інтерес його аудиторії.

Проаналізувавши кілька відео кулінарних блогерів, можемо виділити чітку, видиму структуру відео: зачин, основна частина і кінцівка. Дана структура простежується не лише у текстах, але і у дискурсі. Зачин, або ж іншими словами вступ / початок, досить однотипний – блогер вітається зі своєю аудиторією, може розповісти цікаву коротку історію про його день та описати страву, яку він / вона має на меті приготувати. Основна частина триває довше ніж початок, блогер розповідає про приготування страви, показує інгредієнти та пропорції, також не забуваємо про гумор, що робить атмосферу легкою. У кінці свого відео, мовець куштує приготовану страву та описує свої враження від запаху та смаку, використовуючи різні лексико-семантичні характеристики.

Мова блогера є багатогранною на епітети та вставні слова, в той час як мова в рецептних книгах має свою структуру та граматику. Блогер використовує різні комунікативні стратегії для того, щоб зробити атмосферу неформальною, а книга рецептів додержується формального стилю у своїх текстах: жодного гумору, пестливих слів чи перебільшення.

Варто зазначити, що існують значні відмінності опису страв у блогах та книгах рецептів. Блогер налаштовує своїх глядачів на дружню та легку атмосферу, використовуючи у своєму дискурсі різноманітні стилістичні засоби, тоді як книги дотримуються чіткості та стриманості у своїх текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Климович С. Глютоніми на позначення десертів в українському гастрономічному дискурсі. *Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: реалії і перспективи* : матеріали I Міжнародної наук.-практ. конф. Херсон, 2018. С. 88–91.

2. Cromby, John (2002). Review: David Howarth (2000). Discourse [11 paragraphs]. Forum Qualitative Sozialforschung. Forum: Qualitative Social Research. 3 (2), Art. 6. URL: <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/870/1892> (дата звернення: 18.04.2023).

УДК 811.161

Тетяна БЕРЕСТ
*кандидат філологічних наук
доцент кафедри українознавства
Анастасія ОСМАКОВА
здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія»
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія», Харків*

ВИКОРИСТАННЯ СКЛАДОВИХ ІТ-СОЦІОЛЕКТУ У СУЧАСНОМУ МОВЛЕННІ

В умовах значного зростання інтересу до української мови набувають особливої важливості проблеми слововживання як на рівні опозицій «нормативне-просторічне», «власне-запозичене», так і «діалектне-літературне». У межах цих опозицій, перебуває питання творення й використання професіоналізмів, а також здійснюваного ними впливу на загальне й літературне мовлення. На сьогодні важко назвати сфери діяльності людини, не охоплені комп'ютеризацією, тож актуальним є питання засвоєння й поширення відповідної лексики, зокрема аналізу способів творення та функцій лексичних одиниць ІТ-мовлення, оцінки доречності їх запозичення й вироблення рекомендації щодо вживання в різних ситуаціях професійного й непрофесійного спілкування.

Сфера ІТ в Україні є однією з найбільш динамічних та впливових, навіть за минулий рік вона не втратила своїх позицій та залишилася однією з найбільш прибуткових та перспективних. Вплив ІТ-технологій на наше повсякденне життя, а відтак і нашу активну лексику також є значним. Пересічний користувач інтернету має у своєму мовленні елементи всього спектру професійного мовлення ІТ-спеціаліста: від професіоналізмів до професійного жаргону та окремих елементів професійного аргю [2; 3]. Водночас існує думка, що людина, яка погано знається на комп'ютерних технологіях, але непогано розуміє англійську, зможе зрозуміти близько половини слів професійного вживання програміста. І це твердження не є хибним, адже більшість слів походять саме з англійської мови, тому що термінологія та корпус професіоналізмів ІТ базуються саме на використанні англійської мови. Хоча основа таких професіоналізмів є цілком запозиченою, проте в українській мові вони часто трансформуються й складають пласт лексики, що стоїть між власне англійськими та українськими словами. Тож пропонуємо розглянути приклади професійної ІТ лексики, що активно вживається фахівцями відповідної сфери.

1. Професіоналізми, що виникли на основі загальноновживаних слів англійської мови:

- *ангрейд* (англ. *upgrade*) – ‘модернізація’ (апаратної частини);
- *андейт* (англ. *update*) – ‘оновлення’ (програмного забезпечення);

- *бекан* (англ. *backup*) – ‘резервне копіювання’;
- *геймер* (англ. *gamer*) – ‘гравець’ тощо.

2. Професійні жаргонізми, що виникли на основі професійного жаргону англійської мови:

- *апрув* (англ. *approve*) – ‘підтвердження, схвалення, ухвалення’;
- *баг* (англ. *bug*) – ‘помилка, дефект’;
- *гайд* (англ. *guide*) – ‘інструкція’;
- *геймдев* (англ. *game development*) – ‘розробка ігор’.

3. Професіоналізми й професійні жаргонізми, утворені через трансформацію англійських слів (додавання морфем, усічення основ, основоскладання тощо) і наближення за певними ознаками до українських жаргонізмів [4]:

- *аплікуха* (англ. *application*) – ‘прикладне програмне забезпечення’, наприклад, комп’ютерна програма чи мобільний додаток;
- *дебажити* (англ. *debug*) – ‘виправляти помилки’;
- *дефолтний* (англ. *default*) – ‘стандартний’;
- *дропнути* (англ. *drop*) – ‘видалити, скинути, знищити’;
- *законектитись* (англ. *connect*) – ‘під’єднатися’.

4. Професійні жаргонізми, утворені шляхом переосмислення загальноновживаних українських слів:

- *викотити* – ‘оприлюднити, зробити доступним користувачеві’ (= зарелізити);
- *залити* – ‘вивантажити’ (вивантажити файли на гілку проєкту, яку бачить кінцевий користувач);
- *залізо* – ‘апаратна частина’.

Як уже було зазначено, більшість ІТ-професіоналізмів утворено на основі запозичень з англійської мови. Частину з них модернізовано відповідно до загальних правил української мови, а частина залишилася незмінною. Наявність значної кількості англіцизмів цілком вичерпно пояснюємо переважним розвитком комп’ютерних технологій в англійськомовних країнах. Отже, з огляду на походження й способи творення ІТ-номінацій, вважаємо за недоцільне їх поділ на жаргонізми, професіоналізми та арго. Ми схильні розглядати особливості функціонування й доречність використання ІТ-соціолекту з огляду на ситуацію спілкування (мета спілкування, підготовленість чи непередготовленість мовців).

На сьогодні є проблема як тлумачення нових слів, так і переосмислення усталених термінів ІТ-галузі, тому важливо продовжувати дослідження в цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Винник В. О. Професіоналізм / Українська мова. Енциклопедія. Київ : Укр. енциклопедія, 2004. С. 537–538.
2. Поцулко О. А. Українськомовний комп’ютерний сленг як комунікативна девіація сучасної молоді. *Теорія і практика сучасної психології*. 2017. № 1. С. 69–73.

3. Стадній А. С., Мартинова О. В. Комп'ютерна лексика в сучасній українській літературній мові. Вінниця, 2020. URL: <http://surl.li/hzhj> (дата звернення: 14.04.2023).

4. Шилінська І. Засоби і способи номінації термінів галузі комп'ютерних інформаційних технологій. *Мандрівець*. 2013. № 5. С. 70–73.

УДК 811.111'42

Ірина БОЙКО

асистент кафедри іноземних мов

Анастасія ПРОКОПЕНКО

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ТАКТИКА УМИРОТВОРЕННЯ ОПОНЕНТА (на матеріалі президентського дискурсу Б. Обама)

Механізм маніпулятивного впливу тактики умиротворення опонента полягає в тому, що, погоджуючись з опонентом, Б. Обама дає хибний позитивний настрій для потенційних виборців опонента. Виборці підсвідомо відчують, що можуть довіряти Обамі, оскільки його політика соціально більш орієнтована, ніж політика опонентів-республіканців. Тим самим, кажучи, що опонент прав, Обама маніпулює свідомістю і впливає на вибір аудиторії.

Тактика умиротворення опонента актуалізує концепти ЕКОНОМІКА та НАЦІЯ. Мовні маркери цієї тактики представлені граматично: за допомогою дієслівних форм *Present Simple, Passive*, а також лексично (дієсловами зі значенням згоди: *to agree, to be right* тощо). Невербальні маркери представлені такими жестами: долоню чи вказівний палець спрямовано аудиторії. Просодичні елементи представлені низьким тембром голосу Б. Обама.

Дотримуючись принципів кооперації, Обама під час дискусії з Дж. МакКейном каже, що він згоден із опонентом з приводу необхідності посилення заходів відповідальності, але додає, що це прагнення не повинно обмежуватися лише періодом економічної кризи (актуалізація концепту ЕКОНОМІКА (*crisis*)). Обама підкріплює свої слова, спрямовуючи вказівний палець на свого опонента, що посилює ефект цієї тактики: *Well, I think Senator McCain's absolutely right (вказівний палець) that we need more responsibility, but we need it not just when there's a crisis* (Oxford, September 26, 2008).

Актуалізація негативних ознак концепту ЕКОНОМІКА (зловживання у сфері виділення коштів – *earmarks process has been abused*) впливає на аудиторію, викликаючи зниження довіри до опонентів президента – республіканської партії та її представника Дж. МакКейн. Тембр голосу Б. Обама стає нижчим, створюючи ефект довірливості, і тим самим він переконує аудиторію у своїй псевдо згоді з опонентом. Екстралінгвальний вплив посилює світло-фіолетовий колір сорочки президента: (низький тембр

голосу) *Well, Senator McCain is absolutely right that **the earmarks process has been abused**, which is ...* (Oxford, September 26, 2008).

Тактика умиротворення опонента Дж. МакКейна у питаннях житлового ціноутворення актуалізує концепт ЕКОНОМІКА (*prices*) і маркується жестом: відкритою долонею правої руки Обама показує, що справді має намір стабілізувати політику цін на житло: *Sen. McCain is right that we've got (відкрита долоня правої руки) **to stabilize housing prices*** (Video on the 2nd McCain, Obama debate. October 7, 2008).

Використовуючи тактику умиротворення опонента, Обама висловлює свою згоду з питань зовнішньої політики, актуалізуючи концепт ЕКОНОМІКА за допомогою метафоричної моделі ЕКОНОМІКА – це артефакт, який можна перебудувати. Говорячи “*we*”, Обама вказує у бік аудиторії, чим частково знімає з себе відповідальність за слова, формуючи вигідний йому образ у народу Америки: *And for the most part I agree with Sen. McCain on many of the steps that have to be taken.* (вказує у бік аудиторії) *We've got to provide <...> them with **financial** and concrete assistance to help **rebuild their economies*** (Video on the 2nd McCain, Obama debate. October 7, 2008).

Під час передвиборчої кампанії 2012 року Обама частково погоджується з губернатором М. Ромні, своїм опонентом у питаннях оподаткування, актуалізуючи концепт ЕКОНОМІКА (*tax, corporate tax, expenses, profit*). Актуалізація важливого для аудиторії концепту ЕКОНОМІКА сприяє формуванню політичного іміджу політика шляхом створення позитивних асоціативних зв'язків: Б. Обама – зниження податку – *lower our corporate tax rate*, Б. Обама – податкові переваги – *tax advantages: Governor Romney and I agree actually that we should lower our **corporate tax** rate. <...> to deduct expenses when they move to China; that allow them to **profit** offshore and not have to get **taxed**, so they have **tax** advantages offshore.* (Transcript: Second presidential debate 16 October 2012).

Б. Обама досягає умиротворення опонента, висловлюючи згоду з ним, при цьому натякаючи на невивідну економічну політику його соратників. Так, актуалізуючи концепт ЕКОНОМІКА (*invest*), Обама говорить про робочі місця як вантаж, який можна відправити за кордон (*jobs being shipped overseas*), формуючи метафоричну модель РОБОТА – ЦЕ ВАНТАЖ. Його вказівний палець спрямований у бік аудиторії, акцентуючи, що народ США саме під впливом Ромні інвестує свої кошти за межі Америки: *Well, Governor Romney's right, you are familiar with **jobs being shipped overseas** because* (вказівний палець спрямований у бік аудиторії) *you **invested** in companies ...* (3rd Debate Transcript October 22, 2012).

Дискурсоутворюючі концепти ЕКОНОМІКА та НАЦІЯ актуалізуються у висловлюванні, де Б. Обама підтримує думку свого опонента у питаннях вільного ринку – *free market* та працюючих людей – *American workers*. Використання когнітивної метафори ВІЛЬНИЙ РИНОК – ЦЕ ЛЮДИНА, яка може працювати, створює у свідомості аудиторії асоціативний зв'язок

президента Б. Обама та тенденції змін на краще: <...> *you're right. I mean that's how our free market works. But I've made a different bet on American workers* 3rd Debate Transcript October 22, 2012).

Загалом тактика умиротворення опонента актуалізує ключові концепти ЕКОНОМІКА та НАЦІЯ та супроводжується мовними маркерами, а також кінесичними (жестами розкритої долоні правої руки та вказівного пальця у бік аудиторії та опонента), просодичними (зниженням тембру голосу) маркерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1st Presidential Debate Barack Obama-John McCain Oxford, MS, September 26, 2008 [Electronic resource]. URL: <http://www.clipsandcomment.com/2008/09/26/full-transcript-first-presidential-debatebarack-obama-john-mccainoxford-ms-september-26-2008/> (accessed: 17.11.2010).

2. Video on the 1st Presidential Debate Barack Obama-John McCain Oxford, MS, September 26, 2008. [Electronic resource]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=F-nNIEduEOw> (accessed: 28.12.2015).

3. 2nd Transcript of second McCain, Obama debate. October 7, 2008. [Electronic resource]. URL: <http://elections.nytimes.com/2008/president/debates/second-presidential-debate.html> (accessed: 17.11.2010).

4. Video on the 2nd McCain, Obama debate. [Electronic resource]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VkBqLBSu-o4> (accessed: 24.11.2015).

5. Transcript: Second presidential debate 16 October 2012. [Electronic resource]. URL: <http://politicalticker.blogs.cnn.com/2012/10/16/transcript-secondpresidential-debate/> (accessed: 02.12.2015).

6. 3rd Debate Transcript October 22, 2012. URL: <http://debates.org/index.php?page=october-22-2012-the-third-obama-romney-presidential-debate> (accessed: 02.12.2015).

7. Video on the 3rd Debate Transcript October 22, 2012. [Electronic resource]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tecohezcA78> (accessed: 27.11.2015).

УДК 81.373.211

Яна ВОЛОС

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»*

Олена ЛЕВЧЕНКО

*доктор філологічних наук
професор, завідувач кафедри
Національний університет
«Львівська політехніка», Львів*

ІДІОСТИЛЬ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА: КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПАРАМЕТРИ

Сьогодні ідіостиль того чи іншого письменника досліджують, беручи до уваги як кількісні, так і якісні параметри. За спостереженнями О. Переломової, «для позначення сукупності характерних мовних рис творчості певного письменника в сучасній лінгвістиці вживають терміни «ідіостиль», «ідіолект», «індивідуальний стиль. Більшість сучасних мовознавців послуговуються цими термінами як взаємозамінними» [4, с. 8].

Дослідженню творчості Валерія Шевчука присвячено низку праць, як-от: Г. Гримашевич та Н. Мельник «Семантика кольорів у творчості Валерія Шевчука», Г. Гримашевич та В. Свінцицька «Прислівникова синонімія у творчості Валерія Шевчука», К. Бугайчук «Жіночі міфологічні образи у творчості Валерія Шевчука», Г. Бачинська «Особливості власних назв у творчості Валерія Шевчука».

Українські лінгвісти приділяють увагу аналізу ідіостиля Валерія Шевчука. О. Переломова досліджувала мовний аспект ідіостилю письменника [4], а Т. Бледних – риси та ознаки творчого стилю Валерія Шевчука [1]. У згаданих розвідках здійснено спроби розкрити індивідуальні особливості авторського стилю, виявити зв'язок між мовою та світосприйняттям письменника. О. Переломова акцентує увагу на тому, що «індивідуальна мовна картина світу не лише письменника В. Шевчука, але й героїв його творів національно детермінована. Використання мовних одиниць, що називають суто українські реалії, представляють систему уявлень, насичену народнопоетичною образністю...» [4, с. 125]. Згадана авторка виокремлює такі новотвори В. Шевчука, як *дивогідна, вкмітив, народителька, множність, прохавчо, книгокрад, піврідний, інакшіє* [4, с. 127]. Сучасні корпуси текстів дають змогу уточнити окремі висновки попередніх досліджень. Належить зауважити, що в Генеральному регіонально анотованому корпусі української мови (ГРАК-16) *дивогідний / дивогідно* трапляється 22 рази, наприклад, в Уласа Самчука («Гори говорять!», 1933); в Івана Багряного («Тигролови», 1944); у низці перекладів різних років; дієслово *вкмітив* трапляється в корпусі 6 разів, окрім текстів В. Шевчука, зокрема у Марка Вовчка («Дяк», 1862); абсолютна частотність слова *множність* у ГРАК-16 – 38; книгокрад – 3. Звернено увагу на

зусилля письменника актуалізувати питому рідковживану лексику [4, с. 127].

Досліджено також окремі текстові концепти, відображені у творах В. Шевчука, зокрема концепт ДОРОГА [2].

Актуальною сучасною проблемою різних наукових галузей є українська ідентичність. Н. Кохут розглянула національну ідентичність у творах Валерія Шевчука [3], оскільки В. Шевчук часто звертається до цієї теми. Н. Кохут вважає, що в романі «Три листки за вікном» письменник показує національну ідентичність героя через його ставлення до рідної мови та культури. Наприклад, у героя є намір вивчити українську мову та історію своєї країни, бажання зберегти свою національну ідентичність. Також у романі відображено важливість для героя родинних традицій та звичаїв, що є складником національної ідентичності [3, с. 113]. Основну увагу у праці приділено аналізу мовного матеріалу, який використовує В. Шевчук для вираження національної ідентичності. Авторка зазначає, що письменник часто використовує метафори, образи та алегорії, що символізують українську націю, її історію та культуру [3, с. 112–116]. У романі «Три листки за вікном» В. Шевчук використовує метафору «дерево життя» для вираження головної теми твору – національної ідентичності. Ця метафора стає символом боротьби за існування та самовизначення українського народу в умовах радянської диктатури. [5, с. 147]. І. Погребенко проаналізувала цю метафору у статті «Символіка дерева в романі Валерія Шевчука «Три листки за вікном» [5].

У статті «Символіка природи в романі Валерія Шевчука «Три листки за вікном» О. Єременко досліджує символіку природи в романі «Три листки за вікном» та її роль у розкритті характерів героїв та теми протистояння людини і природи. Автор аналізує різні природні образи, такі як дерева, квіти, вода та інші, та розглядає їхні символічні значення [2, с. 50]. Наприклад, О. Єременко звертає увагу на символіку дерев та їхню роль у розкритті характерів героїв. Вона аналізує роль кожного з трьох дерев у сюжеті та їхній символічний зміст: дуб як символ могутності і стабільності, берізка як символ молодості та ніжності та липа як символ кохання та вірності [2, с. 49–52].

Ще однією з актуальних тем, яку досліджують на матеріалі творів В. Шевчука, є роль національної мови в сучасному світі, зміни, яких зазнає мова через стрімкий розвитком технологій, глобалізацію тощо. У творах Валерія Шевчука можна помітити використання різних мовленнєвих прийомів, які відображають стан мовлення в сучасному світі [1].

Згадані вище праці сфокусовані на аналізі якісних параметрів ідіостилу письменника. Однак ще недостатньо дослідженими залишаються його кількісні параметри. Сучасні корпусні технології дають змогу здобути важливі статистичні дані про лексичний та граматичний склад творів В. Шевчука, їх стилістичну характеристику, особливості використання мовних засобів у конкретних жанрах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бледних Т. Риси та ознаки творчого стилю Валерія Шевчука. Харків, 2014.
2. Єременко О. Б. Символіка природи в романі Валерія Шевчука «Три листки за вікном». *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер. Філологічні науки*. 2014. Т. 24. С. 49–52.
3. Кохут Н. Тема національної ідентичності в творах Валерія Шевчука. *Записки з українського мовознавства та літературознавства*. 2020. Вип. 5. С. 112–116.
4. Переломова О. Ідіостиль Валерія Шевчука : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. 392 с.
5. Погребенко І. Символіка дерева в романі Валерія Шевчука «Три листки за вікном». *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Сер. Філологічні науки*. Ніжин, 2018. Вип. 1 (85). С. 145–149.

УДК 811.161.2'27:316.48

Ірина ГАРБЕРА

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця*

ФРАЗЕОЛОГІЯ У КОНФЛІКТНІЙ КОМУНІКАЦІЇ
(на матеріалі української та англійської мов)

Фразеологія – один із найбільш яскравих і образних засобів репрезентації національного менталітету. Вона дає змогу влучно й емоційно реагувати на різноманітні ситуації дійсності, зокрема конфліктні. Дослідженням ролі фразеологічних одиниць у конфліктній комунікації займалися: Л. Білоконенко («Про деякі конфліктні властивості українських фразем» 2019 р.), Е. Коляда («Фразеологічні одиниці сучасної англійської мови на позначення динаміки конфлікту» 2013 р.), Ж. Краснобаєва-Чорна («Специфіка моделювання негативнооцінних фразем (на матеріалі української, російської й англійської мов)» 2016 р.) та ін. Наразі ж існує нагальна потреба дослідити специфіку використання фразеологічних одиниць під час конфліктних ситуацій комунікації у зіставному аспекті.

Для нашого дослідження ключовими є поняття фразеологічної одиниці (це лексико-граматична й семантична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, що, маючи цілісне значення, відносно стійкі (з допуском варіантності), традиційно відтворені в мові [1, с. 126]) та конфліктної комунікації, яку визначаємо як репрезентацію мовними засобами (зокрема, фразеологічними) процесу створення й розгортання комунікативного

простору, зумовленого зіткненням різних поглядів, позицій, цінностей носіїв мови.

Щоб продемонструвати потужний конфліктогенний потенціал фразеологічних одиниць української та англійської мов, наведемо й проаналізуємо виокремлені нами фразеосемантичні групи, що презентують особливості конфліктної комунікації.

ФСГ «Вербальний конфлікт» на матеріалі української фразеології включає в себе одиниці, які описують момент початку вербального конфлікту: *багнети схрещуються* 'хто-небудь вступає в гостру суперечку, полеміку з кимось', *вчепитися в горлянку* 'вступити з ким-небудь у гостру полеміку, сварку, непримиренний конфлікт, настирливо домагаючись чогось'; репрезентують власне процес розгортання, перебігу вербального конфлікту: *брати в шори* 'лаяти, сварити кого-небудь за щось', *давати духу* 'дуже лаяти, сварити кого-небудь', *давати дрозда* 'дуже лаяти, сварити кого-небудь', *тикати під ніс кислиці* 'сварити кого-небудь', *хапати за горло* 'сваритися', *брати в роботу* 'лаяти, сварити, докоряти кому-небудь за щось', *скребти моркву* 'дорікати кому-небудь або лаяти, сварити когось', *давати чосу* 'гостро сварити, критикувати кого-небудь', *робити сцену* 'сваритися з ким-небудь, виражаючи своє незадоволення', *хатня морква* 'сварка між подружжям, сварка в сім'ї; лайка', *кипить, як у казані* 'відбувається сварка, суперечка'; передають факт вербального конфлікту, який уже відбувся, завершився: *чорна кішка пробігла*; *чорний кіт пробіг поміж ким* 'хто-небудь посварився з кимсь, між ким-небудь виникла незгода'. Так, більшість зафіксованих українськомовних ФО описує вербальний конфлікт, який відбувається у теперішньому часі і з позиції здійснюваної в цей момент активної дії (лаяти, сварити), яку вчиняє вербальний агресор. ФСГ «Вербальний конфлікт» на матеріалі англійської фразеології також у більшості випадків описує процес розгортання вербального конфлікту в теперішньому часі: *be at each others' throats* 'наполегливо сперечатися чи сваритися', *cross swords* 'сваритися, дискутувати', *fight like cat and dog* 'постійно сперечатися один з одним', *chop logic* 'педантично сперечатися до стану втоми', *add fuel to the fire* 'спричиняти загострення ситуації чи конфлікту через провокаційні коментарі', *at loggerheads* 'у жорсткій суперечці чи незгоді', *go to the mat* 'енергійно брати участь у суперечці чи дискусії, як правило, від імені певної особи чи за певної причини', *have a bone to pick with someone* 'мати причини не погоджуватися з кимось, дратуватися', *play devil's advocate* 'займати в суперечці сторону, протилежну тій, що насправді хочеться, яку вважаєте правильною', *sparks fly* 'дискусія стає гарячою або жвавою', *part brass rags with* 'сваритися і розривати дружбу з кимось', *apple of discord* 'предмет суперечки', *a bone of contention* 'питання, щодо якого наявні розбіжності у поглядах'. Однак лише англійськомовні ФО репрезентують намагання припинити, залагодити вербальний конфлікт: *agree to differ* 'перестати сперечатися про щось, тому що жодна зі сторін не піде на компроміс і не буде переконана', *pour oil on troubled waters* 'намагатися залагодити

незгоду чи суперечку словами, які мають на меті заспокоїти, втихомирити учасників».

Цікавою є наступна ФСГ, яку ми визначили, як «Гібридний конфлікт», що об'єднує ФО, які описують неоднозначну конфліктну ситуацію: *брати за петельки* 'загрожуючи бійкою, примушувати кого-небудь зробити щось, виконати свою волю (переважно під час сварки, суперечки)', *вхопити за барки* 'загрожуючи бійкою, примусити кого-небудь зробити щось, виконати свою волю (переважно під час сварки, суперечки)', *заварилася каша* 'зчинилася сварка, бійка, сталося цілковите безладдя', *хоч водою розливай* 'не можна спинити у сварці, бійці і т.ін.' (синтез вербального та фізичного конфліктів) / *a war of nerves* 'боротьба, у якій супротивники намагаються втомити один одного різноманітними психологічними засобами', *at cross purposes* 'непорозуміння через переслідування різних цілей', *battle of the giants* 'змагання між двома провідними партіями' (різні типи конфліктів – психологічний, соціальний, політичний).

Остання ФСГ, «Контекст конфлікту», на матеріалі української фразеології об'єднує ФО, які описують процес спонукання до участі в конфліктній ситуації: *вбивати клин* 'роз'єднувати, сварити кого-небудь між собою', *так його!* 'уживається для вираження заохочення кого-небудь до якоїсь дії (переважно лайки, бійки і т.ін.)'; репрезентують сталі погані міжособистісні стосунки: *мати контри* 'бути з ким-небудь у поганих стосунках, у сварці', *мати рахунки* 'бути в поганих стосунках, у сварці і т.ін. з ким-небудь'; позначають суб'єкта конфліктної ситуації: *базарна баба* 'криклива, сварлива, груба людина'; описують стан заспокоєння після конфлікту: *серце повертається* 'хто-небудь починає прихильно ставитися, відчуває симпатію, любов до когось (переважно після якогось непорозуміння, незгоди, сварки і т.ін.)'; окреслюють відчуття небезпеки, конфлікту: *пахне порохом* 'наближається війна, загрожує небезпека або сварка', *пахне смаленим вовком* 'загрожує кому-небудь або передбачається небезпека, загибель, неприємність, сварка чи бійка'. Англійськомовні ФО зазначеної ФСГ позначають стан готовності до конфліктної ситуації: *on the warpath* 'бути готовим до конфронтації, прагнути її', *at daggers drawn* 'у стані лютої ворожнечі'; потенційно конфліктну ситуацію: *wigs on the green* 'бурхливий або неприємний розвиток подій', *cut and thrust* 'ситуація або сфера діяльності, яка розглядається як створена в умовах змагання'; маніпулювання з метою створити конфліктну ситуацію: *divide and rule* 'вести політику збереження переваги над опонентами, заохочуючи розбіжності між ними, тим самим не даючи їм об'єднатися проти вас'; спостереження за конфліктною ситуацією: *hold the ring* 'стежити за суперечкою чи конфліктом, не втручаючись у нього'; підтримку: *take up the cudgels* 'почати сильно підтримувати когось або щось'; спонукання до участі в конфліктній ситуації: *trail your coat* 'навмисно спровокувати сварку або бійку' (тільки останній семантичний різновид – аналогічний зафіксованому в українськомовній ФСГ).

Можна констатувати, що українська та англійська мови обидві в рівній мірі демонструють потужний потенціал для створення, функціонування й використання конфліктогенних ФО (що підтверджує симетричне виокремлення ФСГ «Вербальний конфлікт», «Гібридний конфлікт», «Контекст конфлікту»); основними кваліфікаційними параметрами ФО, використовуваних у межах конфліктної комунікації обох мов є оцінність (здебільшого негативна), образність (кожен фразеологізм є результатом метафоричного переосмислення лінгвоперсоною дійсності, що її оточує, переживання нею попереднього особистого досвіду тощо), емоційність (фразеологія здатна відображати й викликати повний спектр негативних емоцій людини – відраза, гнів, презирство, сором, страждання, страх (за класифікацією К. Ізарда [2]), експресивність (властивість фразеологізму передавати суб'єктивне, індивідуальне ставлення лінгвоперсона до змісту сказаного в процесі комунікативного конфлікту або безпосередньо до адресата мовлення), антропоцентричність (узагальненим об'єктом і суб'єктом будь-якого комунікативного конфлікту, у розгортанні якого беруть участь фразеологізми, виступає людина); попри певні спільні ознаки й універсальні закономірності в плані фразеологічної репрезентації конфліктної семантики (опис процесу розгортання вербального конфлікту в теперішньому часі для обох ФСГ «Вербальний конфлікт»; використання психологічних засобів у конфліктній взаємодії так само для обох ФСГ «Гібридний конфлікт»), спостерігаємо й відмінні (намагання вербальний конфлікт гармонізувати – лише англійськомовна ФСГ «Вербальний конфлікт»; ФСГ «Контекст конфлікту» для двох фразеологічних фондів є в принципі відмінним у способах репрезентації).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоконенко Л. А. Українськомовна репрезентація міжособистісного конфлікту : дис. ... докт. філол. наук. Дніпро, 2016. 454 с.
2. Izard E. C. The Psychology of Emotions. Springer Science & Business Media, 1991. 452 p.

УДК 811.111'367.625

Віталій ГОРБАНЬОВ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Мова і література (англійська)»*

Наталія КОМЛИК

*викладач кафедри романо-германської філології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Полтава*

**ФРАЗОВІ ДІЄСЛОВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА
ЗАКОНОМІРНОСТІ ЇХНЬОЇ БАГАТОЗНАЧНОСТІ**

Англійська мова багата на фразові дієслова, які допомагають вдосконалити розуміння мови, а також підвищити рівень володіння нею. Однак

не всі фразові дієслова мають лише одне або пару схожих значень. Часто трапляються випадки, коли таке словосполучення має набагато більше значень, які не схожі між собою.

Термін фразового дієслова походить від слова «фраза», яка є найменшою одиницею синтаксису. Фразові дієслова відрізняються від простих дієслів тим, що вони містять у своєму складі два або більше елементи а також фразове дієслово зазвичай можна замінити простим. Використання фразових дієслів додає висловлюванню експресивності [1, с. 16].

Як відомо, фразові дієслова мають різні значення залежно від слова, з яким вони утворюють словосполучення. Саме це й створює складнощі для їхнього вивчення [2, с. 150]. Ця група лексики має різний ступінь поєднуваності з іншими словами, а також різну кількість додаткових значень, які вони можуть мати в різному контексті. Ці дієслова можуть виражати різні характери дій, такі як перехід від одного стану до іншого, спонукання до дії тощо, але у всіх випадках першочергове значення дії репрезентовано власне дієсловом.

Для аналізу було обрано невелику вибірку фразових дієслів, щоб перевірити гіпотезу про залежність між частотою ужитку прийменників і прислівників та кількістю значень, яку надає те чи інше слово дієслову. У статті Бредфорда Джонса наведено 25 прикладів багатозначних фразових дієслів [3]. Найпоширенішим серед детермінувального компонента виявився прислівник *up*, займаючи 10 позицій в наведеному списку та маючи близько 3.7 значень. Наступним за поширеністю є *out* із 7 позицією та середнім значенням 3.8. Було визначено пари, які зустрічаються менше за інші. В аналізованому списку найменш поширеним є *in*, який представлений в єдиному варіанті, а наведений приклад його вжитку має 2 значення. Більш поширеним є *off*, який займає 2 позиції в списку та має середнє значення 4.5. Це дозволяє зробити висновок про те, що між поширеністю детермінувального компонента та кількістю значень, які надає він, є зворотна залежність.

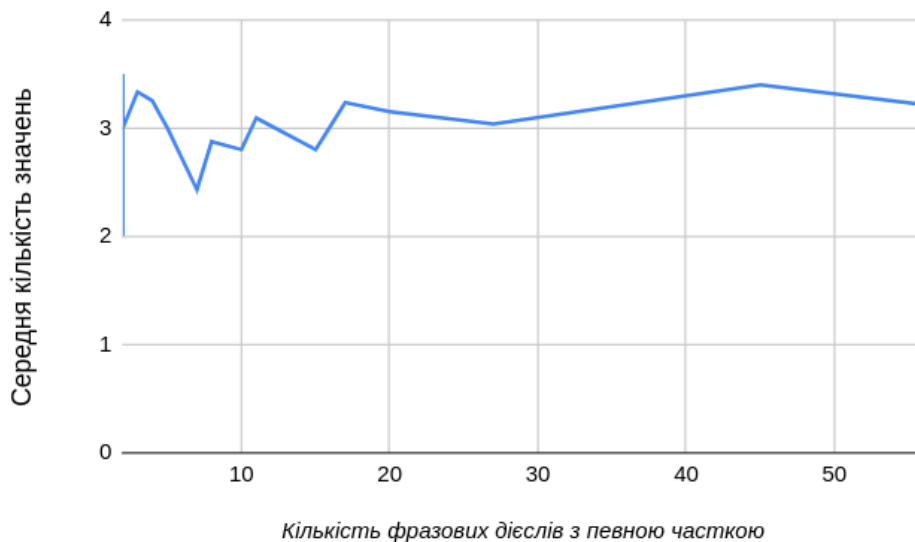
Для підтвердження цієї закономірності було вирішено взяти більшу вибірку фразових дієслів, адже попередньої не достатньо, щоб робити остаточні висновки. Така добірка представлена серед публікацій навчального ресурсу LOI, де є список найпоширеніших фразових дієслів. Цей список складає 390 фразових дієслів, на основі яких і проводилося дослідження [4]. Під час дослідження поза увагою були фразові дієслова, що мали в своєму складі додатковий компонент (*get around to, monkey around with*), випадки де *in* та *into* є взаємозамінними, фразові дієслова з одним значенням, а також прийменники та прислівники, що зустрічаються лише один раз. Таким чином вибірка скоротилася з 390 до 240 фразових дієслів. Сам же процес підрахунку проводився за допомогою табличного процесора Google Sheets.

Було проведено підрахунок та отримано відповідні результати. Найпоширенішими післядієслівними компонентами є *up* (частота використання 56 разів), *out* (45 разів), *off* (27 разів), *in* (20 разів), *down* (17 разів), *on* (15 разів), *back* (11 разів) та *over* (10 разів). Найменш поширеними виявилися: *by, together,*

across, at, about, into (частота використання 2 рази), *behind* (3 рази), *with* (4 рази), *through* (5 разів), *for* (7 разів) та *away* (8 разів).

За результатами аналізу відповідності поширеності прислівників і прийменників та кількості значень фразового дієслова було спростовано попередню гіпотезу щодо зворотної залежності. Натомість, виявлено, що чіткої залежності між поширеністю та кількістю значень немає. Аналіз даних наведено на діаграмі (рисунок).

Залежність між кількістю фразових дієслів з певною часткою та їх середньою кількістю значень

Рисунок

Після проведеного дослідження можна зробити висновок, що прислівники та прийменники не впливають на кількість значень багатозначних фразових дієслів. Важливо зазначити, що за більшої вибірки та з урахуванням однозначних фразових дієслів отримані результати можуть відрізнятися. Однак серед багатозначних фразових дієслів ніяких закономірностей щодо кількості їх значень немає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дворецька І. В. Особливості перекладу фразових дієслів українською мовою. *Advanced education*. 2014. Вип. 2. С. 34–39.
2. Ніколаєва Т. М. Види фразових дієслів в англійській мові (теорія та практика). *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 3. Том 2. 149 с.
3. Jones B. 25 Phrasal Verbs With Multiple Meanings. URL: <https://getmorevocab.com/25-phrasal-verbs-with-multiple-meanings/> (дата звернення: 03.04.2023).
4. List of 390 Most Useful English Phrasal Verbs. URL: <https://skypeenglishclasses.com/english-phrasal-verbs/> (дата звернення: 03.04.2023).

УДК 81'373.43:811.111:004.42

Вікторія ГРИСЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ІМЕННИКОВІ ІТ-НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання про різні шляхи поповнення словникового запасу різних мов. У своїх розвідках науковці намагаються визначити особливості перекладу сучасних неологізмів у газетному, політичному та інтернет-дискурсах англійської мови (Р. Петухова, І. Кобякова), окреслити специфіку утворення фонологічних неологізмів в англійській мові (О. Пікуш), проаналізувати особливості структурно-семантичного потенціалу англійськомовних інновацій сфери інформаційних технологій та Інтернету (О. Ситенко) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення походження неологізмів у споріднених та неспоріднених мовах.

Мета розвідки – схарактеризувати іменникові ІТ-неологізми в англійській мові в аспекті короткого словотвірного та семантичного аналізів.

Лексичні неологізми виникають тоді, коли з'являється необхідність назвати нові реалії, які раніше не існували: укр. *смартфон, лептон, гігабайт, драйвер*. Зі свого боку семантичні неологізми – слова, які вже відомі, але набули нового значення: укр. *макінтош*, яке раніше мало значення «пальто або плащ із прогумованої тканини», а зараз також використовується для позначення комп'ютерів фірми “*Apple Computer*”, які не є сумісними з ІВМ.

Упровадження комп'ютерної техніки в життя сучасного суспільства зумовили виникнення інформаційних неологізмів. Неологізми інформаційних технологій виконують в мові виключно номінативну функцію, називаючи поняття:

- *cyber squatter* – людина, яка перепродає доменні адреси [2];
- *hosting* – послуга з надання дискового простору для фізичного розміщення інформації на сервері, що постійно перебуває в мережі [5];
- *copy past* – використання шляхом механічного копіювання інформації з чужих вебресурсів на своїх вебсторінках [2];
- *alpha geek* – головний спеціаліст; людина, яка краще за всіх працівників певного офісу або відділу розбирається в комп'ютерах [5];
- *information broker* – людина, яка продає інформацію про ту чи іншу фірму або компанію, здобуту за допомогою ретельних досліджень або із

застосуванням корпоративного шпигунства [5];

– *information tamer* – автор, який спеціалізується на написанні робіт, у яких пояснюють складні поняття з галузі науки, комп'ютерної справи і т.д. [5];

– *sysadmin* – скорочена форма для «системний адміністратор», який відповідає за правильну, безперебійну роботу комп'ютерної техніки та програмного забезпечення [4].

В інформаційній сфері часто використовуються слова, які утворені за допомогою телескопії – спосіб словотвору, в якому використовуються фрагменти двох слів, щоб сформувавши нове слово. Наприклад, слово *netiquette* складається з двох слів “*network*” і “*etiquette*” та використовується для опису правил поведінки в мережі. Сучасні технології дали поштовх до утворення нових слів: *webinar* (поєднання слів “*web*” і “*seminar*”), що означає онлайн-семінар. Інший неологізм *netizen* походить від “*network*” (мережа) і “*citizen*” (громадянин), що означає людина, яка проводить більшу частину часу в інтернеті. ЛО *infomania* утворена шляхом злиття слів “*information*” (інформація) і “*mania*” (манія), говорить про майже залежність у потребі постійно перевіряти соціальні повідомлення.

У сучасній мові використовуються як класичні, так і нові методи словотвору. Наприклад, з використанням префікса “*e-*” утворено слово “*e-quaintance*” на позначення знайомого, з яким людина спілкується тільки через Інтернет. Це слово походить від “*acquaintance*” (знайомство), де “*e-*” є скороченням від “*electronic*”. Аналогічні слова, утворені за допомогою префікса “*e-*”: *e-ticket* (електронний квиток), *e-wallet* (електронний гаманець), *e-business* (купівля та продаж речей або послуг через Інтернет), *e-learning* (онлайн-навчання) [3].

Таким чином, семантика проаналізованих ІТ-неологізмів засвідчує їхню актуальність та затребуваність у сучасному мовному просторі. Визначено, що досліджувані іменникові ІТ-неологізми виконують номінативну функцію в англійській мові та можуть бути утворені шляхом телескопії або послуговуючись префіксальним способом словотвору. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у більш детальному словотвірному аналізі іменникових, прикметникових, дієслівних та прислівникових ІТ-неологізмів на матеріалі англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єлісеєва В. В. Лексикологія англійської. СПб. : Вид-во СПбГУ, 2003.
2. Неологізми у сфері ІТ. URL: <https://dut.edu.ua/> (дата звернення: 16.04.2023).
3. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com> (accessed: 16.04.2023).
4. The Online Oxford English Dictionary. URL : <https://www.oed.com> (accessed: 16.04.2023).
5. Updates to the OED. URL: <https://public.oed.com/updates/> (accessed: 16.04.2023).

УДК 811'111

Діана ЄВТИМОВА
*викладач кафедри германських і східних мов та перекладу
Міжнародний гуманітарний університет, Одеса*

СУЧАСНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ ДИСКУРС: КОНСТИТУТИВНІ ОЗНАКИ

Інституційний дискурс співвідноситься з ситуаціями, коли люди виступають як представники тієї чи тієї громадської групи та в якійсь одній ролі (напр., адвокат – підзахисний, політик – виборець тощо), і визначуваний як спілкування, у рамках якого протиставляються типи спілкування, що склалися в суспільстві та відображають специфіку певного соціального інституту. Суть інституціоналізації полягає в типізації повторюваних дій і пов'язаних із ними очікувань. Поведінка людей в інститутах стає взаємно передбачуваною. Ця передбачуваність фіксується у рольовій поведінці та властивих тому чи тому інституту нормам. Відіграючи соціальну роль, людина у своїх очах і в очах оточуючих зберігає позарольову (метафункційну) ідентичність, але така ідентичність тимчасово відступає на другий план. Якщо ж вона виходить на перший план, то порушуються звичні норми інституційного спілкування.

Н. Андрейчук зауважує, що інституційний дискурс виступає як повторювана функційно-смилова єдність породжених соціальними інститутами системно-організованих знаків, які моделюють життєвий світ людини у соціумі певної доби, утворюючи лінгвокультурний простір, який одночасно слугує моделлю інтерпретації цього дискурсу [1].

Соціальні інститути виникають для виконання найважливіших функцій суспільства – організації соціуму як цілісного утворення з ієрархічною структурою, захисту суспільства, соціалізації нових членів суспільства, отримання нових знань, поширення інформації тощо. У сучасному комунікативному просторі виділяють такі види інституційного дискурсу: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний, масово-інформаційний та ін. Соціальні інститути історично зумовлені, нові інститути виникають з урахуванням наявних, якщо у цьому є потреба.

Основними учасниками інституційного дискурсу є його представники (агенти) та ті, хто звертається до відповідного інституту (клієнти), напр., учитель та учень, священник і парафіянин, лікар і пацієнт тощо. Інституційний дискурс має три модули спілкування: 1) спілкування між агентами (внутрішній інституційний дискурс); 2) спілкування агента з клієнтом (стандартний інституційний дискурс); 3) спілкування між клієнтами у зв'язку з їхніми потребами, які має задовольнити інститут (зовнішній інституційний дискурс). Отже, ключова роль в інституційному дискурсі належить спілкуванню.

Основними категоріями інституційного дискурсу постають

інституційність та інтердискурсивність: 1) інституційність визначується градуальністю, тобто має жорсткі та м'які варіанти вираження; 2) інтердискурсивність має відмінності в інтерпретації: а) своєрідний «перегук» дискурсів, коли в текстах, що належать одному типу дискурсу, можна знайти «сліди» (синтаксичні конструкції, мовні звороти, фразеологізми, лексичні одиниці тощо) інших дискурсів, тобто інтердискурсивність трактується через спільність окремих елементів мовної системи, через мовні знаки; б) діалог дискурсів (підхід через текст і текстові системи): якщо вплив текстових систем актуалізується через мовні знаки, але як подібність тем, сюжетів, мотивів тощо, то, очевидно, має місце діалог дискурсів, тобто інтердискурсивність. Обидва погляди цілком правомірні і підкреслюють різні боки одного явища.

Інтердискурсивність як багатомірне явище може виявлятися в різних формах: і через мовні знаки, і через текстові системи, і через різні коди. Безперервність дискурсного континууму забезпечується інтердискурсивністю. Нині розвиток процесів комунікації призвів до появи дискурсної гетерогенності, що реалізується шляхом побудови одного типу дискурсу за моделлю, властивою іншому типу дискурсу. У такий спосіб, межі різних типів дискурсів розмиваються, дискурси «перетікають» один в інший, що дає змогу говорити про «інтердискурс» як інтегроване в цілісну систему людське знання, розсіяне в багатьох дискурсивних формаціях. Говорячи про дискурсну гетерогенність, доцільно розглядати її не як однорідний феномен, а як явище, що виступає мінімум у двох різновидах: а) облігаторній дискурсивній гетерогенності, суть якої полягає в тому, що до складу певних типів дискурсу входять блоки з інших типів (напр., військовий дискурс, який обов'язково включає медичний, фінансовий, юридичний, педагогічний, науковий, спортивний тощо дискурси); б) селективність включення забезпечується тематичною єдністю: всі блоки висвітлюють питання існування та функціонування військового соціального інституту, а ті, що не відповідають цьому тематичному обмеженню, відсікаються.

Під час інституційного дискурсу виконуються такі типи дій, виокремлені Ю. Габермасом: 1) стратегічна дія (агент організує послідовність операцій відповідно до певної мети; головною характеристикою цього типу дії є вибір певного курсу з альтернативних варіантів з урахуванням реальних обставин); 2) нормативна дія (йдеться про вчинки агентів, які співвідносять свої дії з системою норм і очікувань поведінки один одного, які впливають із цих норм; у психології така поведінка описується в термінах настанови); 3) драматургічна дія (на перший план виступає стилізація своєї поведінки, що організовується як роль, яка розігрується перед учасниками дії); 4) комунікативна дія (акцентується вербальна та невербальна взаємодія між учасниками дії, що інтерпретують позиції та дії один одного та прагнуть консенсусу) [2].

Отже, інституційний дискурс: а) об'єктивно виділяється як особливий тип спілкування з конститутивною ознакою – виконання соціальної потреби, необхідної для суспільства; б) виражається як система дій, рольових

розпоряджень і норм поведінки. Найважливішими функціями інституційного дискурсу є перформативна, нормативна, презентаційна та парольна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук Н. Жанровий простір англійського інституційного дискурсу кінця XV – початку XVII століття. *Лінгвістичні студії*. 2011. Вип. 23. С. 110–116.
2. Habermas J. *The Theory of Communicative Action*. Boston : Beacon Press. 1984. 562 p.

УДК 811.11-112:81'42

Микола ЗУБЧИК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ ОЛАФА ШОЛЬЦА**

Політична промова – заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін, зазначає Л. Мацько [2, с. 4]. Промови ретельно готуються, є рідко спонтанними і максимально ефективними, тобто містять велику кількість лінгвориторичних засобів, у тому числі й стилістичних.

Стилістичний прийом – це цілеспрямована заміна традиційних, зафіксованих у словниках фігур мови на нові, ситуативні та індивідуальні [1, с. 19]. Ці прийоми надають політичній промові експресивності, емоційності, переконливості та образності. До найпоширеніших стилістичних прийомів належать анафора, антитеза, багатосполучниковість, безсполучниковість, градація, епіфора, інверсія, паралелізм, літота, синекдоха, епітет, порівняння, метафора, паралелізм, гіпербола, метонімія, алітерація.

Проаналізувавши промови Олафа Шольца *перед німецьким Бундестагом в Берліні* [4] та з нагоди «*Міжнародної експертної конференції з питань відновлення, реконструкції та модернізації України*» в Берліні [5] на предмет застосування персоніфікацій та епітетів, можна зробити висновок, що він уміє доносити складні ідеї в чіткій і лаконічній формі.

Персоніфікація, також відома як уособлення чи прозопопея, це один з видів метафори, коли неживі предмети, явища, абстрактні поняття наділяються

людськими ознаками і властивостями. Часто за допомогою цього тропу досягають ефекту, що сприяє оживленню неживого світу [3, с. 94]. Найяскравіші персоніфікації з промов Олафа Шольца: *“das alles sind Maßnahmen, die dazu beitragen, dass sich die Ukraine verteidigen kann”* (це все заходи, які допоможуть Україні захистити себе); *“denn es ist wirklich Krieg in Europa”* (тому що в Європі дійсно йде війна); *“Ukraine aktiv eine bessere Zukunft gestalten können”* (Україна може активніше формувати краще майбутнє); *“die Konferenz hat mich in meinem Optimismus bestärkt”* (конференція зміцнила мій оптимізм).

Епітет – це будь-яке означення, що дає образну характеристику предметові, явищу, особі, дії, процесу, підкреслюючи його характерну рису, визначальну якість і вживається для образного змалювання, увиразнення характеристики чи вираження емоційного ставлення до кого-небудь або чого-небудь [3, с. 86]. Олафом Шольцом використано такі епітети як: *“massive Wirtschaftskrise”* – масштабна економічна криза; *“furchtbare imperialistische Angriffskrieg Russlands”* – жахлива імперіалістична агресивна війна Росії; *“furchtbarer Krieg”* – жахлива війна; економіка у світі; *“klügste und besten Köpfe”* – найяскравіші та найкращі уми; *“immense Herausforderung”* – величезний виклик; *“komplexe Aufgabe”* – складне завдання.

О. Шольц – стриманий політик з дуже офіційним стилем мовлення. Однак, використані ним епітети та персоніфікації сприяють створенню емоційного впливу на аудиторію. Наприклад, епітет *“furchtbare imperialistische Angriffskrieg Russlands”* – жахлива імперіалістична агресивна війна Росії – створює образ жаху і страху по відношенню до події. Він підкреслює негативність описуваної війни, і викликає у аудиторії негативний образ Росії.

Ще одне завдання стилістичних засобів – зробити промову більш запам'ятовуваною. Персоніфікація надає абстрактним ідеям та концепціям образи, які легше сприймаються пересічною людиною. Наприклад, персоніфікація *“Ukraine aktiv eine bessere Zukunft gestalten können”* – Україна може активніше формувати краще майбутнє – допомагає підкреслити вплив України на її власну майбутню долю, а також активність та визначеність її дій.

В цілому, виступи О. Шольца характеризуються вдумливим, виваженим підходом, з використанням різних стилістичних засобів, зокрема епітетів та персоніфікацій, з метою зробити промову більш емоційно зарядженою та яскравою, а також для кращого розуміння важливих питань, що стосуються відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця : Нова книга, 2004. 272 с.
2. Мацько Л. І. Лінгвістична риторика. *Наука і сучасність* : зб. наук. праць. К. Логос, 1999. Ч. 4. С. 3–16.
3. Стилістика української мови (Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові засоби мовлення) : навч.-метод. посіб. для студентів-філологів закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-тет української філології, К-дра української мови та

методики її навчання ; уклад. І. І. Коломієць. Умань : Візаві, 2019. 240 с.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

4. Abschlussrede von Bundeskanzler Scholz anlässlich. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/abschlussrede-von-bundeskanzler-scholz-anlaesslich-der-international-expert-conference-on-the-recovery-reconstruction-and-modernisation-ukraine-am-25-oktober-2022-in-berlin-2138446> (дата звернення: 11.03.2023).

5. Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz... URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/rede-von-bundeskanzler-olaf-scholz-2160674> (дата звернення: 11.03.2023).

UDC 61:81'25:811.111

Дар'я КАРАЧОВА

кандидат філологічних наук

доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу

Тетяна АГІБАЛОВА

кандидат філологічних наук

доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», Харків

**THE ROLE OF GENDER-NEUTRAL VOCABULARY
IN THE MODERN ENGLISH LANGUAGE**

Today, in connection with the world globalization processes, the influence of the West and Western culture is becoming increasingly significant in linguistics and translation studies. As you know, in recent years, modern Western life has been greatly influenced by a fairly new socio-cultural phenomenon – gender equality, which manifests itself in both social and scientific spheres: the culture of behavior, literature, translation and other spheres of life. Ignoring this influence is no longer possible, so various methods of studying the latest gender characteristics are gaining popularity.

So, based on all of the above, it is important to note that the concept of “gender” is no longer just a simple designation of a person’s sexuality, “gender” began to be considered a socio-cultural and psycholinguistic phenomenon. And this means that gender equality can be studied by both general linguistics and psycholinguistics [1].

The phenomenon of gender equality is unique from a linguistic point of view and deserves a detailed study because, in our opinion, it can significantly transform the entire system of classical English grammar and bring it to entirely new level in the future, which cannot but be reflected in the field of linguistics, but also the field of translation, because the translator will be responsible for a high-quality and adequate translation, considering all the latest globalization processes that have appeared in linguistics in recent years.

Nowadays, gender linguistics remains an understudied linguistic variety, although it was distinguished as a variety quite a long time ago. Therefore, more and more scientists are trying to investigate this topic. And the appearance of such a phenomenon as gender equality, in general, has caused considerable interest among scientists and researchers worldwide.

Gender-neutral (gender-inclusive) language is usually understood as a language based on maximum isolation from gender. In some sources, it is also called non-sexist or gender-fair language. The purpose of using this language is to avoid words that can be perceived as a manifestation of discrimination or humiliation of representatives of a specific gender. Introducing and spreading gender-neutral language aims to reduce the number of gender stereotypes rooted in traditional language and culture and to bring society to social changes [2].

It must be noted that gender equality in the field of linguistics involves the use of a certain gender-free vocabulary, which is an interesting topic for research. Gender neutrality is based on the idea that language and other social institutions should avoid distinguishing according to people's gender to avoid discrimination and the impression that there are social roles for which one gender is better suited than another. Thus, as we can see, such a phenomenon is already beginning to affect the linguistic field and, perhaps, will significantly transform it in the future because the appearance of such processes is usually an essential step toward profound speech transformations. For example, the pronoun *they* was always used in the plural [3] and based on this, the use of grammatical constructions in the sentence where it was used was subject to clear rules. However, with the influence of gender equality, the pronoun *they* began to be also used in the singular, which makes it much more challenging to subordinate the constructions of classical English grammar to it. Such newly formed linguistic processes require careful research and analysis and are extremely interesting to study.

Nowadays, there are several approaches to the formation of gender-neutral language:

- maximum avoidance of gender-marked pronouns in the language, such as *he* or *she*, replacing them with the neutral substitute *they*;
- language restructuring to avoid pronouns and gender-binary nouns and adjectives altogether. For example, “a person whose profession is teaching children conducts an open lesson” instead of “a teacher conducts an open lesson” [4];
- lengthening sentences to avoid the gender of nouns.

In that case, you can immediately notice that usually, the binary nature of some words significantly lengthens sentences and avoids details, making such language a little more difficult to understand.

In the modern world, English, as an international language, undergoes the most powerful changes and lexical-grammatical transformations. With the spread of the influence of the Internet, modern society seeks to communicate faster, so the length of words plays a vital role in saving time. Therefore, the phenomenon of gender equality, with its desire to eliminate any sexual affiliation, may also indicate

significant changes in the future. The emergence of a new phenomenon – gender equality in the context of globalization has significantly impacted the linguistic and translation fields, highlighting gender-neutral vocabulary and its influence on the grammatical constructions of the language.

BIBLIOGRAPHY

1. Карачова Д. В. Гендерні особливості перекладу науково-технічних текстів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2019. № 2 (325), Ч. 2. С. 163–170. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-2\(325\)-163-170](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-2(325)-163-170). (дата звернення: 11.03.2023).

2. European Parliament. Gender-neutral language in the European Parliament. Retrieved from http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf journal. URL: http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf (дата звернення: 11.03.2023).

3. Gender-Neutral Pronouns. URL: <https://www.dictionary.com/e/gender-sexuality/gender-neutral-pronouns/> (дата звернення: 11.03.2023).

4. Glossar zur Grünen Jugend. *Grüne Jugend Dortmund*. URL: <https://docplayer.org/220738975-Glossar-der-gruenen-jugend-berlin.html> (дата звернення: 11.03.2023).

УДК 821.161.2:821.163.4

Андрій КВАСНИЦЬКИЙ
здобувач II рівня вищої освіти
кафедри прикладної лінгвістики
Олена ЛЕВЧЕНКО
доктор філологічних наук
професор, завідувач кафедри
Національний університет
«Львівська політехніка», Львів

СПЕЦИФІКА ІДІОСТИЛЮ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА

Юрій Андрухович є одним з найвизначніших сучасних українських письменників, твори якого перекладають різними мовами. Українські лінгвісти звертаються до творчості згаданого письменника, аналізуючи його доробок в різних аспектах.

Олександр Данильчук розглядає твори Юрія Андруховича як важливий елемент української культурної спадщини, який взаємодіє зі світовою літературою та культурою. Він аналізує різні аспекти культурологічного контексту, такі як історія, політика, мова, міфологія, національна ідентичність та інші, у творах Юрія Андруховича. Дослідження Олександра Данильчука розкривають глибокий зв'язок між творами Юрія Андруховича та культурним контекстом, в якому вони виникають, і допомагають розуміти багатозначність та багатовимірність творчості цього видатного українського письменника [1].

Крім того, у творчості Андруховича часто порушується тема постмодернізму та постмодерної культури, яка стала характерною для сучасного світу. Письменник висвітлює проблему розпаду метанаративів, тобто загальних історичних розповідей, які об'єднували людство раніше, та звертає увагу на роль мікронаративів у формуванні національної ідентичності. Постмодернізм – це загальна назва окреслених останніми десятиліттями тенденцій у мистецтві, що виникли після модернізму та авангардизму. «Постмодернізм – це особливий погляд на світ, особливе світовідчуття, характерне для людини нової епохи – епохи постмодерна» [2, с. 51]. У намаганні зруйнувати тоталітарний радянський дискурс постмодерністські автори зображують своїх персонажів такими, що намагаються сховати власну ідентичність або визначають останню рисами аутизму чи нарцисизму [3, с. 92].

Інтертекстуальність творів Андруховича. У творчості Андруховича ми можемо знайти посилання на класичні твори світової та української літератури, такі як твори Франца Кафки, Джеймса Джойса, Тараса Шевченка та інших. Наприклад, у романі «Післядень» Андрухович використовує мотиви творів Кафки, що створює атмосферу загадковості та нерозуміння. Інтертекстуальність Андруховича досліджувала Ірина Кузьменко – відома українська літературознавиця, авторка книги «Поміж словами: поетика інтертекстуальності в романах Юрія Андруховича».

Переклад творів Юрія Андруховича. Цьому питанню присвячено праці: Максимова Анна Олександрівна: «Переклад українських метафор англійською (на матеріалі роману Юрія Андруховича «Московіада»)»; архів кваліфікаційних робіт (2020); Ткачівська Марія: «Радянськи у творах Ю. Андруховича та особливості їх перекладу німецькою мовою» (Наукові Записки (2012)); Кравцова Марія: «Перекладознавчий аналіз нового українського перекладу шекспірового «Короля Ліра» в інтерпретації Юрія Андруховича» (Молодий вчений 9 (97) (2021): 28–33). Це складний процес, оскільки він часто містить глибокі культурні та історичні посилання, а також використовують мовні гри та ігри слів. Перекладачі намагаються передати не лише зміст творів, а й їхню атмосферу та стиль. Наприклад, збірка есе «Рекреації» – під назвою “Recreations” (перекладач Майкл М. Найден). Тут прослідковується мотив перетворення, воскресіння. Назву твору «рекреація» можна розшифрувати як «наново-творення» і в назві основної події твору – Свято Воскресаючого Духу. Отже, заново народитися повинен і цілий світ, і кожний, хто потрапив на це свято. Відповідно до цих двох рівнів відродження, принцип карнавальності реалізується як в поетиці роману взагалі, так і в конкретних сюжетних епізодах [3, с. 6].

Ідіостиль Юрія Андруховича. «Ідіостиль Юрія Андруховича відображає його майстерність в оволодінні мовою та вмінням виразити складні ідеї й почуття в оригінальний мовний вираз. Вивчення його ідіостилю допомагає розкрити його літературний геній та його внесок у сучасну українську літературу.» – Ірина Галич. «Юрій Андрухович – це не лише відомий

письменник, а й мовотворець, який вніс значний внесок у розвиток української мови. Вивчення його ідіостилю дозволяє виявити унікальні риси його мовного виразу та розкрити його стильові та мовні особливості» – Оксана Розумна.

Символіка та метафорика. У творах Юрія Андруховича можна знайти багато символів, які пов'язані з українською культурою та історією. Наприклад, у романі «Після довгих років роздумів про життя» згадано давній український народний обряд випікання глиняних горщиків, який утілює ідею протистояння масовій культурі та захисту національної спадщини. Ю. Андрухович створює складні образи, що мають багато різних значень. У романі «Московська правда» героїня Таїсія Трібуха втілює суперечливі риси української ідентичності та культурної спадщини, тимчасом як образ «хлопчика у вікні», що з'являється у романі «Рекреації», може бути сприйнятий як справжня людина або як символ певного епохального переходу. Наступні наукові статті присвячені дослідженню творчості Юрія Андруховича з різних аспектів метафоричності та мовного виразу: Пугач М. О.: «Метафора в романі Ю. Андруховича «Коханці юстиції»» (Студентські наукові студії: зб. наук. пр. (2020): 183–186); Лавринович Л. Б.: «Метафора зникнення персонажа та мотив деперсоналізації у романах П. Хюлле, А. Бітова та Ю. Андруховича» (2009).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данильчук О. М. Юрій Андрухович – форпост українського постмодернізму. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2005. № 1.
2. Данильчук О. М. Постмодернізм: характерні особливості та проблеми розвитку : методичні вказівки. Миколаїв : НУК, 2008. 60 с.
3. Петутіна О. О., Вандишева-Ребро Н. В., Голозубов О. В. Історія української культури. Харків : НТУ «ХПІ», 2012. Ч. 2. 132 с.
4. Харчук Р. Юрій Андрухович не для дітей. *Дивослово*. 2006. № 12. С. 1–29.

УДК 8125

Дарина КИРИШКО

здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія. Прикладна лінгвістика»

Анастасія ШЕВЧУК

кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк

СУЧАСНІ СИСТЕМИ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Людство ще не скоро зможе скористатися перекладацькими технологіями, які б продукували такої якості переклад як, а подекуди й навіть ліпше, ніж професійний перекладач. Люди, які володіють мовами, здатні передавати зміст написаного своїми словами, не прив'язуючись до структури першоджерела. Машина, у свою чергу, виконують послівний або по фразовий

трансфер і навчити їх послуговуватися не словами, а образами – це все одно, що винайти штучний інтелект. Оперувати образами означає розуміти текст, що перекладається, та адекватно інтерпретувати його відповідно до цих образів.

Машинний переклад знаходить своє застосування переважно серед людей, які не знають мови написаного тексту, але яким потрібно в найзагальніших рисах зрозуміти його зміст. Таким перекладом користуються перекладачі з метою отримання текстового «шаблону» для редагування, а також бізнес структури – для локалізації свого контенту різної глибини та складності [2].

Будь-який переклад, виконаний за допомогою комп'ютерних технологій, потребує редагування, для якого необхідно залучати людські ресурси. Для цього ж потрібно вміти помічати і виправляти помилки, зроблені машиною. Це окремий трудомісткий процес, який вимагає специфічного досвіду. Інакше кажучи, переклад здійснюється не безпосередньо: спочатку відбувається трансфер тексту з мови-оригіналу, а вже потім – на потрібну мову перекладу, що багато в чому впливає на якість перекладу [2].

Для прикладу проаналізуємо дві системи онлайн-перекладу: *Google Translate* та *Microsoft Translator*. По-перше, тому що на сьогодні це найпопулярніші онлайн-перекладачі у світі, а по-друге, тому що вони перекладають майже з усіх мов світу, дуже легкі і зрозумілі у використанні.

Google сервіс може перекладати з величезної кількості різних мов (понад 100) текст та медіа, включаючи мовлення, зображення, сайти або відео в реальному часі. Станом на травень 2017 року система обслуговує понад 500 мільйонів людей щодня. Для окремих мов *Google Translate* може озвучувати перекладений текст, виділяти відповідні слова та фрази в тексті джерела, а також слугувати словником для введення одного слова. Також доступна опція автоматичної ідентифікації мови введеного тексту. Якщо у вікні вихідного тексту введено *URL*-адресу, *Google Translate* створює гіперпосилання на машинний переклад веб-сторінки. Користувачі можуть зберігати переклади для подальшого використання. Для окремих мов текст можна вводити за допомогою екранної клавіатури, системи розпізнавання рукописного тексту або розпізнавання мовлення [1].

Microsoft Translator складається з певних ключових сервісів. Це хмарне середовище зі своєрідним прикладним програмним інтерфейсом, інтегроване в численні продукти та служби *Microsoft*. Перекладач можна використовувати самостійно, або налаштувати для використання в середовищі попереднього видання чи після публікації. Сервіс доступний після створення облікового запису, безкоштовний для перекладу у малих обсягах. Якщо ліміт перекладу перевищено у два мільйони символів на місяць, тоді стягується плата відповідно до багаторівневої системи передплати [1].

Google Translator як і *Microsoft Translator* є сучасними постійно оновлюваними системами машинного перекладу, які не в змозі представити адекватного результату, що у свою чергу викликає необхідність звернення до

людини-перекладача. Якість перекладу цих систем приблизно однакова і вони можуть виконувати переклади із стовідсотковим рівнем жаргоново-тематичної адекватності. Щодо адекватної інформативності, то аналіз помилок засвідчив наявність спотворення змісту оригіналу на половину, і отриманий переклад не задовольняє вимоги користувача повною мірою. Найбільш перспективним напрямком розвитку систем машинного перекладу вважаємо вдосконалення підсистем граматичного аналізу та синтезу, а також збільшення обсягу охоплення тексту. Ці сервіси володіють низкою переваг, але найактуальнішим залишається питання оцінки якості представлених результатів з професійної точки зору.

Отож, *Google Translator* і *Microsoft Translator* – дві різні американські багатонаціональні технологічні компанії. Основна відмінність між ними полягає в тому, що *Google* спеціалізується на Інтернет-послугах та продуктах, в той час, як *Microsoft* – на комп'ютерному програмному забезпеченні, електронних мережах, персональних комп'ютерах та сервісах. І для кожного, окремо взятого, завдання з перекладу потрібно використовувати той продукт, який максимально відповідає поставленій цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Microsoft Translator vs Google Translate. URL: <https://translatepress.com/microsoft-translator-vs-google-translate/> (дата звернення: 11.03.2023).
2. The 11 Best Machine (AI) Translation Tools in 2023. URL: <https://greatcontent.com/machine-ai-translation-tools/> (дата звернення: 11.03.2023).

УДК 81'37

Анастасія КІНАЩУК

доктор філософії з філології

асистент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ДО ПИТАННЯ СЕМАНТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ: СЕМАНТИКО-КОГНІТИВНИЙ ТА СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

Необхідність у моделюванні виникає за умови відсутності безпосереднього спостереження за об'єктом, коли на основі зіставлення початкових та кінцевих даних можна сформулювати образ об'єкта, з'ясувати гіпотезу про можливі принципи його функціонування і реалізувати цю гіпотезу у вигляді логічного механізму. Крім того, модель слугує одним із основних засобів упорядкування мови, позаяк вона наділена властивістю будувати алгоритми дій для типових ситуацій або моделювати вже готові сценарії розвитку подій, прообраз досліджуваного об'єкта чи системи об'єктів. Особливо цінною постає модель у питаннях системної організації лексики, оскільки складність реалізації цього задуму полягає у великій кількості

одиниць, що входять до лексичного запасу мови, та у змінах, що пов'язані з економічним, культурним, етнографічним, науковим тощо впливом.

У мовознавстві модель позиціонують як штучно створений лінгвістом реальний та мислинневий пристрій, що імітує інший пристрій (оригінал) з певною лінгвістичною метою [1]. Аналіз моделей, що вже існують у мовознавстві, охоплює матеріал, на основі якого можна зробити висновки про еволюцію аспекту моделювання у лінгвістичних науках. Ретроспективне вивчення уже створених моделей поряд з адекватною оцінкою напрямів і тенденцій сучасних наук уможливорює більш осмислено підійти до розробки нових моделей.

Ідея створення когнітивних моделей мови ґрунтується на постулюванні того, що наші знання організовуються за допомогою певних структур. Схематичне уявлення таких структур покладено в основу численних досліджень, пов'язаних з когнітивним моделюванням (фреймова семантика Ч. Дж. Філмора, теорія метафори і метонімії Дж. Лакоффа і М. Джонсона, когнітивна граматика Р. В. Лангакера, теорія ментальних просторів Ж. Фоконьє, теорія прототипів Е. Рош та ін.). Певні когнітивні моделі покладені в основу процесів категоризації світу і мови.

Семантико-функційний підхід зосереджує свою увагу на функціонуванні мови як засобу спілкування, послуговуючись теоріями референційно-рольової граматики, лексико-функційної граматики, функційно-комунікативного синтаксису та ін. за такими етапами: встановлення основи опису, дослідження тих мовних засобів, які можуть бути використані у мові під час вираження усталених семантичних структур та категорій, визначення можливих обмежень у вживанні мовних засобів.

Семантико-когнітивний підхід моделювання структур репрезентації знань передбачає виокремлення ментальних просторів, паралельних зв'язків, ролей, прототипів, метонімії, полісемії, дослідження концептуальної інтеграції та схематичних модельних уявлень тощо. Основна ідея цього підходу ґрунтується на твердженні про структурованість та організованість знань людини. Уважаємо, що семантична модель наділена тими характеристиками, які можуть презентувати ту структуру когнітивного знання, яке закладене у семантиці досліджуваної лексичної одиниці. Крім того, семантико-когнітивний підхід на сучасному етапі розвитку мовознавчої науки має на меті не лише виокремити ту чи ту семантичну модель для специфічного класу лексики, а й дослідити співвідношення семантичних процесів з когнітивними. Такий аспект уможливорює проникнення у концептосферу того народу, мова якого досліджується. Вивчення цих співвідношень можуть бути представлені метафоричними, метонімічними, образ-схематичними моделями, концептуальними метафорами, власне концептом та ін.

Семантико-функційний підхід моделювання структур реалізації знань, що відображені у семантиці лексики, ґрунтується на твердженні про дослідження семантичних структур від її смислу (семантичний простір мови) до тих мовних

засобів, якими вона може бути виражена (план вираження: формальні одиниці та об'єкти, мовні механізми, які забезпечують виникнення і функціонування мовленнєвих структур), що дає змогу виокремити ті умови, за яких досліджувана семантична структура може бути використана. Визначено, що поле дослідження у руслі функційного опису мови може стосуватися таких напрямів, як-от: система мовленнєвої семантики, морфологічна система, прагматична система, система семантичних валентностей, предикатно-актантні відношення та ін. Крім того, для функційного синтаксису виокремлюють основні етапи семантичного моделювання: встановлення основи опису; опис мовних засобів, якими виражені семантичні структури та категорії; визначення можливих обмежень у вживанні мовних засобів.

Відтак, семантико-когнітивний та семантико-функційний підходи у моделюванні вважаємо особливо ефективними для вивчення семантики специфічних тематичних груп слів у зіставному аспекті. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні семантико-когнітивних та семантико-функційних моделей семантики специфічних тематичних груп слів на матеріалі англійської, німецької та української мов у зіставному аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18044 (дата звернення: 28.10.2020).
2. Деменчук О. В. Моделі семантичної деривації лексики «ментального занурення» (на матеріалі української, польської та англійської мов). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. Філологія*. 2015. № 1. С. 49–56.
3. Johnson M. *The Body in the Mind*. Chicago and London : The University of Chicago Press, 1987. 233 p.
4. Lacroff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. 1980. *Philosophy in the Flesh*. 1999. 242 p.
5. Langacker R. W. An overview of cognitive grammar. В. Rudzka-Ostyn (ed.). *Topics in Cognitive Linguistics*. Amsterdam; Philadelphia, 1988. Pp. 127–161.

УДК 811.111'373.46:338.48.

Софія КЛЕЦЬ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Туризм»*

Дар'я МОСТЕПАНЕНКО

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Туризм»*

Валентина КИРИКИЛИЦЯ

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ДЖЕРЕЛА СИНОНІМІЇ В АНГЛОМОВНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ ТУРИЗМУ

Одним із основних джерел збагачення термінологічної системи будь-якої сфери є синонімія. Синоніми – це слова, що звучать по-різному, але мають спільне лексичне значення. Одні дослідники вважають, що синоніми – це слова, що вживаються для позначення одного й того ж поняття, а відрізняються вони за тією чи іншою ознакою даного поняття, з огляду на це синоніми – це різні мовні знаки [1, с. 76], інші – синоніми вживаються для підсилення висловлювання, для уточнення поняття, для уникнення повтору тощо [3, с. 203].

В умовах глобалізації та інтеграції, що супроводжуються взаємопроникненням культур, термінологічна система туристичної галузі активно поповнюється синонімами. Поширеність синонімії в англomовній термінологічній системі туризму пояснюється перш за все прагненням до максимальної точності для позначення одного й того ж поняття і пошуку різних способів вираження додаткових смислових відтінків лексичних одиниць. Синонімія – семантичний феномен, який вважається в лексиці однією з найважливіших системотвірних категорій [2, с. 151].

У нашому дослідженні ми здійснюємо спробу визначити основні джерела синонімії термінологічної лексики туризму, серед яких виділяємо: запозичення з інших мов, зміна морфемної структури слова, використання професіоналізмів, афіксація і скорочення.

З огляду на стрімкий розвиток міжнародного туризму в англійській мові з'явилася тенденція запозичувати синоніми з інших мов. Наприклад: *travel (Old French) – tourism; location (Latin) – destination; souvenir (French) – remembrance; brochure (French) – booklet; hotel (French) – inn; fly (Old Norse) – airlift; room (Old German) – accommodation; coast (Old French) – beach; concierge (French) – caretaker; attendant (Old French) – waiter; porter (French) – doorkeeper; top (Old German) – high-class; accountant (Old French) – book-keeper; passenger (Old*

French) – *traveler*; *servant* (Old French) – *chambermaid*.

Виникнення англомовних синонімів у сфері туристичних послуг значною мірою пов'язано також із зміною морфемної структури слова. В результаті утворюється синонімічний ряд, у якому завжди можна виділити якесь одне основне, домінантне слово. Поповнення синонімічних рядів відбувається внаслідок: 1) появи нових слів: **to explore** – *to search* – *to analyze* – *to look into* – *to inspect* – *to delve into* – *to scrutinize*; **to reserve** – *to book* – *to hire* – *to earmark* – *to retain* – *to engage* – *to contract*; **to offer** – *to provide* – *to put forward* – *to give* – *to extend* – *to suggest* – *to propose* – *to propound* – *to advance* – *to submit*; 2) розвитку багатозначності слів: **good** – *excellent* – *amazing* – *wonderful* – *pleasant* – *terrific* – *marvelous* – *exceptional* – *outstanding* – *splendid*; **delicious** – *savory* – *delectable* – *appetizing* – *luscious* – *scrumptious* – *palatable* – *delightful* – *toothsome* – *exquisite*; **to enjoy** – *to appreciate* – *to delight in* – *to be pleased* – *to indulge in* – *to luxuriate in*; **popular** – *well-liked* – *approved* – *accepted* – *favorite* – *celebrated* – *common* – *current*; **international** – *foreign* – *universal* – *cosmopolitan* – *all-embracing* – *intercontinental* – *global*; **foreign** – *remote* – *transoceanic* – *nonnative* – *borrowed* – *exotic* – *far-off* – *unknown* – *strange* – *outlandish* – *distant*; 3) виникнення розмовно-просторічних слів та діалектизмів: *shopping cart* – **buggy**, *soda* – **pop**, *excellent* – **bostin**, *come on* – **howay** or **haway**, *sandwich grinder*, *cigarette* – **fag**, *pretty* – **bonny**, *kilometer* – **klick**, *cup* – **tass**, *lunch* – **nammut**, *great* – **gurt**, *soft* – **zote**, *food* – **grub**, *child* – **bairn**, *flat* – **condominium**, *check* – **bill**, *to cost* – **to run**.

Значний відсоток синонімів з'являється у термінології туризму завдяки використанню професіоналізмів: *reception* – *front desk*; *activity holiday* – *fly-drive*; *tourism document* – *voucher*; *leave* – *depart*; *overnight flight* – *red-eye flight*; *a pick-up location* – *meeting point*; *verify* – *double-check*; *breakfast and dinner* – *half board*; *breakfast, lunch and dinner* – *full board*; *floor* – *deck* (on a ship); *inside* – *domestic*.

Наведімо приклади утворення синонімічних пар способом афіксації: **changeable** – **changeful** – змінний, **variable** – **various** – різноманітний, **peaceful** – **peaceable** – мирний, **formative** – **formal** – формальний, **playable** – **playful** – ігровий, **friendly** – **friendly** – дружлюбний, **likeful** – **likeable** – привабливий, **helpable** – **helpful** – корисний, **accessful** – **accessible** – доступний, **irrational** – **arational** – нераціональний, **historic** – **historical** – історичний.

Велика кількість синонімів туризму утворилась у результаті широкого використання в сучасній англійській мові скорочень: *familiarization tour* – **FAM**, *vacations* – **vac**, *large passenger bus* – **motorcoach**, *public house* – **pub**, *bed and breakfast* – **B&B**, *single* – **sngl room**, *double room* – **dbl room**, *triple room* – **trpl room**, *extra bed* – **ex.bed**, *camping* – **camp**, *business and leisure travel* – **bleisure**, *ecological tourism* – **ecotourism**, *massive tourism* – **mass tourism**, *facsimile* – **fax**, *bathroom* – **bath**, *number of reservation (booking)* – **PNR** (Passenger Name Record).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що джерела синонімії англомовної терміносистеми туризму покликані не лише розширити словниковий запас

студентів, але й навчити їх відчувати і розуміти контекстуальні відтінки значень синонімів для того, щоб уникати повторення та одноманітності при здійсненні комунікації англійською мовою у професійному середовищі туристичної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кияк Т. Р. Форма і зміст мовного знака. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2004. Вип. 635. С. 75–78.
2. Литвинко О. А. Проблема синонімії у сучасній англійській термінологічній підсистемі насособудування. *Науковий вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту. Сер. Філологія*. 2021. № 47. Т. 1. С. 150–153.
3. Петровська Н. М. Використання синонімів та антонімів на заняттях з англійської мови. *Наук. вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки*. 2015. № 3. С. 202–207.

УДК 81:159.955

Олена КОЛЬЦОВА

*здобувач III рівня вищої освіти
кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародний гуманітарний університет, Одеса*

МЕТОДОЛОГІЯ СТУДІЮВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Для студіювання емоційної картини світу в англійській фразеології доцільно застосовувати низку загальнонаукових методів: методів спостереження, індукції та дедукції; методу критичного аналізу та систематизації наукової літератури для виявлення й окреслення основних етапів побутування поняття ‘емоційний концепт’ у вітчизняному та закордонному мовознавстві за 1995–2023 рр. та для простеження тенденцій сучасної дослідницької проблематики лінгвістики емоцій у зазначений період; методу дефініційного аналізу для визначення специфіки функціонування понять ‘емоція’, ‘фундаментальна емоція’, ‘емоційна картина світу’, ‘емоційний концепт’ тощо у сучасній лінгвістиці; дескриптивно-аналітичного (описового) методу для систематизації інформації про емоційні концепти у фразеології англійської мови; методу суцільної вибірки для вибору фактичного матеріалу з англійськомовних фразеологічних словників; методу кількісних підрахунків для опису частотних характеристик емоційних концептів у фразеології англійської мови.

Необхідний методологічний етап – укладання авторської картотеки англійських фразеологізмів-репрезентантів фундаментальних емоцій людини, відібраних методом суцільної вибірки з фразеологічних словників. Використання джерельної бази мотивовано тим, що в словниках зафіксовано найбільш уживані фразеологічні одиниці англійської мови, що сформувалися під час взаємодії різних форм мови та мовленнєвої взаємодії носіїв мови.

Нині опрацьовано різні методики аналізу емоційних концептів, що включають описові методи, спрямовані на виявлення й опис змісту емоційних концептів, їх внутрішньої організації, а також пояснювальні методи, покликані обґрунтувати специфіку формування, існування та функціонування емоційних концептів. У зв'язку зі складністю дослідницького об'єкта, мотивовану різноаспектною науково-дослідною увагою, сучасні методи можуть використовуватися комплексно. Крім того, методи або методики орієнтовані на студіювання певного мовного матеріалу, тобто на вивчення емоційних концептів, об'єктивованих різними мовними засобами. Так, дослідження фразеологічного рівня ЕКС актуалізує два основні методи – концептуальний аналіз і лінгвістичну базу даних.

Аналіз найбільш відомих методик реалізації концептуального аналізу [3] у лінгвістиці дав змогу опрацювати такий його алгоритм для дослідження емоційних концептів, репрезентованих фразеологізмами в англійській мові: 1) семантичний аналіз лексем (назв емоцій), що постають іменами емоційних концептів; 2) максимально повне виявлення складу фразеологічних одиниць, що виражають досліджувані емоційні концепти; 3) моделювання емоційних концептів. Структурними складниками емоційного концепту традиційно вважаємо: а) поняттєвий складник – це мовна фіксація емоційного концепту, його дефініція та характеристика внутрішніх (вегетатика) і зовнішніх реакцій певної емоції у психології; б) образний складник – це характеристики (зорові, слухові, тактильні тощо) явищ і подій, відображених у пам'яті, зафіксованих у фразеології; в) ціннісний складник, репрезентований у студіюванні вторинною знаковою системою (цей складник, на нашу думку, – найважливіший компонент у структурі концепту; саме завдяки наявності ціннісного складника той чи той концепт стає темою прислів'їв, приказок, афоризмів тощо; на цьому етапі релевантними постають: метод семантичних полів, згідно з яким фразеосемантичне поле – це сукупність ФО, об'єднаних однією архісемою 'емоція', що відображає спільні категорійні властивості й ознаки всіх складників поля; фразеосемантична група – сукупність ФО, об'єднаних диференційною семою, за якою розрізняють 11 базових емоцій людини: зацікавлення, задоволення, здивування, горе, гнів, огида, зневага, страх, збентеження, сором, вина; запропонована ідеографічна парадигма відповідає логіці вияву й опису фундаментальних емоцій, репрезентованих ФО в англійській мові; методологічний прийом співвіднесення компонентів фразеологізмів зі знаками різних семіотичних галузей культури; інтерпретативний семантичний аналіз контекстів, у яких використовуються фразеологізми, що позначають та виражають емоційні концепти); 4) інтерпретативний культурологічний аналіз асоціацій, пов'язаних із певним емоційним концептом тощо.

Лінгвістична база даних. Сучасні комп'ютерні технології дають змогу спростити процес збирання та зберігання лексикографічної інформації, використовуючи замість звичайної картотеки базу даних, записи якої є

аналогом традиційної картки каталогу. Однак термінологічні, лексичні та фразеологічні бази даних використовуються не тільки при створенні нових словників, але й застосовуються в різних лінгвістичних дослідженнях, оскільки лінгвістична база даних (ЛБД) як самостійний формат подання лексикографічної інформації має низку переваг перед словниками: уможливорює накопичувати, зберігати, систематизувати лінгвістичну інформацію та здійснювати швидкий пошук у її межах, а також має відкриту структуру для внесення змін, що відбуваються у мовній системі.

Є. Карпіловська під базою даних (БД) вважає масив інформації про мовні об'єкти незалежно від умов їхньої реалізації, ситуацій і особливостей використання та виділяє два етапи проектування: 1) інфологічний – етап відбору інформації та її структурування, або етап внутрішньої формалізації інформації, етап моделювання змісту інформації; 2) датологічний – етап оформлення інформації відповідною мовою представлення, придатною для комп'ютерного опрацювання, або етап зовнішньої формалізації інформації, етап моделювання її форми, перетворення інформації на дані [2, с. 34]. Мовознавець наголошує, що стратегія створення ЛБД спрямована на їхнє багаторазове та різноаспектне використання, тобто оброблення за різними параметрами та типами інформації про подані в таких базах мовні об'єкти.

На інфологічному етапі проектування будь-якої ЛБД необхідно відібрати об'єкти опису, типи інформації про них; вивчити й описати предметну галузь, визначивши можливості формалізованого опису її структури; в результаті побудувати концептуальну інформаційну модель предметної галузі. На датологічному етапі потрібно виробити способи представлення об'єктів та інформації про них для комп'ютерного оперування цією інформацією; визначити правила взаємодії типів інформації й отримання з бази даних відомостей у потрібному вигляді й обсязі [1].

Датологічний етап, у свою чергу, містить дві стадії організації даних: а) логічну – пов'язання концептуальної інформаційної моделі, одержаної на інфологічному етапі, з операційною системою певного типу комп'ютера, з тими системами керування базами даних (СКБД), якими він послугується, вибір форми організації даних, прийнятої і прийнятної для роботи таких СКБД; б) фізичну – вибір раціональної структури організації бази даних у пам'яті комп'ютера, методів роботи з нею, виходячи з тих можливостей, які надають технічні показники комп'ютера (обсяг його оперативної та дискової пам'яті, швидкодія), його апаратне та програмне забезпечення, можливості СКБД.

Ефективність ЛБД залежить від обсягу поданої лінгвістичної інформації, способу її компонування в словникових статтях та організації останніх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дарчук Н. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту). К., 2008. 351 с.
2. Карпіловська Є. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика. Донецьк, 2006. 188 с.

3. Селіванова О. Концептуальний аналіз: проблеми та принципи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Лінгвістика*. Херсон, 2006. Вип. 4. С. 194–197.

УДК 81'373

Іван КРОТОВ

здобувач III рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія»

Оксана ТУР

доктор наук із соціальних комунікацій, професор
Кременчуцький національний університет
імені Миколи Остроградського, Кременчук

ФУНКЦІОНАЛЬНА ПАРАМЕТРИЗАЦІЯ ТЕРМІНІВ

Загально визнаним у лінгвістиці є той факт, що центральною семіотичною одиницею термінознавства є термін. При виділенні диференційних ознак терміна важливим є висвітлення питання про функціональні параметри термінолексики. Під функцією терміна розуміємо роль, яку він виконує як засіб позначення загального поняття.

Як будь-якій лексичній одиниці терміну властива *номінативна функція*. Специфіка реалізації цієї функції у терміна полягає в тому, що він на відміну від загальноживаного слова позначає спеціальне поняття певної сфери людської діяльності: науки, техніки, виробництва тощо. На думку Д. Щерби та Л. Овсієнко, номінативну функцію краще називати репрезентативною, оскільки останнім часом частіше йдеться не про номінацію предметів, а про репрезентацію їх за допомогою лексичних одиниць [1; 3].

Розробники прескриптивного термінознавства вбачають найголовнішу відмінність терміна від загальноживаного слова в *сигніфікативній функції*. Якщо лексична одиниця називає об'єкт, то необхідно з'ясувати, як вона реалізує цю функцію, за допомогою яких саме мовних знаків це здійснюється і чому. Під час розгляду сигніфікативної функції лексичної одиниці визначають способи позначення, види мовних знаків за їх мотивованістю (немотивованістю), відношення знаків до типів об'єктів; з'ясовують, чи позначає мовний знак окремий об'єкт або клас об'єктів, як співвідносяться процеси позначення об'єктів (класів об'єктів) і понять про об'єкти.

Головна відмінність терміна від загальноживаного слова полягає в наявності у терміна *дефінітивної функції*. Термін не тільки називає, а ще й логічно, вичерпно й точно – через дефініцію – визначає поняття, дає багатогранну, значну, але водночас і лаконічну характеристику предмета чи явища, передаючи при цьому максимум інформації [2, с. 21]. Визначаючи роль дефініції у термінотвірному процесі, виділимо три основні її функції: дефініція є безпосередньо породжувальною базою терміна; дефініція слугує семантичним еквівалентом терміна; дефініція забезпечує однозначне витлумачення терміна в

певному контексті.

Наявність *комунікативної функції* вказує на можливість терміна слугувати засобом передавання певної інформації (тому іноді цю функцію називають ще *інформативною*). Оскільки термін є одиницею, в якій сконцентровано знання певних галузей науки, то функціонування терміна як засобу комунікації є одним із найважливіших його характеристик, оскільки терміни є засобами обміну інформацією науково-технічного характеру між ученими, представниками певних галузей та іншими комунікантами, що вимагає точного формулювання явищ і понять галузевого лексикону, адже адекватне сприйняття суті явищ якраз залежить від точності терміна, хоча в процесі обміну інформацією може відбутися її коригування й уточнення.

Із комунікативною тісно взаємопов'язана *прагматична функція* мовного знака, яка визначається його зв'язком з учасниками комунікації, конкретними умовами і сферою спілкування, залежить від тієї настанови, яку обирає продуцент мови, аби вплинути на реципієнта: переконати, спонукати до дій тощо. Для терміна діапазон таких настанов досить вузький. Як вважають дослідники, ця функція яскраво виражається переважно в політичних термінах. Особливим випадком є ситуація, коли термін повинен містити дезінформацію, причому за свідомим вибором мовця (це так звані свідомо хибно мотивовані терміни) [1, с. 92].

Окрім зазначених функцій, для терміна характерною є ще одна, специфічна для нього, яка визначається характером позначуваного об'єкта. Як лексичний елемент, зокрема мови науки й техніки, термін, поряд з іншими лексичними одиницями мови, може виконувати *евристичну функцію*, функцію відкриття нового знання. У формулюванні визначень і класифікацій понять, у спробах однозначно порівняти поняття з позначуваними їх термінами часто виявляється неповнота або неточність частково визначених понять. Учені відзначають, що успіхи в напрямі формалізування найчастіше супроводжуються повною перебудовою теорії, яку до цього вважали припустимою.

Сучасний етап розвитку термінознавства характеризується тим, що на перший план виходить *когнітивна функція* терміна. Вона не прирівнюється ані до номінативної, ані до сигніфікативної, адже означені функції характеризують термін як даність. Когнітивна функція визначає термін як результат довготривалого процесу пізнання сутності предметів, явищ об'єктивної дійсності і внутрішнього життя людини, як вербалізування спеціального концепту, який першочергово може бути не просто мисленнєвим об'єктом, а навіть виявом чуттєвого пізнання [1].

Деякі мовознавці наводять також класифікаційну та / або систематизуючу функції, адже людина в процесі наукового пізнання навколишнього світу класифікує ті чи інші предмети та явища, згруповуючи їх за певними спільними ознаками. Особливо ця функція оприявнюється в термінах, позаяк термін є невід'ємним елементом певної системи та посідає в ній своє чітке місце.

З іншого боку, й будь-яка терміносистема утворюється шляхом впорядкування термінології (сукупності термінів). Тому цю функцію наводять як властиву насамперед термінам [3].

Таким чином доходимо висновку, що терміну притаманні такі функції: номінативна (репрезентативна), сигніфікативна, дефінітивна, комунікативна, прагматична, когнітивна та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овсієнко Л. Поліфункційність терміна в сучасному термінознавстві. *Вісник КНЛУ. Сер. Філологія*. 2022. № 1. Том 25. С. 89–97.
2. Тур О. Документознавча термінологія: проблеми уніфікації та стандартизації : монографія. Кременчук, 2018. 301 с.
3. Щерба Д. Функції термінів в сучасному термінознавстві. URL: https://www.elibrary.ru/author_items.asp (дата звернення: 06.04.2023).

УДК 811.112.2

Анна КУПЧИК

*Бранденбурзький медичний університет
м. Бранденбург ан дер Гавель, Німеччина*

Лариса КУПЧИК,

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ДЕЯКІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ ТЕРМІНОСФЕРИ МЕДИЦИНИ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Ефективна фахова комунікація визначається правильним і цілісним використанням фахової лексики (термінів) професійних позначень, які формують терміносферу окремих галузей, де терміносфера – це «сфера функціонування термінів-репрезентантів наукових / професійних понять та оперування відповідними знаннями» [3, с. 110]. За визначенням вітчизняної лінгвістки В. Перебийніс, «терміни є тими одиницями мови, які допомагають їй здійснювати одну з основних своїх функцій – функцію пізнавально-інформативну, пов'язану з реєстрацією та збереженням нагромаджених людством знань» [2, с. 3].

Фахова лексика терміносфери медицини – це природна мова, конвенційна знакова система якої розвинулася історично. Таке визначення підтверджує той факт, що мова – це відкритий конструкт, який піддається змінам під впливом суспільних чинників, які окреслюють формування термінології певної професійної сфери, адже «термінологія – сукупність термінів, що репрезентує концептуальні поняття з певної галузі у вигляді, який дає змогу обмінювати чи передавати знання в комплексній формі; а терміни в системі знань виконують подвійну роль – як номінатори концептів і як номінатори властивостей, рис

концептів» [1, с. 27–28].

Німецькомовна медична термінологія пройшла тривалий етап становлення, спричинених впливом різних медичних концепцій та теорій. На сьогодні вона конституюється з приблизно 170 тисяч лексем-термінів, до яких відносяться 10 тисяч назв частин органів і тіла (соматонімів), 20 тисяч лексем, що позначають функції органів, майже 60 тисяч найменувань хвороб і 80 тисяч назв медикаментів [5]. Активний словник студента медичних спеціальностей налічує близько 6–8 тисяч фахових термінів.

Незважаючи на значний ряд різноаспектних досліджень щодо методів формування медичних термінів у різних мовах, що представлено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених (К. Байєр, Й. Гіртл, Г. Г. Гофер, Е. Нікітенко, А. Омелянчук, І. Сологор, А. Ткач, та ін.), все ще недостатньо розкритим залишається аналіз медичних концепцій, під впливом яких формувалася медична термінологія у німецькій мові.

Об'єкт даного дослідження – фахова лексика терміносфери медицини у сучасній німецькій мові, а предмет дослідження становлять шляхи розвитку медичних термінів німецької мови в історичній ретроспективі під впливом латинської та грецької мов. Мета роботи полягає у розкритті медичних концепцій й аналізі продуктивних словотвірних елементів латинської та грецької мов, які вплинули на формування німецькомовної фахової лексики терміносфери медицини у процесі її становлення.

Значний вклад у розвиток медичних термінів здійснив давньогрецький вчений Гіппократ. А оскільки сучасні назви хвороб німецької мови, як *Apoplex* (апоплексія), *Katarrh* (катар), *Diarrhoe* (діарея), зафіксовано вже у V ст. до н. е., можна стверджувати, що німецькомовна медична термінологія бере свій початок ще в античності. Проте з назв вище зазначених хвороб, зміст яких можна пояснити в контексті гуморально-патологічної (*humores* – соки тіла) концепції хвороб стародавньої медицини, впливає, що особливу увагу у той час приділяли рідким компонентам тіла. З позицій гуморально-патологічного уявлення, здоров'я людини вважали сумішшю (*Eukrasie* – хороша суміш) з чотирьох соків (жовта жовч, чорна жовч, кров'яний сік і слиз), в той час як хвороба визначалася як диспропорція цих соків (*Dyskrasie* – погана суміш). Тому, згідно таких уявлень, хвороба – це стан не окремої частини тіла, а усього організму людини. І такий підхід був притаманний європейській медицині аж до XIX століття.

З Середньовіччя роль тогочасної міжнародної мови науки, так званої *lingua franca*, виконувала латинська мова. Так, наприклад, до середини XIX століття всі лекції з клініки хвороб у Берлінському медичному університеті Шаріте (Німеччина) викладали латинською мовою [4, с. 5]. Упродовж епохи Ренесансу й обґрунтування анатомії як наукової основи медицини латинська мова утвердилася як фахова мова анатомії, надаючи однозначні позначення клінічним проявам. Навіть численні грецькі терміни було згодом латинізовано, як наприклад, *Diaphragma*, *Kondylus*. Цьому сприяла фундаментальна реформа,

ініційована бельгійським лікарем Андреасом Везалієм (Andreas Vesalius, 1514–1564), який опублікував семитомну працю з медицини під назвою “*De humani corporis fabrica*”, де здійснено спробу замінити терміни-запозичення з інших мов латинськими еквівалентами і введено значну кількість нових термінів.

Варто додати, що на противагу медичній термінології як відкритій знаковій системі, у структурі німецької мови виділяють також поняття «анатомічної номенклатури» як відносно незмінної і усталеної знакової системи (яка є частиною медичної термінології), окремі елементи якої, хоч й розвинулися в історичному порядку, проте їхня кількість, коректне синтаксичне й семантичне використання є обов'язковим. У XIX столітті відбулася уніфікація анатомічної номенклатури термінів, що позначали однакові назви структур частин тіла. За ініціативи віденського вченого-анатома Йозефа Гіртла (Joseph Hyrtl, 1811–1894) було засновано міжнародну номенклатурну комісію, що видала в 1895 р. перший перелік анатомічної номенклатури (*BNA – Baseler Nomina Anatomica*), де кожен термін має лише одне значення, у швейцарському місті Базель. Ініційований у 1935 р. перегляд *BNA*, метою якого було визначити етимологічну правильність походження анатомічних термінів в умовах ізоляції німецької науки в часи перебування при владі націонал-соціалістів, не було реалізовано. У 1955 р. *BNA* було ґрунтовно перероблено, де в основу покладено 4 тисячі термінів з Базельської номенклатури і доповнено ще 1354 новими поняттями. Так, *Pariser Nomina Anatomica (PNA)* з незначними поправками (у 1960 р. у Нью Йорку, у 1975 р. у Токіо) є донині основою Інтернаціональної анатомічної номенклатури (*International Nomina Anatomica – INA*), яку конституують приблизно шість тисяч різних позначень, в основі яких – 600 коренів слів (приблизно 400 латинських і 200 грецьких) [4]. Основними критеріями укладання *PNA* були: один орган – один термін, стислість, запам'ятовуваність терміна, топографічні зв'язки (наприклад, *Aorta femoralis*, *Vena famoralis*), використання прикметникових пар антонімів (наприклад, *superior / inferior*, *anterior / posterior*). Крім того, *INA* офіційно не містить епонімів (термінів з власними назвами), тому чисельна кількість термінів була перейменована зі збереженням латинських морфем, наприклад *die Tuba Eustachii* (‘слухова труба’, названа на честь анатома XVI ст. Бартоломео Єустахіо (Bartolomeo Eustachi)) на *Tuba auditiva*, (‘маткова труба’, названа на честь італійського анатома та хірурга Габрієля Фаллоппіо (Gabriele Falloppio)) на *Tuba uterina*, *Kohlrauch-Falte* (‘серпоподібна поперечна складка’, названа на честь німецького лікаря Людвіга Бернарда Кольрауша (Ludwig Bernard Kohlrausch)) на *Plica transversalis recti*.

Дослідження анатомічної номенклатури дозволяє стверджувати, що знання морфемного складу сприяє кращому розумінню термінів. Так, значення окремих латинських і грецьких префіксів визначають зміст німецькомовних анатомічних та клінічних термінів, як, наприклад, лат. *in-* та гр. *en-*, (в, у, усередину), зустрічається у таких термінах, як наприклад, *Injektion* (ін'єкція), *Incisur* (надріз), *Embolie* (емболія); лат. *se-* – ‘з, зсередини’ – напр. *Sekret*

(секреція), *separieren* (відділяти, відокремлювати); лат. *post-* – ‘за, поза’ – напр. *postmortal* (посмертний), *posttraumatisch* (посттравматичний); лат. *trans-* та гр. *dia-* – ‘через, між’ – напр. *Dialyse* (діаліз, лат. *dialysis*), *Transfusion* (переливання, лат. *transfusio*), *Transplantation* (трансплантація, лат. *translationi*), *Diabetes* (діабет, лат. *diabete*), *Diastole* (діастола, лат. *diastole*), *Diarrhoe* (діарея, лат. *alvi deiectiones*), тощо. Словотвірними є також суфікси, як, наприклад, гр. *-itis*, який відображає поняття ‘запалення’, простежується в назвах хвороб *Neuritis* (запалення нерва, лат. *neuritis*), *Gastritis* (запалення шлунка, лат. *gastritis*), *Enteritis* (запалення тонкої кишки, лат. *enteritis*), *Nephritis* (запалення нирки, лат. *nephritis*), *Phlebitis* (запалення стінки вени, лат. *phlebitis*), *Karditis* (запалення серцевого м’яза, лат. *karditis*); *-ose* (від лат. *-ōsus*) – ‘стан’ – *Nephrose* (нефроз, ураження нирок, лат. *nephrosis*), *Psychose* (психоз, психічний розлад, лат. *psychosis*) та інші. У морфемному складі ряду термінів спостерігаємо поєднання декількох морфемних одиниць: префікс (напр., гр. *endo-* – ‘всередині’), корінь (наприклад, гр. *kard* – ‘серце’), суфікс (наприклад, гр. *itis* – ‘запалення’), які є складовими частинами терміну *Endokarditis* (букв. ‘запалення внутрішньої стінки серця’) – ендокардит.

Незважаючи на те, що обидві мови (латинська і старогрецька) є мертвими мовами, та й інші мови світу у різні періоди часу збагачували і продовжують збагачувати пласт фахової лексики терміносфери медицини, існує ряд причин подальшого використання греко-латинських термінів у німецькій мові, адже вони дозволяють утворювати композити (наприклад, *arteriovenös*, *Hysterosalpingographie* – ‘рентгенівський знімок матки і маткових труб за допомогою контрастної речовини’, *Intercostalneuralgie* – ‘больовий стан в міжреберній ділянці, що походить від нервів’) і є однозначними, мовно-економними (завдяки стислості) й інтернаціональними (наприклад, укр. *епілепсія*, нім. *Epilepsie*, англ. *epilepsy*, фр. *epilepsie*, пол. *epilepsja*, лат. *epilepsia*) термінами, які дозволяють зберігати багатовікову історію.

Отже, в результаті ретроспективного аналізу деяких шляхів розвитку медичної термінології як відкритої динамічної системи, до складу якої входить стійка інтернаціональна анатомічна номенклатура, можна стверджувати, що фахова лексика медичної науки зазнала істотного впливу грецької і латинської мов у контексті суспільно-політичних чинників певних епох. Виявлені нами у процесі аналізу греко-латинські терміноелементи дозволяють з’ясувати етимологію і значення німецькомовного медичного терміна. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у здійсненні компонентного аналізу лексичних значень німецькомовних композит з латинськими і грецькими елементами у сучасній терміносфері медицини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іленков А. Термінологія та її роль у представленні знань. *Вісн. Нац. ун-ту Львівська Політехніка. Сер. Проблеми української термінології*. Львів, 2009. № 648. С. 24–29.
2. Перебийніс В. С. Деякі закономірності в розвитку термінологічної

лексики. *Мовознавство*. 1974. № 4. С. 3.

3. Стасюк Т. В. Терміносфера новітніх технологій: лінгвосоціокогнітивні чинники формування та розвитку : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01 / Ін.т української мови НАН України. Київ, 2020. 518 с.

4. Institut für Geschichte der Medizin und Ethik in der Medizin Charité – Universitätsmedizin Berlin. Medizinische Fachsprache. Skript zum Kurs im Modellstudiengang Humanmedizin. 12. aktualisierte und erweiterte Ausgabe. Berlin, 2015. 79 S. URL: <https://medizingeschichte.charite.de>. (дата звернення: 15.04.2023).

5. Medizinische Terminologie. Die Sprache der Mediziner. URL: <https://www.lecturio.de/magazin/medizinische-terminologie/#historischer-hintergrund-der-medizinischen-terminologie>. (дата звернення: 15.04.2023).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Roche-Lexikon Medizin Gesundheit.de. URL:
<https://www.gesundheit.de/lexika/medizin-lexikon>. (дата звернення: 12.04.2023).

УДК 811.112.2'42-11:004.7

Ірина ЛЕСИК

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія»*

Людмила ПАСИК

*доцент кафедри німецької філології
кандидат філологічних наук
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**ЛЕКСИЧНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ТА ДИСКУРСИВНА ПРОФІЛІЗАЦІЯ
КОНЦЕПТУ “KRIEG” НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало шоком для всього світу. Події війни перебувають у центрі уваги політиків, соціологів, політологів, відображаються у засобах масової інформації. У зв'язку з цим зростає інтерес лінгвістів до відображення війни в публіцистичному дискурсі.

Концепт “*KRIEG*” є одним із ключових репрезентантів картини світу у свідомості носія німецької лінгвокультури. Затребуваність концепту на сучасному етапі історичного розвитку пояснюється існуючими зовнішньополітичними реаліями.

Мета дослідження – визначити лексичну об'єктивацію та дискурсивну профілізацію концепту “*KRIEG*” на матеріалі німецької мови.

Результати дослідження. У вітчизняній лінгвістиці концепт розглядають як «набір смислів, якими оперує людина в процесі мислення, як інформаційна структура свідомості, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних» [1, с. 33]. На

основі аналізу різних дефініцій Л. Пасик визначає: «концепт – це культурно детермінована ментальна одиниця, яка відповідає за вибір мовних засобів об'єктивації, регулює комунікативну поведінку, має складну будову, формується на основі загальнонаціональних ознак, які доповнено ознаками індивідуального досвіду й особистої уяви, містить оцінне ставлення до своїх референтів, у сукупності з іншими концептами формує концептуальну картину світу народу, яка частково знаходить відображення в мовній картині світу» [2, с. 32].

Концепт “**KRIEG**” виражається в німецькій мові лексемою *der Krieg* і має три основні значення:

1. *mit Waffengewalt ausgetragener Konflikt zwischen Staaten, Völkern* – «озброєна боротьба між державами, націями (народами)»;

2. *größere militärische Auseinandersetzung, die sich über einen längeren Zeitraum erstreckt* – «військові (бойові) дії»;

3. *fortgesetzte angestrenzte Bemühung zur Erreichung oder Verhinderung von etwas* – «активна діяльність, спрямовану досягнення будь-якого результату, подолання, запобігання чогось» [3].

Лексична одиниця “*der Krieg*” має у публіцистичному дискурсі Німеччини контекстуальні синоніми та гіпоніми *der Überfall* – напад, *die Aggression* – агресія, *die Invasion* – вторгнення, *Einmarsch* – вторгнення, *Militäroffensive* – військовий наступ. Слово “*Krieg*” вживається у складі складних іменників (*Bürgerkrieg*, *Informationskrieg*, *Wirtschaftskrieg* та ін.) та слів з прикметниками, утворюючи тим самим такі стійкі словосполучення, такі як *kalter Krieg*, *konventioneller*, *atomarer Krieg* та ін.

Найбільш частотним компонентом на позначення війни у німецькомовному публіцистичному дискурсі виступає лексема *der Krieg*. Наприклад: *Die MiG-29 wurde vor rund 40 Jahren in der Sowjetunion entwickelt. Einige Exemplare aus Polen und der Slowakei sollen der Ukraine im Krieg mit Russland helfen* [5]; *Auch die Stadt Irpin, nur wenige Kilometer von den Kiewer Stadtgrenzen entfernt, wurde vom Krieg schwer getroffen und erst kürzlich von ukrainischen Truppen zurückerobert* [4].

Війна розуміється і відображається у публіцистичному дискурсі Німеччини як суспільно-політичне явище, як продовження політики з використанням інших засобів та як кінцевий аргумент у відносинах між державами та народами. Німецькі журналісти зазначають, що світ став багатополярним, динамічним, глобалізованим, причому дипломатія як мистецтво мирним шляхом вирішувати конфлікти переживає сьогодні кризу, і ця криза визначає існуюче становище справ у світовій політиці, яка перебуває у процесі реорганізації та також переживає кризу. Існуючий стан справ відбиває найбільш частотна та продуктивна метафорична модель “*der Krieg ist das Ende der Diplomatie*”, яка представлена в публіцистичному дискурсі Німеччини великою кількістю метафоричних виразів (*das “Ende des diplomatischen Weges” ist in Sicht, keinen Weg mehr für Diplomatie sehen, die diplomatische Lethargie der*

EU, auf Dauer den diplomatischen Weg versperren, die Abkommen treten leichtfertig in die Mülltonne, die diplomatische Selbstdemontage, die etablierten Mechanismen zur Verhinderung oder Beilegung von Konflikten funktionieren nicht, Europäische Friedensordnung und die Diplomatie sind in der Sackgasse, diplomatische Eiszeit, Diplomatie ist in der Krise, International Staatengemeinschaft ist hilflos, der Krieg ist das Totalversagen der internationalen Gemeinschaft, diplomatische Anstrengungen sind wirkungslos, das Ende der Diplomatie markieren та ін.).

Висновки. На основі аналізу статей німецькомовних періодичних видань встановлено, що концепт “*KRIEG*” реалізується переважно в самій лексемі *der Krieg* та іменниках-синонімах, які використовуються з відповідними дієсловами, семантична структура яких сприяє комплексному розкриттю його значення. Журналісти, які висвітлюють повномасштабне вторгнення російських військ в Україну, часто наводять цитати відомих політичних лідерів, які містять лексеми з чітко вираженою негативною конотацією, з метою апелювати до емоцій реципієнтів та наголосити на тому, що ця війна стосується всієї світової громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кирилюк С. В. Вербалізація концепту *KRIEG* / ВІЙНА у німецькомовному публіцистичному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2022. № 55. С. 32–34.
2. Пасик Л. Вербалізація концепту *KRIEG* у німецькомовному газетному тексті. *Applied linguistics-3D: language, IT, ELT*. 2022. Р. 32.
3. Duden online. URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Krieg>. (дата звернення: 10.04.2023).
4. Krieg in Irpin: Das hat die russische Armee hier angerichtet. URL: <https://www.waz.de/politik/ukraine-krieg-irpin-kiew-butscha-kriegsverbrechen-id234993789.html>. (дата звернення: 10.04.2023).
5. Was die MiG-29 kann – und was nicht. URL: <https://www.spiegel.de/suche/?suchbegriff=Der%2BUkraine-Krieg&seite=4> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.111'373.611'255.4

Альона ЛІТВІНЧУК

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

Захар ЛІТВІНЧУК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»
Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ*

ЛЕКСИЧНИЙ БЛЕНДИНГ ЯК ЗАСІБ МОВНОЇ ЕКОНОМІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Мова як основний засіб людського спілкування, пізнання і вираження усіх суспільних процесів, зазнає постійних змін, зокрема лексичних. Лексичний блендинг (*змішування*) як процес словотворення набуває все більшої популярності в останні роки як для заповнення лексичних / концептуальних прогалів, так і для процесів мовної економії і створення нових засобів таких мовних категорій як експресивність, стилістична забарвленість, тощо. Блендинг вважається одним з найпродуктивніших способів словотворення саме в англійській мові завдяки її аналітичній природі і є результатом взаємодії двох або більше вихідних одиниць різних морфологічних рівнів, які зазнають процесу урізання й об'єднуються в одну лексичну одиницю [2, с. 182]

Лексичні бленди, які об'єднують у собі значення двох або більше лексем, є стилістично маркованими, виразними та водночас лаконічними лексичними засобами, в яких можна виокремити семантично головну частину та вторинні денотативні та конотативні значення. Бленди часто мають оказіональний характер, тобто є навмисно створеними засобами вираження прагматичного значення (для окремого дискурсу), однак трапляється, що завдяки змістовому та емоційному навантаженню такої лексичної одиниці, вона перетворюється на елемент загальноживаної лексики. Як стверджують науковці [2; 3], лексичні бленди виникають на усіх рівнях від більш стандартизованих, як-от наукові терміни і позначення комплексних понять чи публіцистика, до найбільш неформальних, як-от сленг чи онімна лексика, можуть бути створені в одну мить для конкретного контексту, або ж бути зафіксованими у словниках і залишитися в лексичному складі мови на довгий час.

Аналіз слів-блендів в англійській мові демонструє, що вони можуть бути пов'язані з багатьма сферами життя суспільства і стати невід'ємною частиною цілої низки дискурсів. Чи не найбільшою площиною для реалізації досліджуваного явища є соціальні мережі і рекламний дискурс, які вимагають компактності, семантичної місткості і яскраво вираженого стилістичного забарвлення [1, с. 169]. Наведемо декілька прикладів блендів із соціальних мереж і рекламного тексту:

«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

- *carbage* = *car* + *garbage* на позначення усякого виду мотлоху в машині;
- *chugger* = *charity* + *mugger*, який використовується стосовно людей, які просять про благодійні внески у перехожих на вулиці;
- *glocal* = *global* + *local* для позначення глобального світогляду, пристосованого до локальних умов;
- *staycation* = *stay-at-home* + *vacation* – відпочинок вдома;
- *twatching* = *twitter* + *watching* – перегляд шоу чи події у Твіттері;
- *mocial* = *mobile* + *social*, який означає поєднання мобільних пристроїв і соціальних мереж;
- *informercial* = *information* + *commercial* для позначення реклами, яка нагадує інформаційне повідомлення;
- *infotainment* = *information* + *entertainment* – вид розважальних інформаційних програм;
- *magalogue* = *magazine* + *catalogue*, який є гібридом журналу і каталогу;
- *chillax* = *chill* + *relax* – заспокоїтися і розслабитися;
- *cronut* = *croissant* + *donut* – вид солодкої випічки;
- *advertecture* = *advertising* + *architecture* – реклама на будівлях, й інші.

Значний пласт слів-блендів знаходимо і серед назв компаній, виробників товарів і послуг, різних закладів, наприклад: *Budgetel* (*budget* + *hotel*), *Craisins* (*cranberry* + *raisins*), *Triscuit* (*biscuit* + *electricity*), *Verizon* (*veritas* + *horizon*) й ін. Саме серед назв, поширеними є бленди-ергоніми, до складу яких може входити власна назва, наприклад торгові марки *Walmart* (*Walton* + *mart* (*market*)), *Dumpster* (*dump* + *Demster*), *Marimekko* (*Mari* + *mekko* (фінською *dress*)), до складу яких входить ім'я засновника.

З розвитком інформаційних технологій, результатом якого є необхідність створення нових лексем на позначення нових понять, лексичний блендинг став одним з найпродуктивніших інструментів номінативного процесу. Знайомими є такі слова-бленди, як: *webinar* (*web* + *seminar*), *webliography* (*web* + *bibliography*), *digicam* (*digital* + *camera*), *modem* (*modulator* + *demodulator*), *netiquette* (*net* + *etiquette*), *computeracy* (*computer* + *literacy*), *chatbot* (*chat* + *robot*), тощо.

Часто результатом саме блендингової номінації стають поняття суспільного життя, які теж тяжіють до компактності і, водночас, вагомого смислового навантаження. Так було утворене поняття *Brexit* (*Britain* + *exit*), *poloticide* (*political* + *homicide*), *stagflation* (*stagnation* + *inflation*), *volunteerism* (*volunteer* + *tourism*), неформальні назви суміші різних мов, напр. *Spanglish* (*Spanish* + *English*), *Frenglish* (*French* + *English*), *Japlish* (*Japanese* + *English*).

Можна віднайти лексичні бленди, які позначають сучасні терміни, як-от: *Maskne* (*mask* + *akne*) для позначення хвороб шкіри, які виникають внаслідок тривалого носіння маски на обличчі, *foodoholic* (*food* + *alcoholic*), *Arcology* (*architecture* + *ecology*), *voxel* (*volume* + *pixel*).

Таким чином, можна зробити висновок, що лексичні бленди в англійській мові формують значний пласт лексики, створений користувачами цієї мови для

вираження понять максимально економними мовними засобами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вашист К. Оказіональний характер англомовних блендингових лексем в україномовному рекламному дискурсі. *Наукові записки. Філологічні науки*. 2019. Вип. 175. С. 168–173.

2. Медвідь О. М., Лигуша А. О., Таценко Д. О. Потенційні номінативні можливості блендингу. *Германські мови*. 2021. № 3. Ч. 1. Том 32 (71). С. 181–186.

3. Balteiro I. & Bauer L. Blending in English. *Journal in English Lexicology*. URL: <https://journals.openedition.org/lexis/4085> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 37.014/37.018.4(100+477)

Лариса ЛЯШЕНКО

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Київ*

**ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВИХ МОВ У МИНУЛОМУ
ТА ЇХ ПЕРСПЕКТИВИ У МАЙБУТНЬОМУ**

Зі зрозумілих потреб університетського викладача англійської мови для студентів природничо-математичних факультетів нас здавна цікавило практично все, що стосувалося явищ появи, піднесення і занепаду головних міжнародних чи світових мов – мов, якими з тих чи інших причин користувалися чи користуються багато народів і країн, що можуть перебувати не поруч, а на різних континентах чи на значних відстанях одна від одної. Узагальненням наших досліджень у цій темі є рис. 1 з приблизним відтворенням еволюції світових мов у сфері вищої освіти і наукових досліджень за останню 1000 років, коли кількість університетів як закладів-лідерів стала зростати разом з впливом на соціуми [1].

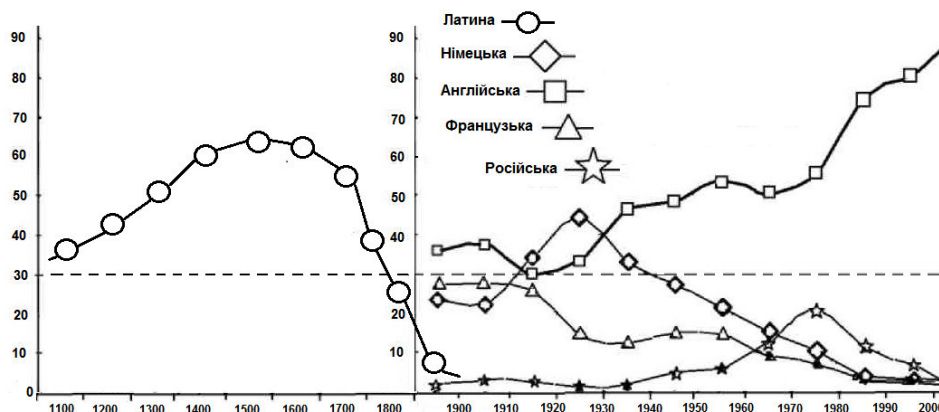

Рис. 1. Авторська приблизна схема еволюції поширення головних світових (міжнародних) мов упродовж другого тисячоліття нашої ери

З творів істориків ми знаємо, що поява імперій з обов'язковим лідерством певного народу з керівниками-диктаторами завжди йшла у парі з рухом до максимального поширення однієї «імперської» мови аж до зовнішніх кордонів (навіть за їх межі). Ця мова мала відігравати роль «клею», що зміцнював імперію, сприяв розвитку економіки. Її вивчення і використання приваблювало представників місцевих еліт окраїн імперії, адже створювало хороші перспективи не тільки на «локальну» кар'єру на місці народження, але й у столиці. Керівництво імперії бачило велику користь від подібних мовних явищ, адже отримували інтелектуальні, творчі і виробничі ресурси з усіх приєднаних територій від десятків народів.

Рис. 1 має значні неточності для давніх часів формування і поширення на весь суходіл перших імперій. Він, хоч і наближено, враховує існування Римської імперії і тривале «випромінювання» впливу навіть після її розпаду і виходу на лідерські позиції групи європейських держав – Португалії, Іспанії, Великої Британії, Нідерландів, Франції, що побудували свою територіальну і мовну експансію на використанні досконалого для тих часів флоту з вітрильників, які виготовляли з міцних і водостійких матеріалів.

Доволі цікавим винятком у групі світових ми вважаємо німецьку мову, вивчення якої сталося без далеких морських подорожей внаслідок розвитку індустріального способу виробництва всього необхідного для людей. Вона стала світовим освітньо-науковим лідером в першій третині ХХ ст. через винайдення в 1810 р. і подальше використання Берлінської моделі дослідницького університету, в якому організували виготовлення приладів для найкращих професорів, які одночасно вчили найздібнішу молодь. Німеччина стала лідером в науках і технологіях, а її керівники вирішили на цій основі не тільки змінити кордони в Європі, а й межі більшості колоній.

Аналізуючи новітні явища у сфері наукової підтримки руху вищої освіти від елітарної до «майже загальної», коли не 4–6%, а більшість старшої молоді закінчують університети й інші ЗВО, ми виявили самоорганізацію (формально – під егідою ЮНЕСКО) Глобальної університетської мережі для інновацій (*GUNi – Global University Network for Innovation*). Останнім часом *GUNi* створює і поширює великого обсягу колективні збірки якісних статей на дуже різноманітні теми, зокрема, і про світові мови. Наведемо рис. 2 зі статті [2], який вважаємо точнішим від нашого для ХХ ст.

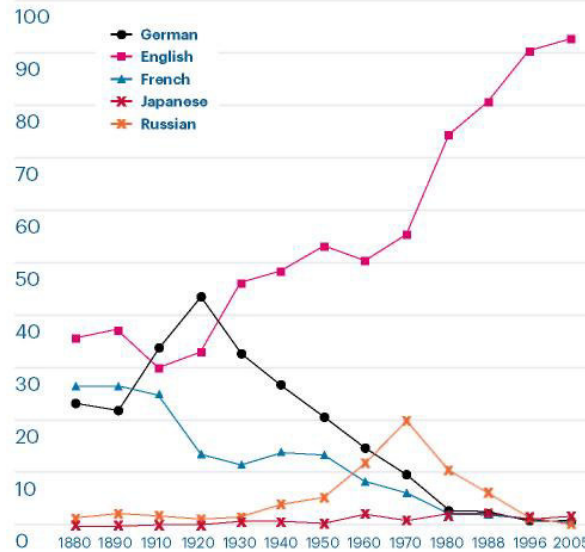

Рис. 2. Еволюція процентної частки п'яти мов у світових наукових творах

Несподіваний «пік» для російської мови в 1960–1980 рр. зумовлений рішенням керівників США здійснити переклад на англійську мову усіх 100% радянських наукових і технічних видань для себе і всіх на планеті. Це й зумовило тимчасове вивищення російської мови і велике зростання контингенту студентів-іноземців в радянських ЗВО. Закінчуючи наш виклад, ми пропонуємо використати шведський досвід викладання англійської мови і передбачаємо збереження графіків на рис. 2 навіть в умовах появи Chat-ів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ляшенко Л. М. Тема «Англійська мова» у сфері досліджень науковців вищої школи України. *Вища школа* : науково-практичне видання. 2018. № 3. С. 51–61.

2. F. Xavier Vila (2019). On the Dynamics of Languages of Science: Lessons and Challenges for Higher Education Policies. In «*Higher Education in the World 7*» (December 2019). *Humanities and Higher Education: Synergies between Science, Technology and Humanities*. (pp. 127–133). Barcelona. GUNI. URL: [chrome extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.guninetwork.org/files/download_full_report_heiw7.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.guninetwork.org/files/download_full_report_heiw7.pdf) (дата звернення: 12.04.2023).

УДК [81'373.6+81'373.42]:[811.111+811.112.2]

Ірина МАСЛО

асистент кафедри іноземних мов

Марія ІЛЬЧУК

здобувач I рівня вищої освіти

спеціальність «Міське будівництво і господарство»

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ БУДІВЕЛЬНИХ ОМОНІМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ

У процесі мовної інтерференції багато об'єктів в різних мовах отримують схожі й тотожні найменування, запозичені з інших мов. Англійська та німецька мови мають багато таких слів. Розглянемо історію походження деяких омонімів у будівельній термінології.

Architect / der Architekt

Англійське слово “*architect*” походить від грецького слова “*architekton*” і запозичене із середньовічної французької мови у XVI ст., де з'явилося як “*architecte*”. За деякими джерелами слово “*architect*” в англійській мові вперше вживалося у 1563 році. У своїй основі “*architecte*” має грецький корінь “*archi-*” і те ж значення, що й у грецькій мові – це професійний фахівець, який проектує та керує будівництвом будівель і споруд [3; 4].

В німецькій мові слово “*der Architekt*” також має грецьке походження та походить від слова “*architecton*”; вживається у тому ж самому значенні, що й у грецькій та англійській мовах. У середньовіччі німецькомовні будівельники використовували слово “*der Architekt*”, як технічний термін для позначення майстрів, які проектували та будували великі споруди: церкви, костели та палаци. Пізніше це слово вживалося в більш загальному значенні для позначення будівельного фахівця, який займається проектуванням. Перше згадування слова “*der Architekt*” у німецькій мові датується 1519 роком [1; 2].

House / das Haus

Слово “*house*” з'явилося в англійській мові у ранньосередньовічний період (близько 700-900 років тому) і походить від староанглійського слова “*hūs*”, яке мало значення «будинок» і бере початок від прагерманського кореня “*husan*”, що означає «покривати», «захищати» [3; 4].

Німецьке слово “*das Haus*” походить від старовісхіднонімецького слова “*hūs*” у значенні «будинок». Це слово є спорідненим зі словами “*house*” у англійській мові, “*hūs*” у датській та ісландській, “*hus*” у норвезькій та шведській мовах. Відомо, що слово “*das Haus*” з'явилося в німецькій мові ще у середньовічні часи, приблизно у IX-XX століттях. З того часу воно широко вживається у німецькій мові для позначення будівлі, яка призначена для житла або інших цілей [1; 2].

Engineer / der Ingenieur

Англійське слово “*engineer*” походить від середньовічного латинського слова “*ingeniator*”, що означає «винахідник» або «будівельник», що у свою чергу походить від латинського слова “*ingenium*”, що означає «розум», «талант» або «інтелект». Перше вживання слова “*engineer*” датується XIV століттям. У той час інженерами називали фахівців, які були залучені до побудови фортець та оборонних споруд. Згодом, із розвитком технологій та науки, область діяльності інженерів значно розширилася, і сьогодні це слово охоплює широкий спектр професій: від інженерів-будівельників та інженерів-механіків до інженерів-програмістів та інженерів-електроніків [3; 4].

Також від латинського слова “*ingenium*” походить німецьке слово “*der Ingenieur*”. У середньовіччі цей термін використовувався у німецькомовних країнах для позначення механіків та техніків, які працювали з механічними пристроями та інструментами. Перше вживання слова у писемній формі датується 1563 роком, коли в Німеччині було видано книгу з питань військового будівництва, де цей термін використовувався для опису професії техніка, що займався розробкою військових інженерних проектів. З часом область діяльності інженерів значно розширилася, і термін “*der Ingenieur*” став позначати широкий спектр професій, пов’язаних з проектуванням, розробкою та виробництвом різноманітних технічних пристроїв та систем. Сьогодні слово “*der Ingenieur*” є стандартним терміном для позначення професії інженера в німецькомовних країнах [1; 2].

Parquet / der Parkett

Англійське слово “*parquet*” походить від французького слова “*parquet*”, що означає «мозаїчна підлога», яке походить від італійського “*parchetto*” у значенні «маленький парк» або «мозаїка». Перше вживання слова “*parquet*” у англійській мові датується XVII ст., коли меблеві майстри використовували маленькі шматочки дерева, щоб створити складні малюнки на підлозі. Ці шматочки дерева стали відомі як “*parquet*” через свою схожість з мозаїкою. У сучасному світі “*parquet*” є стандартним терміном для позначення будь-якої складної підлоги, створеної з використанням маленьких шматочків дерева та інших матеріалів, таких як пластик, ламінат або керамічна плитка [3; 4].

Німецьке слово “*der Parkett*” також походить від французького “*parquet*” і було запозичено в німецьку мову у XVII ст., коли французькі меблеві майстри виконували замовлення на виготовлення меблів для німецьких дворян і аристократів. У той час “*parquet*” відносилось до маленьких шматочків дерева, які використовувалися для створення складних малюнків на меблях. Перше вживання слова “*der Parkett*” у німецькій мові відноситься до XVIII ст. і пов’язане зі створенням паркетної підлоги в розкішних будівлях того часу. Згодом стало використовуватися для позначення будь-якої складної підлоги, яка складалася зі шматочків дерева [1; 2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ARCHITEKT.DE – Forum für Architektur. URL: <https://www.architekt.de/architektur/etymologie.php> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Etymologisches Wörterbuch des Deutschen – DWDS. URL: <https://www.dwds.de/d/wb-etymwb> (дата звернення: 10.04.2023).
3. Etymonline – Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com> (дата звернення: 10.04.2023).
4. Fabian Dejtiar (2018, July 30). Etymology in Architecture: Tracing the Language of Design to its Roots. *ArchDaily*. URL: <https://www.archdaily.com/898648/etymology-in-architecture-tracing-the-language-of-design-to-its-roots> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.133.1'373

Ірина МИКИТИН
старший викладач кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ШЛЯХИ ПОЯВИ НЕОЛОГІЗМІВ
У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Збагачення мови новими лексичними одиницями відбувається постійно. Все це пов'язано із перманентними змінами у світі і в окремому соціумі, які і призводять до оновлення мови. Ось чому дослідникам цікаво вивчати шляхи поповнення вокабуляру в різних країнах.

Темою нашого короткого дослідження буде ознайомлення з джерелами їх появи у французькій мові.

Французька мова входить в п'ятірку найбільш поширених мов і є другою мовою за числом викладання в школах. Проте багато політичних та культурних діячів Франції бояться її ймовірного занепаду. Так, в газеті “*Le monde*” від 26 січня 2019 р. вийшла стаття під заголовком “*Dans un salon consacré au livre et à la littérature française, n'est-il plus possible de parler français?*”, у який більше сотні письменників, есеїстів, артистів та журналістів виступили із засудженням «жахливої шекспіризації» [1], яка загрожує французькій мові.

Звісно, англіцизми широко використовуються у всіх сферах і у всіх неангломовних країнах, але чи справді вони становлять левову частку неологізмів у французькій мові? І як вони стають частиною словникового фонду?

Найчастіше під словом «англіцизм» у французькій мові розуміється «англо-американізм», навіть «американізм», а дехто говорить і про «каліфорнізм». Клод Ажеж у своїй роботі “*Le Français et les siècles*” [2] запропонував термін “*franricain*” замість поширеного “*franglais*”, а французький лінгвіст Моріс Перньє [3] дає такі три визначення анліцизмів:

1. Англійське слово або словосполучення, яке періодично зустрічається у

французькій мові.

2. Англійський термін або термін, що зазнав впливу англійської мови, частота вживання якого є достатньо високою, щоб вважати його інтегрованим (добре чи погано) у французьку лексику і, отже, включеним до словників та глосаріїв.

3. Англійське слово (словосполучення, слово тощо), вжите неправильно замість правильного французького слова (словосполучення, слова тощо). У цьому сенсі репертуар англіцизмів – це репертуар за відомим зразком: «Не кажи..., а скажи...». Англіцизми перелічуються лише для того, щоб їх викривали і виправляли [3].

Але щодо їхньої першості серед неологізмів у французькій мові, то тут відповідь однозначна. Видавництва “*Le Petit Robert*” і “*Larousse*” стверджують, що більшість неологізмів у французькій мові приходить все-таки на слова, створені на базі самої французької мови. Із більше як 400 лексем, внесених у ці словники за останні роки, сумарна кількість власне французьких неологізмів становить більшу половину. Ось як вони розподіляються:

1. слова, запозичені з іноземних мов – 161 одиниця;
2. власне французькі неологізми – 150 одиниць;
3. слова, запозичені з франкофонних країн – 61 одиниця;
4. слова з регіонів Франції – 24 одиниці;
5. слова – терміни наукової спільноти – 18 одиниць;
6. терміни державних органів – 3 одиниці [1].

Перш ніж потрапити у словник, набути «офіційного статусу», минає декілька років – стверджує Карін Жірак Маріньє, редакційна директорка “*Le Petit Larousse*”. «Іноді ми чекаємо два-три роки, щоб переконатися, що вони (неологізми) все ще існують і добре інтегровані в французьку мову» [4]. На її думку «французька мова не стала біднішою, в чому їй часто дорікають» [4], а навпаки збагатилася новими словами.

«У французькій мові були створені слова з новими значеннями, наприклад, “*se masquer*”, раніше ми робили це, щоб заховатися, сьогодні ми одягаємо маску, щоб захистити себе. Або “*couvre-feu*” – комендантська година – це дуже старе слово, яке знову появилось у зв’язку з новини про Covid. “*Le confinement*” – стримування, ізоляція – мало особливе значення, зокрема в атомній промисловості», – пояснює Карін Жірак Маріньє [4].

Багато власне французьких неологізмів залишаються непоміченими, оскільки вони нагадують слова, що вже раніше існували. І таких, на думку дослідників, 36%. Наприклад, “*covoiturer*” (спільно користуватися автомобілем), “*déradicaliser*”, “*vidéoludique*” (відеогра), “*postapocalyptique*” (постапокаліптичний), “*invisibiliser*” (зробити невидимим) нещодавно увійшли до цих словників, хоча у вжитку вони є давно.

З іншого боку, у деяких вже існуючих словах частково змінилося значення. У лінгвістиці це називається неосемія. Яскраві приклади такого явища: “*maraudeur*” – волонтер, який працює на вулиці, “*rageux*” (розлючений)

– агресивна людина в Інтернеті, “*toxique*” – деструктивна поведінка. У словниках їх зазначають, як нові слова, оскільки вони також відображають еволюцію у мові [4].

Свій внесок у неологізми робить і регіональна мова Франції. Так, у широке використання увійшли слова “*babache*”, “*poutouner*”. Поширене в регіоні Пікардія “*babache*” є синонімом до слова «дурень», а “*poutouner*” означає не що інше, як і дріботити ногами. Відсоток таких слів становить 5,8%.

Значно більше слів з франкомовних країн і регіонів – 14,6 %. З Квебеку прийшли “*baladodiffusion*” – спосіб розповсюдження аудіо- або відеофайлів, який дозволяє користувачам Інтернету автоматично завантажувати їх і переносити на цифровий плеєр; “*téléverser*” – передача даних з локального комп’ютера на віддалений комп’ютер через телекомунікаційну мережу (на відміну від завантаження); “*emportierage*” – збиття велосипедиста через необережне відкривання дверей автомобіля; “*pets-de-sœur*” – різновид хліба з родзинками і кленовим сиропом. З Бельгії: “*dégagisme*” – позиція непокори, метою якої є усунення одного чи декількох некомпетентних можновладців шляхом голосування або громадянської непокори; “*zythologue*” – експерт з пива. Зі Швейцарії – “*biscômes*” – прикрашені імбирні пряники і “*cramine*” – холод, настільки сильний, що обпікає шкіру. З країн Магрибу увійшли слова “*facanciers*” – марокканці, які живуть у Франції, але у відпустку приїжджають додому, “*fatiha*” – заручини у мусульман.

Чотири з десяти неологізмів запозичені з інших мов, як наприклад, “*futsal*” – португальське слово. Треба сказати, що деякі слова піддаються францизації (адаптації до французької мови). До прикладу: “*youtubeur*”, а не “*youtuber*”, “*troller*” замість “*to troll*”.

Про те, що пальма першості серед неологізмів належить не англіцизмам, говорить і французька соціолінгвістка Жулія Леопольд. У своїй праці “*Somme-nous [réellement] envahis par les anglicismes?*” (Чи справді нас заповнили англіцизми?) [5] вона дослідила словникові одиниці, внесені в “*Larousse*” і “*Le Petit Robert*” в період з 1998 по 2022 рр. Із 9191 неологізмів нею було нараховано 1346 англіцизмів, що складає 14,6%. «Якщо вилучити слова, які з’являються двічі або більше, оскільки вони присутні в обох словниках, або були вилучені з одного словника і знову введені в пізнішому виданні, ми знайдемо 1001 окремий англіцизм» [5].

І ще трішки про нові слова, які вже циркулюють у розмовній мові і які видавництва “*Larousse*” і “*Le Petit Robert*” планують внести у 2023 році в свої словники. Таких неологізмів буде близько 150 і серед них:

– “*wokisme*” – вокізм – ідеологія, зосереджена на питаннях рівності, справедливості та захисту меншин, що іноді сприймається як напад на республіканський універсалізм [7];

– “*grossophobie*” – грессофобія – вороже, глузливе та / або зневажливе навіть дискримінаційне, ставлення до людей з надмірною вагою [7];

– займенник “*iel*” – особовий займенник третьої особи однини, що

вживається для позначення особи незалежно від статі [7];

– “*écoanxiété*” – екологічне занепокоєння – слово, яке давно циркулює в Канаді, і яке видавництво “*Le Petit Robert*” трактує, як занепокоєння екологічними загрозами для нашої планети [7];

– “*NFT*” – технічний акронім з англійської “*Non Fungible Token*”, варіант французькою “*jeton non fongible*” – криптографічний сертифікат, пов’язаний з цифровим об’єктом (зображенням, відео, музикою тощо), автентичність і відстежуваність якого гарантується блокчейном [7];

– слова “*cyberespionnage*” і “*instagrameur*” ми теж побачимо у цих виданнях [7];

– “*go*” – західноафриканське слова, що на молодіжному сленгу означає “молода дівчина, подруга” [7].

Звичайно, у час глобалізації і швидкого росту засобів комунікації з’являється величезна кількість нових понять і явищ, яким потрібно дати назву. Тому поряд з неологізмами, утвореними «традиційним» шляхом, ми матимемо запозичення, які часто не будуть ні перекладеними, ні адаптованими до мови. І можливо відповідь на питання «Чи справді нас заповнили англіцизмами?» (і зараз йдеться не тільки про французьку мову) буде звучати інакше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Le Monde. “Dans un salon consacré au livre, et à la littérature française, n’est-il plus possible de parler français?» URL: https://www.lemonde.fr/idees/article/2019/01/26/nous-denoncons-le-seul-vrai-grand-remplacement-celui-du-francais-par-l-anglais-dans-un-salon-a-paris-consacre-a-la-litterature-n-est-il-plus-possible-de-parler-francais_5414822_3232.html (дата звернення: 10.04.2023).

2. HAGÈGE Claude, 1989, *Le Français et les siècles*, Paris, Seuil.

3. PERGNIER Maurice, 1989, *Les anglicismes : Danger ou enrichissement pour la langue française ?*, Paris, Presses universitaires de France.

4. Carine Girac Marinier: *On a créé tout un champ lexical ...* – rcf.fr. URL: <https://www.rcf.fr › actualite> (дата звернення: 10.04.2023).

5. Léopold Julia. URL: <https://doi.org/10.4000/lengas.5200> (дата звернення: 10.04.2023).

6. *D’où viennent les nouveaux mots de la langue française?* URL: <https://www.lemonde.fr> (дата звернення: 10.04.2023).

7. *Nouveaux mots du Petit Larousse et du Petit Robert 2023*. URL: <https://www.projet-voltaire.fr> (дата звернення: 10.04.2023).

8. *Dico en ligne Le Robert*. URL: <https://dictionnaire.lerobert.com> (дата звернення: 10.04.2023).

9. *Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne*. URL: <https://www.larousse.fr> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 81'373.6:69

Валентина МОМОТЮК

здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Архітектура та містобудування»

Анастасія КІНАЩУК

доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ БУДЕВІЛЬНИХ ТЕРМІНІВ (на матеріалі англійської, німецької та української мов)

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання вивчення етимологічних моделей походження лексичних одиниць на матеріалі різних мов (Й. Осецький, С. Пампура, Л. Попова та ін.). Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет здійснення етимологічного аналізу різного лексичного матеріалу у споріднених та неспоріднених мовах.

Мета розвідки – здійснити етимологічний аналіз деяких будівельних термінів на матеріалі англійської, німецької та української мов.

Етимологічний аналіз характеризуємо як особливий вид аналізу, що спрямований на визначення історії походження слова, його первинного значення, а також виявлення словотвірних засобів, відповідно до яких у досліджуваному значенні і відбулися зміни.

Матеріалом дослідження слугували терміни української, англійської та німецької мов, що належать до галузі будівництва та архітектури та використовуються у будівельних кодексах тих країн, мови яких представлені у розвідці, пор.: укр. *еркер, паля, альтанка, вестибюль, негоримур*; англ. *bow-window, pile, gazebo, vestibule, firewall*; нім. *erker, pfahl, altan, vestibül, brandmauer*. Етимологічний аналіз будівельних термінів здійснюватимемо згідно з етимологічними словниками української, англійської та німецької мов.

За етимологічною моделлю прямого запозичення НІМЕЦЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА термін «*еркер*» («засклена виступна з площини фасаду частина приміщення, яка дозволяє збільшити внутрішній простір, а також поліпшити його освітленість та інсоляцію» [4, с. 13]) походить від німецького «*Erker*» («ліхтар»). У 12 ст. у німецькому лексиконі з'являється слово *archiere* за етимологічною моделлю ЛАТИНСЬКА МОВА > НІМЕЦЬКА МОВА, що бере свій початок від французького *arc* «лук», що у свою чергу походить від латинського «*arcus*» та, ймовірно, видозмінюється до відповідного субстантивного вживання від латинського прикметника «*arcuārius*» – «вигнута спина» [4]. Англійською мовою цей термін перекладається як *bow-window* («вікно, побудоване так, щоб виступати зі стіни, вигнуте сегментарно», 1753 р.), від слова *bow* «лук» (з середньоанглійської «*bowe*» або

давньоанглійської “*boga*” «лук для стрільби; будь-що зігнуте або дугоподібне») та *window* – 1200 р., буквально “*wind eye*” «око вітру» з давньоскандинавської “*vindauga*”, від “*vindr*” – («вітер»), “*auga*” – *eye* («око») [5].

За етимологічною моделлю опосередкованого запозичення з польської мови термін «паля» («конструкція, влаштована за технологією з вийманням або без вийманням ґрунту, вертикальна чи похила, призначена для передачі навантаження від споруди в нижні шари основи» [5, с. 4]) запозичено з німецької мови нвн. *pfahl* (двн. *phāl*) «паля, стовп» походить від лат. *pālus* «кілок» [1], де формуємо етимологічну модель ЛАТИНСЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА. З англійського *pile* (пізня давньоанглійська *pil* «гострий кіл або палиця») і також – поетично «стріла, дротик» від лат. *pilum*) позначає важкий спис римського піхотинця. Де Ваан вважає, що ототожнення його з *pilum* («товкач» (від кореня *pinsere* «кришити, товкти»), є виправданим [5].

В англійській мові термін «*gazebo*» датується 1752 р. та ймовірно утворено від *gaze-* та *-bo* (латинського суфікса майбутнього часу від першої особи однини) за етимологічною моделлю прямого запозичення ЛАТИНСЬКА МОВА > АНГЛІЙСЬКА МОВА. Разом з тим, можливе і спотворення від невизначеного східного слова [5]. Український варіант «альтанка» запозичено з польської мови, куди, найімовірніше, слово проникло з німецької (*altán* «балкон», яке зводиться до лат. *altus* «високий» [5]). За етимологічною моделлю непрямого запозичення ЛАТИНСЬКА МОВА > НІМЕЦЬКА МОВА > ПОЛЬСЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА.

За етимологічною моделлю ЛАТИНСЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА, термін «вестибюль» запозичено з французької *vestibule*, що походить від латинського *vestibulum* («передпокій, сіни»), утворене від давнішого *ver(o) stabulum* («площадка перед дверима»), яке складається з основ іменників *uero-* («двері»), спорідненого з *vor* («загорожа»), і *stabulum* («стоянка, стайня, заїжджий двір»), що походить від кореня *stā-* («стояти») [5].

Термін «*brandmauer*» походить від німецького *brand* («вогонь») та *mauer* («стіна»), запозичене в той час, коли германські племена познайомилися з римською технікою кам'яного будівництва [4]. За етимологічною моделлю прямого запозичення НІМЕЦЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА *брандмауер* (укр. *негоримур*) – глуха стіна з вогнетривкого матеріалу, яка розділяє два будинки або суміжні приміщення одного великого будинку з протипожежною метою. В англійській мові відповідником є лексема *firewall*, що утворена від *fire* («вогонь» з давньоанглійської *fyr*, що, у свою чергу, походить з давньонімецької *fūr* «джерело») та *wall* («стіна» від давньоанглійської *weall* «вал, дамба, земляна споруда», що утворено, ймовірно, з латинської *vallum* «стіна, вал, ряд або лінія колів») [5].

Таким чином, етимологічний аналіз деяких будівельних термінів засвідчує такі найтипівші шляхи запозичення: латинська та німецька мови для української, латинська для англійської та німецької мов. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у здійсненні більш детального етимологічного

аналізу будівельних термінів на матеріалі української, англійської та німецької мов у зіставному аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДБН В2.2-15:2019. Житлові будинки. Основні положення. URL : https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_15_2015_zhitlovi_budinki_osnovni_polozhennja/1-1-0-1184 (дата звернення: 16.04.2023).
2. ДБН В2.1-10:2018. Основи і фундаменти будівель та споруд. Основні положення. URL : https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_1_10/1-1-0-1828 (дата звернення: 16.04.2023).
3. ЕС – Етимологічний словник. URL: <https://goroh.pp.ua> (дата звернення: 11.04.2023).
4. DWDS – Digitales Wörterbucher der Deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/> (дата звернення: 11.04.2023).
5. OED – Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/> (дата звернення: 11.04.2023).

УДК 811.111'42

Анна НАЗРУК

учениця 9 класу

Рівненський обласний науковий

ліцей-інтернат, Рівне

Ірина БОЙКО

асистент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

**СТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ ПОВТОРУ ЯК ПРОДУЦЕНТ МОТИВАЦІЇ
(на матеріалі англомовних промов всесвітньовідомого
мотиваційного коуча Ніка Вуйчича)**

Мотивація як один з найважливіших важелів впливу на поведінку особистості відіграє важливу роль у житті сучасного суспільства і кожної людини зокрема. Розуміння змісту мотивації, усвідомлення її головних складових, а також засобів її формування та донесення до адресата – головне завдання для автора психологічно-мотиваційних праць, оратора, психологічного коуча й наставника. Саме тому значний інтерес для дослідження становлять промови всесвітньовідомого австралійського спікера Н. Вуйчича, що відомі своєю мотиваційною силою та ефективністю, а його здатність спонукати людей до позитивних змін, вселяти віру у щасливе майбутнє та жити в гармонії з собою заслуговує поваги і визнання.

У лінгвістиці термін *«мотиваційний дискурс»* уживається в різних значеннях: як подія (особистісний вербальний процес, у якому собі, або іншому пояснюються чи конструюються мотиваційні конструкції – мотиваційна мова особистості); як продукт, який є результатом конструювання мотивації, який

створений для себе або іншого і може бути прочитаний; як тип (дискурс, який містить мотиваційний компонент різного ступеня вираженості й оприявленості у вигляді безпосередніх вербальних мотиваційних конструкцій або ж їх опосередкованих описів; як жанр; як соціальна формація. Головною метою мотиваційного дискурсу є стратегія *персуазивності* – впливу автора усного чи письмового повідомлення на його адресата з метою переконання в чомусь, заклику до певних дій, що передбачає наявність раціонального переконання і емоційно-маніпулятивного приваблення реципієнта [2, с. 106].

У широкому розумінні мотивація – це усвідомлювана чи мало усвідомлювана спонука до діяльності, яка є важливим компонентом психологічної структури будь-якої діяльності, а мотиваційна комунікація відображає різноманітні, часом протилежні, способи мислення, які формуються в різних контекстах та їм відповідають. Мотиваційне мовлення використовує мовні стратегії та відповідні лінгвістичні засоби впливу на свідомість реципієнта на різних рівнях мови [1, с. 86].

Проаналізувавши низку промов мотиваційного характеру Н. Вуйчича, ми помітили вживання стилістичного повтору, що є найбільш поширеним та частотним прийомом, який, сповільнюючи розповідь, дає можливість уважніше слідкувати за розвитком думки, акцентувати увагу на ключових моментах, шляхом повторного відтворення того чи іншого мовного елемента [3, с. 267]: *You would be my friend, even though I have no arms, no legs. So you're telling me it actually doesn't matter, right? If it actually doesn't matter, for how we look, then why do we tease one another for how we look if it actually doesn't matter* [6].

Особливу роль відіграють повтори граматичних конструкцій, які самі по собі не несуть нової інформації, проте допомагають слухачу зануритись в суть повідомлення, перейняти атмосферу повідомлення та настрої оратора, а також налаштовують на продуктивність самого тренінга: *See, the thing is, when you're in school, and when you're growing up in life, it actually sort of matters to people how you look. And then it matters to you because it matters to others* [5]; *And then you compare each other with how we look and I wish I was smarter, I wish I was taller, I wish I was shorter, I wish I was more popular, I wish I did this, I wish I didn't have that. I wish my life was different* [6].

Основною та найбільш звичною функцією повтору є посилення інформації та кульмінації, де повтори привертають увагу слухача до основного поняття саме за допомогою повтору важливої лексеми, таким чином здійснюється продуктивна концентрація уваги аудиторії: *But for me, facing all that stuff? I'm getting these seeds, everyone say seeds, S-E-E-D-S, seeds* [6].

Поєднання повтору із іншими стилістичними прийомами такими як: антитеза, порівняння, гра слів, питання різного типу, іронії тощо, підсилює ефект основного прийому і слугує додатковим емоційним підсиленням самого повідомлення: *See, the thing is, when you're in school, and when you're growing up in life, it actually sort of matters to people how you look. And then it matters to you because it matters to others* [6].

Вивчення промов Н. Вуйчича показало вживання повтору, що підсилюється ще одним стилістичним прийомом, а саме наростанням, що здебільшого реалізується шляхом використання синонімів або синонімічних рядів для деталізації конкретного образу та посилення уваги на важливих аспектах: *Money can't heal your heart. Money can't give you purpose. I don't want arms and legs, I want purpose. I don't want arms and legs, I want peace. I don't want arms and legs, I want to be a miracle for someone else* [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Залюк С. Психологія мотивації. Київ : Ельга. Ніка-Центр, 2001. 352 с.
2. Климчук В. О. Мотиваційний дискурс особистості в інтеракційному просторі : дис. ... д-ра психол. наук. К. : НАПН України, 2015. 362 с.
3. Мороховській А. Н., Воробйова О. П., Лихошерст Н. І. Стилістика англійської мови. Київ : Вища школа, 1991. 346 с.
4. Шонь О. Б. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американському короткому оповіданні : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2003.
5. Nick Vujicic Quotes & Life Changing Inspirational Speeches. *Fearless Motivation*. URL: <https://www.fearlessmotivation.com/2016/02/05/nick-vujicic-quotes-life-changing-inspirational-speeches/> (дата звернення: 26.10.2021).
6. Nick Vujicic Speech: How to Stop A Bully. *English Speeches*. URL: <https://www.englishspeecheschannel.com/english-speeches/nick-vujicic-speech/> (дата звернення: 20.11.2021).

УДК 811.111

Андрій НОВОСАДЮК

здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»

Наталія КИСЕЛЮК

кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк

СПОСОБИ УТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

Фразеологізми є невід'ємною частиною мови та їх використання в мовленні. Вони збагачують мовну експресію та допомагають точніше передавати думки. Утворення фразеологізмів – це процес формування стійких виразів, які мають свій особливий смисл, відмінний від суми значень їх складових слів. Способи утворення фразеологізмів є складним процесом, який базується на різних лінгвістичних феноменах, таких як метафора, метонімія, переносне значення слів тощо [1].

Ця тема є важливою для дослідження, оскільки дозволяє краще зрозуміти механізми формування фразеологізмів в мові та їх роль у мовленні. Крім того, вивчення способів утворення фразеологізмів може допомогти особам, що

вивчають іноземні мови, удосконалити свої знання та навички в оволодінні мовою, а перекладачам – краще розуміти та точніше відтворювати мовну інформацію в перекладах. Таким чином, метою цієї роботи є детальне вивчення способів утворення фразеологізмів у мові, їх опис та класифікація, що дозволить краще зрозуміти це важливе мовне явище та його роль в мовленні [2].

Вчені в галузі мовознавства вивчають процес утворення фразеологізмів протягом багатьох років. Відповідно до літературних джерел, фразеологізми утворюються за допомогою різних лінгвістичних феноменів, таких як метафора, метонімія, переносне значення слів, збіг звучання та ін. Ці феномени допомагають втілити нові ідеї та смисли, а також забезпечують стійкість фразеологізмів у мовленні [3].

Є декілька способів утворення фразеологізмів.

Фразеологізми на основі метафори – утворюються за допомогою перенесення значення слів від оригінального до нового контексту. Наприклад, за основу фразеологізму “*to clutch at a straw*” «хапатися за соломинку» взято розуміння тонкості та ненадійності соломинки як засобу для порятунку потопельника, який від безнадії готовий скористатися і цим непевним засобом, що означає «скористатись останнім шансом на порятунок».

Фразеологізми на основі метонімії – утворюються за допомогою перенесення значення від назви одного предмета до назви іншого, пов’язаного з ним. Наприклад, фразеологізм “*to have big ears*” має своє походження від метонімії про «гарний слух», який пов’язаний розміром вух (чим більші вуха – тим кращий слух).

Фразеологізми на основі збігу звучання – утворюються за допомогою схожості звучання слів та виразів. Наприклад, фразеологізм «бити байдики» має своє походження від збігу звучання слів «бити» та «байдики», а не від значення цих слів.

Фразеологізми на основі переносного значення слів – утворюються за допомогою переносу значення слів з одного контексту до іншого. Наприклад, фразеологізм *to cross one’s palm with silver* («позолотити ручку») має своє походження від переносу значення слова *silver* («срібло, гроші»), необхідне для вирішення проблеми, і буквально означає «дати хабара».

Таким чином, різноманітні способи утворення фразеологізмів забезпечують стійкість цих висловлювань у мовленні та дозволяють виразно передавати нові ідеї та смисли. Вивчення цих способів є важливим етапом у пізнанні фразеології як однієї з важливих галузей мовознавства.

Для дослідження способів утворення фразеологізмів у різних мовах було використано порівняльний аналіз текстів з використанням фразеологізмів. Було обрано текстові матеріали з різних мов, включаючи англійську, німецьку, французьку та інші.

Однією з особливостей утворення фразеологізмів у різних мовах є використання різних морфемних і словникових засобів для створення стійких

висловлювань. Наприклад, українська мова має багато фразеологізмів зі словом «рука», яке виступає в ролі метафори для позначення здібностей людини. Українські фразеологізми також часто використовують префікси та суфікси для вираження ступеню інтенсивності дії.

Загалом, аналіз фразеологізмів у української та англійської мов показав, що способи їх утворення можуть бути дуже різними, в залежності від мовного середовища та культурних традицій. Описуючи особливості утворення фразеологізмів у цих мовах, можна краще зрозуміти культурні особливості та історію кожної з них, а також дослідити взаємозв'язок між мовою та культурою.

Отже, можна зробити висновок, що утворення фразеологізмів є складним та цікавим процесом, який відображає культурні традиції та специфіку мовного середовища. Цей процес потребує подальшого дослідження, яке може допомогти розширити знання про мовну культуру та історію кожної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венжинович А. О. Основні тенденції розвитку фразеології української мови. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37970/1/ОЛОМОУЦ-2020_Venzhynovych_A_OK.pdf. (дата звернення: 10.04.2023).

2. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : посібник. Луганськ, 2005. 399 с.

3. Яцьків М. Ю. Здобутки сучасної української фразеології у контексті новітніх парадигм лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Філологія*. 2014. С. 253–262.

УДК 327.5(470)

Софія ОЛІЙНИК

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Журналістика»*

Майя ДЗЮБА

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри журналістики та українознавства
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

СЕМАНТИКА КОЛЬОРОНАЗВ «ЖОВТИЙ» І «СИНІЙ» У ПОЕЗІЇ ЛЮБОВІ ПШЕНИЧНОЇ

Колористика як дослідницька царина цікавить фахівців різних наук. Багата семантика кольороназв робить їх унікальними засобами вираження понять, емоцій, настроїв, думок, образів, почуттів, а також впливу на читача. Особливо виразно це проявляється в мові поезії, якій властиве оригінальне авторське звучання.

Незважаючи на зацікавленість науковців колористикою, деякі її аспекти досі залишалися малодослідженими. Це стосується семантичних особливостей

поетичних текстів письменників рідного краю, зокрема Любові Пшеничної.

У поетичній творчості Л. Пшеничної часто використано національні кольори: жовтий і його відтінки (35 разів), синій і його відтінки (27 разів).

Про жовтий колір, який традиційно сприймається як теплий і веселий, що символізує світло, радість, багатство і досконалість, у тлумачному словнику сказано: «який має колір золота, яєчного жовтка, соняшникового суцвіття» [СУМ].

В аналізованих поетичних творах мікросистема назв кольорів жовтого відтінку стрижневу лексему *жовтий* (з варіантом *пожовклий*) ужито тричі, натомість відчутно переважає низка периферійних (понад 30): *золотий, золотіння, золотить, злото, злото, позолота, золоторукі, каро-золоте*. Ці кольоронайменування відрізняються за такими ознаками:

1) частиномовною належністю (прикметники: *золотий, золоторукі, золотистий, золотавий*, дієприкметники: *пожовклий*, іменники: *золотіння, злото*, дієслова: *жовтіє, золотить*);

2) повнотою вияву колірної ознаки (*жовтий, золотий* – повний вияв; *золотистий, золотавий* – неповний);

3) складністю будови (*золотий* – проста, однокомпонентна лексема, *каро-золоте* – складна, двокомпонента);

4) одноколірністю / багатоколірністю (*золотий* – одноколірна лексема);

5) наявністю неколірного компонента (*золоторукі* – кольоропозначення утворене злиттям колірного та неколірного компонентів, первинно поєднаних зв'язком узгодження в межах одного словосполучення: *золоті руки*;

6) стилістичною забарвленістю / нейтральністю (*золотий, жовтий* – загальноживана, стилістично нейтральна лексема, *злото* – стилістично забарвлена, застаріла лексема);

7) належністю до ядра / периферії (*жовтий* – основна, ядерна колорема, *золотий* – периферійна);

8) прозорістю колірної мотивації (*золотий* – прозора мотивація).

З огляду на те, що в аналізованих поезіях переважає відтінок жовтого (*золотий*), а словник української мови лексему *золотий* у значенні кольору тлумачить тільки в переносному значенні: «який своїм кольором нагадує золото; блискучо-жовтий, оранжевий» [СУМ], усі зафіксовані лексеми з семантикою золотого кольору вжиті у переносному значенні на позначення образів, побудованих на прямих асоціаціях з кольором золота, для змалювання таких реалій: дерев: «*золотої верби*» [ДЛ, с. 13], «*золоті явори*» [ДЛ, с. 46], «*золотистий ясен*» [ДЛ, с. 49]; «*позолоту змиває із листя*» [ДЛ, с. 43]; міфологічних істот: «*як золоторукі фавни*» [ПРС, с. 103]; частин організму людини: «*золотими очима*» [ПРС, ст. 115]; небесних тіл: «*сонце золоте*» [БМ, с. 18], «*зорю скотилозолоту*» [ПРС, с. 30]; атмосферних явищ: «*на вервечках дощу золотих*» [ДЛ, с. 28]; корисних копалин: «*золотого буришину*» [ПРС, с. 49]; пір року: «*у тихім шалі золотого літа*» [ПРС, с. 83]; абстрактних понять: «*третіння золоте*» [ДЛ, с. 47], «*мовчання каро-золоте*» [ДЛ, с. 79], «*смутку*

золоте причастя» [ДЛ, с. 36], «золотий привіт» [ПРС, с. 118] тощо.

Сполучуваність деяких лексем із кольоронайменуванням *золотий* утворює прецедентний вислів – словосполучення, значення якого зрозуміле представникам цілого народу чи культурної спільноти. Таким є словосполучення *золота рибка*, яке використала у вірші Л. Пшенична, і в цьому контексті лексема *золота* позначає «чарівна, з відомої казки»:

*Вона манила, як меди липневі –
В пилку солодкім, звабна, золота...
Я в ній сама спіймалася у невід,
Як рибка та* [ПРС, с. 101].

Так само усталеним є вислів *позолотити ручку* у значенні «заплатити», саме такого семантичного значення кольороназва у рядках:

*Чи за печаль прирученого крука
Тобі я маю **руку золотить**?* [ДЛ, с. 97].

Традиційним для стилю Л. Пшеничної є використання кількох кольорів, або навмисна колірنا тавтологія, що надає особливо виразного звучання використаним кольороназвам:

*Пробач, а я не можу стати тінню –
Твоєю тінню, хай і **золотою**,
заздрити твоєму **золотінню**...* [ДЛ, с. 92].

До мікросистеми назв синього кольору в аналізованих текстах належить стрижневе слово *синій* і його варіанти (*синява, синь, синь-край*) та низка слів, які номінують його відтінки: *голубий, димно-голубе, голубіє, глибінь-голубінь, блакитнотіні*.

Відібрані колорема мікрополя *синій* можна розподілити на підгрупи, керуючись такими критеріями:

- 1) частиномовна належність (прикметники: *синій, голубий, димно-голубе*, іменники: *синь, синява, глибінь-голубінь, блакитнотіні*, дієслова: *голубіє*);
- 2) відтінкова семантика (*димно-голубе, глибінь-голубінь*);
- 3) ступінь порівняння (*синій, голубий* – звичайний ступінь, *синіші* – вищий ступінь);
- 4) повнота вияву колірної ознаки (*синій, голубий* – повний вияв; *синява-неповний*);
- 5) складність будови (*синій* – проста, однокомпонентна лексема, *біло-синє, блакитнотіні, димно-голубе* – складна, двокомпонентна);
- 6) одноколірність / багатоколірність (*синій, голубий* – одноколірні лексеми, *біло-синє, димно-голубе* – двоколірні, лежать на перетині мікрополів *білий* і *синій, сірий* і *голубий*);
- 7) наявність неколірного компонента (*синь-край, блакитнотіні*);
- 8) належність до ядра / периферії (*синій* – основна, ядерна колорема, *голубий* і *блакитний* – периферійна, *біло-синє* – дифузна, лежить на перетині лексико-семантичних мікрополів *білий тасиній, димно-голубе* – дифузна, лежить на перетині лексико-семантичних мікрополів *сірий* і *голубий*);

9) прозорість колірної мотивації (*синій* – непрозора мотивація, *голубий* – прозора (як голуб, пов'язане з синім полиском пір'я на шії голуба));

10) різнокореневість (*синій, голубий, блакитнотіні*).

Пряме значення кольореми мікрополя *синій* вживаються у прямому значенні передусім у пейзажній ліриці та портретних описах: очей: «*очі голубі*» [ПРС, с. 124], «*сині очі*» [БМ, с. 43], «*ласкаві очі, повні синяви*» [ДЛ, с. 90]; квітів: «*сині паничі*» [БМ, с. 43]; атмосферних явищ: «*ці серпанки голубі...*» [ДЛ, с. 47]; небесної сфери: «*сині зорі*», «*в небесній сині*», «*небо димно-голубе*», «*голубінь новостворення світу*» [ДЛ, с. 109] тощо.

Кольоролексеми з семантикою блакитного та синього кольорів, ужиті в переносному значенні, у проаналізованих творах репрезентують абстрактні поняття 'спокій', 'простір', 'таємничість' та ін. Відповідно до цього їх можна поділити на такі групи: просторові поняття: «*лебедю з полтавського синь-краю*» [ПРС, с. 32]; емоційні ознаки: «*і синій сум фіранки на вікні*» [ДЛ, с. 51]; візуальні образи [оптичні ілюзії]: «*день цвіте блакитнотінями*» [ПРС, с. 137], «*і німб сивини голубіє у діда*» [ДЛ, с. 102].

Традиційна для Л. Пшеничної умисна колірна тавтологія застосована й щодо лексеми на позначення синьої барви з метою підкреслення та поглиблення колірної характеристики: *Сині зорі, сині очі, Сині паничі* [БМ, с. 43].

Отже, з-поміж мікросистеми назв кольорів жовтого відтінку стрижнева лексема *жовтий* вживається рідко, натомість відчутно переважає периферійна *золотий* і її деривати. Мікросистема назв синього кольору в аналізованих текстах представлена словом *синій* та низкою слів, які номінують його відтінки: *голубий, димно-голубе, голубіє, глибінь-голубінь, блакитнотіні*.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ДЖЕРЕЛ

БМ – Пшенична Л. Босоніж по материнці. Поезії. Рівне : Видавництво «Азалія», 1995. 88 с.

ДЛ – Пшенична Л. А. Дика лілея. Поезії. Рівне : Видавництво «Азалія», 2005. 116 с.

ПРС – Пшенична Л. А. Пташка з райського саду. Поезії. Рівне : ПП ДМ, 2013. 152 с.

СУМ – Словник української мови в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.112.2'42-11:004.7

Людмила ПАСИК
кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *PARTNER* У НІМЕЦЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

На сучасному етапі розвитку антропоцентричної лінгвістики зростає зацікавленість мовознавців до концептуальної картини світу, що відображається у мовних знаках культури. Незважаючи на те, що в лінгвістиці вже описані майже всі концепти, концепт *PARTNER* продовжує зосереджувати увагу лінгвістів через багатомірність та поліаспектність своєї природи.

Мета даної розвідки полягає у виявленні засобів вербалізації змістового наповнення концепту *PARTNER* у німецькому Інтернет-дискурсі.

Об'єктом дослідження виступають мовні засоби об'єктивації концепту *PARTNER* у німецькому Інтернет-дискурсі, **предметом** – інформативність вилучених мовних одиниць щодо характерних ознак концепту.

Дослідженню концентів присвячені праці українських та зарубіжних лінгвістів, проте цей феномен, як пише А. М. Приходько [4], все ще не знайшов свого однозначного і несуперечливого визначення. А. П. Мартинюк стверджує, що «концепт» – це колективне знання, що пройшло крізь особистий досвід і емоційно-оцінне переживання, об'єктивоване в матеріальних продуктах діяльності соціальних інститутів (культури, мистецтва, літератури, ЗМІ тощо), яким в процесі соціалізації оволодівають чи його присвоюють і тим самим суб'єктивують, внаслідок чого стає реальною формою свідомості індивідуума [2, с. 15]. Н. Г. Єсипенко зазначає, що концепт – це «мисленнєвий конструкт, що відображає процес пізнання світу, результати людської діяльності, досвід і знання про світ» [1]. Згідно з позицією Л. А. Пасик концепт – це багатомірне смислове динамічне утворення, в якому виділяють ціннісний, понятійний та асоціативно-образний складники, для вираження якого необхідна уся сукупність мовних та позамовних засобів, що прямо чи опосередковано ілюструють, уточнюють чи розвивають його зміст [3, с. 124–128].

Говорячи про концепт, можемо наголосити лише на його багатоаспектності, оскільки він може бути представлений різними словами, складовими семантичного поля концепту, за якими завжди залишається невербальний досвід людини та людства; може, як і значення, змінюватися, але це не обумовлено ситуативними факторами.

Лексема “*Partner*” є широко вживаною у німецькому Інтернет-дискурсі. Варто зазначити, що першовживаними значеннями слова були такі: учасник, компаньйон, співвласник, партнер. За німецьким тлумачним словником під

редакцією Дудена іменник “*Partner*” має на сьогоднішній день кілька тлумачень:

1. a) *jmd., der mit anderen etw. gemeinsam [zu einem bestimmten Zweck] unternimmt, sich mit anderen zusammentut, zum Beispiel : der ideale Partner beim Tanzen sein*; b) *jmd., der mit einem anderen zusammenlebt, ihm eng verbunden ist, zum Beispiel: er ist ihr ständiger Partner*; c) *jmd., der mit anderen auf der Bühne, im Film o.Ä. auftritt, zum Beispiel: er war ihr [männlicher] Partner*; d) *(Sport) Gegenspieler, Gegner. 2. Teilhaber* [5].

У корпусі німецької мови DWDS.DE ми знаходимо такі визначення: 1. *Partner ist jmd., der sich mit einer oder mehreren Personen aus gemeinsamem Interesse, zu einem bestimmten Zweck, zusammen getan hat, mit einer oder mehreren Personen zusammenarbeitet. 2. Gegner, Mitspieler in einem Wettkampf. 3. jmd., der mit jmdm. zusammen ein Paar, Ehepaar bildet. 4. Teilhaber eines privaten Geschäfts, eines Unternehmens* [6].

На основі аналізу емпіричного матеріалу виявлено такі лексичні засоби вираження концепту *PARTNER* у німецькому Інтернет-дискурсі:

1. Прикметники (у залежності від сфери використання):

a) вживаються у сфері політики: *möglich* – можливий, *akzeptabel* – прийнятний, *ehemalig* – колишній, *strategisch* – стратегічний, *international* – міжнародний, *bevorzugt* – основний, *ausländisch* – іноземний, *potenziell* (тут і далі переклад наш – Пасик Л. А.), з. В: “*Wir suchen einen neuen, günstigen Partner*”, sagte Klöckner nur. – «Ми шукаємо нового, вигідного партнера», – сказав Кльокнер [8, 26.07.2022].

Sind Sie sauer auf Ihre ehemaligen Partner in der SPD? – Ви не задоволені вашими колишнім партнером у СПД [8, 28.11.2022]?

b) вказують на географічне розташування: *britisch* – британський, *europäisch* – європейський, *palästinensisch* – палестинський, *russisch* – російський, *chinesisch* – китайський, з. В:

Es gibt keinen palästinensischen Partner. – Немає жодного палестинського партнера [8, 27.12.2022].

c) вказують на особистісні риси, які може набувати *PARTNER* у відносинах: *bequem* – легкий, зручний, *selbstbewusst* – впевнений, *ideal* – ідеальний, *wankelmütig* – ненадійний, *stark* – сильний, *schlecht* – поганий, *unsicher* – невпевнений, *bedauernswert* – жалюгідний, *verlässlich* – надійний, *willfährig* – покірний, з. В:

Felix Magath ist dabei ein verlässlicher Partner. – Фелікс Магат є надійним партнером [8, 28.10.2022].

2. Дієслова: *finden* – знаходити, *demütigen* – принижувати/миритися, *verlieren* – втрачати, *suchen* – шукати, *machen* – робити, *betrügen* – обманювати, *brauchen* – потребувати, *abwechseln* – обмінюватися, *haben* – мати, *gewinnen* – вигравати, *bieten* – просити, *werden* – ставати, *sein* – бути.

Den Partner fürs Leben zu finden, ist nicht einfach. – Це непросто знайти супутника життя [8, 25.01.2023].

Отже, досліджуваний нами концепт *PARTNER* актуалізується у німецькому Інтернет-дискурсі за допомогою лексичних засобів різної частиномовної приналежності: прикметники (найпоширеніша група), дієслова тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єсипенко Н. Г. Об'єктивація художніх концептів у пригодницькому романі. *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. Чернівці, 2009. Вип. 430. С. 162–173.
2. Мартинюк А. П. Перспективи дискурсивного напрямку дослідження концептів. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2009, № 837. С. 14–18.
3. Пасик Л. А. Об'єктивація та дискурсивна профілізація концепту *PARTNERWANL / ВИБІР ПАРТНЕРА* (на матеріалі німецької мови): дис. ... канд. філол. наук: 10.00.04. Запоріжжя, 2016. 240 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2016/Pasyk_dis.pdf (дата звернення: 10.04.2023).
4. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.
5. Duden: [Elektronische Ressource]. URL: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Partner> (дата звернення: 10.04.2023).
6. DWDS: [Elektronische Ressource]. URL: <https://www.dwds.de/wb/Partner>. (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.161

Вікторія ПАТРІАРХ
асистент кафедри англійської філології
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця

ДО ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ СИМВОЛ ТА МЕТАФОРА

У Давній Греції поняття *символ* було трактоване Аристотелем та його вчителем Платоном, а схоласти К. Юнг та Г. Гегель продовжували досліджувати вище згадану категорію. *Символ*, в свою чергу, є одним із головних понять різних наукових дисциплін: семіотики, літературознавства, культурології, філології, філософії, психології. Кожна з цих наук інтерпретує поняття *символу* по-різному.

Поняття *символ* співвідноситься з багатьма суміжними, серед яких *знак*, *художній образ*, *алегорія*, *метафора*, *ім'я* та *міф*. Існує неоднозначність у тлумаченні поняття *символ*, що призводить до плутанини, ототожнення та неувagi до їх аломорфних рис. Диференціація *символу* та *метафори* є досить спірним питанням, оскільки в контексті лінгвістичних досліджень необхідно відмежовувати й розрізняти ці поняття в художньому тексті.

Дефініцію терміна знаходимо в авторитетному словнику лінгвістичних

термінів О. Селіванової, де задекларовано, що «*метафора* – найпродуктивніший креативний засіб збагачення мови, вияв мовної економії, семіотична закономірність, що виявляється у використанні знаків однієї концептуальної сфери на позначення іншої, схожої з нею в якомусь відношенні» [4, с. 326–327]. Символом у тому ж джерелі виступає «естетично канонізована культурно значима концептуальна структура іншої, ніж первинний зміст реалії чи знака, понятійної сфери. Символ характеризується інтенційністю, образністю, мотивованістю, дейктичністю, імперативністю, психологічністю. На відміну від метафори, яка є знаковим підґрунтям виникнення символу, він не займає предикатної позиції, а виражає загальну ідею подійного характеру, тобто уособлює цілу ситуацію» [4, с. 536–537]. Таким чином, *метафора* досить часто стає основою для формування *символу*, тобто первинним поняттям по відношенню до нього. Окрім того, *метафора* виступає формально більш ємним утворенням, ніж *символ*, а також може мати у своєму складі останній. *Символ* відводить нас за межі розуміння реальності, а *метафора* поглиблює її розуміння.

Видатний український мовознавець О. Потебня зазначає, що «необхідність метафори або метафоричного порівняння виявляється особливо наочно в тих випадках, коли нею виражаються особливо складні й невиразні низки думок, збуджених невизначеною множиною дій, слів та інших» [3, с. 131–132]. Натомість О. Потебня переконаний, що *символ* виступає більш складним поняттям, порівняймо: «коли образ породжує значення, то виникає деяка цілісність, до якої не можна нічого ні додати, ні відняти. Ця цілісність включає в себе образ і його смисл, які разом складають символ» [3, с. 22].

Для прикладу розглянемо наступний приклад *символу*: «образ Прометея в сатири Т. Шевченка «Кавказ» виступає як символ нескоримості, безсмертя народу, його незламного прагнення до волі» [2, с. 381]. Зовнішній образ Прометея та внутрішній образ незламності створює яскравий *символ* в нашій свідомості.

Натомість Л. Кравець переконана, що «зближенню метафори і символу сприяють деякі спільні ознаки, зокрема, наявність у їх структурі образного складника та відсутність прямої адресації. Водночас ці два явища відрізняються одне від одного в мовному аспекті рядом характерних ознак. Передусім метافору відрізняє від символу її семантична двоплановість, тобто одночасне співвіднесення з узуальним денотатом та оказіональним референтом» [1, с. 22]. Загалом, Л. Кравець вдало репрезентувала загальну характеристику аломорфних та ізоморфних рис *символа* та *метафори*.

Торкаючись проблеми української поезики, О. Спичак також наголошує: «Метафора як художнє одкровення є джерелом художньої творчості, це постійно простежується в українській поезиці. Схематично розвиток естетичної логіки української поезики можна представити через понятійний ряд: символ (багатозначність, еквівокаційність) – метафора (полісемантичність) – образ (гіперметафоричність). Тим самим, в українській поезиці метафора стає не

лише способом вираження, але й ґрунтом, на якому виростає художній образ, а художній твір загалом стає подібним до «куща» метафори чи метафор, що розрісся [5, с. 22]. Отже, О. Спичак схематично представляє цілком логічний понятійний ряд: *символ – метафора – образ*.

У ході цього дослідження з'ясовані спільні та диференційні ознаки між *символом* та *метафорою*. Серед спільних: наявність у їх структурі образного складника та відсутність прямої адресації. Найважливішими відмінними рисами вважаємо такі: метафоричний образ, на відміну від символічного, ніколи не виконує семіотичних функцій; однозначність і конкретна семантична визначеність метафори в порівнянні з багатозначністю *символа*; конкретизувальний характер *метафори* в порівнянні з узагальнювальним характером *символу*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравець Л. В. Метафора і символ як мовні форми вираження культурної етноспецифіки: від ідей М. Костомарова до сучасників. *Український світ у наукових парадигмах*. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2017. Вип. 4. С. 21–27.
2. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Київ: Радянська школа, 1971. 485 с.
3. Потебня О. О. Естетика і поетика слова: збірник / пер. з рос. упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
5. Спичак О. Е. Культура і сучасність: альманах. Київ: Міленіум, 2012. № 1. С. 19–24.

УДК 811.111

Дмитро ПІЦІЛЬ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність напрям підготовки «Середня освіта»*

Вікторія ЖУКОВСЬКА

*доцент, кандидат філологічних наук
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Житомир*

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ЗООСЕМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

В українській і в англійській мовах є фразеологізми, які не мають аналогів і, відповідно, викликають найбільші труднощі при перекладі. Прикладом цього може бути англійський вислів *hit the airwaves*, який використовується, коли раптово хтось з'являється на телебаченні або радіо, щоб розповісти щось.

Фразеологія чітко відображає світогляд людей. Вивчення цього явища є

необхідною ланкою оволодіння мовою та підвищення культури мовлення. Вона покликана допомогти в перекладі художньої та публіцистичної літератури, для якої вживання фразеологізмів є частим явищем [4, с. 248].

Фраземи мають здатність передавати та відображати ті ознаки культури, які характерні для різних мов у знаковій формі. Структура фразеологізмів виражає не менше двох компонентів обов'язкових сполучень, їх складові морфеми та частини, не є самостійними одиницями мови. Основним джерелом поповнення та створення фразеологічних одиниць є жива народна мова, з якої у літературу надходять влучні приказки, прислів'я, вирази, дотепи та жарти.

На жаль, сьогодні не приділено належної уваги аналізу зоосемічних компонентів англійських фразеологічних одиниць. Ці одиниці містять орнітоніми, і є великою групою лексичних одиниць, яка присвячена зоосемічним компонентам фразеологізмам, які є не повністю дослідженими [1, с. 100].

Як окремі лексичні одиниці, зоосемізми є компонентами стійких словосполучень, які у мовах світу широко представлені та відносяться до одних із поширеніших та найдавніших. Зоокомпонент фразеологізмів, сприяє вираженню реакцій, почуттів, емоційного життя людини в цілому, формуючи оцінку предметів естетичні та етичні норми, наприклад: укр.: чорний – білий, добрий – поганий, англ.: *black – white; good – bad*.

Проявляється лінгвістична специфіка значень в тому, що зміст характеристики обумовлений якостями, які колективною мовною свідомістю цьому об'єкту приписуються. Мова закріплює та реєструє ці якості, як властиві денотату, що дозволяє використовувати назву об'єкта регулярно, як еталон певних якостей [2, с. 227–228].

Деякі фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах є подібними, і можуть викликати труднощі з перекладом, наприклад: від зміни образу у вислові до повної заміни фрази на звичну для цільової мови. Наприклад, результати перекладу зоосемізмів: *to buy a cat in a poke* – «купити kota в мішку»; *to dumb as a fish* – «німий як риба» тощо. Вони показують подібність мислення двох народів та підкреслюють різницю в їх способі життя [3, с. 1750].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буточкіна Є. К., Григошкіна Я. В. Зооморфні фразеологізми в англійській та українській мовах. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2017. Вип. 2. С. 98–102.
2. Мойсієнко А. К. Мова як світ світів. Поетика текстових структур. Умань : Софія, 2008. 280 с.
3. The Longman Dictionary of Contemporary English. New York : Pearson Education, 2005. 2224 p.
4. Тимошук Н. М. Фразеологізми з компонентом-орнітонімом у лексичній системі англійської мови. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. Філологічні науки*. 2019. № 2 (18). С. 249–256. ISSN 2523-4749 (online)

УДК 811.111

Світлана ПОТАПЧУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов*

Антон СТАРИК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Агрономія»*

*Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ХАРАКТЕРИСТИКА І ФУНКЦІЇ ЕТИКЕТНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Головне призначення етикету, в тому числі й мовленнєвого, – встановлення сприятливого контакту між людьми, регулювання їх взаємин на основі принципу ввічливості. Без знання прийнятих у суспільстві правил мовленнєвого етикету, не володіючи вербальними формами вираження ввічливих взаємин між людьми, особистість не може правильно встановити різноманітні контакти з оточуючими. Під мовленнєвим етикетом розуміють соціально, культурно й етнічно зумовлені стереотипні правила мовної поведінки, що відображаються в певних мовних висловлюваннях і сполуках, паравербальних засобах, передбачених комунікативною стратегією ввічливості у прийнятих суспільством ситуаціях установки, підтримки й завершення контакту комунікантів відповідно до їхніх соціальних ролей і відношень в офіційній та неофіційній сферах спілкування [3, с. 356]. Наприклад, коли ми розмовляємо з друзями чи членами родини, наша мова та форми етикетних висловлювань будуть більш розмовного типу: *Hey, buddy! Cheer up!* А коли мова йдеться про дипломатичний рівень, співрозмовники будуть вживати інші форми етикетних висловлювань: *Dear Sirs! I would like to inform you about the changes in the commission.*

Такі стійкі формули спілкування, або стереотипи спілкування, є типовими, повторюваними конструкціями, що вживаються у високочастотних побутових ситуаціях. Набір типізованих частотних ситуацій призводить до появи набору мовленнєвих засобів, що обслуговують такі ситуації. Ступінь стандартизації одиниці знаходиться у прямій залежності від частотності її вживання. З точки зору національної специфіки мовленнєвого етикету, варто сказати, що структура його склалася в кожній нації на її власній народній основі під впливом різного роду психологічних, соціально-політичних, культурологічних факторів. Для реалізації формул мовленнєвого етикету потрібні певні «координати». Мовленнєва ситуація відбувається за безпосередньої участі мовця – «я» і адресата-співрозмовника – «ти» (чи співрозмовників, їх може бути кілька: етикетна ситуація завжди діалогічна, бо передбачає спілкування, навіть, якщо її учасники (мовці) розділені часом чи простором). Дія здебільшого відбувається «тут» і «тепер» (якщо йдеться про

усне спілкування).

Існують різні формули мовленнєвого етикету. Відомо, що спілкування можливе за наявності: мовця, адресата, до якого звернена мова; мети і теми мовленнєвої діяльності. Етикетною вважається тільки та ситуація, для якої суттєвими є відмінності між мовцями (їхній вік, соціальний статус, стать тощо). Під час комунікації співрозмовники можуть використовувати наступні види етикетних висловлювань та кліше: запрошення: *Would you like to come in, Mr. Smith*, згода: *I do! I do, my sweetheart!*, привітання: *Good evening, Doreen!*, порада: *You'd better call the police!*, співчуття: *I completely understand you, but what can I do?*, знайомство: *I am delighted to meet you, Jane!* тощо. Названі елементи мовного етикету покликані репрезентувати насамперед увічливість співрозмовників.

Як відомо, існує 6 основних функцій мовленнєвого етикету: контактна, регулююча, звертальна, емоційно-експресивна, функція увічливості та впливу. Залежно від типових ситуацій спілкування мовний етикет можна поділити на групи, а саме: 1) етикетні одиниці, які використовуються при вітанні: *good morning*, 2) при прощанні: *good-bye*, 3) вибаченні: *pardon*, 4) проханні: *please*, 5) висловленні подяки: *thank you*, 6) конструкції побажальної модальності: *Happy landing*, 7) типізовані фрази ритуалу знайомства: *I would like to introduce you*, 8) при звертанні: *my dear*, 9) згоди: *I agree*, 10) запереченні: *I disagree*, 11) співчутті: *I feel sorry for you*, 11) пропозиції: *Let me help you*.

Етикетне висловлювання має загальний спонукально-побажальний характер і реалізується дієслівними та іменними структурами. Основним засобом вираження спонукально-побажальних відношень в етикетних висловлюваннях є форма наказового способу самостійного дієслова чи (частіше) дієслова-зв'язки в іменному складеному присудку. Наприклад, *Прощайте! Даруйте! Будьте здорові! See you later! Bless you! Excuse me! I beg your pardon!* Етикетні висловлювання супроводжуються своєрідною, тільки їм властивою побажальною, доброзичливою інтонацією.

У системі формул увічливості, відповідно, визначено десять різновидів етикетних висловлювань: привітання, подяка, вибачення, люб'язність, прощання, запрошення, побажання, благословення, поздоровлення і прихильність. На сучасному етапі помітні не тільки деякі негативні тенденції щодо спрощення мовленнєвого етикету (особливо в молодіжних колективах), але й позитивні тенденції до розширення системи форм увічливості, реанімації деяких застарілих формул.

Отже, вислови мовленнєвого етикету, закріплені за певними ситуаціями увічливих взаємин між комунікантами, у результаті багаторазової повторюваності, стали стійкими формулами спілкування, стереотипами. Без таких стереотипних виразів, механічно відтворюваних у типових мовленнєвих ситуаціях увічливості, обійтися неможливо. Вони вмотивовані стилістично, функціонально, оскільки забезпечують точність, однозначність і економність процесів спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключко Л. І. Висловлювання подяки в комунікативно-діяльній парадигмі спілкування (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Х., 2003. 20 с.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2006. С. 235–256.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

УДК 811.111'42

Анастасія ПРОКОПЕНКО

кандидат філологічних наук

доцент кафедри іноземних мов

Анна ЛОСІНСЬКА

здобувач I рівня вищої освіти

спеціальність «Будівництво та цивільна інженерія»

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДЛУ РЕАЛІЙ ТА ВЛАСНИХ НАЗВ
(на матеріалі англомовного роману «Код да Вінчі»)

У межах безеквівалентної лексики реалії прийнято виділяти в окрему перекладознавчу категорію, адже вони належать до найменш вивчених лінгвістичних одиниць та входять в обсяг безеквівалентної лексики певного бінарного зіставлення. До складу реалій входить частина прислів'їв, приказок, окремі лексеми надзвичайно місткого семантичного наповнення, та інші випадки лексико-семантичної безеквівалентності. Окремі автори також зараховують до реалій географічні назви, власні імена та прізвища.

Псевдоісторичний роман Дена Брауна – це текст художньої літератури, наповнений лексичними одиницями на позначення реалій, що виконують у тексті роль «носіїв колориту», що можна охарактеризувати як багату суміш із англійської, італійської та французької культур.

Аналіз перекладу досліджуваних одиниць було здійснено за допомогою двох основних видів перекладу: *транскрипції* (транслітерації) та *перекладу* (заміною реалії). В свою чергу переклад (заміни) реалій включає наступні перекладацькі трансформації: *запровадження неологізму* та *приблизний переклад*.

До приблизного перекладу належить також переклад *експлікація*: *PTS team* [8, р. 33] – Працівники науково-технічного відділу [2, с. 41]; *Opus Dei* [8, р. 40] – «Опус Деї» (назва консервативної католицької релігійної організації) [2, с. 50]; *Babhommet* [8, р. 316] – Бафомет (поганський бог плодючості) [2, с. 336], *генералізація*: *AKG headphones* [8, р. 39] – Наушники [2, с. 49]; *Polaroid* [8, р. 38] – Фотознімок [2, с. 47]; *Citroen ZX* [8, р. 15] – Сітроен

[2, с. 20] та конкретизація: *The spiked cilice belt* [8, р. 12] – Пасок із шипами «волосяниця» [2, с. 17], контекстуального перекладу: *A few inches (Leaving the security chain in place, Langdon opened the door a few inches* [8, р. 10] – Не знімаючи ланцюжка, Ленгдон трохи відчинив двері [2, с. 16.]; які помічаємо у тексті перекладу досліджуваного роману.

Запровадження неологізму також передбачає наступні види перекладацьких рішень: калькування, напівкалькування, освоєння, запровадження семантичного неологізму.

Проте, не всі вищеперераховані перекладацькі трансформації реалій були використані перекладачем Анжеолою Кам'янець, яка не вдається до методів запровадження семантичного неологізму, освоєння, калькування та напівкалькування. Загальна тенденція свідчить про те, що такі способи є найменш використовуваними засобами у перекладацькій практиці, причиною чого є те, що творцем мови є народ і дуже рідко – окремий автор. Таке рішення може також вказувати і на власний стиль перекладачки; на структурні, лексичні та граматичні відмінності між мовами.

Аналіз дібраних нами одиниць свідчить про те, що транскрипція і транслітерація при перекладі на українську мову застосовуються найбільше, особливо коли мова йде про власні назви, а саме реалії на позначення географічних об'єктів, імен, прізвиськ тощо: *The Chateau Villette* [8, р. 218] – Шато Віллет [2, с. 236]; *Le Bourget* [8, р. 286] – Ле Бурже (президентський аеродром) [2, с. 302]; *Astarte* [8, р. 36] – Астарта (Ім'я богині Венери, що символізує могутнє жіноче начало) [2, с. 45]; *Ishtar* [8, р. 42] – Іштар (Ім'я богині Венери, що символізує могутнє жіноче начало) [2, с. 45]. Це зумовлено тим, що такі феномени характерні лише для однієї мови, однієї країни, одного народу і не мають жодних аналогів в інших мовах і культурах світу. Однак не тільки транскриптивний (транслітеративний) переклад характерний для лексичних одиниць на позначення власних назв; у тому випадку, коли деякі з них мають свою семантику можливий також і їх дослівний переклад: *Pompidou Center* [8, р. 17] – Центр Помпиду [2, с. 23]; *Quai Voltaire* [8, р. 17] – Набережна Вольтера [2, с. 23]; *Seine* [8, р. 17] – Сена [2, с. 23]; *Rue Castiglione* [8, р. 16] – Вулиця Кастільйон [2, с. 22], *Vatican's Institute for Religious Works* [8, р. 40] – Ватиканський інститут релігійної діяльності [2, с. 50].

На фоні всього твору Дена Брауна ми спостерігаємо наявність великої кількості власних назв, що слугують, ніби, «деталізаторами» описових відступів тексту, а ще засобами, що передають певний колорит країни, у якій відбуваються описані автором події. Незважаючи на важливу функцію, що відіграють власні назви у творі, їх дослівний переклад дещо обтяжував би сприйняття інформації й звертав би надмірну увагу читача, відволікаючи його від основного сюжету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудманян А. Г. Відтворення власних назв у перекладі : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 21.08.2000 / Київськ. Нац. Ун-т ім. Т. Шевченка. К. :

2000. 27 с.

2. Ден Браун Код да Вінчі / пер. англ. Анжели Кам'янець. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. 480 с.

3. Зорівчак Р. П. Реалія в художньому мовленні; перекладознавчий аспект. *Іноземна філологія*. Львів, 1994. 232 с.

4. Карабан В. Т., Борисова О. В. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі, вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу (з української мови на англійську): навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2003. 208 с.

5. Коптілов Віктор. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. К. : Юніверс, 2002. 280 с.

6. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.

7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. К. : Видавничий центр «Академія», 2006. 368 с.

8. Brown D. *The Da Vinci Code*. NY : Random House Inc., 2004. 554 p.

УДК 811. 112.2'373.7

Вікторія САЛЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова та література (німецька)»*

Олена БОНДАРЧУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

СЕМАНТИКА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛОРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ

Останнім часом назви кольорів стали об'єктом досліджень багатьох наук, зокрема психолінгвістики, етнолінгвістики, літературознавства тощо. Це й не дивно, адже за допомогою кольору об'єктам даються певні характеристики, за якими ці образи стають дещо чіткішими й навіть емоційнішими. У лінгвокультурологічних дослідженнях досліджують феномен кольору, зокрема його вплив на формування національної мовної картини нашого світу. У кожній культурі той чи інший колір несе за собою своє індивідуальне значення, тобто реакція на певні кольори у різноманітних культурах є різною. Так, до прикладу, у більшості європейців білий колір асоціюється з чистотою та невинністю, в той час як у Китаї він означає траур або ж печаль [3, с. 105].

Якщо ж говорити про художню літературу, то тут кольороніми доповнюють різноманітні усталені вирази. Як відомо, шикоровживані слова часто бувають багатозначними, і колороніми не є винятком. Багатозначність

виникає коли якесь слово називає і позначає кілька предметів і понять, водночас усі його значення спираються на загальне значення [1, с. 19]. До прикладу стійке словосполучення *das schwarze Gold* – ‘чорне золото’ може позначати різні поняття – нафту і вугілля [5].

Серед стійких словосполучень вирізняють фразеологізми. Вони мають певний набір ознак: експресію, метафоричність, емоційність тощо. Фразеологізми містять у своєму складі колороніми, оскільки вони мають переносне значення і є найбільш експресивними елементами мови.

В першу чергу потрібно чітко розуміти визначення фразеологізм та колоронім. Термін **фразеологізм** позначає стійкі словосполучення та звороти, різні за своїми граматичними моделями та ознаками [2]. Термін **колоронім** складається з двох частин – латинської *color*, тобто колір та грецької *onima*, яка означає ім’я. Кількість кольорів у різних народах є неоднаковою. До прикладу, в німецькій мові немає самостійного слова для позначення синього кольору, існує тільки визначення, що дослівно перекладається як темно-блакитний (*dunkelblau*) [4]. На прикладі німецьких фразеологізмів розгляньмо яким чином на основі первинного значення кольорів вони набувають експресивної інтенсивності.

Візьмемо колоронім *weiß*. Білий колір символізує чистоту, правду, красу. Практично всі фразеологізми з даним колоронімом передають чистоту наміру або ж початок якоїсь дії:

Ein weißes Blatt Papier – чистий аркуш паперу; *die weiße Fahne hissen* – підняти білий прапор; *ein weißer Fleck auf der Landkarte* – бути білим (нерозгаданим) місцем на карті [5].

Протилежним білому є чорний колір, який передає смерть, темноту, печаль. Саме тому більшість фразеологізмів з колоризмом *schwarz* позначають негатив, нелегальність та песимізм:

Schwarz arbeiten – нелегально працювати; *schwarz sehen* – бути песимістично налаштованим; *mit etwas sieht es schwarz aus* – з чимось справи йдуть кепсько [5].

І на останку візьмемо колір, про який згадувалося раніше – блакитний. Існує думка що він символізує мрії, надію, нездійсненне майбутнє. Мабуть тому колоронім *blau* активно використовують німецькі романтики:

Die blaue Ferne – невизначеність, туманна далечінь; *ein blauer Brief* – лист про звільнення (бланки, на яких його друкували були голубими); *blaue Blume* – блакитна квітка (символ романтики та нездійснених мрій) [5].

Можемо зробити висновок, що вживання колоронімів у фразеологізмах німецької мови додає їм додаткового стилістичного забарвлення. Вони відіграють основну роль і несуть головне забарвлення. Фразеологізми наповнені колоронімами допомагають не тільки створити візуально яскраві образи, а й виражають ставлення чи оцінку окремої національної культури. Вони належать до номінативного складу мови та є частиною національної ідентичності. Колороніми у складі фразеологізмів здатні втратити своє

початкове значення та набути абсолютно нових відтінків. Також потрібно наголосити, що найвживанішими в німецькій фразеології є основні кольори, такі як чорний, білий, синій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніколаєва Н. М. Функціонування колоронімів у сучасному німецькомовному публіцистичному тексті. Запоріжжя, 2018. 212 с.
2. Алефіренко М. Ф. Фразеологізм. Фразеологізація. *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um210.htm> (дата звернення: 08.04.2023).
3. Загнітко А. П., Богданова І. В. Лінгвокультурологія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / за ред. А. П. Загнітка. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
4. Маркова Д. Колороніми у фразеологізмах на позначення почуттів в українській та німецькій мовах. *Magisterium*. 2016. № 62. 4 с.
5. DUDEN. *Das ONLINEWÖRTERBUCH von Duden*. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch>. (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811

Тетяна САМЧУК

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»*

Наталія КИСЕЛЮК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк*

ШЛЯХИ ПОПОВНЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ

Словниковий запас будь-якої живої мови не є стабільним, а постійно змінюється, зростає та занепадає. Зміни, що відбуваються в лексиці, зумовлені як мовними, так і немовними причинами, але в більшості випадків поєднанням обох.

Поява великої кількості нових слів і розвиток нових значень слів, які вже є в мові, можливо, значною мірою пояснюється швидким перебігом подій, прогресом науки і техніки та появою нових концепцій у різних сферах діяльності людини. За останні кілька десятиліть цього століття приплив нових слів не був таким швидким. Підрахунки свідчать про те, що за останні двадцять п'ять років розвиток технологій і засобів комунікації спричинив більші зміни в нашій мові, ніж за будь-який подібний період вісторії. Спеціалізовані словники авіації, радіо, телебачення, медичних та атомних досліджень, нові словникові одиниці, створені останнім часом у суспільній історії, – усе це частина цього незвичайного потоку. Таким чином, війна принесла в англійську мову такі словникові елементи, як *blackout*, *fifth-columnist*, *paratroops*, *A-bomb*, *V-Day* тощо; розвиток науки дав такі слова, як *гідропоніка*, *психолінгвістика*, *полістирол*, *радар*, *циклотрон*, *мезон*, *позитрон*; *антибіотик* тощо.

Нові словникові одиниці з'являються переважно внаслідок:

1) продуктивних або шаблонних способів словотворення; 2) нешаблонних способів словотвору; 3) запозичень з інших мов; 4) семантичного розширення, тобто появи нових значень вже існуючих слів, наслідком чого може стати виникнення омонімів.

Продуктивний словотвір – це найефективніший засіб збагачення словникового запасу. Найбільш вживаними засобами є афіксація (префіксація переважно для дієслів і прикметників, суфіксація – для іменників і прикметників), конверсія (дає найбільшу кількість нових слів у дієсловах та іменниках) і композиція (найпродуктивніша в іменниках і прикметниках) [1].

Основними способами формування нової суспільно-політичної лексики англійської мови є: афіксація, абревіація, словоскладання, внутрішньомовні та міжмовні запозичення.

Словоскладання – це поєднання двох або більше слів в одне. Такі слова, як правило, пишуться або разом, або через дефіс. У розмовній англійській (у листуванні в месенджерах, наприклад) такі слова часто пишуть окремо.

Словозрости – це спосіб створення слів, який полягає у поєднанні двох або більше слів в одне. Різниця між словоскладанням та словозростами полягає в тому, що в першому випадку обидва слова зберігають свій початковий вигляд, у той час, як при злитті двох слів в одне зберігається перша половина першого слова і друга половина, відповідно, другого слова (іноді в обох слів зберігається лише перша частина).

Конверсія – це зміна частини мови певного слова. Наприклад, англійське слово *water* перекладається як *вода*. Однак, це слово можна використовувати в іншому контексті, конвертувавши його в дієслово. Отже, це слово також можна перекладати, як «поливати» (*to water*).

Як і в будь-якій іншій мові, в англійській є скорочення. Особливо популярними вони стали в еру інтернету та реклами, коли якнайбільше сенсу потрібно вмістити в якнайменшу кількість символів. Тут простір для фантазії величезний: скорочувати слова можна як завгодно.

В англійській мові прийнято скорочувати цілі фрази, вказуючи лише перші літери слів, з яких вони складаються. Такі скорочення називаються абревіатурами.

Також словотвір можливий за допомогою афіксації. Афіксація – це спосіб словотвору, за допомогою якого можна переробляти одні частини мови в інші, а також надавати додаткові відтінки сенсу слів за допомогою спеціальних буквосполучень, які додаються або на початок слова, або на кінець. Буквосполучення, додані на початок слова, називаються «префікси», а ті, що додаються до кінця слова, називаються «суфікси».

Фразові дієслова – це слова, які відповідають на питання «що робити?», що складаються з основного дієслова і частки, доданої до нього. Ці дієслова стійкі і не піддаються жодним правилам, проте, чим більше ми їх практикуємо, тим краще ми розуміємо закономірності їх вживання та формування, таким

чином, знаходячи можливість інтуїтивно використовувати фразові дієслова і будувати їх самостійно [2].

Вчені відзначають, що найбільше слів з'являється в момент розвитку сучасних технологій. Однак наповненню англійського словника сприяє не лише поява нових пристроїв, але й поява нових фільмів, нових пісень, природних явищ і навіть політичних ситуацій. Усе це формує абсолютно нову, абсолютно невідому англійську. Тому необхідно періодично звертати увагу на мовні «нововведення», щоб не опинитися в ситуації, коли буде абсолютно незрозуміло, про що говорять іноземці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ways of replenishment of the vocabulary. URL: <https://studfile.net/preview/8938636/page:11>. (дата звернення: 10.04.2023).
2. Способи словотворення в англійській мові. URL: <https://learn-english.net.ua/gramatika/sposobi-slovotvorennya-v-anglijskij-movi/>. (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.111:81'373

Богдан СМОКОВИЧ

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

СИНОНІМІЧНИЙ РЯД ЛЕКСЕМ ДЛЯ СЛОВА “AMAZING” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання вивчення синонімічних відношень у споріднених та неспоріднених мовах. У своїх розвідках науковці намагаються дослідити лінгвістичний статус тотожних за планом змісту мовних одиниць (О. Ковалюк), окреслити лексико-семантичну образність синонімії (Л. Бублик), проаналізувати синонімічні ряди специфічних тематичних класів слів на позначення щастя (В. Ільєнкова), зброї та військової амуніції (І. Литовченко), рис характеру людини та її поведінки (Ю. Громик) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення синонімічних рядів не лише на матеріалі рідної, а й іноземної мов.

Мета розвідки – схарактеризувати синонімічний ряд лексем для слова “*amazing*” на матеріалі англійської мови.

Синонімічний ряд слова “*amazing*” характеризуємо як набір слів, який складається із подібних по значенню. Серед таких слів можемо виділити, пор.: англ. *awesome, fascinating, incredible, marvelous, prodigious, shocking, stunning,*

surprising, unbelievable, wonderful.

Зважаючи на те, що слово “*amazing*” та його синоніми є прикметниками, то затребуваними ці лексичні одиниці є саме для опису певної події або явища тощо.

Лексеми *awesome, incredible, wonderful, amazing* зазвичай використовують для опису чогось виняткового, милого і захопливого, пор.: англ. *I still work so I can afford to pay that wonderful organic farmer to produce my vegetables so that I don't have to* [СОСА], тоді як слова *fascinating, marvelous* використовують для опису подій, планів, які викликають хороші емоції, пор.: англ. *The entire Universe is a strange and marvelous place that we should spend our lives trying to understand and learn more about* [СОСА] або ж для опису цінних речей, пор.: англ. *In this compelling and fascinating book you learn exactly what it takes to face the mountain and live* [СОСА]. Слово *prodigious* зазвичай використовують для опису чогось дивовижного, великого у розмірах, пор.: англ. *Nothing other than the kind of bravado that comes from consuming prodigious amounts of cocaine and whiskey could possibly explain the decision* [СОСА]. Слова *shocking, stunning* використовують для опису приголомшливих моментів як у позитивному, пор.: англ. *A fine addition to the series, combining stunning photos and a brief, lucid, logically organized text filled with fascinating details* [СОСА], так і в негативному: англ. *Romney learn that number, wrapped as it was in an argument about the shocking numbers of Americans who mooch off the efforts of virtuous hard-working job creators?* [СОСА] контекстах. Для лексичної одиниці *surprising* віднаходимо приклади для опису подій, які є несподіваними та неочікуваними: англ. *Sense can expect terrifying ghosts, abrupt jump scenes and a plot twist so surprising it has become the leading identifier of M. Night Shyamalan's career* [СОСА]. Лексема *unbelievable* затребувана, коли описують події або речі, що викликають найвищий ступінь здивування або ж які виглядають неправдиво та у які важко повірити: англ. *You truly an unbelievable moron, who has no insight, but a great deal of ignorant stupidity!* [СОСА].

Стверджуємо, що проаналізовані лексеми є характерними для розмовного та публіцистичного стилів мовлення. Наприклад, слова *awesome, shocking, marvelous* не бажано використовувати у діловому стилі, якщо у цьому не має необхідності, адже названі лексеми є частиною неформального мовлення та можуть надати негативного відтінку повідомленню у зв'язку з неофіційністю та можливістю спровокувати недостатню повагу до предмета опису: англ. *I listened last week when Dr. paul spoke on his show... AWESOME* [СОСА]. Інші слова *fascinating, wonderful, amazing* можна використати для опису успіху, радості у виконаній роботі: англ. *I find it fascinating* [СОСА]. Синоніми *stunning, incredible* зазвичай використовують для опису нових технологій, інновацій, наукових проривів: англ. *It looks like the battery performance is incredible for most using it* [СОСА], тоді як *prodigious, unbelievable* використовують для опису великих прибутків, рекордних показників, стрімкого прогресу, пор.: англ. *The difference between him and the rest of us is that he, like a prodigious piano student,*

developed his faster than most [COCA].

Аналіз частотності уживання досліджуваних слів демонструє лексему *wonderful* як одну з найпопулярніших за графіком [GNV], а також за статистикою [COCA], де вказано, що *wonderful* використано 71970 разів. За *wonderful* слідує лексеми *amazing*, *surprising*: згідно з графіком [GNV], хоча за статистикою [COCA] ситуація значно інша, адже після *amazing*, яке використано 70111 разів [COCA], зазначено лексему *awesome*, яка використано 32414 [COCA]. Аналіз інших синонімічних лексем для слова “*amazing*” засвідчує їхню порівняно низьку частотність у вживанні, бо вони вже знаходяться в діапазоні меншому за 32000 [COCA] використань.

Таким чином, синонімічний ряд лексем для слова “*amazing*” налічує більше, ніж 10 лексем в англійській мові, найрепрезентативніші з яких проаналізовано відповідно до їхнього семантичного наповнення та у різних контекстах за корпусами англійської мови. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у зіставному дослідженні синонімічних рядів слова “*amazing*” в українській та німецькій мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abbreviations. URL: <https://www.abbreviations.com/> (дата звернення: 22.04.2023).
2. COCA – Corpus of Contemporary American English. URL: <https://www.english-corpora.org/coca/> ((дата звернення: 22.04.2023).
3. GNV – Google Ngram Viewer. URL: <https://books.google.com/ngrams/> (дата звернення: 22.04.2023).
4. Thesaurus. URL: <https://www.thesaurus.com/> (дата звернення: 22.04.2023).
5. UD – Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/> (дата звернення: 22.04.2023).

УДК 811.112.2'347

Василь СОЛТИС

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ПЕРЕКЛАД НАЗВ НІМЕЦЬКОМОВНИХ КІНОФІЛЬМІВ

У назві фільму максимально стисло відображається його зміст, тому переклад заголовку вимагає до себе більше уваги, ніж до перекладу тексту. Переклад – це процес трансформації мовленнєвого утворення з однієї мови на

іншу, при якому зберігається його незмінне значення [3, с. 104].

Переклад кінофільмів – це важливий та невід’ємний процес в еру інформаційних технологій, коли людина найбільше черпає інформацію з комунікативного простору. Фільми – це витвори мистецтва, які розкривають комунікативний аспект людства, його окремих народів. Фільм як комунікативне явище, розглядають як окремих вид кіномистецтва, який створила певна культура, що відображає традиції, уявлення, ідеї та цінність певної культури [2, с. 30–32].

Проаналізувавши назви німецьких кінофільмів у жанрі драма, можна виділити такі групи семантичних відповідностей: повна, часткова, безеквівалентна та відсутність відповідності [3, с. 105].

– *Повна відповідність* – це однозначні слова, які мають лише одне значення в обох мовах [2, с. 35]. Наприклад: *Vier Minuten* – Чотири хвилини, 2006; *Wut* – Лют, 2006; *Das leben der Anderen* – Життя інших, 2006; *Der Freie wille* – Вільна воля, 2006; *Kriegerin* – Воїн, 2011.

– *Часткова відповідність*, при якій одному слову в німецькій мові відповідає декілька семантичних еквівалентів в мові перекладу. Для характерної більшості слів будь-якої мови звична багатозначність і до того ж система значень слова з однієї мови, як правило, не співпадає повністю з системою значень слів в іншій мові [2, с. 36]. Наприклад: *Das Weisse band – eine Deutschekindergeschichte* – Біла стрічка, 2009, при оригінальному перекладі: Біла смуга – німецька дитяча повість; *Tatort: gegen den Kopf* – Місце злочину, 2013, Місце злочину: проти голови; *Wir sind die Nacht* – Смак ночі, 2010, Ми ніч; *Vincent will meer* – Вінсент хоче до моря, 2010, Вінсент хоче більшого; *Tierreich* – За законом вовків, 2010, Тваринне царство.

– *Відсутність відповідності* певної лексичної одиниці однієї мови в іншій [3, с. 106]. Наприклад: *Mein Vater* – Повертаючись додому, 2003, *Knallhart* – Досить міцний, 2006, Жорстокий; *Kinder der Menschen* – Останній нащадок Землі, 2006, Діти чоловіків; *Opas Geschichte* – Історія дідуся, 2020, Полотно.

– *Безеквівалентна відповідність*. Безеквівалентні лексичні одиниці – це слова та сталі вирази однієї мови, які не мають часткових, чи повних відповідників серед лексичних одиниць іншої мови. При перекладі безеквівалентних одиниць традиційно використовуються прийоми *транскрипції* – передача звукової форми й *транслітерації* – графічне зображення слова [4]. Наприклад: *Victoria* – Вікторія, 2015; *Krabat* – Крабат, 2008.

Із проаналізованих 100 назв німецькомовних кінофільмів [5], 46% повністю відповідають назві мови оригіналу, 24% назв мають часткову відповідність. Відсутність відповідності з назвою мови оригіналу та безеквівалентний переклад зустрічаємо у 16% та 14% від загальної кількості назв кінофільмів відповідно.

Отже, переклад назв німецькомовних кінофільмів може привернути увагу

аудиторії та передавати тему фільму у зрозумілій та привабливій формі. Важливо зберігати оригінальну назву фільму, або створювати нову, яка передасть суть фільму і зацікавить глядача. При перекладі назви фільму необхідно звертатись до комунікативних та семантичних аспектів, щоб забезпечити успіх фільму на ринку та задовольнити інтереси аудиторії. Важливо при перекладі кінофільму враховувати культурні та мовні особливості країни, в якій кінокартини будуть презентовані, щоб уникнути непорозумінь та помилкових інтерпретацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 5-те вид. з дод. і допов. К. Ірпінь : Перун, 2005.
2. Власенко Ю. Особливості перекладу англійськомовних фільмонімів та теглайнів: прагматичний аспект. Херсон, 2022. 53 с.
3. Журавель Н. В. Особливості перекладу назв художніх фільмів з німецької мови українською. *Наукові записки. Сер. Філологічна*. 2018. Вип. 10. С. 103–106.
4. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2009. С. 16–25.
5. BooSpencer. 100 wirklich gute deutsche Filme. URL: <https://www.moviepilot.de/liste/100-wirklich-gute-deutsche-filme-boospencer> (дата звернення: 16.03.2023).

УДК 811.111:81'373.7

Ольга СОПЛЬНЯК

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Англійська мова і література»*

Вікторія ЖУКОВСЬКА

*доцент, кандидат філологічних наук
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Житомир*

АНГЛІЙСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Фразеологія як окрема наука сформувалася порівняно недавно і продовжує активно розвиватися і привертати увагу сучасних дослідників, які під новим кутом розпрацьовують раніше досліджувані питання. У мовознавчих дослідженнях останнім часом важливе місце набуло використання антропоцентричного принципу, згідно якого людина стала об'єктом лінгвістичних студій. Особливу зацікавленість лінгвістів викликають способи номінації людиною себе, своїх вчинків та діяльності. *Мета* запропонованих тез проаналізувати фразеологічні одиниці на позначення рис характеру людини в англійській мові.

Аналіз останніх досліджень. Проблемою опису рис характеру людини за допомогою різноманітних мовних засобів займалися багато науковців. Зокрема, на матеріалі української мови вели дослідження С. В. Помирча (2017), Н. Д. Бабич (2017), німецької – О. П. Дмитренко (2014). У працях порівняльного характеру, у яких найчастіше однією з мов є англійська, вчені У. Я. Билиця (2018), А. В. Чайківська (2016) прямо чи опосередковано висвітлюють цю проблему.

Виклад основного матеріалу. З огляду на мету дослідження, спочатку вважаємо за необхідне окреслити поняття «характер» та «риси характеру» тощо. «Характер» – це сукупність стійких індивідуальних особливостей особистості, які формуються і виявляються в діяльності й спілкуванні, обумовлюючи типові для індивіда способи поведінки [2, с. 10]. У перекладі з грецької мови лексема «характер» означає «прикмета, ознака, риса». Звідси характер – це особливі риси, яких людина набуває протягом життя у суспільстві. Тобто, характер виникає і формується в суспільстві. Типові риси суспільства виявляються в характері кожної людини по-різному, залежно від її інтересів, мотивів, здібностей, почуттів. Характер не є вродженим, а формується під впливом життєвих обставин, формується упродовж життя, у процесі діяльності та спілкування [2, с. 11]. Формування характеру відбувається в різноманітних соціальних групах, зокрема: у сім'ї, навчальному класі, компанії друзів, спортивній команді, студентській групі, трудовому колективі тощо.

Залежно від того, яка група є референтною для особистості та які цінності вона культивує, у людини розвиваються відповідні риси характеру. Риси характеру – це психічні властивості людини, які визначають її поведінку в типових обставинах та ситуаціях. Вони розглядаються у співвідношенні зі спрямованістю особистості [3, с. 622]. Це виявляється у:

- ставленні людини до суспільства, до колективу, до інших людей (терплячість, порядність, балакучість, тактовність, ввічливість, хитрість, улесливість, доброзичливість, безпринципність тощо);
- ставленні до діяльності (працелюбність, працездатність, активність, ініціативність, діловитість, організованість, наполегливість, старанність, сумлінність тощо);
- ставленні до речей (охайність, бережливість, марнотратство тощо);
- ставленні до самого себе (скромність, пихатість, самокритичність, вимогливість, суворість, самовладання, зарозумілість, хвалькуватість тощо) [3, с. 627].

Аналіз фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини в англійській мові здійснювався на основі «Англо-українського фразеологічного словника» за редакцією К. Т. Баранцева [1]. Методом суцільної вибірки було відібрано 150 фразеологічних одиниць (далі ФО) на позначення негативних і 102 ФО позначення позитивних рис характеру людини. Відразу ж можемо відзначити, що ФО на позначення негативних рис виявилось у вибірці більше, що може свідчити, що в англійській мовній лінгвокультурі більша увага приділяється

означеним якостям людини. Встановлено, що серед негативних рис, відображених в аналізованих ФО, переважають зарозумілість (12,6% від загальної кількості ФО), балакучість (9,3%) і жорстокість (7,3%). Однакова кількість ФО на позначення лінивості і хитрості (6,67%). Трохи менше зафіксовано ФО на позначення боягузливості (5,6%) й улесливості (5,3%).

Серед позитивних рис домінують відвертість і врівноваженість, про що свідчить кількість ФО (10,7%) у вибірці. Наведений кількісний показник свідчить, що ці риси цінуються англіцями найбільше, оскільки ФО на позначення доброти, надійності та мужності і розуму людини зареєстровано порівняно меншу кількість (9,8%, 8,8% та 7,8% відповідно).

Проаналізувавши лексичний склад досліджуваних ФО на позначення рис характеру людини, було виокремлено такі групи одиниць:

- 1) ФО із власними назвами: *patience of Job, proud as Lucifer* та ін.
- 2) ФО із використанням частин тіла: *single heart, of the right kidney* та ін.
- 3) ФО із використанням кольорів: *yellow streak, green with envy* та ін.
- 4) ФО із назвами тварин: *sad dog, cooked (gone) goose* та ін.
- 5) ФО із назвами їжі: *hard-boiled egg, polite as a pie* та ін.

Висновки. Отже, серед відібраних ФО на позначення рис характеру людини (150 одиниць або 59% від загальної кількості одиниць) переважають одиниці, які характеризують людину з негативної сторони. Особливо виокремлюються ФО зі значенням «зарозумілий, пихатий, зверхній». Натомість ФО на позначення позитивних рис характеру людини зафіксовано значно менше. Отримані кількісні показники можуть свідчити про особливості світобачення англійськомовної мовної спільноти в аспекті оцінки людських якостей. Перспективу дослідження складає необхідність звернення до структурного та етимологічного аналізу ФО на позначення рис характеру людини в сучасній англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. Київ : Знання, 2005. 1057 с.
2. Билиця У. Я. Компаративні фразеологічні номінації окремих морально-етичних рис характеру людини в англійській картині світу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2018. Вип. 3. С. 9–14.
3. Варій М. В. Загальна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.

УДК 811.111:004.42

Софія СТЕПАНЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

АНГЛІЙСЬКА ТЕРМІНОСИСТЕМА ПРОГРАМІСТА

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання про вивчення специфічних семантичних класів лексичних одиниць, одним з яких належить до словникового запасу програмістів. У своїх розвідках науковці намагаються визначити лексичні особливості ІТ-сленгу (А. Клімушка), укласти тлумачний словник основних понять і термінів програмування (І. Шевчук), проаналізувати англійські жаргонізми у сфері ІТ (Е. Борисюк) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення ІТ-лексики на матеріалі споріднених та неспоріднених мов.

Мета розвідки – схарактеризувати лексико-семантичні особливості англійської терміносистеми програміста.

Терміносистема – це система термінів у певній галузі, підгалузі наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або наукову концепцію [2]. Розглянемо деякі слова з англійської терміносистеми програміста, вони є одні з найпопулярніших, їх знає кожний програміст, хоча використовувати деякі з них приходиться не дуже часто.

ЛО *scrum* (частота вживання 3,28) позначає дію або метод відновлення гри регбі після порушення правил. Слово набуло нового значення, і тепер використовується в командних проектах на позначення принципу, концепції-каркасу та рекомендації, як менеджеру проекту підвищити керованість та ефективність роботи: укр. *Наша команда працює за принципом Scrum* [авт.]

ЛО *database* (частота вживання 32,18) вживають для позначення організованої структури, призначеної для зберігання, зміни й обробки взаємопов'язаної інформації, переважно великих обсягів (містить взаємопов'язані таблиці з даними клієнта, історією замовлень, каталогом товарів тощо [2]. Українською мовою термін перекладають дослівно: укр. *База даних нашого сайту має не всі потрібні дані, її потрібно доповнити* [авт.].

ЛО *user interface* (частота вживання 3,34) вживають для позначення сукупності пристосованих для зручності користувача засобів обробки та відображення інформації (у графічних системах інтерфейс користувача представлений можливостями зміни кольору, розміру, видимості (прозорість, напівпрозорість, невидимість) вікон, їхнього розташування тощо [5].

Українською термін перекладаємо дослівно та послуговуючись транслітерацією («інтерфейс користувача»): укр. *Інтерфейс користувача на цьому сайті можна покращити* [авт.].

ЛО *branch* (частота вживання 53,53) вживають для позначення копії основного проєкту, який розробляється. Проєкт зазвичай має багато «гілок», які дозволяють працювати над різними частинами проєкту. В українській мові віднаходимо повний еквівалент перекладу – «гілка»: укр. «Зроби гілку і працюй на ній», – сказав мені менеджер нашого проєкту [авт.].

ЛО *frontend* позначає інтерфейс користувача (те, що бачить користувач і з чим він взаємодіє, коли відкриває веб-сторінку), який зі свого боку пов'язаний із серверною частиною – *backend* (програмно-апаратна частина, те, чого користувач не може побачити під час перегляду веб-сторінки). В українській мові віднаходимо транслітерованій відповідник для досліджуваної лексеми та її похідних: укр. *У нашій команді недостатньо фронтенд-розробників, а бекендерів навпаки забагато* [авт.].

Таким чином, аналіз деяких лексем на позначення основних відповідно до частоти вживання термінів програміста засвідчує можливість набуття словом нового значення шляхом розширення попереднього в англійській мові, тоді як в українській мові такі терміни є запозиченими та перекладені дослівно або ж послуговуючись способом транслітерації. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у більш детальному аналізі лексико-семантичних особливостей терміносистеми програміста на матеріалі української, англійської та німецької мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 13.05.2023).
2. Вікіпедія хостингу від HOSTiQ.ua. URL: <https://hostiq.ua/wiki/ukr/database/> (дата звернення: 13.05.2023).
3. Agile Blog. URL: <https://agile.yakubovsky.com/ua/> (дата звернення: 13.05.2023).
4. BNC – British National Corpus. URL: <https://www.english-corpora.org/bnc/> (дата звернення: 20.05.2023).
5. Nina.az. URL: <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/> (дата звернення: 13.05.2023).

УДК 82.0:811.112

Віта СТЕРНІЧУК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри іноземної та української філології

Луцький національний технічний університет, Луцьк

КРИТЕРІЇ ВПЛИВУ МОДЕЛІ ФАКТИЧНОСТІ НА РОЗМЕЖУВАННЯ АВТОДОКУМЕНТАЛЬНИХ ЖАНРІВ

Документальна, або автентистична, література, як останнім часом прийнято називати, є надзвичайно різноманітною сферою «поміж реалістичною белетристикою і фактографічним повідомленням» [1, с. 158]. Таке присвоєння «проміжного» статусу літературі non-fiction польським літературознавцем Доротою Корвін-Пйонтовською не є випадковим. З одного боку, на функціонування документальної літератури впливають фактовні складові: свідчення, спогади, документи, а з іншого – художній вимисел. На думку науковця, якщо «в основу літературознавчих досліджень покласти критерій фактовності, то до уваги слід було б узяти всю гаму творів, які ґрунтуються на автентичних подіях, особливо історичні та біографічні романи, всі белетризовані щоденники і спогади, а також значну частину реалістичної або натуралістичної творчості, не згадуючи вже про есеї» [1, с. 156].

Один зі способів чіткого розмежування «автодокументальних жанрів» (Л. Гінзбург), запропонованих Пйонтовською, є заміна ідеологічного терміну «література факту» (запропоноване російськими авангардистами в 1920-х рр.) визначенням «автентистична література». Адже визначення «література факту», узятє з радянського критичного та мистецького дискурсу 1920-х рр., містить у собі «хибний поділ на літературу eo ipso («художню», тобто «нефактичну») та літературу факту» [там само].

В арсеналі науковців існують інші визначення документалістики, наприклад «література пограниччя», «паралітература», «небелетристична література», «нефікційна література» тощо. Але всі ці назви не мають спільності у визначенні терміна, оскільки не існує єдності в думках літературознавців щодо тлумачення власне документу.

«Українська літературна енциклопедія» пропонує зараховувати до документальних «твори художньо-публіцистичних, науково-художніх і художньо-документальних жанрів, в основу яких покладено документальні матеріали, подані повністю або частково чи відтворені у вигляді вільного викладу» [3, с. 85]. Ряд інших словників – зокрема «Словник літературознавчих термінів» В. М. Лесина і О. С. Пулинця [4] та «Літературознавчий словник-довідник» за редакцією Р. Гром'яка [2] таким терміном взагалі не послуговуються. Критерій «достовірності», який пропонують брати за основу жанрових визначень у документалістиці деякі науковці (Я. Явчуновський, Д. Пйонтовська), на думку Л. Гінзбург не є визначальним у документальній літературі. Важливішим є те, щоб такий принцип можна було застосовувати до

кожного «автентичного» твору однаковою мірою.

Явчуновський наголошує на тому, що існує ряд термінів для позначення міри документального наповнення тексту, якими бажано не користуватися, оскільки вони не відповідають дійсності. Такими науковець вважає поняття «художньо-документальна література», «література факту», «невігадана література». Документалізм, на думку автора, – це «напрямок художньої творчості», тому така «гібридизація» понять у назві є щонайменше тавтологічною, а вираз «невігадана література» «є алогічним та не відповідає самій природі мистецтва». «Факт» важко дефініювати, оскільки це явище багатозначне, «величезна діалектична проблема» (В. Асмус), що має багато проявів. Однак поняття поступово розширило свій змістовий потенціал, отримуючи все більше нових значень: факт – це завжди дія, явище, що має стосунок до минулого та дійсного, але ніколи – до майбутнього; це протилежність фантазії, роздумам; це «щось конкретне й одиничне на противагу абстрактному та загальному»; окрім того, фактом стала називатися будь-яка інформація. Отже, чим суперечливішою є модель фактичності, тим алогічнішим стає використання терміну «література факту» та тим самим ускладнюється розмежування документальних жанрів у цілому, позаяк організація структури тексту належить все ж таки фактові.

Динаміка розвитку та модифікацій жанрових структур у документалістиці набуває все більших обертів. Реагуючи новими термінами та розмірковуючи над засобами їхнього вираження в автентичній літературі, науковці вдалися до класифікації видів документалістики й розмежувань окремих її жанрів. Проблемою на шляху до вирішення такого завдання стала їхня нечітка визначеність. Тобто практично не існує «чистого» жанру, ідеальної моделі, оскільки різний рівень «факту», художності, домислу, умовності, авторського відношення, документального образу в документалістиці спрацьовують по-різному. Тому задля чіткого розуміння процесу пограниччя жанрів потрібно визначити, за якими «внутрішніми» параметрами потрібно вести спостереження. До уваги слід узяти такі компоненти, як структура нарації, режим мовлення, роль та позиція автора, залежність форми та змісту, часопростір, присутність документальної домінанти тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корвін-Пйотровська Д. Проблеми поетики прозового опису. Львів : Літопис, 2009. 207 с.
2. Гром'як Р. Т., Ковалів Ю. І. Літературознавчий словник-довідник. Київ : «Академія», 1997. 752 с.
3. Морозова Є. Ф. Документальна література. Українська літературна енциклопедія : у 5 т. Київ : «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1990. Т. 2 : Д–К. С. 85.
4. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Вид. 3-є, перероб. і доп. Київ : Рад. школа, 1971. 486 с.

УДК 811.161.2'373.618

Лариса ТИХА

*кандидат філологічних наук, доцент
кафедри іноземної та української філології*

Ольга ШУЛЬГА

*здобувач I рівня вищої освіти
Луцький національний технічний університет, Луцьк*

АНГЛІЦИЗМИ У НАЗВАХ ЗАКЛАДІВ ЛУЦЬКА

Про роль, значення та особливості англіцизмів у різних сферах життя – від повсякденного вжитку до офіційного мовлення – написано вже достатньо багато робіт, проаналізовано значну кількість текстів різних стилів і жанрів. Науковці досліджують англійські запозичення в українському інтернет-сленгу (Б. Микитюк, 2015), англіцизми у молодіжному сленгу (А. Воскресенська), лексичні англомовні запозичення в різних сферах українського суспільства (С. Новоселецька, Ю. Шустик, 2011), а також роль та функції англомовних запозичень в сучасній українській термінології (І. Василяйко, 2012). Крім того, сучасні науковці аналізують роль англомовних запозичень у розвитку української мови, їх вплив на лексичну систему української мови зокрема і на українську культуру загалом (М. Панасюк) тощо.

Мета нашого дослідження – проаналізувати особливості побутування англіцизмів у вивісках різноманітних закладів м. Луцька, форми та способи їх вираження.

Насамперед з'ясуємо значення слова «англіцизм». Словники подають нам практично однакове визначення цього поняття. Зокрема, «Великий тлумачний словник сучасної української мови» вказує, що це «слово, його окреме значення, зворот тощо, які запозичені з англійської мови» [2, с. 29]. У «Словнику української мови» також читаємо, що англіцизм – слово або зворот, запозичені з англійської мови [3, с. 44].

Англійська мова активно ввійшла у життя українського суспільства, адже «це процес, який виникає та розвивається внаслідок мовних контактів, що встановлюються між мовами за умов білінгвізму, і є чинником змін на різних рівнях мовної системи» [1, с. 67]. Крім того, цьому сприяла і геополітична ситуація, адже Україна прагнула і прагне розвиватися, орієнтуючись на Захід, і особливо на ці процеси вплинуло повномасштабне вторгнення росії у лютому 2022 року. В прагненні якнайдалі відсунути від себе все російське, мову зокрема, українці активно користуються іншомовними запозиченнями, найчастіше англомовними. Часто ці процеси настільки активні, що простежується деяка надмірність у вживанні запозичених слів. Адже, намагаючись замінити російську мову іншою, ми часто нівелюємо рідну, що є вкрай негативним явищем.

Аналізуючи фактичний матеріал (вивіски на закладах різноманітного призначення – від закладів сфери обслуговування до освітніх установ – у різних

мікрорайонах міста), ми виділили кілька груп таких назв.

Найбільшою за кількістю представлених прикладів виявилася група назв англійською мовою. Це одиничні назви, такі як “*Grawe*”, “*Salamandra*”, “*Aegon*”, “*Uniqa*” – страхові компанії, “*Flower*” – квітковий магазин. Простежуємо використання і складних слів або ж словосполучень, наприклад, “*MasterZoo*” – магазин зоотоварів, “*MetLife*” – страхова компанія, “*Redbarber*”, “*Barbermach*” – чоловічі перукарні, “*Smart Beauty*” – магазин косметики.

Не поодинокими прикладами представлена група назв, які містять англійські запозичення, оформлені кириличними літерами. Це, зокрема, такі: «*Гарант Лайф*», «*М-Лайф*» – страхові компанії.

Ще одна група назв, які відзначаються частотністю вживання, – це українські слова, транскрибовані латиницею. Зокрема, ми виявили такі приклади цього явища: “*Universalna*” – страхова компанія, “*Krok*” – магазин з товарами для догляду за взуттям, “*Buton*” – квітковий магазин.

Простежуємо і такий варіант оформлення вивісок, у яких міститься поєднання іншомовного (написаного латиницею) та українського або ж запозиченого слова (кирилицею), як-от: “*Pizza наб*” – заклад громадського харчування, “*ZooVetAzpo*” – магазин зоотоварів та ветеринарних препаратів.

Зрідка простежуємо у назвах закладів вживання, крім англійської, інших мов, наприклад, “*Dolce Vita*” – квітковий магазин, “*MonArome*” – магазин косметики, “*DeJaVu*” – перукарня.

Отже, як бачимо з наведених прикладів, вивіски на різних закладах Луцька рясніють англломовними і не тільки запозиченнями, оформленими в різний спосіб. Це значно знижує рівень використання державної мови у громадських, публічних місцях і, відповідно, негативно впливає на її авторитет у суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василяйко І. Англломовні запозичення в сучасній українській термінології кіномистецтва. *Вісник Львівського національного ун-ту ім. Івана Франка. Термінологія*. Львів, 2012. № 733. С. 67–70.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь, ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник : в 11 т. К., 1970. Т. 1.

УДК 81'25:316.77

Марія ТОВСТЯК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта. Мова і література (англійська)»*

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Військовий дискурс як складний комунікаційний феномен привертає все більше уваги науковців різних галузей: філології, психології, військової історії, педагогіки, військової справи. У своїх працях лінгвісти К. Татаренко, А. Мамедзаде, О. Крамаренко, О. Богданова, Л. Мосієвич, А. Прокопенко та І. Чуприна розглядають як загальні лексичні особливості військового дискурсу так і деякі аспекти перекладу військової термінології [3, с. 162–163; 4, с. 196]. Дана тема набирає все більшої популярності через наявність військових конфліктів та їх зростання у сучасному світі.

Військовий термін визначається як стійка одиниця синтетики аналітичної номінації, призначена для опису відповідного концепту в концептуально-функціональній системі військової сфери у значенні, регламентованому його визначенням [2, с. 139–141]. Військова термінологія належить до лексики периферійних шарів певної мови; однак вона безперечно відрізняється від іншої термінології, оскільки має спільні риси з базовою лексикою [1, с. 66]. Військові терміни складні, надзвичайно динамічні та є найбільш гнучкою частиною військового дискурсу.

Пріоритетними для військових термінів є такі властивості: співвіднесення з відповідним поняттям у лексичній системі певної галузі науки або техніки, системність, стилістична нейтральність, наявність точної дефініції, стислість, спеціальна сфера функціонування, незалежність від контексту, моносемія, можливість існування у вигляді слова або словосполучення, мотивованість, загальноприйнятність [2, с. 138].

Ю. О. Лукіячук вважає, що військова термінологія, так само, як і військова справа загалом розподіляється на окремі області, тому виділяє тактичну, військово-організаційну, військово-технічну термінологію за родами військ та видами збройних сил [1, с. 65–67].

Військовий термін, як найбільш інформативна одиниця конкретного знака і точний носій інформації про певне військове поняття, має свої функційні особливості та здатний їх виконувати. Щерба Д. В. виділяє такі функції військових термінів у сучасному німецькомовному інтернет-дискурсі як номінативну, дефінітивну, експресивну та комунікативну [4, с. 195–197].

Пріоритетними для терміна виступають номінативна та дефінітивна функції.

Розглянемо номінативну функцію військової термінології. *Номінативна функція* є домінуючою, оскільки терміни покликані називати загальні властивості, поняття та категорії військових суб'єктів чи об'єктів. Специфіка реалізації цієї функції у військовій сфері полягає в тому, що лексеми називають чи позначають спеціальні поняття військової тематики: зброю, звання військових чи обмундирування, тощо.

Trotz Munitionsmangels wird im Osten der Ukraine weiter heftig gekämpft. Sowohl die russischen Angreifer als auch die ukrainischen Kämpfer fordern Nachschub – auch direkt von Deutschland. Bachmut ist zum Teil unter russischer Kontrolle. – Незважаючи на нестачу боєприпасів, на сході України тривають запеклі бої. І російські нападники, і українські бійці вимагають постачання – також безпосередньо з Німеччини. Бахмут частково перебуває під контролем Росії [5].

У фрагменті тексту зустрічаємо військовий термін “*Munitionsmangels*”, семою якого є «нестача боєприпасів», яка виконує у реченні номінативну функцію, вказуючи на нестачу озброєння. Переклад тексту дає змогу побачити та переконатися у тому, що лексема “*Munitionsmangels*” виконує номінативну функцію в контексті, яка уточнює інформацію про назви військових предметів.

Таким чином, семантичні та функційні особливості військової термінології є взаємопов'язаними між собою. Дефінітивна, експресивна та комунікативна функції військових термінів потребують подальшого наукового дослідження. Вони доповнюють лексичні одиниці на воєнну тематику та надають їм більше можливостей бути корисними під час спілкування у сьогочасному німецькомовному інтернет-дискурсі. Крім того, люди можуть легше висловлювати своїми думки та обмінюватися достовірною інформацією щодо військової чи політичної сфери діяльності, використовуючи воєнні терміни задля задоволення власних інформаційних потреб під час комунікативного процесу та ефективності очікуваних результатів від обміну чи донесення правдивої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. Філологія. Острог, 2017. Вип. 66. С. 65–67.

2. Мельник П. П., Юрковська М. М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. Вінниця, 2021. С. 137–141.

3. Татаренко К. Лінгвістичні особливості висвітлення військового дискурсу (на прикладі АТО) у ЗМІ. *Інформація, комунікація, суспільство (ICS-2015)*: матеріали 4-ї Міжнар. наук. конф. Львів–Славське. С. 162–163. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33222/1/074-162-163.pdf> (дата звернення: 13.03.2023).

4. Щерба Д. В. Функції термінів в сучасному термінознавстві. Житомирський державний університет імені Івана Франка. *Нова філологія*: зб.

наук. праць. Житомир, 2007. № 26. С. 194–198.

5. Tagesschau Deutschland. Krieg in der Ukraine. 13. März 2023.
URL: <https://www.tagesschau.de/thema/ukraine/> (дата звернення: 16.03.2023).

УДК 81'316

Марія ТОВСТЯК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Тетяна КРИСАНОВА

*доктор філологічних наук, професор
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Сучасний військовий дискурс як складний комунікативний феномен привертає все більше уваги науковців різних галузей: філології, психології, військової історії, педагогіки, військової справи. Військовий дискурс був виділений і досліджений в аспектах загальних лексичних особливостей військових термінів, їх функціональних аспектів та різних способів перекладу [3, с. 64]. У той же час проблема військової термінології набирає все більшої популярності через наявність військових конфліктів, їх зростання у сучасному світі та зокрема, російську агресію в Україні. *Метою* наукової розвідки є виділення воєнної термінології у сучасному англomовному Інтернет-дискурсі та аналіз лексичних особливостей військових термінів у сучасних текстах на воєнну тематику.

Матеріалом нашого дослідження є англomовний Інтернет-дискурс, у якому зараз активно використовується військова термінологія в різних типах текстів. Використання військових термінів сприяє донесенню правдивої інформації, забезпеченню ефективної комунікації між представниками влади та громадянами, а також представленню країни на міжнародній політичній арені.

Військовий термін розглядають як стійку одиницю аналітичної номінації, призначену для опису відповідного поняття в концептуально-функціональній системі військової сфери у значенні, регламентованому його визначенням [1, с. 58]. Військові терміни складні, надзвичайно динамічні, та здатні змінюватись у семантичному аспекті відповідно до потреб сьогодення.

Характерними для військових термінів є такі властивості: співвіднесення з відповідним поняттям у лексичній системі певної галузі науки або техніки, системність, стилістична нейтральність, наявність точної дефініції, стислість, спеціальна сфера функціонування, незалежність від контексту, моносемія, можливість існування у вигляді слова або словосполучення, мотивованість, загальноприйнятність [2, с. 163].

У результаті аналізу лексичних особливостей військової термінології у сучасному англомовному Інтернет-дискурсі було виділено такі семантичні групи.

1. Семантична група назв військ та військових підрозділів охоплює військові терміни *“troops”, “air defence”, “Armed Forces of Ukraine”, “borderland troops”, “airborne troops”,* які містять такі семи як «армія / військо», «протиповітряна оборона», «збройні сили», «прикордонні війська», «повітряно-десантні війська».

2. Семантична група назв військових чинів включає лексичні одиниці військової термінології *“sergeant”, “officer”, “captain”, “soldier”, “lieutenant colonel”,* які містять лексеми: «сержант / старшина», «офіцер / командир», «капітан / командир військового корабля», «солдат», «підполковник».

3. Семантична група назв різних видів зброї має військові терміни *“missile”, “nuclear weapon”, “howitzer”, “machine gun”, “cluster bombs”,* що мають значення «ракета», «ядерна зброя», «гаубиця», «кулемет», «касетні бомби».

4. Семантична група назв обмундирування містить такі лексичні одиниці військової термінології як *“uniform”, “helmet”, “pea jacket”, “military coat”, “bulletproof vest”,* які мають семи: «мундир / форма / обмундирування», «шолом», «бушлат/куртка», «військовий кітель», «бронежилет».

5. Семантична група назв військових наказів охоплює лексичні одиниці військової термінології, а саме накази *“to call up”, “to pull out”, “to close”, “to bring”, “to ensure”.*

6. Семантична група назв військових злочинів включає такі військові терміни *“explosion”, “cyber-attack”, “shelling”, “a nuclear accident”, “looting”,* які можна перекласти як «вибух», «кібер-атака», «обстріл», «ядерна катастрофа», «мародерство».

7. Семантична група назв військової техніки має військові терміни *“helicopter”, “bomber”, “warship”, “armoured personnel carrier (APC)”, “drone”.*

8. Семантична група назв військових професій включає військові терміни *“military linguist”, “gunner”, “military pilot”, “aeroengineer”, “chaplain”,* які містять у своїх семантичних структурах назви професійних характеристик.

Отже, у результаті дослідження були виділені такі семантичні групи військової термінології: назви військ, військових підрозділів та воєнних чинів, різних видів озброєння, обмундирування, військових наказів та злочинів, а також назви техніки і професій у воєнній сфері діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бхіндер Н. Лексичні особливості сучасного англомовного військового дискурсу. *Проблеми гуманітарних наук*: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. Філологія. Одеса, 2021. № 45. С. 52–60.

2. Татаренко К. Лінгвістичні особливості висвітлення військового дискурсу (на прикладі АТО) у ЗМІ. *Інформація, комунікація, суспільство (ICS-*

2015) : матеріали 4-ї Міжнар. наук. конф. Львів–Славське. С. 162–163. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33222/1/074-162-163.pdf> (дата звернення: 08.04.2023).

3. Prokopenko A. V., Chuprina I. Translation strategies of the Ukrainian military terminology on the basis of English media discourse. *Філологічні трактати*. 2018. № 4(10). Р. 62–67.

УДК 821.112.2.09:[82.02:7.036.1

Анжеліка ТРУШКОВСЬКА

здобувач I рівня вищої освіти

спеціальність «Філологія.

Мова та література (англійська). Переклад»

Тетяна СЕМЕНЮК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри німецької філології

Волинський національний університет

імені Лесі Українки, Луцьк

МАГІЧНИЙ РЕАЛІЗМ У ТВОРІ НІМЕЦЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ВОЛЬФДІТРИХА ШНУРРЕ «ПОХОРОН»

У німецькій літературі магічний реалізм використовується у вузькому значенні, тому що, попри різні спроби пояснити цей термін, ясності у його трактуванні так і не було досягнуто. Однозначним залишається те, що нова форма реалізму знайшла своє відображення у післявоєнні роки, особливо у творах німецьких письменників, як-от Гюнтер Грасс, Гюнтер Айх, Вольфдітріх Шнурре [4]. Саме вони прагнули якнайповніше відтворити всі жахи й страхіття, пов'язані з поразкою у Другій світовій війні, занепад і життя серед руїн та уламків. Магічний реалізм із його поєднанням раціонального й ірраціонального, фізичного й метафізичного, посиленою таємничістю та авторською стриманістю до деталей виявився найкращим способом передати цей досвід.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що творчість Вольфдітріха Шнурре, як одного з представників німецького магічного реалізму, а також особливості цього жанру, є не достатньо вивченими.

Вольфдітріх Шнурре – визначний представник ранньої німецької післявоєнної літератури, автор численних оповідань, романів, віршів і книг для дітей, засновник легендарної «Групи 47» (Gruppe 47). Основними завданнями магічного реалізму він вважав «духовне проникнення в хаос, що оточує письменника, та нове усвідомлення природи людства» [1, с. 202].

Найвизначніша праця у доробку Вольфдітріха Шнурре – оповідання «Похорон». Особливістю цього твору є те, що саме він демонструє перехід від суворого реалізму до магічного та містить багато ознак цього жанру. Уже на початку читач «знайомиться» із певною таємничістю та незрозумілістю й

водночас буденністю та звичністю речей. Сцена розпочинається *in medias res* («у середині справи»), коли заняття оповідача перериває стукіт у двері. Спершу здається, що там нікого немає, проте на столі раптово з'являється лист. З одного боку, реалістичні тон та обстановка дають змогу зрозуміти, що хтось просто кинув оголошення. З іншого ж, немає помітного агента, і тому лист ніби виникає нізвідки. Відкривши його, оповідач дізнається про похорон «ніким некоханого, ніким ненависного Бога, який помер сьогодні після довгих і мученицьких страждань» (переклад автора): *“Von keinem geliebt, von keinem gehasst, starb heute nach langem, mit himmlischer Geduld ertragenem Leiden: Gott”* [3, с. 21].

Із розвитком «дійства» особливо виражаються ознаки магічного реалізму. Похмурий тон оповідання підсилюється описом погодних умов: усе відбувається вночі, коли дуже темно та, окрім того, йде дощ. Згодом стає помітно, що поховання «Бога» не цікавить та не хвилює жодного з присутніх персонажів. Вони байдуже ставляться до навколишнього світу, не виявляючи ні розуміння, ні співчуття, ані бодай найменшої зацікавленості. Винятком є оповідач, який із власної волі вирішує піти на похорон [2].

Отож автор зображує події часів війни, яка триває вже декілька років. Люди втратили віру в Бога, адже як пояснити те, що діється; як Він міг таке дозволити і чому нічого не зробив, щоб швидше все закінчити. Підтвердженням цьому є реакція інших персонажів – дружини оповідача, перехожого та газетяра – на новину про «смерть Бога»: *“Na und?”*; *“Nanu; heut erst?”*; *“Armer Deubel. Kein Wunder”* [3, с. 22–23]. Усіма ними керує апатія, презирство та недовіра, і не тільки до Нього, а й одне до одного. Герої байдужі до всього та не мають ніякого співчуття до інших і тому навіть не відгукуються на клич про допомогу жінки з вікна будинку, яка, можливо, потрапила у складну ситуацію.

Наступною виразною ознакою є мова та стиль написання. «Похорон» характеризується строгістю, лаконічністю, нейтральністю та об'єктивністю, які підсилюють реалістичний характер оповіді. Перш за все, твір побудований у формі діалогів, які допомагають краще зануритися в думки головних героїв. Шнурре відмовляється від прикметників, прислівників та інших забарвлених слів і використовує повсякденну мову, про що свідчать скорочення артиклів *ein* і *dem* до звуків *n* і *m*: *“auf m Stuhl”*, *“Liegt n Brief auf m Tisch”* [3, с. 21].

Окрім того, оповідання позбавлене детальних описів і стилістично маркованих конструкцій, а натомість речення складаються з одного або декількох слів, містять інверсію та випадки поглинання підмета присудком. До прикладу, *“Moment”*; *“Nee”*; *“Ruhe!”*; *“So”*; *“Klopft's”* (замість *es klopft*); *“Nanu, denk ich, hat doch geklopft”* (замість *ich denke*) [3, с. 21–22]. Усі вищеописані прийоми вказують на наслідки жахливих подій та їхній вплив на людей.

Висновки. Оповідання Вольфдітріха Шнурре «Похорон» у стилі магічного реалізму є найбільш значущим в історії післявоєнної німецької літератури. Автор вдало поєднав реальні та фантастичні елементи, фізичні та метафізичні явища, щоб зобразити відчай, спустошеність і байдужість того

часу. Мотиви ночі, «поховання Бога» під дощем, загадковість появи листа, атмосфера безнадії додають ноток містичності. З іншого боку, діалоги персонажів, звичний ритм життя, стан невимушеності та буденності сприяють реалістичності зображення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bullivant K. Continuity or Change? Aspects of West German Writing after 1945. In N. Hewitt (Ed.), *The Culture of Reconstruction. European Literature, Thought and Film*. 1989. New York, NY : Palgrave Macmillan. Pp. 191–207.
2. Heine T. Magischer Realismus im Werk “Das Begräbnis” von Wolfdietrich. *Schnurre: Eine literaturwissenschaftliche Analyse*. (Hausarbeit: Hauptseminar). Universität Leipzig, Leipzig. 2018.
3. Schnurre, W. Das Begräbnis. *Man sollte dagegen sein. Geschichten*. 1960. Frankfurt : Fischer. Pp. 21–28.
4. Wolfe, G., Barber, B. Gene Wolfe Interview / In: Peter Wright (Hrsg.). *Shadows of the New Sun. Wolfe on Writing, Writers on Wolfe*. 2007. Liverpool: Liverpool University Press.

УДК 811.112.2:373.72

Софія ФОКШЕЙ

здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова та література (німецька)»,

Олена БОНДАРЧУК

кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк

**НІМЕЦЬКОМОВНІ ІДІОМИ З МЕРОНІМІЧНИМИ
КОМПОНЕНТАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСТИН ТІЛА**

Особливістю лексики будь-якої мови, зокрема і німецької, є ідіоматичні вирази, які збагачують мову та надають їй особливого шарму. Загалом ідіоми – це стійкі, неподільні словосполучення мови, значення яких не можна вивести з їх окремих компонентів. Ідіоми в основному базуються на щоденних, культурних та історичних реаліях країни і можуть бути зрозумілі лише її жителям. Об'єктом нашої наукової розвідки є саме німецькомовні ідіоми з меронімічними компонентами, а саме на позначення частин тіл. У лінгвістиці меронімія – це семантичне відношення між меронімом, що позначає частину, і голонімом, що позначає ціле. Меронімія визначає тип відношення частина-ціле як необхідний, неподільний компонент, без якого ціле не може функціонувати. Якщо говорити про меронімічні компоненти простими словами, то це частини чогось цілого, в нашому випадку – це частини тіла [3, с. 58]. Розберемо приклади ідіом з меронімічними компонентами в німецькій мові із такими

компонентами: *Kopf, Herz, Hand, Augen, Ohren, Füße, Finger, Zähne*.

В першу чергу слід зазначити, що для того, щоб зрозуміти значення певної ідіоми, дослівний переклад не завжди стане у нагоді. Наприклад, візьмо ідіоми зі словом *Kopf*. Розглянемо декілька ідіом.

Sich keinen Kopf machen – перекладається як «не переживати ні за що, не турбуватися».

Kopf hoch – означає «не падати духом, не засмучуватися».

Den Kopf in den Sand stecken – буквально перекладається як «зарити голову в пісок», використовується для позначення невпевненості, нерішучості, ніби сховатися від усіх проблем.

Den Kopf verlieren – це перекладається як «втратити голову», що означає втратити здатність раціонально мислити або контролювати себе у стресовій ситуації.

Mit dem Kopf durch die Wand wollen – перекладається як «хотіти проходити через стіну головою», що означає намагатися досягти мети насилу, без розумного підходу або розсуду.

У наведених прикладах – «голова» виступає меронімічним компонентом, який відображає розумову функцію та самоконтроль.

Також загалом слід наголосити на тому, що ідіоми – це чудовий спосіб для вираження певних емоцій чи почуттів людини.

Розглянемо ідіоми зі словом *Herz*:

Herz in die Hand nehmen – буквально перекладається як «взяти серце в руки», використовується для опису рішучості та визначності у вирішенні складних ситуацій.

Jemandem das Herz brechen – перекладається як «зламати комусь серце», що означає викликати глибокий емоційний біль або розчарування в когось.

Hand aufs Herz – дослівно перекладається як «руку на серце», тобто коли просять сказати правду, сказати чесно.

У наведених прикладах – «серце» виступає меронімічним компонентом, який відображає символічну частину тіла, пов'язану з почуттями та емоціями.

Можемо побачити, що не завжди ідіома перекладається дослівно, а в багатьох випадках має ще інші значення.

Розглянемо ще декілька ідіом з меронімічними компонентами:

Augen und Ohren aufhalten – буквально перекладається як «тримати очі та вуха відкритими», використовується, щоб закликати до уважності та наполегливої працьовитості.

Das liegt auf der Hand – буквально перекладається як «це лежить на руці», використовується для опису очевидності чогось.

Zähne zusammenbeißen – дослівно перекладається як «затиснути зуби разом», використовується для опису стиснення зубів від болю або стресу.

Finger im Spiel haben – буквально перекладається як «мати пальці в грі», використовується для опису того, хто має вплив або контроль над ситуацією.

Kalte Füße bekommen – перекладається як «отримати холодні ноги»,

використовується для опису почуття страху або сумніву перед важливим рішенням або подією.

Das Herz am rechten Fleck haben – буквально перекладається як «мати серце на правому місці», використовується для опису людини, яка має доброзичливу та милосердну натуру [1].

Узагальнюючи всю інформацію, можемо зробити висновок, що німецькомовні ідіоми з меронімічними компонентами дають змогу більше виразити свої почуття та емоції. Наприклад, ідіоми зі словом “*Kopf*” відображають розумову функцію та самоконтроль людини. А ідіоми зі словом “*Herz*” виражають більше емоційний стан людини та її різноманітні почуття. Інші ж, проаналізовані вище ідіоми, виражають не тільки позитивні емоції, такі як, доброзичливість, щирість, милосердя, а й страх, біль або ж зверхність. Також слід наголосити, що обов’язково потрібно враховувати контекст, у якому вживається ідіома, для того, щоб правильно передати її значення і не допустити непорозуміння у розмові. Саме тому знання та правильне вживання німецькомовних ідіом, надають розмові яскравого характеру та урізноманітнюють мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Duden. Band 11. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten : Wörterbuch der deutschen Idiomatik. – Mannheim; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1992. URL: <https://zlibrary.to/pdfs/duden-band-11-redewendungen-und-sprichwortliche-redensarten-idiomatisches-worterbuch-der-deutschen-sprache> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Материнська О. В. Типологія найменувань частин тіла : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2009. URL: https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=111 (дата звернення: 12.04.2023).

3. Моделювання меронімічних відношень у лексичній системі мови. *Мовознавство*. 2013. № 6. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/183785/06-Materynska.pdf?sequence=1> (дата звернення: 13.04.2023).

УДК 81’1.001

Олена ХОДЖАЄВА

здобувач III рівня вищої освіти
кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародний гуманітарний університет, Одеса

МЕТОДОЛОГІЯ СТУДІЮВАННЯ ЦІННОСТІ «ЗДОРОВ’Я» В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Для студіювання цінності ‘здоров’я’ в англійській фразеології доцільно застосовувати низку загальнонаукових методів:

1) методи емпіричного дослідження (спостереження, індукції та дедукції)

та методи теоретичного рівня (абстрагування, аналіз і синтез, метод сходження від абстрактного до конкретного): а) під час роботи з науковою літературою з теми та з ілюстративним матеріалом студіювання; б) для унаочнення теоретичного матеріалу у вигляді таблиць і схем; в) формулювання висновків наукової розвідки;

2) метод критичного аналізу для визначення: а) специфіки теоретичних засад вивчення здоров'я як фрагмента мовної картини світу з опертям на здобутки гуманітарних наук (педагогіки, соціології, психолінгвістики та лінгвістики); б) напрямів і кола проблематики лінгвістичних студіювань здоров'я в англійській мові;

3) метод дефініційного аналізу для встановлення кваліфікаційних ознак термінів 'цінність', 'ціннісна картина світу' тощо у сучасному мовознавстві;

4) дескриптивно-аналітичний (описовий) метод для узагальнення та систематизації інформації про цінність 'здоров'я' у фразеології англійської мови;

5) метод суцільної вибірки для вибору фактичного матеріалу з англійськомовних фразеологічних словників (за допомогою цього методу формовано джерельну базу роботи – англійські фразеологізми-репрезентанти цінності 'здоров'я');

б) метод кількісних підрахунків для встановлення частотних характеристик цінності 'здоров'я' у фразеології англійської мови.

Як спеціальний метод доцільно використовувати метод тематичних полів. Їх розглядають у рамках ідеографічної лінгвістики, що має на меті вивчення когнітивних структур і процесів, тобто картини світу в її «внутрішній» (мовна свідомість) і у співвідносній із нею «зовнішній» мові, її лексиці та граматиці. Лексикографічне втілення цього завдання пов'язане з опрацюванням різноманітних ідеографічних класифікацій і словників через тематичні та семантичні поля, що репрезентують погляд на картину світу «від мови», й асоціативних зв'язків і словників, які подають погляд на картину світу «від носія мови». Ідеографічний опис відображає цілісний, глобальний образ світу, сформований унаслідок синтезу результатів пізнавальних та оцінних процесів, тобто картину світу, властиву певній мовній спільноті, або її частину [1, с. 85].

До складу семантичного поля входять фразеологізми, що стосуються одного й того самого кола уявлень, понять, подібних або протилежних за своїм значенням. Семантичні поля складаються з семантичних груп, які, у свою чергу, сформовані синонімічними фразеологічними одиницями, що відрізняються ступенем експресивності й емоційності, додатковими відтінками й обсягом значення. Семантичні поля, пов'язані однією темою, об'єднуються у більші ємні одиниці – макрополя, тематичні поля. Функціонування семантичного поля як системи забезпечують синонімія, варіантність, антонімія.

Опис специфіки цінності 'здоров'я' здійснено шляхом опрацювання тематико-ідеографічної класифікації ФО, тобто через фразеотематичні групи (ФТГ), фразеосемантичні поля (ФСП), фразеосемантичні групи (ФСГ) і

фразеосемантичні підгрупи (ФСПГ), де:

– ФТГ – сукупність фразеосемантичних полів, об'єднаних однією темою (у нашому випадку тема 'здоров'я' [2]);

– ФСП – сукупність фразеосемантичних груп, об'єднаних за функційним (сема 'функції організму' (фізіологічні функції систем організму (в тому числі психологічні функції))) та структурним (сема 'структури організму' (анатомічні частини тіла, органи, кінцівки та їх складові)) параметрами організму людини;

– ФСГ – сукупність фразеосемантичних груп, об'єднаних однією архісемою, що наявна у фразеологічному значенні всіх членів групи та відображає їхні спільні категорійні властивості й ознаки (у нашому випадку семи 'психічні функції', 'сенсорні функції та біль', 'функції голосу та мовлення', 'функції серцево-судинної, імунної, дихальної систем та системи крові', 'функції травної системи, метаболізму та ендокринної системи', 'урогенітальні та репродуктивні функції', 'нервово-м'язові, кісткові та рухові функції', 'функції шкіри та пов'язаних з нею структур' (ФСП «Функції організму») та 'структури нервової системи', 'око, вухо та пов'язані з ними структури', 'структури, що беруть участь у голосоутворенні та мовленні', 'структури серцево-судинної, імунної та дихальної систем', 'структури, пов'язані з травною системою, метаболізмом та ендокринною системою', 'структури, пов'язані з уrogenітальною та репродуктивною системами', 'структури, пов'язані з рухом', 'шкіра та пов'язані з нею структури' (ФСП «Структури організму»));

– ФСПГ – сукупність ФО, об'єднаних диференційною семою, за якою розрізняють одиниці того самого класу і яка пов'язує їх опозитивними відношеннями схожості або протиставлення. ФСПГ постають елементами фразеологічної аксіологічної опозиції (ФАО), яку інтерпретовано як єдність двох блоків, репрезентованих ФО: перший становлять ФО, семантика яких корелює з цінністю 'здоров'я', а другий – ФО, семантика яких корелює з нецінністю 'нездоров'я' (позиціоноване як порушення, розлад або хвороба).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краснобаєва-Чорна Ж. Фраземіка та фраземографія в сучасній лінгвопарадигмі. 2018. 200 с.

2. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я [International Classification of Functioning, Disability and Health]. URL: <https://moz.gov.ua/mkf> (дата звернення: 10.04.2023).

UDC 811.133.1'252.2:6

Інна ЦИМБАЛ

*кандидат психологічних наук
старший викладач кафедри теорії,
практики та перекладу французької мови*

Вероніка ТИМЧЕНКО

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія»
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», Київ*

LES DÉFIS DE LA TRADUCTION DES TERMES DU SPORT AUTOMOBILE DU FRANÇAIS EN UKRAINIEN

L'un des sports les plus populaires et les plus répandus dans le monde entier est le sport automobile. La plupart des championnats de sport automobile sont organisés par la Fédération Internationale de l'Automobile, dont l'une des langues officielles est la langue française. Le développement technique constant de ce domaine induit à l'émergence de nouveaux concepts nécessitant de nouvelles unités lexicales qui les dénomment. Comme le sport automobile est bien développé et répandu en Ukraine, les questions de la traduction de la terminologie de ce sport du français en ukrainien deviennent de plus en plus pertinentes. Donc le but de la recherche est d'analyser les particularités et surtout les défis de la traduction des termes français du sport automobile en ukrainien.

La base terminologique anglophone a considérablement influencé le développement de la terminologie francophone et ukrainienne du sport automobile. Notre recherche confirme la présence d'un nombre important d'anglicismes dans les vocabulaires français et ukrainien de l'industrie du sport automobile, ce qui est dû à la popularisation du sport automobile et à l'implication de participants du monde entier. La traduction de tels termes par la translittération est souvent conditionné par l'absence d'équivalent et contrairement à la traduction descriptive, est plus laconique et précise. On suppose qu'à l'avenir, les termes-anglicismes garderaient leur forme et seraient définitivement fixés comme des emprunts, ou bien on trouverait avec le temps leurs équivalents. Cependant, dans le cas de l'utilisation d'un équivalent, il faut se rappeler de respecter les normes de la langue de traduction.

Il est important de prendre en compte le contexte en traduisant les termes du sport automobile. Ainsi, le mot "drapeaux" fait référence aux signaux utilisés en course automobile comme moyen de communication entre la direction de course et les pilotes. Prenons encore un exemple à part qui est le terme "écurie", synonyme de l'équipe [1, p. 122]. C'est un calque de la langue italienne du nom de l'équipe Scuderia Ferrari où le mot "scuderia" désigne "une écurie" ou "une équipe sportive". Alors, pour réaliser une traduction correcte, il est conseillé à un traducteur inexpérimenté de se familiariser avec toutes les nuances du domaine afin d'éviter les

erreurs sémantiques.

Dans le sport automobile, certains termes ont été empruntés à la vie quotidienne ou à d'autres industries, telles que la construction aéronautique ou d'autres sports. Par exemple, le terme "aspiration", terme présent dans la médecine et le génie mécanique, dans le domaine du sport automobile, il désigne un sac aérodynamique. "La courbe", terme de géométrie, dans le contexte du sport automobile, fait référence à une courbe en tant qu'un élément de la piste.

Nous avons également identifié les termes qui n'ayant pas d'équivalents uniques officiellement approuvés dans la langue ukrainienne. Le phénomène est observé lors de la traduction des termes tels que "le blistering" – «блістерінг» (translittération) ou l'apparition de cloques (traduction descriptive); "le drapeau à damier" – «картатий прапор» (calque) ou «фінішний прапор» (concrétisation); "le team manager" – «тім-менеджер» (transcription) ou «менеджер команди» (calque). Ce sont principalement des termes empruntés à la langue anglaise ou formés en français sous l'influence d'autres langues européennes. En cas d'existence de plusieurs options de traduction possibles, il est inacceptable d'utiliser deux types de transformations en même temps dans le même contexte, par exemple, dans le contexte d'un article ou d'une émission télévisée. Cela peut provoquer des situations ambiguës et à des malentendus de la part des étrangers qui perçoivent le matériel interprété.

Il existe également des "faux amis du traducteur", termes ayant une forme similaire, mais les significations différentes dans la langue source et la langue cible, ce qui peut induire à une traduction incorrecte. Par exemple, dans le domaine du sport automobile, on utilise le terme "propulsion", qu'il ne faut pas traduire par «пропульсія», qui est utilisé dans le domaine de la médecine. Ainsi, le traducteur doit consulter des dictionnaires spécialisés et préciser le sens du terme en question pour un certain domaine [2].

On trouve par ailleurs des termes sans traduction ukrainienne approuvée. En effet, les spécialistes techniques et les spécialistes des médias dans le domaine du sport automobile utilisent des argotismes comme équivalents de ces termes. Les argotismes ressemblent à des mots d'usage général, mais ont une signification particulière dans le domaine professionnel. Par exemple, les termes "bac à graviers", "vibreux", "ailerons de requin" et "vortex" se traduisent respectivement comme «гравійна пастка», «поребрик», «плавники» et «вихор», selon une certaine caractéristique de l'objet, par exemple, une forme physique ou un phénomène qui est décrit par l'un ou l'autre terme. Les termes pareils peuvent être difficiles à comprendre pour les téléspectateurs, pourtant les fans du sport automobile connaissent les argotismes grâce aux associations claires.

Par conséquent, afin d'effectuer une traduction de haute qualité lorsque l'on travaille avec des termes liés au sport automobile, il est indispensable de prendre en compte les caractéristiques lexico-sémantiques et le contexte de leur utilisation. Il est important de trouver un compromis entre l'usage des anglicismes et la préservation de la pureté de la langue française, notamment dans le domaine du sport automobile.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Larousse French English Dictionary Canadian Edition. Pocket Books. 1997. 720 с.
2. Lexique des sports mécaniques. URL: <https://techniques-pilotage.fr/dico> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 81'374.4:811.111+811.161.2

Антоніна ЦИРІЛЬ
здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Право»
Анастасія КІНАЩУК
доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

**ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРОТКОГО
ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО СЛОВНИКА ЮРИСТА
НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ**

Етимологічний аналіз юридичної термінології та дослідження давніх рукописних текстів з метою правильного тлумачення норм права цікавив численних науковців та навіть класиків історико-правової науки. Дослідженнями у цій галузі займалися В. Антонович, О. Левицький, А. Кримський, Т. Крашеннікова, Ю. Нагорна та ін. У своїх розвідках науковці намагаються окреслити процеси творення правничої термінології української мови (Н. Шеремета), концептуалізувати юридичну термінологію (В. Лазарєв), визначити проблеми вивчення юридичної термінології на заняттях з української мови у ЗВО (Л. Хохрякова), проаналізувати семантико-функціональні аспекти англійської юридичної термінології в економічних текстах (І. Гумовська) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення юридичної термінології на матеріалі споріднених та неспоріднених мов.

Мета розвідки – здійснити етимологічний аналіз короткого термінологічного словника юриста на матеріалі української та англійської мов.

Етимологічний аналіз характеризуємо як особливий вид аналізу, що спрямований на визначення історії походження слова, його первинного значення, виявлення словотвірних засобів, відповідно до яких у досліджуваному значенні і відбулися зміни. Етимологічний аналіз дає змогу краще зрозуміти сенс термінів, виявити особливості їхнього формування, а також дослідити тенденції розповсюдження.

Матеріалом дослідження слугують юридичні терміни української, пор.: укр. *правосуддя, проституція, трибунал* та англійської мови, пор.: англ. *justice, prostitution, homicide*.

ЛО *правосуддя* походить із церковнослов'янської мови від *правосудие*, котре утворене від двох основ – прикметника **прав* «правий» та іменника **сждь* – «суд» (має місце етимологічна модель прямого запозичення (ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНСЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА)). Однією з найдавніших текстів, де було вжито ЛО *правосуддя* є публіцистично-віршований твір «Про правосуддя начальників» Семена Климовського, котрий надіслав його у 1724 році Петру I. На сьогодні ЛО має декілька значень: 1. «самостійна галузь державної діяльності, яку здійснює суд шляхом розгляду і вирішення у судових засіданнях в особливій, встановленій законом, процесуальній формі цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ»; 2. «судова діяльність» [2, с. 33].

ЛО *justice* утворилася від давньофранцузького *justise*, котре в свою чергу походить від латинського *iustitia*. *Iustitia* утворилось від прикметника *iustus* та суфікса *-itia* «умова існування». В свою чергу *iustus* походить від основи *ius* «право» та суфікса *-tus* «бути наділеним». За етимологічною моделлю має місце опосередковане запозичення (ЛАТИНСЬКА МОВА > ДАВНЬОФРАНЦУЗЬКА МОВА > АНГЛІЙСЬКА МОВА). Уперше це слово було зафіксовано у 1140 рр. за фонетичним та словотвірним варіантом *justice*.

ЛО *проституція* набуло поширення ще на початку 20 ст. Воно походить від французького слова *prostitution*, яке було запозичено від латинського *prōstitūtio* «проституція, безчестя, ганьблення». *Prostitutio* походить від дієслова *prostituo* «виставляти на продаж; безчестити, яке утворене за допомогою префікса *pro-* «перед» та основи *statuo* «стояти, виставляти». ЛО має етимологічну модель опосередкованого запозичення (ЛАТИНСЬКА МОВА > ФРАНЦУЗЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА).

ЛО *трибунал* походить від латинського *tribunal* «судилище» або “platform for the seat of magistrates”. Раніше вживався термін *tribunus* “magistrate”, який використовували на позначення державної посади. На сьогодні ЛО має декілька значень: 1. «судова колегія»; 2. «спеціальний суд для розгляду кримінальних злочинів, віднесених для ведення військового трибуналу». Етимологічна модель ЛО характеризуємо за прямими запозиченням (ЛАТИНСЬКА МОВА > УКРАЇНСЬКА МОВА).

ЛО *homicide* утворилася від латинського *homicida* («man-slayer») або *homicidium* (“manslaughter”) та приходить до англійської з давньофранцузької мови за етимологічною моделлю опосередкованого запозичення ЛАТИНСЬКА МОВА > ДАВНЬОФРАНЦУЗЬКА МОВА > АНГЛІЙСЬКА МОВА : від латинського *homicidium*, утвореного з основи *homo-* “man” та *-cidius* “act of killing”.

Отже, етимологічний аналіз юридичних термінів засвідчує такі найтипівіші шляхи запозичення: з давньофранцузької мови, до котрої вони потрапили з латинської. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у здійсненні більш детального етимологічного аналізу юридичних термінів на матеріалі української, англійської та німецької мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЕС – Етимологічний словник. URL: <https://goroh.pp.ua> (дата звернення: 11.04.2023).
2. Крашеніннікова Т. В. Словник-довідник юридичної лексики (етимологічні нотатки). Дніпро : ВВПЗ «ДГУ», 2021. Частина II. 72 с. URL: <http://info.dgu.edu.ua:80/jspui/handle/123456789/404> (дата звернення: 20.10.2020).
3. OED – Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/> (дата звернення: 20.10.2020).

УДК 811.111

Тетяна ШЕВЧЕНКО

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта (Історія)»*

Тетяна КРУТЬКО

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПОРІВНЯНЬ
У ПЕРЕКЛАДАХ ВІРШІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Порівняння є стилістичним прийомом, який полягає у частковому уподібненні двох об'єктів дійсності (або їхніх властивостей), що належать до різних класів. В основі порівняння лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис [2, с. 359].

Порівняння як образний художній засіб є одним із традиційних засобів увиразнення мови, зокрема мови поетичної. Поетичному тексту притаманні особливі механізми породження художніх смислів, адже усі мовні одиниці, перебуваючи у тісній взаємодії, створюють багатоплановий образ, який впливає на свідомість людини, її розум, почуття. Порівняльні звороти виконують важливу стилістичну функцію, бо наповнюють речення певною порівняльною модальністю, сприймаються образно, з виразною художністю [1, с. 123].

У порівняльних конструкціях традиційно виокремлюють два компоненти: суб'єкт порівняння і об'єкт порівняння, об'єднаних формальними показниками розумової операції уподібнення [2, с. 359]. В українській мові формальними ознаками порівняння є порівняльні сполучники *як, немов, наче, неначе, неначебто, ніби, нібито, немовби, немовбито*, в англійській мові – *as, as...as, like, as though, as if, such as*.

Порівняння – це художній прийом, без якого не обходиться жоден письменник чи поет, прагнучи втілити в художніх образах своє сприйняття світоустрою.

Аналіз 36 поезій Лесі Українки, які складають збірку «Надія», дозволив

виявити 100 порівнянь. У перекладі англійською мовою, виконаному Гледіс Еванс, налічується 84 порівняння, оскільки деякі порівняння не були перекладені за допомогою порівняльних конструкцій.

Завдання перекладача полягає в максимальному збереженні значення і асоціацій для того, щоб читач перекладу зміг відчути такий самий емоційний ефект, як і читач оригіналу. Деякі стилістичні одиниці оригіналу не можуть бути перекладені, інші потребують суттєвих перетворень, частина стилістично маркованих елементів оригінального тексту може отримати в перекладі адекватний відповідник.

Серед корпусу проаналізованих порівнянь найчастотнішими є одиниці, виражені при перекладі:

1. Порівняльним зворотом зі сполучником *like*:

Ясні очі були, і погляд їх був наче промінь... [1, с. 16] –

Radiant the look in his eyes, a glance like a clear summer morning... [1, с. 17]

2. Підрядним порівняльним реченням зі сполучниками *as, as if, as though*:

Зброї полиск і гомін розкотистий, се неначе повстання гуде... [1, с. 106] –

Gleam of arms and an ominous rumbling... Just as if a revolt had burst out ... [1, с. 107];

Її обличчя вкрите покривалом, немов густим туманом [1, с. 80] –

Her face is even hidden by a veil as though it were a mist [1, с. 81];

Мій старший, найперший, він був мов кедр на верхів'ї гори, негнучкий перед вітром [1, с. 102] –

My first-born, the eldest, was strong as cedar that bowed to no wind from its peak on the mountain [1, с. 103].

Окрему групу вибірки складають одиниці, які у перекладі не мають формальних ознак порівняння:

Легкі, тонкі пахоці, мов спогад про якусь любу, минулу мрію [1, с. 82] –

Light and delicate aromas reminiscent of some lovely dream of the past [1, с. 83];

Ти, найстарша моя, в білих шатах, велична й пишна, наче постать богині, була ти подібна до мене ... [1, с. 100] –

You, my eldest, a tall splendid girl in fine garments of white, have the shape of a goddess: you take after me in appearance... [1, с. 101].

Приклади свідчать, що нехтування при перекладі порівняльними конструкціями не призводить до втрати образності, оскільки перекладачка задіює компенсаторні механізми задля збереження ритму та мелодики поетичних творів.

Таким чином, у результаті аналізу особливостей відтворення у перекладах порівняльних конструкцій поетичної збірки Лесі Українки «Надія» виявлено, що переважну більшість порівнянь Гледіс Еванс відтворила англійською мовою, використовуючи порівняльні звороти зі сполучником *like*. Четверть порівнянь оригіналу відтворена у перекладі за допомогою підрядних речень зі сполучниками *as, as if, as though*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. К. : Академія, 2010. 192 с.

2. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови : підручник / за ред. Л. І. Мацько. К. : Вища шк., 2003. 462 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Українка Леся. Надія = Норе : вибрані поезії / пер. з укр. Гледіс Еванс. Київ : Дніпро, 1981. 131 с.

УДК 811.111'373.46:582.632.2

Тетяна ШЕВЧУК

*асистент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей*

Дмитро МИЦЕВСЬКИЙ

*здобувач I рівня вищої освіти, біологічний факультет
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ РОДИНИ БУКОВІ**

Постановка проблеми. Однією з особливостей перекладу термінології Родини Букові є те, що вона містить багато термінів, які не мають точного еквівалента в англійській мові. Це може створити труднощі для перекладу та розуміння термінів, особливо для людей, які не мають досвіду в дендрології.

Мета дослідження. В цьому науковому дослідженні ми досліджуємо особливості перекладу англійської термінології Родини Букові в дендрології.

Результати дослідження. Родина Букові є однією з найбільш відомих родин дерев у світі, і відома своєю красою та значенням для біорізноманіття.

Одним із рішень проблеми перекладу та розуміння термінів є використання узагальнюючих термінів, які можуть передавати загальний зміст терміна, але не передають його повністю. Наприклад, український термін «гірський граб» може бути перекладений як “*mountain oak*” або “*rock oak*” залежно від контексту. У випадку, коли немає точного еквівалента терміна в англійській мові, можна використовувати пояснювальні примітки, що допоможуть зрозуміти значення терміна. Наприклад, термін «довголиста буковина» можна перекласти як “*narrow-leaved beechwood*” з поясненням, що це відноситься до буковини з довгими листками.

У деяких випадках можна скласти новий термін, щоб виразити значення терміна з Родини Букові. Наприклад, термін «гірська буковина з червоними листочками» можна перекласти як “*red-leaved mountain beechwood*”.

У випадку, коли немає точного еквівалента терміна, можна навести детальний опис терміна, щоб допомогти зрозуміти його значення. Наприклад, термін «червона буковина» можна описати як буковина з червоними листками

або буковина з червоною корою.

Для досягнення більш точного перекладу термінів Родини Букові, можна використовувати експертну оцінку та консультації з фахівцями в дендрології. Також, варто використовувати наукові джерела та бази даних для пошуку точних термінів та їх еквівалентів.

Варто звернути увагу на стандартизацію термінології. Стандартизація термінології є важливою складовою процесу перекладу, особливо в наукових дисциплінах, таких як дендрологія, де точність та зрозумілість термінів є критичними для досягнення міжнародної співпраці та розвитку науки.

Одним з основних завдань стандартизації термінології є уніфікація термінів та використання стандартних термінів для позначення одних і тих самих понять, що допомагає уникнути розбіжностей та неоднозначностей у перекладі. Для цього можна використовувати національні та міжнародні стандарти, такі як Європейський словник з дендрології, який містить стандартні терміни та їх визначення для різних видів дерев та кущів.

Крім того, стандартизація термінології також передбачає використання спеціальних термінів для позначення конкретних понять та процесів в дендрології, що дозволяє уникнути неправильного розуміння термінів та понять у перекладі. Для цього можна використовувати термінологічні словники та довідники, які містять офіційні терміни та їх визначення.

Узагальнюючи, переклад англійської термінології Родини Букових в дендрології може стати складним завданням через багатозначність термінів та їх відсутність еквівалентів в українській мові. Однак, для досягнення точності та зрозумілості перекладу, можна використовувати узагальнюючі терміни, експертну оцінку та консультації з фахівцями в дендрології, наукові джерела та бази даних, а також стандартизовану термінологію. Також стандартизація термінології передбачає уникнення використання нестандартних термінів та скорочень, що можуть викликати непорозуміння у перекладі термінів. Наприклад, в англійській мові існує термін "*European Beech*", який є стандартним для позначення Родини Букові, тоді як скорочення "*E. Beech*" може бути неправильно зрозумілим і нестандартним.

Висновок. Дослідження особливостей англійської термінології Родини Букові є важливим, оскільки це дозволить збільшити точність та зрозумілість перекладів, що забезпечить правильне сприйняття термінів у міжнародному науковому співтоваристві та підвищить ефективність комунікації між фахівцями в дендрології з різних країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
2. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінології: Семантичний та соціолінгвістичний аспект. К. : КМ Academia, 2000. 218 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури.

Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : посібник. Вінниця : Нова книга, 2004. 574 с.

4. Махачашвілі Р. К. Лінгвістичні параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2008. 202 с.

УДК 81.111:630

Тетяна ШЕВЧУК

*асистент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей*

Вікторія ЯКУБЧИК

*здобувач I рівня вищої освіти, біологічний факультет
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОХОДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕМИ МОРФОЛОГІЇ МОДРИНИ

Постановка проблеми. Лісівники активно вводять до складу лісових культур модрина європейську. Це перспективна культура, стійка до посушливих кліматичних умов та високих температур. Під час досліджень різних джерел про морфологічні ознаки модрини, умови її росту та розмноження ми можемо зіштовхнутися з проблемою перекладу деяких термінів, що вплине на загальне розуміння та сприйняття інформації. Англійська мова є основним засобом спілкування під час міжнародної співпраці, тому розуміння англомовної термінології та її походження у цій сфері є вкрай важливим для комунікації.

Мета дослідження. Проаналізувати походження англомовних термінів у сфері лісового господарства на прикладі опрацювання теми морфології модрини.

Результати дослідження. Практика обробітку землі й елементарних лісгосподарських заходів спиралася на мову англо-саксів, які саме були носіями англійської мови. Серед скандинавських запозичень, що з часом стали словами загальномовного вжитку, як терміни лісового господарства, що є часто вживані й у морфології рослин, зокрема модрини (*Larch*), дотепер функціонують такі: *root* – корінь, *scorch* – опік листя, кори; опалювати, *score* – зарубина, робити зарубину, *scobs* – стружка, тирса, *chip* – технологічна тріска, стружка; *dust* – тирса. Найбільш вживаними одиницями терміносистеми є латиномовні лексеми: *forest* – ліс, *silva*, *arbor* – альтанка, *plant* – рослина, *species* – вид, *urban* – міське, *conserve* – зберегти, *habitat* – середовище існування, *nature* – природа, *protect* – захищати, *preserve* – зберігати, *reserve* – заповідник, *sustain* – підтримувати та ін. Лексема *forest* сформувала широке гніздо термінних одиниць: *forest*, *forested*, *forester*, *forestation*, *forestry*, *afforest*,

afforested, afforestation, deforest, deforested, deforestation, disafforest, disforest, disforestation, reforest, reforested, reforestation. Ще одним запозиченням є лексема *сrown* (<лат. *corona*) зі значеннями ‘вінець’, ‘корона’. Вона стосувалася головного суспільно-адміністративного устрою, але ввійшла до терміносистеми лісової галузі на позначення понять: 1) крона; 2) верхня частина дерева. У поєднанні з іншими лексемами вона формує тематичне гніздо термінів, які можна використати в описі різних видів модрина та насаджень: *spreading crown* (розлога крона), *crown class* (клас панівної породи), *crown closure* (зімкненість крон), *crown density* (щільність крони), *crown diameter* (діаметр крони), *crown fire* (пожежа верхова), *crown form* (форма крони), *crown length* (висота / довжина крони), *crown thinning* (рубання верхове). Лексеми зумовили появу нових термінів, сформувавши власні семантичні поля. Для прикладу, *arbor* → *arboretum* (дендрарій, колекція живих дерев і кущів), *arboriculture* (лісівництво, вирощування дерев і кущів); *plant* → *plantation* (насадження), *transplant* (саджанець, призначений для пересадження, але ще не висаджений: трансплант); *conserve* → *conservation* (збереження); *nature* → *natural* (природний); *protect* → *protection* (захист), *protective* (захисний); *preserve* → *preservation* (збереження недоторканості від браконьєрів); *reserve* (заповідний); *silva* (ліс) → *silvics* (лісознавство); *silviculture* (лісівництво, лісорозведення) та ін.

Модрина – це хвойне дерево, проте варто бути уважним при перекладі, оскільки латинська лексема *coniferous* (< лат. *cone*+*ferre*, що має конусний плід) – хвойний отримала національний відповідник, що має довгу традицію вжитку, – *softwood*, а *deciduous* (< лат. *de* + *cadere*, опадати) – листяний має відповідники, теж близькі за значенням, але не тотожні – *hardwood* та *broadleaved / broadleaved*. Варто зазначити, що термін *softwoods* не є адекватним для позначення хвойних порід, оскільки не всі хвойні дерева мають м’яку деревину, трапляються і тверді хвойні породи (тис ягідний – *common yew, Taxus baccata L.*), а *hardwoods* (листяні) не всі мають тверду деревину. З огляду на викладене, латиномовні терміни *coniferous* і *deciduous* є стислими та влучно передають семантику. Деякі запозичення функціонують як у науковому вжитку, так і в загальноповсякденній мові: *recreation* (рекреація, відпочинок); *reserve* (заповідник, заказник) / *natural reserve* (природний заповідник).

Висновки. Отже, проаналізувавши всю інформацію ми можемо зробити висновок, що більша частина термінології, яка стосується модрина та багатьох інших хвойних дерев має латинське походження, що свідчить про складну і тривалу історію формування цих термінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Миклаш Л. Т. Формування англomовної термінології лісової галузі: американський досвід. *Сучасні дослідження з іноземної філології* : зб. наук. праць. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2011. Вип. 11. С. 345–352.
2. Миклаш Л. Т. Семантико-морфологічний аналіз англomовних термінів

лісового господарства: forest, wood, silva. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 129. С. 507–512.

3. Миклаш Л. Т. Запозичення в англomовній термінології лісового господарства. *Науковий вісник НУБіП України. Сер. Філологічні науки*. К. : Міленіум, 2017. Вип. 276. С. 94–103.

УДК 81'271

Поліна ШЕХАВЦОВА

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.*

Мова і література (іспанська, англійська)»

Тетяна КОКНОВА

*професор, професор кафедри
романо-германської філології*

*ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Полтава*

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ «VINO»

Термін «концепт» часто зустрічається у повсякденній мові, але треба відзначити, що це поняття мовознавці тлумачать по-різному. До сьогодні не існує усталеної, загальноприйнятої дефініції даного слова. Наприклад, З. С. Шевчук зазначає, що «концепт є основним елементом культури в ментальному світі людини й етносу загалом» [2, с. 193]. У свою чергу, О. Гундаренко наголошує, що ««концепт» увійшов до поняттєвого апарату лінгвістики тексту, когнітивної семантики, лінгвокультурології, психолінгвістики тощо» [1, с. 70].

Традиційно вважається, що поняття “*vino*” («вино») є похідним від латинського “*vinum*”, яке, зі свого боку, визнається у галузі етимології похідним від санскритського “*vena*”. Воно відповідає за значенням “*aimable, amical*” як «привітний, дружелюбний», тобто ключовою видається якісна характеристика.

Поява згаданого поняття в іспанській літературній мові видається досить давньою [5]:

▪ “*Face perder la vista e acortar la vida,
tira la fuerza toda si se toma sin medida,
face temblar los miembros, todo sesso olvida:*

ado es mucho vino, toda cosa es perdida” (El Libro de buen amor, Juan Ruiz, 1330–1343)

(«Обличчя втрачає зір і скорочує життя,
витає всю силу, якщо вона береться без міри,
обличчя тремтить кінцівками, всі так само забувається»:

обожнювати – це багато вина, все втрачено»);

▪ “*Yo te digo que si un hombre en el mundo ha de ser bienaventurado con vino, que serás tú*” («Я кажу вам, що якщо людині у світі потрібно буде благословенне вино, це будеш ти») (*El “Lazarillo de Tormes”, 1554*);

▪ “*El vino alegra el corazón... El que no bebe no es hombre*” («Вино радує серце... Хто не п’є, той не людина») (*Emilia Pardo Bazán, Los pazos de Ulloa, 1851–1921*);

Значущість культури та концепту “*vino*” для іспанської нації не викликає сумнівів, про що свідчить, зокрема, потрапляння стійких виразів, які є актуалізаторами вищезазначеного концепту, до найуживаніших крилатих фраз, які використовують носії іспанської мови. У якості прикладу можна навести прислів’я “*El vino sobrante es para el ayudante*”, яке має дослівний переклад «Залишки вина – для помічника». Під цим виразом іспанці мають на увазі наступну конотацію: «досить багато людей змушені використовувати те, що інші викидають, щоб вижити». Цей вислів став дуже популярним у колі іспанської спільноти.

Якщо аналізувати позитивне трактування концепту “*vino*”, іспанська паремійна картина світу розглядає вино як джерело зближення різних за походженням, віком та культурою людей. Вино в іспанській культурі зазвичай співвідноситься з таким поняттям, як дружба: де вино, там й свято. Особливої уваги заслуговує репрезентація концепту “*vino*” в сполученому лінгвістичному виразі “*amigo y vino*” («друзі та вино»): “*amigo y vino nuevo, aunque bueno sea, no lo es como el viejo; aceite, vino y amigo, en lo antiguo; amigo viejo y vino añejo; amigo y vino nuevo no lo pruebo*” [4, с. 127].

Негативне ставлення до вина виражається через застереження проти зловживання напоєм. В іспанській картині світу вино ототожнюється з божевільям і безглуздя, та відповідно стає причиною усіляких бід та негаразд. Загалом, прислів’я та приказки, що виражають негативне ставлення до вина, об’єднує спільна думка про те, що все добре в міру, а також заклик до вживання даного спиртного напою в помірних кількостях: “*a nadie hace daño el vino, si se bebe con tino; el vino, poco, puro y a menudo; bebe el vino con discreción y no a boca de canjilón*” [3, с. 156].

На основі цього контекстуального аналізу та частотності вживання концепту “*vino*” серед носіїв іспанської мови, можна дійти висновку про велику значущість зазначеного терміну для іспанської культури. Лексема “*vino*” присутня в іспанській народній творчості, а саме у великій кількості афоризмів, що й визначає їхній соціокультурний вміст. Даний концепт займає одне з центральних положень у структурі національної мовної свідомості іспанського народу та проявляється в афоризмах, як з позитивною оцінкою, так й з негативною відповідно прагматичної установки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гундаренко О. Лінгвокультурний концепт як одиниця структурування культурно значущої інформації в текстах американської церемоніальної

промови. *Наукові записки*. Кіровоград : ун-т ім. Володимира Винниченка. Вип. 105 (2). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035711.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).

2. Шевчук З. С. Лінгвокультурне осмислення концепту *біль* у сучасній українській прозі. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Кам'янець-Подільський : ун-т ім. Івана Огієнка, 2021. № 2 (22). URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/18.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).

3. Bergua J. *Refranero español*. Madrid : Ediciones Ibéricas, 1998. 521 p.

4. Fernández M. *Diccionario de refranes. Antología de refranes populares y cultos de la lengua castellana, explicados y razonados*. Madrid : Alderabán Ediciones, S.L., 1994. 270 p.

5. *El vino en la literatura*, Xabier Añoveros trias de bes. URL: <https://raed.academy/wp-content/uploads/2019/06/El-vino-en-la-literatura-Xabier-A%C3%B1overos.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.111:81'373.6

Анастасія ШИРА

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Підприємництво та торгівля»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ «ГРОШОВОГО» СЛЕНГУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання про походження окремих слів у споріднених та неспоріднених мовах. Особливо привабливими науковці вважають специфічні семантичні класи слів на позначення конкретних категорій, явищ, понять тощо. У своїх розвідках дослідники здійснюють етимологічний аналіз комп'ютерної лексики (О. Василенко), медичної термінології (О. Беспалова), фемінітивів (М. Брус) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення походження лексичних одиниць різних семантичних класів на матеріалі споріднених та неспоріднених мов.

Мета розвідки – здійснити етимологічний аналіз «грошового» сленгу на матеріалі англійської мови.

Сленг на позначення поняття «гроші» є важливою частиною англійського словника та відображає культурні та історичні особливості розвитку суспільства в цілому. Кількість лексичних одиниць, що презентують семантичний клас «грошового» сленгу, постійно зростає та еволюціонує разом

зі зміною суспільства та технологій, які воно використовує. «Грошовим» сленгом послуговувалися упродовж століть.

У Сполучених Штатах Америки гроші часто називали *bucks*, що походить від використання зображення оленя на деяких виданнях банкнот. Крім того, ця лексична одиниця відображає культурний контекст північноамериканських індіанців, які використовували оленя як символ влади та сили [4]. Лексема *dollar* походить від нідерландського слова “*daalder*”, яке позначало монету, що використовувалася в Європі протягом XV-XVIII ст. Слово *cash* походить від французького слова “*caisse*” – «кістка» або «скриня», в якій зберігали гроші [1]. Сучасний сленг на позначення грошей постійно змінюється та розширюється, відображаючи нові технології та культурні тенденції. Наприклад, лексична одиниця *bitcoin* уперше датується 2009 р. та відображає криптовалюту, що децентралізована та використовується для електронних транзакцій.

Лексеми «грошового» сленгу (*moolah, dough, chips, bongo, wad*) мають свої власні історії та культурні зв'язки [2]. *Moolah* бере свій початок з 1920-х рр. та відображає масову культуру того періоду (джаз та кіно). Лексема *dough* походить від ідіоми “*to make dough*”, що означає «заробляти гроші». Словом *chips* послуговуються для опису грошей, які використовують для ставок у гральних закладах [5]. Походження сленгізму *bongo* пов'язують із кубинською культурою, де цим словом позначали місцевий музичний інструмент. В американській культурі лексема використовується для опису великої суми грошей. Етимологію слова *wad* пов'язуємо з асоціацією про складену пачку готівки, що була дуже поширеною формою зберігання грошей до появи кредитних карт та інших електронних форм оплати [3].

Таким чином, етимологічний аналіз деяких лексичних одиниць на позначення грошей в англійській мові демонструє запозичення проаналізованих лексем з нідерландської та французької мов, а також засвідчує тісний зв'язок мови та культур, що побутують на території одного мовного простору (культура північних індіанців та кубинців). Перспективи подальших розвідок вбачаємо у здійсненні етимологічного аналізу «грошового» сленгу у зіставному аспекті на матеріалі англійської, німецької та української мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Crystal D. Language and Money: A Brief Introduction. *English Today*. Vol. 22(1). P. 3–10.
2. Etymology of Bitcoin. Wikipedia, Wikimedia Foundation, 19 Apr. 2023. URL: en.wikipedia.org/wiki/Etymology_of_Bitcoin. (дата звернення: 10.04.2023).
3. Green J. Cassell's Dictionary of Slang. Sterling Publishing Company, Inc. URL: <https://www.amazon.com/Cassells-Dictionary-Slang-Jonathon-Green/dp/0304351679> (дата звернення: 16.04.2023).
4. Simpson J. A., Weiner E. S. C. Oxford English Dictionary. Oxford University Press. URL : <https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-english-dictionary-9780198611868?cc=us&lang=en&> (дата звернення: 16.04.2023).
5. Spears R. A. The Slang and Jargon of Drugs and Drink. Psychology Press.

URL:

https://books.google.com.ua/books/about/The_Slang_and_Jargon_of_Drugs_and_Drink.html?id=UXXaAAAAMAAJ&redir_esc=y (дата звернення: 16.04.2023).

УДК 821.111

Ірина ШКЛЯЄВА
здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»
Наталія КИСЕЛЮК
кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк

ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ НАРОДНИХ КАЗОК ПРО ТВАРИН, «ТВАРИННИЙ ЕПОС»

Немає жодних сумнівів, що перелік основних мотивів, які складають казкову прозу кожної країни, різний, бо визначається ландшафтними, історичними, звичаєвими чинниками. Суспільно-політичне життя людини і функціонування природи і є тими основними темами, навколо яких формуються мотиви про історію і динаміку цих сфер.

Народна казкова англійська проза рясніє мотивами подорожей та боротьби з чаклунами, мотивами будівництва давніх замків та фортець, мотивами казкового ельфійського суспільства. З жанрового боку простіше говорити про різні мотиви у складі жанру казок, як героїчних, так і соціально-побутових чи казок про тварин. В такому окресленні народна казка постає як великий жанровий пласт, що охоплює надзвичайно великий і різноманітний за тематичним наповненням, поетичним вираженням фольклорний тематично-жанровий масив, що стосується сфери народних знань, уявлень, вірувань і функціонує у формі казок.

Спеціалісти з казкової прози, як О. Веселовський, І. Франко, Ф. Колесса, В. Давидюк, Н. Кринична [2, с. 12], Джозеф Джекобс [1, с. 7] не раз висловлювали думку про те, що поняття вигаданого у казках відносно. Те, що фантастичне сьогодні, було реалією у далекому минулому, бо людина вірила в існування чарівних сил.

Специфікою казкової англійської народної прози є не тільки присутність реального чи вигаданого, а й сюжетність. Казкові сюжети легко виділити з мовленнєвого потоку, бо мають зачини, кінцівки, створення спеціальних оповідальних умов.

Назви рослин («*Бобове стебло*»), тварин («*Троє ведмедів*», «*Троє поросят*», «*Віл та Кінь*»), птахів («*Сорочаче гніздо*»), риб («*Риба й перстень*»), як правило, ставали основами сюжетів англійських народних казок: *As soon as the cat had lapped up the milk, the cat began to kill the rat; the rat began to gnaw the rope; the rope began to hang the butcher; the butcher began to kill the ox; the ox*

began to drink the water; the water began to quench the fire; the fire began to burn the stick; the stick began to beat the dog; the dog began to bite the pig; the little pig in a fright jumped over the stile, and so the old woman got home that night [3, с. 20].

«Тваринний епос» займає важливе місце у світовій фольклористиці. Це найдавніший пласт народної казки. Порівнюючи з іншими піджанрами казок, казки про тварин за системою персонажів, сюжетними характеристиками, тематикою, символами мають певні особливості, тому фольклористи виділяють їх в окрему групу [2, с. 10]. Казки про тварин почали записувати пізно, оскільки багато їх губилося у русі історії. Лише у 1890 році англійський учений Джозеф Джекобс видав книжку англійських народних казок [1, с. 7]. «Тваринний епос» з'явився у фольклористиці тоді, коли образ звіра втратив первинне осмислення і став сприйматись як алегоричне відтворення людини [2, с. 17]. При вивченні казок про тварин як окремого підвиду у жанрі казки постає потреба звернутися до художньої вигадки у таких текстах. Основою цих повір'їв було поклоніння первісної людини перед тваринами, рослинами, які допомагали людині долати щоденні життєві випробування. Так, в англійській народній казці «Джек і бобове стебло», за допомогою бобового дерева Джек не лише вилазить угору, як по драбині, а й потрапляє у потойбічний дивний світ: *The beanstalk grew up quite close past Jack's window, so all he had to do was to open it and give a jump onto the beanstalk which ran up just like a big ladder. So Jack climbed, and he climbed, and he climbed, and he climbed, and he climbed, and he climbed, and he climbed till at last he reached the sky. And when he got there he found a long broad road going as straight as a dart* [7].

Народні англійські казки про тварин мають неабияке виховне значення. В англійській фольклористиці існували розповіді про домашніх тварин, коней та волів, як незамінних помічників людини, де йшлося про їх працелюбність, терпіння, добрі наміри, що сприяло вихованню аналогічних якостей у підростаючого покоління: «Віл та Кінь», «Троє ведмедів», «Сорочаче гніздо» [5]. Як українські народні казки, так і англійські рясніють образами вовкулаків або вовків, у яких за певних обставин перетворювалася людина. Так, в одній із українських народних казок, Вовкулака-Треб «Вже більше трьох тисяч років проживав він на Україні. Тепер сидів на цвинтарі малого села й совісно виконував свої нехитрі обов'язки» [4]. В англійському фольклорі український Вовкулака називається Песиголовцем. Дивні історії про людей із собачими головам прийшли до Європи, а потім до Англії під час походів Олександра на Азію [7]. Образ вовка характерний для тих народів, які у силу зовнішніх історичних обставин змушені були відстоювати свою незалежність.

Англійський тваринний епос переповнений такими персонажами: птахи (сороки, качки, голуби, жайворонки: *Meanwhile Madge Magpie went on working and working without, looking up till the only bird that remained was the turtle-dove, and that hadn't paid any attention all along, but only kept on saying its silly cry* [3, с. 123], миші: *Then the baker gave mouse bread, and mouse gave butcher bread, and butcher gave mouse meat, and mouse gave farmer meat, and farmer gave*

mouse hay, and mouse gave cow hay, and cow gave mouse milk, and mouse gave cat milk, and cat gave mouse her own tail again! [3, с. 119], або: *Now the King of the Mice received Jack very graciously, and said that he himself knew nothing of the missing Castle, but, as he was King of all the Mice in the whole world, it was possible that some of his subjects might know more than he. So he ordered his chamberlain to command a Grand Assembly for the next morning, and in the meantime he entertained Jack right royally* [3, с. 56].

Казки про вовків, ведмедів та левів в українських народних казках інтерпретуються як «Голодний Вовк» або «Голодний Лев», а ведмідь часто зображується як цар звірів. Він головує на усіх зборах, вирішує суперечки між звірами, карає й пожаліє («Голодний Вовк», «Чому Вовк не схотів собачого життя», «Вовк і Чоботар», «Голодний Лев») [2, с. 35]. В англійських народних казках образ вовка заступає подібний йому образ українського вовка, лева чи ведмедя. Наприклад:

Then the Little, Small, Wee Bear looked at his, and there was the spoon in the porridge-pot, but the porridge was all gone [3, с. 61].

Як «короля звірів» ведмедя, вовка чи лева в англійських народних казках перемагають розумні свійські тварини. Яскравим прикладом цього є казка «Троє поросят»: *The little pigs held their breath. The wolf was coming down the chimney. Nearer and nearer he came until, with a tremendous splash, he landed in the pan of water* [7].

Англійські народні сучасні казки про тварин – це висновки іншої ментальності, а образи тварин, їх характери та ситуації, у які вони потрапляють, алегоричні [1, с. 3]. Наявні у «звіриному епосі» англійських народних казок й інші дикі тварини – лисиці, дикі щури, дикі кабани, їжаки; птахи – орли, сови, ластівки, жайворонки, ворони, комахи; земноводні – жаби, черепахи; водяні тварини – риби, раки. Ось як описані ці тварини в англійських народних казках: *Well, when the fish came on the table, the guests liked it so well that they asked the noble who cooked it. ...* [3, с. 122]; *And away they did go, after being there four days and nights; and after a long tug over seas and mountains, arrive at the palace of the old King, who is the master of all the birds in the world* [3, с. 58]; *They killed a thief, and sent the best part of it to feed the eagle on his journey over the seas, and had to carry Jack on his back.* [3, с. 57]; *The King came out, and asked him his business; and Jack told him all from beginning to end. "Well, well, come in." He gets good entertainment that night; and in the morning the King made such a funny sound, and collected all the frogs in the world* [3, с. 56].

Усі наведені вище приклади свідчать про те, що в казках тварини набувають алегорії та уособлюють людські риси. Вони допомагають правильно сприймати добро і зло та формувати моральні і загальнолюдські цінності.

Отже, виховне значення англійських народних казок, як і українських – у співставленні людської особистості як із позитивними, так і негативними рисами тварин, що дає змогу виховувати найкращі людські якості: людяність, терпіння, прагнення взаємодопомоги, щирість. Англійські народні казки –

неповторні, красиві, радісні й захопливі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англійські народні казки. К. : Веселка, 1980. 151 с.
2. Шкляєва Н. В., Николук Т. В. Українські народні казки Західного Полісся та західної частини Волині : монографія. Луцьк : Терен, 2018. 392 с.
3. Joseph J. English Fairy Tales. Pennsylvania, 2005. 169 p.
4. Казки на ніч для дітей та немовлят українською мовою. URL: <https://kazkoteka.com.ua/kazky/kazky-narodiv-svitu/>. (дата звернення: 10.04.2023).
5. Англійські казки. URL: <https://svit-kazok.info/англійські-казки>. (дата звернення: 10.04.2023).
6. Bystricky P. The image of the werewolf in medieval literature (English). URL: https://www.academia.edu/20431954/The_image_of_the_werewolf_in_medieval_literature_English_ (дата звернення: 10.04.2023).
7. Joseph J. Jack and the Beanstalk. URL: <https://sites.pitt.edu/~dash/type0328jack.html#jacobs>. (дата звернення: 10.04.2023).
8. The Three Little Pigs. URL: <https://worldstories.org.uk/reader/the-three-little-pigs/english/262>. (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 811.161.2'27

Наталія ШУЛЬЖУК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри стилістики та культури української мови

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне

МОВНІ МАРКЕРИ КОНФЛІКТНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Постановка проблеми. Мова – не лише найважливіший засіб соціальної взаємодії, а й інструмент формування гармонійної життєдіяльності людини. Очевидно, тому процес комунікативної взаємодії членів соціуму небезпідставно потрапляє у поле дослідницької уваги вчених у багатьох наукових парадигмах (психології, філософії, соціології, логіки, естетики, семіотики, політології, культурології та ін.). Сучасне комунікативно-прагматичне мовознавство сфокусувалося не лише на результативній мовленнєвій взаємодії мовців, а й на конфліктній, яку все частіше провокує інтенсифікація соціальної напруги в суспільстві. Тому останнім часом активізувалися лінгвістичні дослідження навколо комунікативних невдач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Ідеологічна заангажованість «гармонійного» радянського суспільства не передбачала з'ясування механізмів розв'язання конфліктів, тому вони не були предметом спеціального наукового вивчення. Сучасні дослідження конфлікту як комунікативного, культурного та соціального явища (Н. Арутюнова, Р. Барт, Ш. Берн, О. Зарецька, К. Ізард, О. Кубрякова, Л. Білоконенко та ін.) акцентують увагу як на його деструктивних функціях (створюють комунікативні перешкоди, заважають

гармонізації суспільства, руйнуючи усталену систему взаємин між його членами та ін.), так і конструктивних (розширюють сферу взаємодії мовців, створюючи умови для їх нового соціального досвіду та активності, здійснюють моніторинг суспільної думки та ін.). Оскільки конфлікт може виникати у будь-якій сфері життєдіяльності людини, то у центрі уваги науковців опиняється усе, що його визначає (причини, умови виникнення, етапи перебігу, способи вербалізації й урегулювання та ін.). Водночас у суспільстві ще не вироблено чіткого механізму подолання конфліктів, що й актуалізує різноаспектні дослідження про їх вияви.

Чимало досліджень із загальної теорії конфлікту (І. Ващенко, А. Гриненко, Т. Дуткевич, Т. Петрівська та ін.). Конфліктна комунікація – це і предмет вивчення лінгвістів (Г. Анісімова, І. Гулакова, С. Ільєнко, Г. Крейдлін, Н. Муравйова, С. Самойлович, К. Сєдов, В. Третьякова та ін.). Сучасні концепції мовного конфлікту ґрунтуються на науковому доробку вчених, підхід яких до мовленнєвої взаємодії заснований на позиціях соціолінгвістики, психолінгвістики, теорії спілкування, прагмалінгвістики (Н. Арутюнова, А. Вежбицька, К. Городенська, В. Жайворонок, А. Загнітко, В. Різун, Л. Ставицька та ін.). Особливості мовленнєвої поведінки опонентів у конфліктній взаємодії – новий напрям комунікативної лінгвістики (праці Ф. Бацевича). Досліджені й позамовні реакції мовців у межах міжособистісної конфліктної взаємодії (праці Л. Білоконенко [1; 2; 3]). Стійкий інтерес до мовних виявів конфліктної поведінки мовців виявляє лінгвоконфліктологія як самостійна галузь знань.

Крім суто лінгвістичного аспекту вивчення природи мовного конфлікту, який зумовлюють такі чинники, як «адекватність чи неадекватність взаєморозуміння комунікантів, знання чи незнання норм мови, рівень сприйняття і декодування конфліктогенів у спілкуванні» [1, с. 17], науковці акцентують увагу на когнітивному, орієнтованому на «образ» конфліктної ситуації, у якій учасники сприймають один одного реалістично / нереалістично, позитивно/негативно, та прагматичному, що виявляє зв'язок із конкретною мовленнєвою ситуацією та її параметри, що й визначають вибір оптимальних вербальних і невербальних засобів комунікації.

Мета наукової розвідки – визначити основні маркери, що вербалізують конфліктну комунікативну взаємодію мовців.

Виклад основного матеріалу. Чинники, що провокують конфлікт (конфліктогени), як вербальні, так і невербальні, Л. Білоконенко називає «саботажниками спілкування» [2]. Функцію мовних маркерів конфліктної комунікативної взаємодії можуть виконувати одиниці різних мовних рівнів. Руйнують етикетні правила мовлення розмовні та просторічні лексеми («*врізала його по миршавій пиці*» [9, с. 2]), пейоративна («*Коли б я була такою лахудою, такою мантелепою, як оце ви, теперішні молоді...*» [7, с. 39]; «*...тобі лиш би хахалів водити*» [10, с. 23] та інвективна («*Ну ти і сволота!*» [10, с. 29]; «*Сука! Підстилка румунська!*» [3, с. 18]) лексика, а також

вульгаризми («*Ти просто гівнюк і паскудник!*» [10, с. 78]) та сленгізми («*Не на лоха натрапив!*» [10, с. 6]; «*...жора там один сказав*» [11, с. 6]).

Загалом соціум сприймає позитивно ті явища, що відповідають суспільним нормам, водночас до негативних явищ мовці ставляться вороже, оскільки вони порушують ustalений порядок і викликають емоційну реакцію, що, наприклад, знаходить своє вербальне втілення у негативно конотованих фразеологічних одиницях (*побігли мурашки, завмирає серце, душа болить, До біса! Чорт забирай!* та ін.). У масиві української фразеології привертають увагу й одиниці, компонентом яких є займенникова пара *який – такий*, що фокусує негативну оцінку вчинків співрозмовника (*Яке їхало, таке й здибало; Який корінь, такий відросток; Яка хата, такий тин, який батько, такий син; Яке сім'ячко, таке й зіллячко* та ін.). Вжиті у мовленні, подібні фразеологізми провокують образу співрозмовника, дії або бездіяльність якого кваліфіковано у такий спосіб.

Маркери конфліктності можуть бути представлені словами різних частин мови, проте усі вони якнайповніше реалізують свій конфліктогенний потенціал у реченні як у комунікативній одиниці. Тому привертають увагу такі засоби експресивного синтаксису, як повтор («*Яка ти потвора. Яка ти потвора, – крізь вуаль сліз звинувачувала вона батька...*» [5, с. 38]), який у складі парцелятивів («*Ти мене не розумієш, ти мене не розумієш, ти мене не розумієш. Ти мене ненавидиш. Ненавидиш з самого початку. Ти це навмисно...*» [5, с. 86]), риторичних («*Ким треба бути, щоб таке зробити? Ким, я питаю тебе... ким треба бути?*» [5, с. 39]; «*Як вона могла? Як вона могла?*» [10, с. 6]) та заперечних («*Ніхто не примусить мене бути смішною. Ніхто не примусить мене цілувати бридкого дядю Ваню з оливковими очима...Ніхто не примусить*» [1, с. 122]) конструкцій помітно посилює емоційність діалогічного мовлення.

Як маркер конфліктності вживаються спонукальні («*Забирайся геть, без тебе обійдуся*» [8, с. 20]) та окличні («*Ця ідіотка мені зраджує! Зраджує!! І то з ким?!...*» [4, с. 28]; «*Я тобі зараз покажу, як заважати іншим спокійно спати!!!*» [2, с. 124]) речення, а також ампліфікація питальних («*Ти що... хочеш дитину втратити? Хто приймав пологи? Чоловік? Він що, лікар?*» [1, с. 119]), що відображають агресивну поведінку мовця, яка по суті межує із погрозою.

Не менш виразними у контексті визначеної проблеми є заперечні речення («*Ти нічого не тямииш в архітектурі, у тебе застиглий мозок, ти не бачиш виявів мистецтва, ти заздриш цьому скульпторові, бо в тебе так нізащо не вийшло б*» [5, с. 81]), що неприховано принижують честь і гідність співрозмовника, та незакінчені як маркер його схвильованого мовлення («*Я радий... Радий, але...*» [9, с. 203]).

Прагматично виразними у плані створення конфлікту є ускладнювальні компоненти у структурі реченнєвої одиниці («*Дорога моя сусідонько, я не хочу...*» [6, с. 41]); «*Хто плутався в цьому його голосі, бився, ніби рибина, і скавулів безпомічно, жалюгідно і тихо, і повискував?*» [2, с. 50]), які як репліка

у складі діалогічної єдності передбачають підтримку відповідної інтонації.

Неабияку конфліктогенну спроможність виявляють реченнєві одиниці, що містять маркери конфліктності різних мовних рівнів, які посилюють функцію один одного і виражають категоричність судження: «Скільки можна галдіти? Я що казала? Я що казала? Рот тобі заткнути? Язык тобі вирвати? Тобі що, закон не писаний?» [2, с. 124]; «Коли ж ви **поздыхаєте, сволочи ви такі?** [2, с. 125]; «**Бо що він собі думає?! Що цей псих собі думає?! Що коли він хворий на голову, то йому вже все дозволено?!**» [6, с. 37].

Зауважимо, що «запускати» механізм конфлікту спроможні й невербальні складники комунікації: «Я показую їм **брутальний американський жест**, – використовується усього один палець з п'яти, що є на руці (американці дуже практичні...)» [5, с. 25]; «Міша продовжував **ревіти розлюченим голосом** (коли так реве звір, сумнівів не залишається – зараз він когось порве на шматки)» [5, с. 50]. Вибір же вербальних і невербальних конфліктогенів визначають такі складники комунікативної ситуації, як соціальні, комунікативні та психологічні ролі її учасників, їх мотиви, інтенції, ставлення до дійсності, до змісту повідомлення, місце, час і спосіб його презентації, а також спільність когнітивного досвіду адресанта і адресата, що формує відповідні фонові знання, та національні стереотипи спілкування.

Висновки. Конфлікт стає наслідком порушення комунікативної рівноваги у процесі комунікації. Носії мови сприймають його як типову ситуацію, що виникає внаслідок небажання або невміння адресанта адекватно добирати невербальні та вербальні засоби різних рівнів для передачі змісту висловлювання, виправдовуючи очікування адресата. З-поміж останніх домінанту становлять синтаксичні, оскільки одиниці нижчих рівнів якнайповніше реалізують свій конфліктогенний потенціал у реченні як комунікативній одиниці.

Гармонізацію суспільства учені пов'язують не з усуненням конфліктів, оскільки вони існуватимуть стільки, скільки існуватиме людство, а із їх попередженням та ненасильницьким розв'язанням. У зв'язку із утвердженням ціннісних орієнтирів українського соціуму результати мовознавчих досліджень у галузі конфліктології видаються доволі перспективними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоконенко Л. А. Аспекти лінгвістичного аналізу конфліктної інтерперсональної комунікації. *Записки з українського мовознавства*. 2013. Вип. 20. С. 15–21.
2. Білоконенко Л. А. Конфліктогенний потенціал крилатих виразів російської та української мов. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. Мовознавство*. 2009. Вип. 15 (1). Т. 17. С. 22–282.
3. Білоконенко Л. А. Позамовні засоби як знак конфліктності особи (на матеріалі текстів художніх творів початку ХХІ століття). *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 3. С. 42–48.
4. Білоконенко Л. А. Проблематика конфліктології в сучасному

мовознавстві. *Філологічні студії. Науковий вісник Кіровоградського державного педагогічного університету*. 2010. Вип. 4. С. 5–11.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрухович С. Жінки їхніх чоловіків : оповідання. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. 192 с.
2. Андрухович С. Сьомга : роман. Київ : Нора-Друк, 2007. 352 с.
3. Дашвар Люко. Молоко з кров'ю : роман. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2008. 272 с.
4. Демська Л. Місто в тіні : роман. Київ : Смолоскип, 2000. 208 с.
5. Денисенко Л. Забави з плоті та крові. Львів : Кальварія. 2006. 192 с.
6. Малярчук Т. Говори: проза. Харків : Фоліо, 2007. 187 с.
7. Матіос М. Вирвані сторінки з біографії. Львів : ЛА «Піраміда», 2011. 368 с.
8. Матіос М. Майже ніколи не навпаки. Львів : ЛА «Піраміда», 2007. 111 с.
9. Пиркало С. Не думай про червоне : роман не для молодшого шкільного віку. Київ : Факт, 2006. 360 с.
10. Тарасюк Г. Мій третій і останній шлюб : роман. Бровари : Відродження, 2007. 189 с.
11. Тарасюк Г. Храм на болоті : новочасна притча. Бровари : Відродження, 2007. 220 с.

УДК 811.112.2'373.7

Дарина ЩАВІЙ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова та література (німецька)»*

Олена БОНДАРЧУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**НІМЕЦЬКОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ
ІЗ КОМПОНЕНТАМИ WEIß, SCHWARZ, GRAU**

Останнім часом колороніми стали об'єктом досліджень лінгвоетики, етнолінгвістики, літературознавства та лінгвокультурології. В рамках цих дисциплін визначено, що за допомогою кольору предметам та об'єктам надаються певні додаткові характеристики, саме тому образи стають більш визначеними та емоційними.

Саме слово «колоронім» складається з двох основ: латинської *color*, що перекладається як *колір* та грецької *onima*, яку слід розуміти як *ім'я*. Вони носять перш за все образотворюючий характер, доповнюють різноманітні

усталені вирази, звороти чи сполуки. Сама характеристика фразеологізмів, яка складається з колоронімів базується на їхній експресивній силі та виражальних властивостях [3, с. 114].

Мета дослідження – розглянути вживання у складі німецьких сталих виразів трьох колоронімів, а саме: *Weiß, Schwarz, Grau*.

Розпочнімо із колороніму *Weiß*. Білий колір, очевидно, символізує красу та легкість. Більшість фразеологізмів з таким колористичним компонентом передають чистоту, невинність, спасіння, правду або ж спроби зробити щось. До речі, у німецьких фразеологічних одиницях саме білий колір посідає чільне місце. Цей колоронім сприймається як світлий і яскравий, він несе оптимістичний настрій та символізує життєрадісне начало.

До прикладу, фразеологізм *eine weiße Hemdburst* перекладається як мати незаплямовану репутацію, *eine weiße Weste haben* – бути невинним, *ein weißer Fleck auf der Landkarte* означає бути нерозгаданим місцем на карті [3, с. 114].

У німецькій мові білий колір має переважно позитивний сенс, однак також зустрічаються і негативні значення, які асоціюються з лікарнею, хворобою, холодом або ж снігом. Прикладом може слугувати фразеологізм *er ist ganz weiß im Gesicht*, що означає збліднути.

Колоронім *Schwarz* визначається здебільшого його здатністю поглинати енергію людини, і він є доволі поширеним. У німецьких народних казках чорний колір, як правило, символ зла, що протистоїть білому – кольору добра. До того ж, чорний символізує гординю, задрість та злість героїв німецьких народних казок. Характерна риса цього кольору полягає в тому, що він має символічне значення, яке бере свій початок із міфічних людських уявлень, що закріплені у фольклорі та символізують нещастя. Фразеологічні одиниці з компонентом чорного кольору означають негатив, песимістичний настрій чи відчуття невдачі, наприклад: *schwarz sehen* – бути песимістично налаштованим, *die schwarze Kugel gezogen haben* – зазнати невдачі, крім цього, чорний колір як складова сталого виразу може позначати приниження, руйнування, зло: *jemanden schwarz ärgern* – довести когось до нестями.

Лексема *schwarz* мала ще значення «брудний», «нещасний» чи «принижений». Окрім того, цей колоронім вживався з такими переносними значеннями як наприклад: *anschwärzen* – очорнити, оббрехати. У німецькій мові закріплене значення чорного кольору, як кольору нелегальних, заборонених або незагальноприйнятих дій, обману та зради. Наприклад, дієслово *schwärzen* означає провозити контрабандою, *die Schwärze* – контрабанда. Також, до прикладу, фразеологізм *er ist im Theater schwarz gewesen* – він пройшов у театр зайцем (без квитка), *schwarz über die Grenzen kommen* – нелегально проходити кордон.

Колористичні компоненти білий та чорний популяризуються також у фразеологізмах, які протиставляються, наприклад: щастя і горе, радість та смуток, добро і зло. До прикладу: *wie schwarz und weiß* означає бути різними як день та ніч, *schwarz geboren ist alles Weißwaschen verloren* – чорну душу милом

не відмиєш [1, с. 26].

Далі розглянемо колорему *Grau*. Від змішування чорного з білим одержується вторинний сірий колір. У своєму прямому колірному значенні *grau* утворює вільні словосполучення на кшталт *graues Kleid* – сiре вбрання, *graue Mause* – сiра миша, *graue Augen* – сiрi очi. *Grau* – це також колiр сивого волосся: *er ist ganz grau* – вiн зовсiм сивий; *grau werden* – посивiти. Найперша причина появи сивини в людини – це зазвичай старший вiк, проте сивина, як вiдомо, може за просто бути спричинена всiлякими розладами, клопotaми, переживаннями, що i перетворилося у стiйке словосполучення *sich graues Haar wachsen lassen iiber etwas* – буквально вiдрощувати собi сиве волосся з якоiсь причини. Оскiльки сивина, як уже зазначалося, є супутником старостi, то колорема *grau* набула переносного значення прикметникiв старий, поважний, наприклад: *die graue Weisheit* – стареча мудрiсть, *graue Majestät* – поважна велич, *ein graues Haupt ehren* – поважати, шанувати старiсть. Колорема *grau* характеризується великою кiлькiстю переносних значень у нiмецькiй мовi. Зокрема, iз сiрим пов'язане значення невизначеностi. Наприклад, *graue Vorstellungen* – незрозумiлi, розпливчастi уявлення, *graue Möglichkeiten* – невизначенi, незрозумiлi можливостi. У деяких випадках *grau* означає також похмурий, понурий: *in graue Farben, grau in grau malen* – змальовувати у похмурих тонах. Кольороназва *grau* виступає в мовi символом одноманiтностi, безколiрностi: *die grauen Tage/der graue Alltag* – сiрi (безпросвiтнi) буднi, *graue Zukunft* – безпросвiтнє майбутнє [2, с. 50].

Вживання кольороназв у фразеологiзмах однозначно додає сталим виразам додаткового стилiстичного забарвлення.

Однак варто наголосити, що пiд час перекладу фразеологiчних одиниць з колористичним компонентом з нiмецькoї на українську мову не завжди вдасться зберегти оригiнальну кольороназву, iнодi вона змiнюється iншим колоронiмом. У цiй статтi були наведенi приклади лише з трьома колоронiмами, однак у перспективi нашого дослiдження розглянути й iншi кольороназви i фразеологiчнi одиницi з цими компонентами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антiпова А. Ю. Нiмецькi фразеологiзми з колоративним компонентом: структура, семантика, переклад. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/> (дата звернення: 08.04.2023).

2. Братиця Г. Г. Колiрна картина свiту у колоремi “grau” як елемент iндивiдуально-авторськoї картини свiту В. Борхерта. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua> (дата звернення: 10.04.2023).

3. Капнiна Г. I. Фразеологiзми з колористичним компонентом у нiмецькiй мовi. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua> (дата звернення: 14.04.2023).

УДК 811.161.2'276.2:81'38

Галина ЯРОЦЬКА

доктор філологічних наук, професор
професор кафедри прикладної лінгвістики
Одеський національний університет
імені Іллі Мечникова, Одеса

ЛІНГВІСТИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ТА ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Зважаючи на те, що у міру розвитку інформаційного суспільства, поширення інформаційних війн масштаби окремих конфліктів неухильно зростають, дослідження лінгвістичної тематики конфлікту стає вкрай необхідним. Отже, актуальними сьогодні є соціолінгвістичні дослідження в межах нового розділу – лінгвоконфліктології – який вивчає типи мовних (комунікативних) та лінгвістичних конфліктів, засоби їх попередження і нейтралізації, а також конструктивні методи вирішення цих конфліктів.

Мовним питанням як джерелом викликів і ризиків для суспільства та держави займалися: В. М. Кулик, О. М. Майборода, Г. С. Панасенко, М. І. Панчук, О. М. Куць, О. В. Заремба, С. Ю. Римаренко, В. О. Котигоренко, В. В. Заблоцький, І. О. Кресіна, В. П. Горбатенко, Б. М. Ажнюк, Л. П. Нагорна та інші [5].

Розрізняючи мовні та лінгвістичні конфлікти, пропонуємо таке визначення мовних (комунікативних) конфліктів: мовний конфлікт – це прояв вербальної агресії, зумовлений використанням лайливої лексики, інвектив та образливих мовленнєвих інтенцій, конфліктогенних стратегій комунікантами. Вивчення таких конфліктів передбачає аналіз мови ворожнечі (*hate speech*), тобто мовних засобів, мовної поведінки, які / яка явно та / або приховано принижують честь й гідність учасників комунікативного акту, що зазвичай розглядаються в лінгвістичній експертології.

Сьогодні лінгвоконфліктологи разом з політологами та юристами присвячують свої праці вивченню лінгвістичного складника як предмету конфлікту, що саме й складає проблематику лінгвістичної конфліктології. Серед багатьох причин і ситуацій, що зумовлюють такі конфлікти, виокремлюють, перш за все, соціальні, економічні, політичні та ідеологічні. Будь-яка багатонаціональна країна автоматично потрапляє до категорії «ризиків» виникнення та розвитку лінгвістичних конфліктів. Отже, лінгвістичні конфлікти є гібридними, адже містять багато складників та зумовлені різними причинами, але тісно пов'язаними між собою.

На відміну від мовних конфліктів, де саме мовні засоби є причиною ескалації конфлікту та проявів агресії, в лінгвістичних конфліктах ми маємо справу з суперечкою, об'єктом якої постають лінгвістичні проблеми, як-от: фемінітиви, мовні права громадянина, вибір абетки, правопис, вибір мови спілкування, вимова тощо. Багато цих проблем (вибір мови спілкування, мовні

права тощо) набувають політико-ідеологічного забарвлення і стають частиною політичної боротьби, навіть подекуди перетворюються на озброєні конфлікти.

Лінгвістичні конфлікти, як і будь-які інші, важливі для суспільства, оскільки виконують цілу низку функцій: як з негативними наслідками (маскування позамовного зіткнення), так і з позитивними (об'єднання в спільноти через спільний інтерес). В основі лінгвістичного конфлікту так чи інакше лежить соціальна напруга, яка складається з відповідних суперечностей.

Лінгвістичний конфлікт – це небажане явище в житті суспільства, яке є свого роду гальмом у вирішенні проблем суспільного життя людей будь-яких національностей. Тільки ненасильницький метод подолання лінгвістичних конфліктів призведе до гармонізації суспільства.

Таким чином, лінгвістичний конфлікт – це зіткнення національно-мовних інтересів представників різних мовних спільнот через нерівність статусів мов всередині двомовного або багатомовного суспільства. Такі конфлікти мають регулювати державні органи, адже нейтралізувати (навіть попередити) їх може як продумана мовна політика, так і узгоджені дії щодо примирення всіх сторін, пошуки консенсусу, адже саме такі методи є спільними для всіх різновидів конфліктів.

Дієвим механізмом захисту громадянами своїх мовних прав постав закон 2019 року в Україні, більшість вимог якого досить чіткі, а за порушення передбачено покарання. Нарешті, на думку Володимира Кулика, закордонний досвід демонструє важливість уваги держави не тільки до мови більшості та однієї чи кількох найчисельніших і політично найважливіших меншостей [1, с. 266].

Усвідомлення того, що в Україні мова – один з найважливіших атрибутів державності, сприяло глибокому науковому аналізу різних аспектів мовної ситуації та мовної політики в Україні, зреалізованому в науковому доробку українських мовознавців [1; 2; 3; 4; 5]. Цілком виправданим є зацікавленість науковців у проведенні соціолінгвістичних опитувань, завдяки яким виявлено, що переважна більшість українців уже розуміє потребу говорити українською мовою, адже це є найбільшою і найважливішою зміною в мовній ситуації, яку зумовила, насамперед, російська агресія. Результати опитування, що відбулося в травні 2022 року та опубліковано 7.01.2023, дають підстави стверджувати, що національність більше не є етнічною категорією, й розподіл за нею не відбиває етнічного складу населення [2].

Кривава війна, яку розпочала країна-агресор в Україні, не могла не вплинути на мовний та національно ідентичний вибір українців, які російську мову асоціативно пов'язують з мовою нападників та вважають її «токсичною», свідомо обираючи мовою спілкування українську.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кулик В. Мовна політика в багатомовних країнах. Закордонний досвід та його придатність для України. К. : Дух і Літера, 2021. 312 с.
2. Кулик В. Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022 року. URL:

<https://zbruc.eu/node/114247> (дата звернення: 8.01.2023).

3. Марасюк С. Дослідження взаємозв'язку категорій «етнос», «нація», «держава» в контексті процесів державотворення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. Вип. 1 (31). С. 45–51.

4. Масенко Л. Т. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ : КМ Академія, 2004.

5. Панасенко Г. С. Розвиток мовних конфліктів у сучасній Україні. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки* : зб. наук. праць / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2017. Вип. 2 (14). С. 157–174.

UDC 81'37

Oleh DEMENCHUK

Doctor of Philology

Head of the Department of Romance and Germanic Philology

Rivne State University of Humanities

LEXICAL SEMANTIC DERIVATION MODELS REVISITED

The modern theory of Linguistic Semantics advocates the necessity and expediency to model the contents of linguistic items through a sampling of a multidimensional situation concept. The concept is thought to represent the dynamics of a certain situation or its fragment, which is the result of conceptualisation of different worldview strategies.

Semantic derivation is one of the aspects that reveals the dynamic nature of a linguistic item. As a dynamic phenomenon, semantic derivation is considered in terms of semantic shift models that are thought to represent the strategies of a linguistic item's semantic development in both diachronic and synchronic aspects. Lexical semantic derivation modelling stems from a very long tradition, which underwent developments from historical (B. Lewandowka-Tomaszczyk; E. Sweetser; E. Traugott & R. Dasher) to compositional (J. Pustejovsky), constructional (A. Goldberg), cognitive (A. Barcelona), contrastive and typological (M. Koptjevskaja-Tamm) approaches.

The study of lexical semantic derivation focuses on a number of methodological prerequisites: a) lexical semantics encodes information in the format of a situation concept; b) situation concept is a lexical representation of a situation or its fragment; c) situation concept is multidimensional as it represents different interpretations of a situation or its fragment; d) multidimensionality of a situation concept provides for various ways of its lexical representation; e) situation concept reveals the features of internal (realised within the boundaries of a concept) and external (directed to other concepts) extensions; f) there are similarities and differences in the ways various languages construe a situation or its fragment. Within those prerequisites, cross-linguistic studies of lexical semantic derivation provide for establishing correspondences (similarities and differences) in mechanisms and

strategies of how a situation concept develops.

The representativeness of lexical semantics in the format of a situation concept determines the choice of basis for comparison (*tertium comparationis*) of semantic derivation – it is a MODEL OF SITUATION. As a metalanguage construct, the model is supposed to reveal the features of a propositional function, in which the arguments encode information about the reality objects, and the predicate – information about the way a person interprets these objects. In this regard, the model of situation represents the content of a linguistic item in the perspective of characteristics and relations, attributed to the situation participants. We find it relevant to use this type of model, reasoning from the hypothesis that language semantics is determined by the universal (presumably inborn) cognitive abilities and strategies a person uses in conceptualising a situation or its fragment. From this viewpoint, the model of situation is considered as a standard that represents the content of a linguistic item through a sampling of a multidimensional concept that encodes information on how a situation is construed by a designator. It is worth noting that what is meant here is by no means a real-world situation: “It is a state of affairs strictly as it is portrayed by the language L and as it is reflected in the possible uses of L. It is a linguistic situation, not a psychologically, logically or pragmatically defined one. It is a complex fact – a set of facts and entities linked by semantic dependency relations into a unified structure that is denoted by the predicate ‘L’ ” [1, p. 12].

Semantic derivation is not just reduced to obvious polysemy (ambiguity that provides for a static combination of the source and target senses, as beside the semantic components it also takes into account various types of actantial alternations, such as deagentivation, focus of attention shift, categorical shift, etc. A selected derivational strategy represents a certain type (model) of a lexical item’s semantic development.

The performed investigation appeals to the conceptions that uphold the idea of a dynamic conceptualisation of the world of discourse (of a certain situation or its fragment). The dynamic approach towards a lexical item’s semantics elaborates upon the system of lexical semantic derivation models – theoretical constructs that represent the dynamic potential of a lexical item, claiming various types of semantic associations that underlie the development of a lexical item’s semantic paradigm.

As to a cross-linguistic study, four types of lexical semantic derivation models are relevant to be considered: componential-combinatorial (semantic shift correspondences in the aspect of semantic components and their configurations), integral-situational (semantic shift correspondences in the aspect of situation participants and their relations), topological-schematic (semantic shift correspondences in the aspect of image-schematic concepts) and complex-constructional (semantic shift correspondences in the aspect of complex constructions).

The models reveal the ways the information on the worldview changes is encoded and distributed in lexical semantics of the contrasted languages. We posit

that the contrasted languages may apply to any of the models. The differences may be observed in the ways the models are explicated in the contrasted languages: (a) semantic derivation may be “compensated” (redistributed) in the semantics of a different term, phrase or construction; (b) semantic derivation may apply to a different number of shift strategies; (c) semantic derivation may use different types (configurations) of shift strategies; (d) semantic derivation may reveal the features of language-specific shift strategies.

It is necessary to carry out further research into semantic derivation modelling within the lexico-typological aspect. The choice of the aspect is determined by the tendency of modern lexical semantic studies to a profound analysis of semantic shifts in related and non-related languages.

REFERENCES

1. Mel'čuk I. *Semantics. From meaning to text*. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2015. 546 p.

UDC 81'373.6:811.111

Iryna MASLO

Assistant Lecturer of the Department of Foreign Languages

Sofia BASALKA

2nd-year student of Geodesy and Land Management

*National University of Water and
Environmental Engineering, Rivne*

THE ORIGIN OF THE WORD «EARTH»

Almost every language has its own name for our planet ‘EARTH’. It is called ‘*Aarde*’ in Dutch, ‘*Dünya*’ in Turkish, ‘*Erde*’ in German, ‘*Terra*’ in Italian and Portuguese, ‘*Terre*’ in French, ‘*Tierra*’ in Spanish, ‘*Земля*’ in Ukrainian, ‘*Země*’ in Czech, ‘*Ziemia*’ in Polish. The common or basic idea in all languages is that, they were all derived from the same meaning in origin, which is ‘*ground*’ or ‘*soil*’ [2].

The modern English word and name of our planet ‘Earth’ appeared 1,000 years ago. The English language is descended from the Anglo-Saxons (Germanic inhabitants of England) with the migration of some Germanic tribes from the continent to Britain in the fifth century AD. The word ‘*earth*’ came from the Anglo-Saxon word ‘*erda*’ and its German equivalent ‘*erde*’, meaning ‘*ground*’ or ‘*soil*’. In Old English this word became ‘*eor(th)e*’ or ‘*ertha*’ [3].

There is also speculation that the origins of this word may be from the Indo-European language base ‘*er*’. This basis gave more modern adaptations of the word used in languages today. However, it is certain that Earth is the only one planet that did not come from Greco-Roman mythology. All other planets in our solar system were named after Greek and Roman gods and goddesses.

Other modern popular terms for ‘earth’ came from the Latin language. ‘*Terra*’ means ‘*land*’, the land you stand on, farm or otherwise interact with. This is where we get the modern English words ‘*terrestrial*’, ‘*subterranean*’, ‘*extraterrestrial*’ and

so on [3].

The Ukrainian word 'земля' came from the Old Slavonic 'земля' (ground) and belongs to the common Indo-European vocabulary. The word is known with certain phonetic differences in all Slavic languages: Lithuanian 'žėmė' (ground), 'žėmas' (low), Latvian 'zeme' (ground), 'zems' (low), Czech 'země' (ground), Polish 'ziemia' (ground), Bulgarian 'земя' (ground). In the meaning "upper layer of the earth's crust", the word 'earth' can be traced in the first monuments of Slavic writing, evidenced by the material of Old Ukrainian language. From ancient times, the modern Ukrainian language inherited it [1].

Various proverbs with the word 'earth' are often used in everyday life. Here are some of them [4]:

- bring back / come down to earth: to make someone who is overly optimistic or fantasizing about something to become more realistic;
- go to the ends of the earth: to make every effort possible to do something, especially when there are problems or difficulties;
- heaven / hell on earth: an extremely pleasant or unpleasant situation or circumstance;
- move heaven and earth (to do something): to do everything possible to do something, especially when there are problems or difficulties;
- salt of the earth: a regular person who is respected because they are honest and good;
- earth to someone: used to get the attention of someone who is not paying attention or who is daydreaming;
- what / why / how / when / where / who on earth: used to add emphasis to questions, especially to suggest that there is no obvious or easy answer to the question being asked;
- down to earth: someone who is realistic and practical; someone who is calm and unpretentious;
- disappear / vanish off the face of the earth: to suddenly and completely go away from sight.

REFERENCES

1. Земля – Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Земля> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Earth – Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Earth> (дата звернення: 10.04.2023).
3. Elizabeth Howell (2022, May 31). How did Earth get its name? *Live Science*. URL: <https://www.livescience.com/32274-how-did-earth-get-its-name.html> (дата звернення: 10.04.2023).
4. Lingua Academy (2022, November 25). Idioms about EARTH. *My Lingua Academy*. URL: <https://myenglishteacher.co.uk/2022/11/25/idioms-about-earth/> (дата звернення: 10.04.2023).

UDC 81'373:811.111

Iryna MASLO

Assistant Lecturer of the Department of Foreign Languages

Taras KRYSTOPCHUK

2nd-year student of Physical Therapy,

Occupational Therapy

*National University of Water and
Environmental Engineering, Rivne*

«HEALTH»: ETYMOLOGY, ORIGIN AND MEANING

The word 'health' has a rich history and etymology. It is derived from the Old English word 'hǣlth', which means "*wholeness, soundness, or well-being*". The word 'hǣlth' itself is derived from the Proto-Germanic word 'hailithō', which means "*wholeness, completeness, or soundness*" [3].

In its original form, the word 'health' referred to the overall well-being and soundness of the body, mind, and spirit. This holistic understanding of health is still reflected in many cultures and traditions, such as traditional Chinese medicine, Ayurveda, and Native American healing practices [1].

Over time, the word 'health' has come to refer more specifically to the physical state of the body. This shift in meaning can be seen in the modern medical definition of health as "*the state of being free from illness or injury*" [2]. However, the original sense of wholeness and well-being is still reflected in our understanding of mental health, emotional health, and spiritual health.

The word 'health' is used in a wide variety of proverbs and sayings across many cultures. For example, the proverb "*an apple a day keeps the doctor away*" emphasizes the importance of maintaining good health through diet and exercise. Similarly, the saying "*prevention is better than cure*" emphasizes the importance of taking proactive measures to maintain good health, rather than waiting until one is already sick to seek medical attention.

Other proverbs emphasize the importance of a holistic approach to health. For example, the Latin saying "*mens sana in corpore sano*", which translates to "*a healthy mind in a healthy body*", highlights the interconnectedness of mental and physical health. Similarly, the African proverb "*he who has health has hope, and he who has hope has everything*" emphasizes the importance of maintaining good health in order to live a fulfilling life [4].

In conclusion, the word 'health' has a rich history and etymology, reflecting a holistic understanding of well-being that is still relevant today. Its use in proverbs and sayings across many cultures highlights the importance of maintaining good health through diet, exercise, and other proactive measures, as well as the interconnectedness of mental, emotional, and spiritual health.

In addition to its use in proverbs and sayings, the word 'health' is also a commonly used term in modern society. It is a term that is often used in discussions of public health policy, healthcare, and individual wellness. As our understanding of

health has evolved, so too has our use of the term [3].

In recent years, there has been a growing emphasis on the importance of preventive healthcare, with a focus on maintaining good health and preventing disease before it occurs. This shift in focus has led to a broader understanding of health that includes not just the absence of disease, but also the promotion of positive physical, mental, and emotional well-being.

As a result, the term ‘health’ is now often used in conjunction with terms like ‘wellness’, ‘fitness’, and ‘self-care’ [2]. It is seen as a key component of a fulfilling life, and something that individuals must actively work to maintain.

At the same time, there is a growing recognition that access to good health is not equally distributed across society. Health disparities, both within and between countries, reflect a complex interplay of factors including poverty, discrimination, environmental factors, and access to healthcare.

As we continue to grapple with these challenges, it is important to remember the rich history and meaning of the word ‘health’. By recognizing the interconnectedness of physical, mental, and emotional well-being, and by working to promote health for all, we can strive towards a world in which everyone has the opportunity to live a healthy and fulfilling life.

REFERENCES

1. Michael Cheng-Tek Tai (2012). An oriental understanding of health. *Tzu Chi Medical Journal*. 2012. Vol. 24, Issue 2. P. 92–95. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tcmj.2012.02.010> (дата звернення: 10.04.2023).

2. Health – Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Health> (дата звернення: 10.04.2023).

3. Health. Etymology, origin and meaning of health by etymonline. URL: <https://www.etymonline.com/word/health> (дата звернення: 10.04.2023).

4. James Pearce (2022, December 6). 15 Must-know English Idioms About Health to Exercise Your Language Skills. *FluentU: Language Immersion Online | Learn a Language*. URL: <https://www.fluentu.com/blog/english/english-idioms-about-health/> (дата звернення: 10.04.2023).

UDC 811.111'272:305

Kostiantyn VALENTE

3rd-year student of English Language and Literature

Natalia KOMLYK

Lecturer of the Department of Romance and Germanic Philology

Luhansk Taras Shevchenko National University, Poltava

LANGUAGE AND GENDER: ISSUES OF REPRESENTATION IN TEXTS AND SPEECH

The relationship between language and gender has been a topic of interest among linguists, sociologists, and feminists for decades. Language is not neutral. The way gender is represented in language has a significant impact on social attitudes

toward gender roles, stereotypes, and inequality. Despite progress in gender equality, language continues to play a significant role in perpetuating gender-based discrimination. The main goal of this work is to reveal the importance of incorporating gender-inclusive language into academic writing, which is a relevant and ongoing topic of discussion in the field of linguistics and literary studies.

One of the most pressing issues in the representation of gender in a language is the use of gendered language. The gender binary, where language is divided into masculine and feminine categories, perpetuates gender stereotypes and excludes genderqueer and gender non-conforming individuals [3]. This binary approach has been increasingly recognized as limited failing to acknowledge the diverse and complex nature of gender identities and expressions. The structure of many languages even poses such a problem as feminine terms often stem from the corresponding masculine form due to the construction of syntactical and grammatical rules [2]. The use of neutral gender language is crucial in creating a more inclusive society. This can be achieved by using terms such as “they/them” as a singular pronoun or by using gender-neutral terms such as “police officer” instead of “policeman” or “firefighter” instead of “fireman”. Gender-neutral terms and pronouns do not perpetuate stereotypes and do not exclude individuals who do not conform to gender norms.

In addition, gender representation in language affects the way people perceive themselves and others. The language used to describe people and their actions can influence perceptions of their capabilities and status.

The representation of gender in texts and speech can be influenced by a particular society’s social and cultural norms. For instance, some societies have strict gender roles that determine the kind of work, behavior, and dress code that is expected of each gender. In such societies, individuals who do not conform to these norms, deviate from the division of gender roles, and fail to follow strict rules leads to may face ridicule, harassment, or even violence. It leads to their marginalization and exclusion of them. It is important to challenge these norms through language use and representation to create a more inclusive society.

It is also important to consider the representation of gender in visual media, such as advertisements and movies. These mediums often perpetuate gender stereotypes and reinforce societal norms about gender roles and expectations by using gendered language means. For example, advertisements often feature women in domestic roles and men in positions of power, reinforcing the stereotype that women belong in the home while men should be in the workplace [1]. By challenging these representations and promoting more diverse and inclusive images with conflicting the usage of gendered language, we can help to break down gender stereotypes and create a more equal and accepting society.

What’s more, the representation of gender in language affects the way people perceive themselves and others. The representation of gender in language and its impact on society is an important topic of discussion among linguists, sociologists, and feminists. Language use can reinforce gender stereotypes and promote inequality, or it can challenge stereotypes and promote gender equality. For example, the use of

terms like “bossy” or “aggressive” to describe women who assert themselves reinforces gender stereotypes that women are not fit for leadership positions. In contrast, using terms like “assertive” or “confident” can help to break down gender stereotypes and promote gender equality.

Over the years, the representation of gender in language has evolved from a binary perspective, where gender was often dichotomously categorized as male or female, to a more inclusive approach that recognizes and respects the diversity of gender identities.

In conclusion, the representation of gender in language has a significant impact on social attitudes toward gender roles and inequality. Gender-neutral language and challenging gender stereotypes in language use and representation are essential for promoting gender equality and creating an inclusive society. Societal norms also influence the representation of gender in language, and it is important to challenge these norms through language use and representation

REFERENCES

1. Kordrostami M., Laczniak R. N. Female power portrayals in advertising. *International journal of advertising*. 2021. P. 1–28. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02650487.2021.1998878> (accessed: 10.04.2023).

2. Menegatti M., Rubini M. Gender bias and sexism in language. *Oxford research encyclopedia of communication*. 2017. URL: <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-470;jsessionid=441B016539FD15EF405B179CF42BBC34> (accessed: 09.04.2023).

3. Stokes R. “The problem of gendered language is universal” – how AI reveals media bias. *The guardian*. 2020. 2 April. URL: <https://www.theguardian.com/careers/2020/apr/02/the-problem-of-gendered-language-is-universal-how-ai-reveals-media-bias> (accessed: 09.04.2023).

**СЕКЦІЯ 2. МОВА – КУЛЬТУРА – КОМУНІКАЦІЯ:
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

УДК 811.161.2'282(477.52/6)

Юлія БЕВЗ

асистент кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця

**АКСІОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
З КОМПОНЕНТОМ 'ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА'
В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ**

Актуальність статті зумовлена необхідністю аналізу фразеологізмів із компонентом 'ірреальна істота' в англійській фразеології з опертям на аксіологічну класифікацію.

Метою роботи є дослідження фразеологізмів із компонентом 'ірреальна істота' в англійській фразеології та виявлення аксіологічного потенціалу цих фразеологізмів.

Оцінка – продукт категоризації, визначувана антропоцентричністю, прагматичністю, суб'єктивністю, ціннісним характером, відіграє важливу роль у структурі особистості, виконуючи стимулювальну, орієнтаційну, регуляційну та інші функції. У структурі фразеологічного значення оцінка репрезентує конотативний макрокомпонент і водночас нерозривно пов'язана з денотативно-сигніфікативним змістом [1]. Аксіологічна класифікація фразеологічних одиниць з компонентом 'ірреальна істота' на матеріалі англійської мови продемонструвала такий розподіл фразеологізмів:

1) **негативнооцінні фразеологізми:** англ. *the old Adam* 'тріховність людської натури'; англ. *not to know smb. from Adam* 'не знати / ніколи не зустрічати когось'; англ. *when Adam delved and Eve span who was then a gentleman?* 'іронічно говориться людині, яка хизується своїм походженням'; англ. *the angel of death* 'ангел, який опікується смертю, збирає душі після смерті, завершує життя в призначеній смерті'; англ. *avenging angel* 'прагнення або отримання помсти'; англ. *enough to make the angels weep* 'щось настільки тривожне, що змушує людину втрачати надію та віру'; англ. *fallen angel* 'той, хто зараз переживає важкі часи або мав погане минуле'; англ. *join the angels* 'померти'; англ. *rush in where angels fear to tread* 'безглуздо діяти, якщо людина не знає багато про те, що вона робить'; англ. *damn it (all)!* 'використовується, щоб показати, що хтось сердиться або роздратований'; англ. *damn your eyes!* 'прокляття, сказане в гніві'; англ. *as the devil* 'надзвичайно, жахливо'; англ. *between the devil and the deep sea* 'опинитися в складній ситуації, коли доводиться вибирати між двома однаково неприємними варіантами дій'; англ. *blue devils* 'занепад настрою, зневіра, меланхолія'; англ. *the devil of it*

‘надзвичайно складний або серйозний тип чогось’; англ. *the devil rebuking sin* ‘про людину, яка засуджує те, в чому вона сама грішна’; англ. *the devil take the hindmost* ‘ситуація, яку ви не схвалюєте, тому що люди роблять лише те, що найкраще для них самих, не думаючи про інших людей’; англ. *each for himself and the devil take the hindmost* ‘використовується у ситуаціях, коли кожен просуває власні інтереси, і нікого не хвилює, що станеться з тими, хто зазнає невдачі’; англ. *fear smb. (smth.) as the devil fears holy water* ‘боятися чогось або когось’; англ. *love smb. (smth.) as the devil loves holy water* ‘ненавидіти; втекти від чогось або когось’; англ. *paint the devil blacker than he is* ‘зображувати в похмурому світлі (що-н.)’; англ. *pull the devil by the tail* ‘боротися з бідністю, постійно відчувати грошові труднощі’; англ. *serve the devil for God’s sake* ‘поводитися негідно, прикриваючись благими намірами’; англ. *whip the devil round the post* ‘обійти або уникнути труднощів чи дилеми за допомогою вигаданого виправдання чи пояснення’; англ. *give up the ghost* ‘померти, перестати працювати (про машину)’; англ. *look as if one had seen a ghost* ‘виглядати наляканим, шокваним або блідим від переляку’; англ. *look as a ghost* ‘виглядати дуже наляканим і засмученим’; англ. *raise a ghost* ‘турбувати спогад про неприємну ситуацію чи подію’; англ. *be with God* ‘померти, загинути, покинути цей світ’; англ. *go God* ‘померти, загинути, покинути цей світ’; англ. *God bless you!* ‘вигук, що виражає подив, страх тощо’; англ. *God damn (it)!* ‘використовується для вираження гніву чи досади на когось’; англ. *my God!* ‘використовується, щоб показати, що ви здивовані, роздратовані, або щоб підкреслити те, що ви говорите’; англ. *by the Lord Harry!* ‘вираз гніву або розчарування’; англ. *Good Lord!* ‘вставне слово або вигук, який людина вживає, коли вона вражена, здивована або шокована чимось, що побачила або почула’; англ. *the Lord Harry* ‘Диявол, Сатана’; англ. *Lord have mercy (on us)* ‘вираз, який використовується через розчарування та відсутність чіткого вирішення проблеми’; англ. *proud as Lucifer* ‘надзвичайно гордий або задоволений собою’; англ. *the nightmare and her nine-fold* ‘нічні привиди’; англ. *enough to make a saint swear* ‘навіть у святого терпець може увірватися’; англ. *satan rebuking sin* ‘про людину, яка засуджує те, в чому вона сама грішна’; англ. *the witch is in it* ‘робити що-небудь з магією, з нечистою силою’; англ. *ye gods and little fishes* ‘використовується для вираження обурення, недовіри чи подиву’; англ. *a god from (out of) the machine* ‘використовується для позначення надуманого, малоймовірного вирішення проблеми’; англ. *God knows, – I don’t!* ‘ніхто не знає; незрозуміло’; англ. *talk of the devil and he will appear* ‘використовується, коли об’єкт обговорення несподівано стає присутнім під час розмови’;

2) **позитивнооцінні фразеологізми:** англ. *an angel of light* ‘добра людина, яка подобається всім’; англ. *an angel of mercy* ‘той, хто турботливий, співчутливий, сповнений доброти, дає надію іншим, любов випромінюється від них, і любов дарується без власних намірів’; англ. *as an angel* ‘добрий, милий’; англ. *entertain an angel unawares* ‘зустрітися та поговорити з людиною, яка славиться святістю життя, не знаючи її особи’; англ. *guardian angel* ‘ангел на

небі; хтось, хто гарантує вашу безпеку»; англ. *like an angel* 'божественний, незрівнянний'; англ. *a little lower than the angels* 'майже ангел, справжній ангел (про людину надзвичайних заслуг)'; англ. *ministering angel* 'добросерда людина'; англ. *speak of angels and they flap their wings* 'означає, що якщо говорити про хороші речі, то хороші речі стаються'; англ. *be a demon for work* 'людина з великою енергією, драйвом тощо'; англ. *give the devil his due* 'визнавати позитивні якості людини, яка неприємна або не подобається'; англ. *the ghost walks* 'використовується в театрі, щоб пояснити, що актори будуть виступати, тому що їм гарантовано оплату'; англ. *lay a ghost* 'нарешті перестане вас турбувати спогад про неприємну ситуацію або подію'; англ. *honest to God* 'щиро; насправді'; англ. *by God!* 'використовується як присяга, щоб підкреслити правдивість пов'язаного твердження'; англ. *God Almighty* 'мати силу зробити все'; англ. *God grant* 'використовується для вираження бажання, щоб щось відбулося'; англ. *God willing* 'використовується для того, щоб висловити сподівання, що все станеться саме так як ви хочете'; англ. *God wot* 'підкреслює істинність твердження, яке супроводжує'; англ. *a plaster saint* 'людина, яка показує себе без моральних вад чи людської слабкості'; англ. *a white witch* 'людина, яка займається білою магією в альтруїстичних цілях';

3) **нейтральнооцінні фразеологізми:** англ. *Adam's ale (або wine)* 'вода'; англ. *one's outward Adam* 'тлінна плоть, тіло'; англ. *since Adam was a boy* 'дуже давно, з давніх-давен, з незапам'ятних часів'; англ. *(as) old as Adam* 'дуже старий'; англ. *wrestle with an angle* 'боротися з могутнім супротивником'; англ. *the devil alone knows* 'ніхто не знає'; англ. *like the devil* 'докладати багато зусиль до чогось, дуже швидко'; англ. *God bless you!* 'реакція на чхання'; англ. *a tin god* 'пишна людина'.

Аксіологічна класифікація фразеологічних одиниць з компонентом 'ірреальна істота' на матеріалі англійської мов продемонструвала такий розподіл фразеологізмів: негативнооцінних – 46, позитивнооцінних – 21, нейтральнооцінних – 9. Можна констатувати, що фразеологізми з компонентом 'ірреальна істота' у англійській мові демонструють найбільший негативнооцінний потенціал, що є характерним для фразеології загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краснобаєва-Чорна Ж. Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 413 с.

УДК 811.111

Іванна БЕРЕЖНЯК

здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Транспортні технології»

Світлана ПОТАПЧУК

кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ЗНАЙОМСТВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Знайомство – це акт взаємного самовизначення в спілкуванні між людьми, які не були знайомі раніше [2, с. 89]. Технологія знайомства починається з привітання. Формальний або неформальний тон вітання зумовлює весь хід подальшого знайомства. У першому випадку відсутність прояву особистого інтересу одного співрозмовника до іншого має задати тон протокольного подання, яке не виходить за межі обміну мінімумом інформації один про одного. У другому випадку знайомство може бути побудовано на обміні неформальною інформацією.

У ситуації знайомства в неофіційній атмосфері типовими є випадки, коли людина, що починає етикетний контакт, самостійно називає себе. Як правило, такі випадки характерні для співрозмовників однакового статусу і віку, та є особливо типовими серед молоді: *He was standing in the same place when she came back. "I'm Junior Grenville", he said. "I'm Ann Arden", she replied (A. Alcott).*

Етикетна реакція буде мати інший вигляд в ситуації знайомства-представлення самого себе, у разі, якщо мовці мають різний соціальний статус: *Almost immediately after her ring the door was opened by a butler. "I'm expected", she said, "I'm Miss Arden". "Good afternoon, Miss Arden", the butler said (A. Alcott).*

Знайомство в неофіційній ситуації може починатися з питання до співрозмовника: *What is your name? What shall I call you? How do you want me to call you?* Серед молоді при знайомстві називається ім'я, в офіційних умовах називається прізвище або ім'я та прізвище. Враховуючи можливість розбіжності між написанням імен та їх вимовою, можна при знайомстві попросити записати в блокнот ім'я та прізвище: *Please write down your full name.*

Стилістично зниженими вважаються питання: *And may I ask your name? And what is your name? And how do I call you? And how would you like me to address / call you?*

В залежності від мовних стратегій і тактик, які мовець обирає для реалізації своїх цілей, ситуація знайомства може мати гумористичний характер, за умови, якщо мовець бажає бути неординарним, розвеселити або ж наблизити до себе співрозмовника. В наступному прикладі мова йде про стосунки між

чоловіком та жінкою, і головною особливістю такої конструкції є те, що після першого питання адресату не завжди вдається здогадатися про намір мовця. Розіграш, з якого починається мовленнєвий жанр знайомства, зближує його з таким фатичним мовним жанром, як флірт: – *Excuse me, can you tell me the way to the airport. – Drive to the highway and than turn to the right. – And to your heart? – No way* (С. Bushnell). (укр. – Вибачте, не підкажете, як мені потрапити до аеропорту? – Їдьте до шосе, потім поверніть праворуч. – А до Вашого серця? – Ніяк).

В англійській мові й досі не встановлено, скільки існує явних національно-специфічних рис у мовному жанрі знайомства в побутовій ситуації спілкування. Офіційна ситуація знайомства припускає наявність третьої особи та можливість попереднього повідомлення про себе за допомоги візитної картки. В офіційній ситуації знайомства комуніканти дотримуються більш клішованих висловлювань, не виходячи за межі обміну мінімумом інформації один про одного: *Mr / Mrs / Miss + прізвище, may I intriduce Mr / Mrs / Miss + прізвище.; This is...* (укр.: Знайомтеся, це...); *I don't think you've met, You haven't met, have you?* (укр.: Ви, напевно, не знайомі, це...); *Have you met?* (укр.: Ви знайомі з...?); *Meet...* (укр.: Познайомтеся...) та ін.

Жарти є недоречними, якщо мова йде про статусне спілкування (знизу-вверх); у зворотній ситуації той, хто має вищий статус, може пожартувати, однак, з урахуванням соціального статусу суб'єкта і адресата спілкування, їх місця в службовій ієрархії, професії, національності, віросповідання, віку, статі, характеру. Жарт між незнайомими комунікантами може бути сприйнятим як недоречне зауваження, дивна поведінка або бажання скоротити дистанцію.

У ситуаціях офіційного ділового характеру мовець часто називає не своє ім'я, а посаду або професію, а потім ім'я, оскільки в діловому спілкуванні рід діяльності комунікантів має важливе значення. Спілкування відбувається при збільшеній соціальній дистанції, наприклад: – *Mr. Ambassador, this is the notorious and widely educated columnist Josef Mayflower. – Good morning, Mr. Mayflower. I am honored. This is Colonel Num, our Minister of Defense* (А. Buchwald).

Пріоритетні позиції в англійському суспільстві займають вищі державні особи, старші за віком особи і жінки. До людей, які обіймають престижні в суспільстві посади, слід звертатися з використанням титулу. Рукоштовування в англійському суспільстві символізує спілкування на соціальній дистанції. Молодь чи близькі друзі не користуються рукоштовуванням. На званому вечорі господиня будинку вітає рукоштовуванням кожного запрошеного гостя. Леді, якщо вона цього забажає, пропонує свою руку джентельменові, але не навпаки. Старший пропонує руку молодшому. Вважається образою не відповісти на простягнуту для рукоштовування руку.

Англійці не схильні до подальшого зближення зі співрозмовником після знайомства. В офіційній ситуації встановлення контакту може починатися не з формул вітань, а з формул вибачення: *Excuse me, I beg your pardon...* тощо.

Досліджуючи репліки-відповіді, варто зазначити, що в неофіційному спілкуванні в англomовній комунікації використовують такі формули: *This is a pleasure, Mr / Mrs... Pleased to meet you. I'm very pleased to meet you. Glad to meet you. Nice to meet you.*

За правилами гарного тону, в англійській мові слід уникати прямолінійних заяв типу *Я Вас знаю*. А якщо Вам важливо, щоб Вас згадали, то можна, як би між іншим, назвати місце або обставини зустрічі: *We met at the opening of the art galler, didn't we?*

Однак правила хорошого тону не рекомендують допитуватися у людини, чи згадала вона Вас, чи ні, адже такі питання ставлять її в незручне становище. Ввічливими репліками є: *Could I have seen you somewhere?, I fancy I've met you before?, I have a feeling we've met before, Your face seems (so) familiar (to me)* та ін.

Отже, в англomовному суспільстві спілкування ведеться на трьох рівнях ввічливості – офіційному, нейтральному і фамільярному. Кожному рівню ввічливості відповідає свій власний стиль мовлення; тому всі ввічливі слова і вирази можуть бути класифіковані за стилістичною ознакою і, відповідно, віднесені до офіційного, нейтрального і фамільярного стилів мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фабіан М. П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах. Ужгород : Інформаційно-видавниче агенство «ІВА», 1998. 256 с.

2. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування : навч. посіб. К. : Лібра, 2003. 416 с.

3. Alcott L. A Modern Cinderella. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/3806/pg3806-images.htm> (accessed: 09.03.2023).

4. Bushnell C. Four Blondes. URL: <https://archive.org/details/fourblondes00cand/mode/2up> (accessed: 07.03.2023).

УДК 316.776.32

Юлія БОРЕЙЧУК

здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Міжнародні економічні відносини»

Ірина ОЗАРЧУК

асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ

Глобалізація є домінуючою тенденцією розвитку сучасного світу. В таких умовах жодна країна та жодне суспільство вже не сприймаються як замкнуті та самодостатні, а вважаються елементами загальносвітової системи складних взаємозв'язків та взаємовідносин. Процес глобального зближення важко уявити

без наявності комунікативних засобів, які сприятимуть такій взаємодії [1]. Друга половина ХХ століття стала часом «тріумфального» розвитку та поширення даної мови у глобальному масштабі. У середині ХІХ століття мало хто міг би подумати, що мова, яка склалася із діалектів, на яких говорили германські племена, через кілька десятиліть стане домінуючою у світовій економіці, науці й дипломатії та носієм культурного впливу, що поширюється практично на всі країни світу.

Актуальність цієї теми набирає все більше обертів із відкриттям кордонів та інтеграції економік країн світу, через що виникла необхідність у мові міжнародного спілкування, яка була б основним засобом комунікацій між представниками різних країн світу. Управління світовим бізнесом здійснюється переважно в фінансових центрах Великобританії і США. Цей факт автоматично робить англійську мовою міжнародної торгівлі. Ймовірна причина її використання як інтернаціональної ділової мови певною мірою пов'язана із тим, що англійські люди не поспішають вивчати інші іноземні мови, а відносна легкість у її вивченні зробили англійську міжнародною мовою спілкування.

Процеси глобального зближення важко уявити без наявності комунікативних засобів, за допомогою яких воно стає реальним. Таким посередником у сучасному світі стала англійська мова, засіб спілкування між суб'єктами глобалізаційних стосунків у різноманітних сферах. Англійська мова стала своєрідною "*lingua franca*" для бізнесу та новітніх технологій, важливим засобом торгівлі та електронної комунікації для тих, хто не має спільної рідної мови. Англійська перетворилася на засіб доступу до знань та їх поширення. Важливим фактом є те, що її досить легко вчити. Можливість вивчати ту чи іншу мову залежить перш за все від того, хто її вивчає. Втім, існує загальноприйнята точка зору, що англійська не є складною для вивчення мовою у світі. Англійські слова дуже прості для розуміння, а їхня схожість зі словами із інших мов дає можливість стверджувати, що люди, які говорять на цих мовах, можуть побачити зв'язок та зрозуміти, як виникли слова в цій мові.

Англійська мова здобула статус глобальної через такі чинники, як колонізацію територій, які згодом стають незалежними, але обирають її як державну мову (США, Канада, Австралія); вивчення цієї мови місцевими елітами для розширення можливостей у колишніх колоніях Великобританії на різних континентах; використання цієї мови офіційними міжнародними організаціями, штаб-квартира однієї із найвпливовіших з них, ООН, знаходиться в Нью-Йорку. Англійська мова відіграє домінуючу роль в іншомовній підготовці великої кількості країн та використовується як головний засіб спілкування у різних сферах діяльності. Як наслідок дана мова стала як глобальний вербальний «посередник», який застосовується практично у всіх сферах глобалізованих взаємостосунків.

Світовий статус англійської мови зумовлений зовнішніми чинниками, які стосуються вагомості та впливовості народу, який є її носієм. Також ці поняття

розглядаються у політичному, економічному, технологічному, освітньому та культурному контекстах [2].

В епоху глобалізації доцільно розрізняти англійську мову як носія та хранителя культури народу та мову як засіб комунікації. Оволодіння першою формою дає можливість знайомства з культурою і толерантного сприйняття традицій та звичаїв народу, другий аспект сприяє організації діалогу культур у світовому мовному просторі.

На популярність англійської мови та на набуття статусу мови всесвітнього спілкування вплинули такі фактори:

По–перше, англійська мова є мовою германської групи, що сформувалася під впливом романських мов. Це дозволяє носіям мов численних германських та романських груп знаходити схожі риси в англійській і своїй рідній мові, тому їй вивчати її без особливих труднощів. По–друге, це мова, що використовує латинську систему писемності, яка є однією з найуживаніших у світі. По–третє, це є мова високорозвинених націй Північної Америки, Великобританії, Австралії, Нової Зеландії, отже, здатна обслуговувати інтереси сучасної цивілізації.

Отже, можна зробити висновок, що англійська мова підкорила сучасний світ і стала основним засобом міжкультурної комунікації. Жодна міжнародна сфера діяльності не проходить без «участі» зазначеної мови. Найбільший розвиток її як міжнародної розпочався в другій половині ХХ століття, а сфера поширення постійно розширюється та зростає [4]. Англійська мова як мова міжнародного спілкування акумулювала в собі особливості окремих народностей, але не втратила ідентичності. Вона змогла стати міжнародною й обійти такі мови, як німецька, французька чи іспанська [5]. Процес поширення англійської мови є стрімким та невідворотним. Ця мова підкорила сучасний світ і стала основним засобом міжкультурної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Габунія З., Улімбашева Е. Міжкультурна комунікація як факт мови : навч. посіб. зі спецкурсу «Міжкультурна комунікація». Львів, 2005. 176 с.
2. Сокур Е. Знання англійської мови – основа успішного розвитку професіонала у фінансово-банківському секторі. *Наука і сучасність*. 2014. No 31. 169 с.
3. Глобалізація англійської мови в міжкультурній комунікації. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_4/43.pdf. (дата звернення: 10.04.2023).
4. English Worldwide / D. Crystal R. Hogg and D. Denison (eds). *A History of the English Language*. Cambridge : CUP, 2006. P. 420–439.
5. Potapenko L. Languages in the Context of Globalization. *Економіка, освіта, технології в контексті глобальних трансформаційних імператив розвитку* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 16–17 жовтня 2019 р.). Черкаси : ЧДБК, 2019. 310 с. С. 237–240.

UDC 811.133.1'25

Жанна БУЦЬ

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри теорії, практики
та перекладу французької мови*

Софія ОНІЩУК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія»
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», Київ*

LA VERBALISATION DE L'HYPOTHÈSE AU NIVEAU GRAMMATICAL DANS LES REVUES DE LA VULGARISATION SCIENTIFIQUE

Le but du discours scientifique consiste à transmettre et à divulguer du savoir au monde entier. Les revues de vulgarisation scientifique jouent un rôle clé dans ce processus, en diffusant les articles qui expliquent des concepts scientifiques de manière claire et accessible, en même temps sans compromettre la rigueur propre à son style. Dans notre recherche, nous nous concentrerons sur l'étude de telle caractéristique comme "l'hypothèse" et de sa verbalisation au niveau grammatical.

Le terme "hypothèse" désigne une propriété d'un objet ou d'un phénomène qui est dérivé inductivement d'une supposition plausible basée sur certains faits scientifiques et se retrouve le plus souvent dans des études marquées par une nouveauté particulière ou dans des ouvrages théoriques [1].

Commençons notre analyse de la notion en question en illustrant ses marqueurs grammaticaux à travers des exemples :

*Et si la Terre **venait** à s'arrêter de tourner, que se **passerait-il** ? [4]*

Dans les articles de vulgarisation scientifique, les auteurs utilisent souvent une phrase interrogative dans le titre pour introduire une hypothèse, bien que pour attirer l'attention des lecteurs. Le conditionnel présent en combinaison avec la proposition subordonnée circonstancielle, où le verbe est à l'imparfait, sert à décrire des conditions irréelles et des phénomènes fictifs.

*Si la Terre **s'arrêtait** brusquement de tourner, nous **serions** projetés vers l'est...[4].*

Comme dans l'exemple précédent, en utilisant le conditionnel présent, les scientifiques peuvent élaborer des hypothèses complexes pour lesquelles la science moderne n'est pas encore en mesure d'apporter des preuves ou des démentis en raison de la difficulté de mener une expérience dans la réalité.

*D'abord l'alternance des jours et des nuits **serait** impactée [4].*

Dans le but de montrer aux lecteurs que ce scénario d'événements où la rotation de la terre s'arrête est hypothétique, les chercheurs utilisent également le conditionnel présent isolément, c'est-à-dire sans la proposition subordonnée de condition.

*Il y a là un point d'entrée intéressant pour la France, qui **pourrait** apporter à la Nasa un... [2].*

Dans l'exemple ci-dessus, le caractère hypothétique de l'affirmation est renforcé par le verbe modal "pouvoir" au conditionnel du présent.

*Ainsi, selon l'hypothèse de la sénescence raciale, les dinosaures dans leur ensemble **auraient connu**... Le groupe entier **serait** devenu...[3].*

Nous pouvons constater l'emploi du conditionnel passé auquel on fait recours afin d'évoquer une action hypothétique antérieure à celle-ci au conditionnel présent.

*Cet événement volcanique majeur **aurait pu** avoir des effets sur l'environnement [3].*

Comme nous l'avons déjà indiqué, le verbe *pouvoir* modalise l'énoncé en le rendant hypothétique. À partir des données dont il dispose, l'auteur suppose qu'un certain phénomène a influencé un autre.

*Ces composés soufrés **ont dû** également acidifier les océans... [3].*

L'autre verbe modal *devoir* permet également d'indiquer le caractère hypothétique de l'opinion de l'auteur laquelle n'est confirmée par aucune recherche ou expérience.

L'analyse des marqueurs grammaticales de "l'hypothèse" dans les textes de la vulgarisation scientifique nous permet de conclure que la notion étudiée se manifeste au niveau grammatical par l'utilisation du conditionnel présent et passé et par des verbes modaux "pouvoir" et "devoir".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шумка М. Гіпотеза. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Сер. Філософія.* 2004. № 12. С. 94–98.

2. Comment la France pourrait marcher sur la Lune ?. Futura. URL: <https://www.futura-sciences.com/sciences/actualites/exploration-humaine-france-pourrait-marcher-lune-104701/> (дата звернення: 16.04.2023).

3. Disparition des dinosaures : les différentes hypothèses. Futura. URL: <https://www.futura-sciences.com/planete/dossiers/dinosaure-enquete-disparition-dinosaures-269/page/3/> (дата звернення: 16.04.2023).

4. Que se passerait-il si la Terre s'arrêtait de tourner sur elle-même ?. Futura. URL: <https://www.futura-sciences.com/planete/questions-reponses/terre-passerait-il-si-terre-arretait-tourner-elle-meme-12238/> (дата звернення: 16.04.2023).

УДК 81'234:316.77

Богдана ВАСЕВИЧ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»*

Тетяна МАРТИНОВА

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНЕ ПРОГРАМУВАННЯ ЯК МЕТОД КОМУНІКАЦІЇ

Інформаційна епоха з усіма особливостями побудови соціальної парадигми та взаємин між членами соціуму поставили до центру уваги процес комунікації. Важливим є не лише те, якою інформацією володіє індивід, але й те, як він її транслює, наскільки ефективно, влучно, швидко досягає комунікативної мети, що, власне, свідчить про те, була чи ні ця комунікація успішною загалом. Комунікативна лінгвістика сьогодні, серед іншого, зосереджена саме на питаннях мінімізації комунікативних невдач та стимулюванні тактик успішної комунікації, в основі чого – наскрізне розуміння специфіки комунікативного процесу з урахуванням умов спілкування, закономірностей інтеракції комунікантів та особливостей використання ними вербальних і невербальних комунікативних засобів таким чином, аби пришвидшити настання бажаного комунікативного ефекту і сповна реалізувати комунікативні інтенції мовців (чи принаймні того з них, що займає домінуючу позицію в комунікації, використовуючи комплекс практичного комунікативного інструментарію). У намаганні якомога повніше охопити процес здійснення комунікації з метою розуміння глибинних причин успішного спілкування чи, навпаки, комунікативних помилок лінгвістика неминуче інтегрується з іншими науками, котрі дотичні до будь-якого з етапів, сторін чи передумов комунікативного процесу. Один з інструментів успішної комунікації – техніка нейролінгвістичного програмування.

Нейролінгвістичне програмування (далі – НЛП) як окрему галузь знань започаткували Річард Бандлер та Джон Гріндер [1]. Дослідники вважали, що можна визначити моделі мислення, конструювання думки, а також патерни поведінки успішних людей та навчити цьому інших людей, чим начебто прив'язати їм маркери успішності, реалізованості [1, с. 25–32]. Хоч сьогодні вчення офіційно й визнане псевдонаукою, дедалі частіше з'являються спеціальні публікації, які присвячені розвитку теорій Бандлера-Гріндера.

В основі НЛП лежить ідея, що комуніканти оперують внутрішніми «картами» світу, котрі засвоюються через чуттєвий досвід. НЛП має на меті виявляти та модифікувати несвідомі упередження або ж обмеження індивідуальної карти світу з метою стимулювання комунікативної відкритості й

тактичній маневреності комуніканта. НЛП базується на свідомому використанні мови. Ключовою для НЛП є теза про те, що людина схильна до певної сенсорної системи, що трактується як краща репрезентативна система (англ. *preferred representational system* – *PRS*). Терапевти НЛП можуть виявити цю перевагу за допомогою мови. Цьому можуть слугувати окремі фрази, яким віддає перевагу комунікант: наприклад, на основі диференціації несвідомо використовуваних абстрактних висловів «Я бачу, що Ви...» (візуальна *PRS*) чи «Я чую, що ви...» (слухова *PRS*), «Я відчуваю, що Ви» (кінестетична *PRS*) [2].

Практичне застосування НЛП в комунікативному програмуванні індивіда засновуються на методиках:

- закріплення: перетворення сенсорних відчуттів на тригери визначених емоційних станів;
- рапортування: увідповіднення фізичної поведінки індивіда та комунікативних реакцій через актуалізацію почуттів емпатії;
- патерн змахування (англ. *swish pattern*): корегування моделей мовленнєвої поведінки й ходу мислення для досягнення мети мовця;
- візуальна / кінестетична дисоціація: робота над тим, щоб позбутись негативних думок і почуттів, що пов'язані з минулою комунікативною ситуацією.

Зміст комунікації, відповідно до НЛП, полягає в реакції, яку вона викликає. Так, успішність спілкування залежить не лише від того, що транслює мовець, а також від того, наскільки він відчуває свого комунікативного партнера [3, с. 39–43]. НЛП неминуче застосовує тактику підлаштування під свідомість адресата, що означає завоювання його довіри й проєкцію на доброзичливий тон взаємин. Підлаштування охоплює навіть такі патерни комунікативної організації, як темп мовлення, частота дихання, повторення поз і жестів, а також «резонування» та демонстрацію «активного слухання». Більш ґрунтовного вивчення комунікативного партнера й тоншої організації тактики підлаштування вимагають такі її сторони, як підлаштування за ключовими словами, підлаштування за переконаннями й цінностями. Усі вектори підлаштування зрештою інтегруються в підлаштування ідентичності, коли досягається ідеальна точка міжособистісної комунікативної взаємодії та створюються найсприятливіші умови для реалізації комунікативної мети через максимальну відповідність НЛП комунікантів.

Практика застосування НЛП як моделювально-формуального інструменту успішної комунікації показала перспективи для сфер діяльності, де спілкування є вирішальним чинником організації процесу міжособистісної взаємодії. Також активно розробляється методика застосування НЛП в освітньому середовищі. З розширенням інструментарію НЛП, нарощенням теоретичної й практичної бази досліджень, доказовим прикладним ефектом здобутків цієї галузі знань створюється цілком реальна перспектива виходу НЛП з площини псевдонауковості на рівень таких інтегрованих мовознавчих дисциплін, якою сьогодні є, наприклад, когнітивна лінгвістика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bandler R., Grinder J. *The Structure of Magic I: A Book About Language and Therapy*. Palo Alto : Science and Behavior Books Inc, 1975. 200 p.
2. Walter J., Bayat A. *Neurolinguistic programming: verbal communication*. ВМЖ. 2003. № 326. С. 0305163.
3. Черненко О., Гнатюк С., Петрик В., Гурєєв В., Курганевич В. *Сучасні технології нейролінгвістичного програмування*. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 200 с.

УДК 085.8:159.923.35

Зоряна ГАВЛИТЮК

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Менеджмент»*

Наталія ЗОЩУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВИДИ МОДЕЛЕЙ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМИ

Слово «реклама» бере початок від латинських дієслів *reclamo* (вигукувати) і *reclamare* (відгукуватися, вимагати) [1]. Реклама є формою комунікації, яка використовується для того, щоб переконати аудиторію вжити певних дій, як правило, стосовно комерційної пропозиції, наприклад, товару для продажу або послуги (*Advertising is a form of communication used to persuade an audience to take some action, usually with respect to a commercial offering, such as an item for sale or a service*) [2].

Зазвичай виділяють основні рівні психологічного впливу реклами:

1. Когнітивний (від лат. *cognitio* – знання, пізнання) – передача інформації, яка описує товар.
2. Афективний (від лат. *affectus* – надмірне збудження) – створення бажаного відношення до товару за рахунок емоційних характеристик рекламного звернення (часті повторення, логічні докази тощо).
3. Сугестивний (від лат. *suggestio* – навіювання) можливий, якщо відповідає потребам та інтересам адресата.
4. Конативний – «підштовхування» одержувача до дії (купівлі), показу йому очікуваних від нього дій [3].

Розуміння важливості зазначених чотирьох рівнів рекламного звернення на людину покладено в суть різних рекламних моделей. Найпоширенішою є AIDA (*attention – interest – desire – action*, тобто увага – інтерес – бажання – дія).

Дана модель має на меті ідеальне рекламне звернення, яке відразу привертає увагу. Для досягнення привертання уваги можна використовувати

безліч прийомів: використання яскравості та контрасту, здивування аудиторії дивними речами, привабливі сучасні теми, помітні малюнки тощо, аби лише зацікавити споживача. Після того, як увага аудиторії привернута, звернення повинне утримати її інтерес. Для цього воно може включати обіцянку задоволення потреб адресата, має бути оригінальним, цікавим за формою і лаконічним [4].

Модифікацією формули є модель *AIMDA*, що включає п'ятий компонент – мотивацію (*motive*) – це мотивація до купівлі, що передбачає додаткові рішення для підштовхування споживача до дії. Мотиви в рекламних зверненнях умовно об'єднуються в три великі групи [5]: раціональні, емоційні, соціальні (моральні).

Моделі *AIDA* і *AIMDA* належать до групи моделей, які передбачають зацікавити споживача отримати рекламований товар чи послугу. Тобто, інакше кажучи, рекламний вплив має бути настільки чітким, щоб споживач самостійно забажав придбати будь-який товар.

На відміну від моделей *AIDA* і *AIMDA* моделі *ACCA* (*Attention* – увага, *Comprehension* – сприйняття аргументів, *Conviction* – переконання, *Action* – дія), *DIBABA*, *DAGMAR* (початкові букви англійської фрази: *Defining advertising goals – measuring advertising results* – визначення рекламних цілей – вимір рекламних результатів) орієнтуються на переконання клієнта здійснити покупку [4]. В даних моделях застосовується більш агресивний рекламний вплив. Звернення в даному випадку відрізняється набагато більшою агресивністю. У моделі *DIBABA* використовують шість основних фаз процесу продажу: – визначення потреби покупця, – поєднання попиту та пропозиції, – спонукання покупця сприйняти значимість товару, – облік передбачуваної реакції споживача, – формування бажання зробити покупку, – сам процес купівлі [6].

Рекламне повідомлення має формувати у споживача соціально-психологічну установку (атитюд) – «внутрішній стан готовності до дії, що передує поведінці», тому, при створенні рекламного звернення до споживача варто брати до уваги різні психологічні особливості, для того, щоб застосування моделей було якісним. Зазначимо, що іноді можуть бути випадки коли виникає негативна реакція під час звернення до споживача, а це є наслідком не правильного застосування методик. Тому, визначивши попит та пропозицію на ринку, дослідивши зовнішні та внутрішні аспекти споживача можна вдало використати зазначені методи та досягнути бажаного рівня під час продажу товарів та послуг на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головань О. О. Маркетингові комунікації в зовнішньоекономічній діяльності : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Менеджмент ЗЕД». Запоріжжя. URL: <http://surl.li/gtpmt> (дата звернення: 30.04.2023).
2. What is Advertising? Definition and Guide. URL: <https://www.shopify.com/blog/what-is-advertising> (дата звернення: 30.04.2023).

3. Мельніченко О. Психологічні аспекти сприйняття споживачем інформації в рекламі. *Вісник Національного університету оборони України* 2 (50) /2018. URL: <http://surl.li/gtpnw> (дата звернення: 01.05.2023).

4. Реклама як складова комплексу маркетингових комунікацій в ЗЕД. URL: <http://surl.li/gтроу> (дата звернення: 01.05.2023).

5. Полякова В. А. Розробка і технології виробництва рекламного продукту. URL: <http://surl.li/gtpnn> <http://surl.li/gтроу> (дата звернення: 02.05.2023).

УДК 811.111

Діана ГЛАДУНОВА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Управління персоналом
та економіка праці. Бізнес-аналітика»*

Тетяна КРУТЬКО

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

АНГЛІЙСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ

Сучасному етапу розвитку лексичної та граматичної семантики притаманний значний інтерес до дослідження тих понять, які є предметом вивчення не тільки власне мовознавства, а й інших сфер гуманітарного знання. Серед таких понять увагу дослідників привертає квантитативність, яка, з одного боку, є продуктом лінгвокреативної діяльності свідомості, який сформувався в процесі історичного розвитку, а з іншого, є засобом позначення як квантитативних, так і неквантитативних одиниць [1, с. 31].

Дослідження фразеологізмів квантитативної семантики виявляються найбільш показовими з точки зору виявлення відображених у них культурно-типологічних особливостей поняття числа. Фразеологізми, відображаючи в своїй семантиці тривалий процес розвитку культури народу, фіксують і передають з покоління в покоління культурні установки та стереотипи, еталони і архетипи. Лічба в таких одиницях обігрується як змістовно, так і функціонально, вказуючи на те, про що йдеться, і на те, як ідеться [1, с. 32].

У стійких сполученнях числівники є одиницями, які не мають прямого числового значення, а є семантичним ядром словосполучення, оскільки виконують функцію формування змісту і впливають на загальну семантику. Числа є символами, знаками для загальної категоріальної семантики числа і виражають поняття: мало – багато – дуже багато. Очевидно це пов'язано з тим, що одиниці, які входять до фразеологічних сполучень, втрачають свої лексичні значення і утворюють загальне фразеологічне значення всієї одиниці [2].

Дослідивши семантику 100 англійських фразеологічних одиниць

квантитативного характеру, дібраних з лексикографічних джерел, можемо висновувати, що поширене використання числівника “two” слугує для позначення мінімально можливого терміну, кількості чи швидкості (*in two minutes, for two pins, learn a thing or two, know a trick or two*).

Позначення великої (занадто великої) кількості знайшло своє відображення у фразеологізмах з використанням три- і чотиризначних чисел, що є яскравим прикладом гіперболи у фразеології: *a hundred / thousand / million and one* – сила силенна [3, с. 405]; *not in a thousand years; a picture is worth a thousand words* [4]. Фразеологічні одиниці з семою «багато» можуть мати додаткові семи, на зразок «велика вірогідність» (*ten to one*), «всеохопленість» (*twenty-four seven, the whole nine yards, one and all*), «підготовленість» (*one jump ahead*) чи «першість» (*to be one up on sb*) і надлишковість з негативною конотацією» (*to have one over eight, fifth wheel*).

Аналіз семантики англійських фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом свідчить, що більша частина фразеологізмів вибірки пов'язана з описом:

– емоційного стану людини (*seventh heaven / cloud nine – a state of bliss or extreme happiness* [4], *as cross as two sticks – very annoyed or angry* [4], *like a dog with two tails – very happy* [4], *like two cents – a feeling of complete worthlessness or unimportance* [4], *between two stools – be overlooked, neglected, or ignored* [4];

– інтелекту (*one-track mind – a mindset or line of thinking that is fixated upon or preoccupied by a particular topic* [4]);

– різноманітних видів активності (*to run after two hares – if you try to do two things at once, you will fail* [4], *get to first base with (someone) – to achieve a basic or initial level of intimacy with someone* [4], *to cast the first stone – to be the first person to blame or criticize sb. for doing smth. Wrong* [4], *give (someone or something) the deep six – to bury someone at sea* [4]).

Приблизно половина досліджених одиниць має негативні конотації (*as silly as two-bob watch*), решта майже в рівних частинах має позитивні конотації та нейтральне значення.

Числівники в стійких сполученнях, прислів'ях, приказках через призму фразеологічного значення виступають як символи сакральних для певної культури чисел, затверджених культурно-історичною і мовною практикою. Вони створюють особливий сегмент загальної філологічної картини світу кожної мови, який подвійно навантажений семантично: як лінгвістична стійка одиниця, що відображає певну ментальну сентенцію, і як стійка мовна одиниця, в якій закріплено інше стійке ментальне поняття – число. Важливим є той факт, що числівники, слугуючи найменуваннями певних чисел, дозволяють побачити в кожній мовній культурі те, яким числовим моделям в них надається перевага, а які зовсім не вживаються.

У фразеологічних сполуках із семантикою кількості числівники слугують лише символами на позначення певної величини, кількості, міри виявлення певної ознаки, оскільки їхня семантика нівелюється фразеологічним значенням

всієї одиниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каламаж М. А. Специфіка моделювання фразеоквантитативних одиниць із градаційною семантикою. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. К.-Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект – Поліграф», 2007. С. 31–37.

2. Засоби квантифікації: лінгвокогнітивні аспекти : монографія / Швачко С. О. та ін. Суми : Вид-во СумДУ, 2007. 203 с.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

3. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. Київ : Т-во «Знання», 2005. 1056 с.

4. The Free Dictionary by Farlex. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.111'276.2

Анастасія ГОМОЛА

здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Фінанси»

Наталія ОСПЧУК

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

СЛЕНГ МУЗИКАНТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Початок ХІХ століття в англійській лексикографії ознаменувався появою нового терміна, що швидко поширився серед лексикографів і став уживатися ними для позначення таких слів, які з певних причин не визнавалися як літературні одиниці словникового складу англійської мови. Цей термін отримав назву **сленг**. Він являє собою особливу лексичну систему, якій властиві певні особливості. Дослідженню сленгу присвячено багато робіт зарубіжних (Антрушина, Афанасьєва, 2000; Арнольд, 1959; Гальперин, 1956; Гальперин, 1956; Горшков, 2007; Судзиловський, 1973; Hoffman; Jespersen, 1954; Mencken, 2006; Partridge, 1960; Robertson, 1954) та вітчизняних (Бацевич, 2004; Селіванова, 2011; Судзиловський, 1973) учених [1, с. 2].

«Сленг» (англ. *slang*) – 1. Розмовний варіант професіонального мовлення; жаргон. 2. Жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків, які, проникаючи в літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення [3, с. 9].

Музикальні жанри: classical (концерт (*concerto*), симфонія (*symphony*) або fuga (*fugue*), найважливішою особливістю класичної музики – кожен твір має нотний запис); jazz (найяскравіша риса – використання мідних духових (*brass*) – наприклад, саксофона (*saxophone*), а також імпровізація (*improvisation*), це коли

музика складається прямо в момент її виконання); *hip-hop / rap* (характерні швидкі ритмічні римовані тексти (*rapping*) і мелодії, що повторюються, на тлі яких читається текст); *electronic* (створюється за допомогою цифрових та електронних інструментів, досить популярна, а її відмінна риса – яскраво виражене штучне звучання); *rock* (характерні риси – це звук електрогітари (*electricguitar*) та своєрідна рок-культура (*rockbandculture*), коли рок-група як єдине ціле важливіша, ніж її окремі музиканти); *disco* (характерно використання реверберації вокалу (*reverbvocals*) и синтезаторів (*electricsynthesizers*)); *fusion* (поєднання музики «вестерн» (*Westernmusic*) та інших музичних традицій); *popmusic* (головні риси – невігядливі, прості у виконання тексти і музика і елементи, що повторюються, які міцно застряють у голові); *country* (її характерне звучання – акустична гітара (*normal / acousticguitar*), відомий вокал, і навіть тексти баладного типу, кожна пісня кантрі розповідає якусь історію, а для вокалу характерні співи в ніс (*twang*) та йодль (*yodel*)); *blues* (відомий частими повторами в текстах, використанням мінорного ладу та мідними духовими); *reggae* (це поєднання блюзу та ямайської народної музики «каліпсо» (*calypso*), для реггі характерні повільний рваний ритм (*offbeat*) та тексти, присвячені соціальним проблемам); *indie* (інді – це не музичний стиль, а скоріше маркетингова характеристика, “*indie*” – це скорочене слово “*independent*”, тобто «незалежна») [2].

Найпоширеніші сленги музикантів в англійській мові: *beat* (це ритмічний малюнок композиції, який зазвичай створюють ударні, пісні, біти у яких швидкі, сприймаються як енергійні, веселі чи навіть злі та запеклі, повільніший біт – спокійний, сумний чи умиротворений), *tempo* (це швидкість, з якою виконується музична композиція), *upbeat* (така пісня звучить весело та життєрадісно), *note* (окремих звук висоти, нота), *chord* (акорд: комбінація трьох нот певної висоти), *harmony* (співзвучність, гармонія, тобто одночасне звучання кількох нот, приємне для слуху), *tune* (мелодія: гармонійна послідовність нот, що приємно звучить), *rhythm* (ритм: чергування сильних і слабких часток), *groove* (це розмовне слівце, яке може означати настрої, ритм, атмосферу або загальне враження, яке створює музична композиція), *lyrics* (текст пісні), *chorus* (приспів), *track* (трек: одна із композицій), *album* (альбом: зібрання композицій або пісень, які продаються набором у вигляді DVD або цифрового файлу), *band* (гурт: невеликий музичний колектив, який виконує пісні певного жанру), *orchestra* (оркестр: гурт музикантів без вокаліста), *acappella* (слово італійського походження та означає «співати без музичного супроводу»), *ambient* («Ембієнт» – це стиль електронної музики, який створює у слухачів умиротворений настрої, не відволікаючи їх), *classic* (стара пісня), *anthem* (гімн: музичний твір або пісня, які повинні змусити слухача відчувати гордість за що-небудь), DJ (“*discjockey*” (диск-жокей), діджей відбирає, зводить (*to mix*) та програє танцювальну музику), *jamming* (дружня репетиція чи посиденьки, під час яких музиканти разом імпровізують), *rocking* (рок-музика була названа за аналогією з цим типом руху через свою ритмічність, сьогодні “*rocking*” може означати, що

ви робите щось дуже добре – зрозуміло, насамперед це стосується музики [2].

Підсумуємо усе вищесказане. Ми розглянули визначення поняття «сленг», охарактеризували музикальні жанри та ознайомили вас з найпоширенішими сленгами музикантів в англійській мові. Виконане дослідження відкриває перспективи і можливості вивчення жаргонної лексики як особливого пласту словесної форми сленг, що надає змогу розширити свій кругозір та осмислити семантичні перетворення [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корнелаєва Є. В. Сленг як об'єкт лінгвістичного дослідження. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/909913.pdf> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Рок, поп, джаз, кантрі: як говорити про музику англійською. URL: <https://www.fluentu.com/blog/english-rus/музика-англійська-мова/> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Структурно-семантичний аналіз жаргонної лексики субкультури рокерів української, англійської та польської мов. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/ZHarhonna-leksyka.pdf> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.111'371

Олена ДЖЕРІХ

*здобувач III рівня вищої освіти
кафедри теорії і практики перекладу
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОМПОНЕНТОМ LIFE

Останнім часом зростає інтерес до вивчення фразеологічних одиниць (ФО), оскільки вони відображають категоріальні, культурологічні та етнічні особливості різних лінгвоспільнот. За словами У. Вайнрайха, ідіоми є справжнім відображенням душі народу [4, с. 23].

Об'єктом дослідження є фразеологізми, які вербалізують концепт ЖИТТЯ в англійській мові, а предметом виступають їхні структурні особливості. Мета – дослідити структурні особливості ФО з компонентом на позначення життя в англійській мові.

Матеріалом дослідження є фразеологізми, які були отримані шляхом суцільної вибірки із фразеологічних словників та вербалізують концепт *LIFE* в англійській мові.

Фразеологічні одиниці неодноразово ставали предметом зацікавлення мовознавців, які вивчали їх у різних аспектах. Д. Є. Ігнатенко досліджувала дієслівні фразеологізми, які окреслюють стан та інтенсивність дії в різноструктурних мовах, І. М. Запужляк, І. Задорожна, С. Н. Денисенко

приділяли увагу структурним особливостям фразеологічних одиниць, Т. В. Тарануха розглядала ад'єктивні ФО на позначення рис характеру людини. Проблемами класифікації ФО з огляду на лексико-семантичні та морфологічні особливості займалися В. Д. Ужченко, М. Т. Демський, W. O'Grady, U. Weinreich. Проте вивчення структурних особливостей фразеологізмів з компонентом на позначення концепту ЖИТТЯ в англійській мові ще не було об'єктом окремого дослідження.

Базуючись на класифікації фразеологізмів, запропоновану М. Т. Демським [1], емпіричний матеріал, який охоплює ФО до концепту ЖИТТЯ в англійській мові, було проаналізовано за лексико-граматичним принципом та виділено наступні розряди: дієслівні, іменні, ад'єктивні, адвербіальні, вигуківі.

Дієслівними називаються фразеологізми, які мають загально-процесуальний або процесуально-атрибутивний характер та виконують функцію присудка в реченні. Найбільш помітними для дієслівних фразеологізмів є такі, що побудовані за моделями:

1. «дієслово + іменник»: *to end life* 'покінчити з життям', *take one's life* 'позбавити життя', *to enter life* 'увійти в життя';
2. «дієслово + прийменник + іменник»: *to come to life* 'ожити', *to bring to life* 'повернути до життя', *to galvanize into life* 'оживляти';
3. «дієслово + прикметник + іменник»: *to lead a charmed life* 'вести чарівне життя';
4. «дієслово + іменник + іменник»: *to be the spice of life* 'бути окрасою життя', *to lead a dog's life* 'мати погане життя'.

Субстантивні фразеологізми характеризуються узагальнено-предметною семантикою та в реченні зазвичай виконують роль підмета, додатка або іменникової частини складеного присудка. У дослідженні найбільш продуктивними виявилися такі підкласи субстантивних фразеологізмів:

1. «прикметник + іменник»: *full life* 'світське життя', *hard-knock life* 'важке життя', *high life* 'світське життя';
2. «іменник + прийменник + іменник»: *evening of life* 'на схилі життя', *vale of years* 'похилий вік', *zenith of life* 'розквіт життя'.

Ад'єктивні фразеологізми виражають атрибутивність та характеризуються якісно-оцінними ознаками, причому прикметник виступає стрижневим компонентом та визначає граматичні й лексичні властивості цілого виразу. Найчастіше вони виступають у реченні в якості іменної частини складеного присудка або означення. У фразеологічному фонді англійської мови, який вербалізує концепт ЖИТТЯ таких одиниць виявлено небагато:

1. «сполучник + прикметник + сполучник + іменник»: *as large as life* 'у людський зріст', *as big as life* 'власною персоною';
2. «сполучник + прийменник + іменник»: *larger than life* 'невірогідний';
3. «прикметник + прийменник + іменник»: *high off the hog* 'на широку ногу'.

Серед інших розрядів ФО були виділені адverbіальні ідіоми, які окреслюють якісну характеристику дії та виконують роль обставини у реченні: *(not) for the life of someone* ‘ні в якому разі’, *for dear life* ‘з усіх сил’.

Вигуківі ФО виражають емоції, зокрема, здивування, досаду, надію та являють собою сталі ідіоми, переважно, розмовного вжитку:

Such is life! ‘Таке життя!’

Not on your life! ‘Ні в якому разі!’

Комунікативні ФО мають структуру простого або складного речення та вербалізуються такими прикладами в англійській мові:

Life is just a bowl of cherries. ‘букв. Життя – це просто чаша з вишнею’.

Life isn't all sunshine and rainbows. ‘букв. Життя – не лише сонячне світло та веселки’.

Life isn't all peaches and cream. ‘букв. Життя – не лише персики та вершки’.

Проведений аналіз структурних особливостей англомовних фразеологізмів із компонентом *life* засвідчує, що вони можуть бути одиницями синтаксичного та комунікативного рівнів і за своєю структурою представлені дієслівними, субстантивними, ад’єктивними, адverbіальними, вигуківими та комунікативними типами. Дієслівні ФО мають найбільш розгалужену структуру та охоплюють такі підрозділи, як «дієслово + іменник», «дієслово + прикметник + іменник», «дієслово + прийменник + іменник», «дієслово + іменник + іменник». Подальші перспективи досліджень вбачаємо в дослідженні структурних особливостей ФО в англійській та німецькій мовах у зіставному аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демський М. Граматичні особливості української дієслівної фразеології. *Мовознавство*. 1984. № 2. С. 24–32.

2. Запужляк І. М. Структурні особливості фразеологічних одиниць з лексичним компонентом «вода» в українській мові та «water» в англійській мові. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах* : зб. наук. праць / Оленяк М. Я. (голов. ред.). Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. Вип. 38. С. 74–92.

3. O’Grady, William. “The Syntax of Idioms”. *Natural Language & Linguistic Theory*. 1998. Vol. 16, no. 2. Pp. 279–312. *JSTOR*. URL: <http://www.jstor.org/stable/4047952>. Accessed 12 Apr. 2023. (дата звернення: 07.04.2023).

4. Weinreich, U. 1969. Problems in the analysis of idioms. In Puhvel, J. (ed.), *Substance and Structure of Language*. Berkeley, California: University of California Press.

5. Collins Cobuild Dictionary of Idioms. UK : HarperCollins Publishers, 1997. 493 p.

УДК 811:316.77

Анна ДОРОЩУК
здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Фізична терапія, ерготерапія»

Тетяна МАРТИНОВА
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

МОВА ЯК НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ

У наш час, мова, культура і комунікації відіграють надважливу роль у розвитку нинішнього суспільства, оскільки вони є дуже значущими складовими нашого з вами життя. Завдяки перемовинам та зв'язку між державами велика кількість вкрай важливих питань вирішуються дипломатично, завдяки таким можливостям розвиток вищезазначених складових є неймовірно важливим задля досягнення й підтримки світової стабільності.

Мова є важливою культурною, комунікативною цінністю, що впливає на суспільство й культуру певних регіонів. Мова відіграє свою роль і як джерело вивчення історії якоїсь держави чи певної культури. Тобто мова, культура і комунікації взаємопов'язані і взаємодоповнюючі чинники, котрі розвиваються паралельно з розвитком людства – техногенно, історично і т. д. Існує 3 популярні точки зору щодо розвитку мови. Перша полягає в тому, що розвиток мов буде йти по шляху їх інтеграції та поступового поєднання в одну мову, передбачається, що це відбудеться за рахунок збільшення інтернаціонального фонду лексики, розвитку загальних морфологічних моделей і синтаксичних конструкцій. Дані прогнози спираються на реально існуючі процеси, що відбуваються в рамках мовного союзу. Друга полягає в тому, що в майбутньому буде тенденція на розвиток і зміцнення національних мов, розширення сфер застосування. Існує і третя точка зору, згідно з якою провідну роль у розвитку мов в майбутньому будуть грати зональні мови – мови спілкування між народностями або націями, що проживають в даному ареалі, тобто на тому що для деяких народів інша мова є другою рідною. Прикладом може служити доля киргизького і інгушського мов: на початку ХХ ст. вони були безписемними мовами і перебували приблизно на одному рівні функціонального розвитку, тобто вживалися в основному в сферах господарської діяльності, побутового спілкування і релігії. Однак, отримавши писемність, вони істотно розширили сферу свого використання, почавши застосовуватися в сфері навчання, в діловодстві, в засобах масової інформації, в суспільно-політичній та науковому житті. Грузинська мова, наприклад, вже сьогодні стала зональною мовою на території Грузії, так як вона є мовою спілкування для грузин, мегрелів, сванов, абхазів і інших народностей, що населяють Грузію; для всіх них, крім грузинів, він є другою мовою. Таким чином, для малих народностей і тих націй, мова яких не є засобом

міжнаціонального спілкування, майбутнє полягає в розвитку і зміцненні своєї рідної мови і одночасно в оволодінні другим або навіть третім мовою міжнаціонального спілкування [1].

В теперішньому розумінні культура – це певні надбання тої чи іншої культури, вона може бути матеріальною, духовною, моральною, праці, побуту, історії. Ідея єдності культури і історії німецького філософа Карла Ясперса поділяється на 4 періоди: «прометеївська епоха», епоха великих локальних культур давнини, духовної основи людського буття (осьовий час), епоха «розвитку техніки». Епоха «розвитку техніки» характеризується появою нових технологій і готує виникнення в мабутньому нових великих культур, які закладуть основи для другого «осьового часу», що призведе до становлення справжньої людини, котра пододала свою обмеженість, в тому числі в просторі і часі. Існує ще й однолінійна концепція Е. Тайлора, Л. Моргана, Дж. Фрезера та ін., згідно з якою в процесі еволюції людини і його культури вирізняють три універсальних чинники що періодично й послідовно змінюють один одного це – дикість, варварство і цивілізація. Розвиток йде шляхом удосконалення організації суспільства і людини. Еволюція культури виражається в нашаруванні одного елемента культури на інший і витісненні старого новим. Тобто на культуру теперішнього, має вплив те що відбувалося в минулому [2].

Комунікація являє собою специфічний процес взаємодій, є функцією управління, що представляє собою вміння особливого роду і вимагає певних управлінських знань і навичок, в ході комунікацій відбувається обмін інформацією, досвідом, здібностями і результатами діяльності за допомогою загальної системи символів. Розвиток людства супроводжувався постійним збільшенням кількості комунікаційних каналів й глобальності комунікацій, міждержавних перемовин тощо. Звичайно що розвиток комунікацій буде прямо залежати й від технології, себто таких як нині відеодзвінки, аудіодзвінки, текстові й голосові повідомлення, котрими можна передати данні в іншу частину планети всього за мить. З розвитком науки, технології передачі даних ставатимуть ще продуманішими, швидшими, з набагато більшим функціоналом, абощо [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. Київ : Арт-Ерт. 1997. 224 с.
2. Берегова О. М. Культура та комунікація. Київ : Інститут культурології АМУ. 2009. 184 с.
3. Холод О. М. Комунікаційні технології. Київ : КиМУ. 2011. 313 с.

УДК 811.161.1'37.43:659

Іванна ЗАДОРЖНА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Менеджмент»*

Наталія ЗОЩУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Реклама є аудіовізуальною формою маркетингу, яка передає відкрите, неперсональне повідомлення з промоцією товару або послуги. Рекламодавцями є переважно бізнеси, які шукають просування своїх товарів [1].

Іншими словами, фактична презентація певного повідомлення у певному медіа називається рекламою.

Процес комунікації відноситься до обміну інформацією між двома або більше людьми. Щоб комунікація була успішною, обидві сторони повинні мати змогу обмінюватися та розуміти інформацію. Якщо потік інформації перешкоджається чи обмежується з якихось причин, то процес комунікації зазнає невдачі.

Рекламна комунікація може бути визначена як процес сприйняття джерела, повідомлення, каналу комунікації та одержувача. Одержувач, в той же час, іноді може стати джерелом інформації, комунікуючи повідомлення своїм родині та друзям. Цей вид комунікації називається усною рекламою, що передбачає соціальні взаємодії між двома або більше людьми.

Рекламною комунікацією можна вважати будь-який матеріал, опублікований з використанням будь-якого засобу чи діяльності, здійсненої рекламодавцем або від його імені, над якою рекламодавець має мінімальний контроль. Також, це щось, що привертає увагу громадськості для прямого чи опосередкованого просування продукту чи послуги.

Важливо відмітити, що до реклами не відносяться: упаковка або маркування продукту, корпоративні звіти, включаючи повідомлення з питань громадських справ, що надсилаються як прес-релізи та інші заяви в ЗМІ, щорічні звіти, заяви з питань громадської політики тощо [2].

Науковці також опираються на рекламну комунікаційну модель, що пояснює ключові фактори ефективного процесу рекламної комунікації (рис. 1). Процес комунікації в рекламі включає надсилання або передачу повідомлення від джерела або відправника до отримувача або аудиторії через канал.

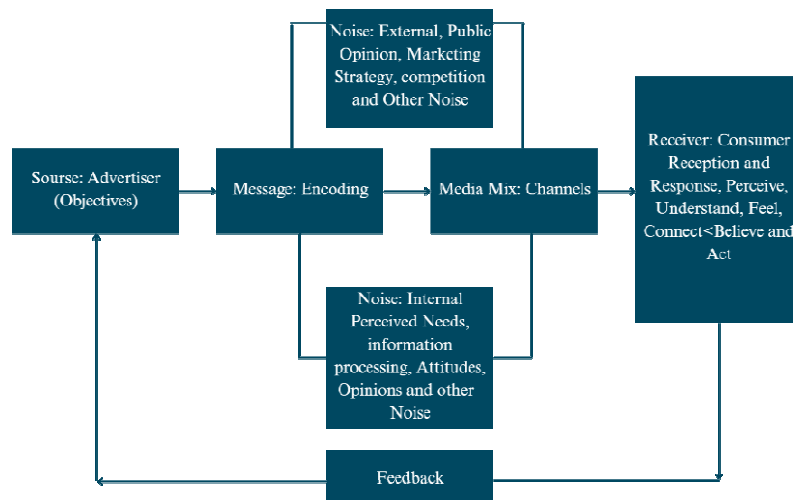

Рисунок. Рекламна комунікаційна модель
Джерело: розроблено автором на основі [1; 3]

Процес рекламної комунікації починається з відправника (*Source*), який також називається комунікатором або джерелом. Він розробляє ідеї, кодує їх та передає отримувачу. Повідомлення (*Message*) відноситься до вмісту, ідеї, думки, почуття або думки, яку відправник хоче передати отримувачу. Це ключ, що спонукає отримувача відповісти відправнику. Під медіа (*Media*) розуміють різні канали або засоби масової комунікації, які використовуються або будуть використані для передачі повідомлення. Отримувач або інтерпретатор (*Receiver*) у системі рекламної комунікації – це цільова аудиторія або особа, до якої спрямоване повідомлення. Зворотний зв'язок (*Feedback*) є значущим елементом процесу комунікації, оскільки він дає можливість відправнику з'ясувати ефективність повідомлення.

Процес комунікації не завжди простий і безперешкодний. Вищезазначені елементи впливають на те, як інформація передається, отримується та інтерпретується, але під час комунікації можуть виникати деякі перешкоди, «шуми» (*Noise*). Окрім того, подібно до шуму, контекст може впливати на ефективний обмін інформацією. Він може мати соціальний, культурний або психологічний аспект.

Підсумовуючи, відмітимо, що дослідження рекламної комунікації наразі є надзвичайно актуальним, оскільки реклама є важливим елементом бізнес-стратегій в умовах постійно зростаючої конкуренції, а також впливає на споживачів у різних аспектах їх життя, включаючи купівельні поведінки та культурні стереотипи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *The Advertising Communication System. StudiosGuy*: вебсайт. URL: <https://studiousguy.com/advertising-communication-system/> (дата зверення: 03.05.2023).
2. What is an advertising or marketing communication? *Ad Standards*: вебсайт. URL: <https://adstandards.com.au/issues/what-advertising-or-marketing->

communication (дата зверення: 03.05.2023).

3. Habas Cathy. Importance of Communication in Advertising. *Chron*: вебсайт. URL: <https://smallbusiness.chron.com/importance-communication-advertising-15349.html> (дата зверення: 03.05.2023).

УДК 81'42

Наталія ЗОЩУК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ В ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Сучасний етап лінгвістичних досліджень, орієнтований на розгляд мови в процесі його реалізації, фокусується на вивченні мовлетворення, як результату акту комунікативної діяльності людини, що виступає в ролі того, хто пізнає і діяльного суб'єкта і прагне до досягнення своїх цілей. Комунікативнодіяльнісний підхід до мови, отримав свій початок в роботах по аналітичній філософії Л. Вітгенштейна, Б. Рассела, П. Ф. Стросона, ліг в основу теорії мовних актів Д. Остіна і Д. Р. Серля, логіки мовного спілкування Г. П. Грайс і риторичної прагматики Д. Ліча, сформувавши концептуальний базис сучасної комунікативістики, як теорії мовної дії з реалізацією цілей учасників комунікації, які, згідно з Д. Леві, підрозділяються на ідейні (обмін думками і пропозиціями), текстуальні (створення з цих думок і пропозицій зв'язкових текстів) і інтерперсональні (репрезентація своїх установок).

Однак мовленнєвий вплив – односпрямований і одноразовий процес в комунікації, в той час як мовна інтеракція, для якої характерні взаємспрямованість і повторюваність, є «основною реальністю мови» [3], оскільки адресант і адресат безпосередньо контактують один з одним за виконанням одночасно функцій відправника повідомлення і реципієнта, постійним контролем основних параметрів комунікації і адекватною реакцією на зміни, що в ній відбуваються, підтриманням загального комунікативного балансу і відповідальності за результати своєї комунікативної взаємодії.

Комунікативна інтеракція конститується субкатегоріями інтенціональності, які визначають цілі учасників мовленнєвої взаємодії відповідно до їхнім комунікативними установками і характером вирішуваних завдань, і стратегічність як планування подальшої мовної інтеракції з урахуванням знання адресантом комунікативної ситуації, мотивів і цілей адресата і подальшим відбором лінгвістичних і паралінгвістичних засобів їх реалізації. Саме планування комунікативної поведінки характеризується інтерактивністю, оскільки адресат виступає не тільки реципієнтом повідомлення адресанта, але і його активним інтерпретатором, які реалізують

власну комунікативну стратегію.

До теперішнього часу склалися дві найбільш поширені концепції стратегії: а) як плану, канви, типу поведінки, що визначають послідовність вибору мовних дій і мовних засобів; б) як сукупності практичних ходів для досягнення комунікативної мети в процесі мовного взаємодії. Можна відзначити, що ці дві концепції відображають дуалістичну сутність комунікативної стратегії, якій властиві ригідність і пластичність.

Підставою побудови такої класифікації може виступати:

- типологія цільових установок учасників інтеракції, спрямованих на а) зміну компонентів комунікативної ситуації (регулятивна стратегія), б) інформування співрозмовника про факти і події дійсності (диктальна стратегія); в) вираження почуттів, емоцій і оцінки (модальна стратегія);

- ступінь глобальності комунікативних цілей, що варіюється від локальних комунікативних завдань в конкретній мовній ситуації, що вирішується приватними стратегіями, до необмежених рамками конкретної комунікативної ситуації цілей, що реалізуються за допомогою загальних (когнітивно-семантичними) стратегій, що підрозділяються на основні і допоміжні; основні стратегії контролюють досягнення головної мети мовної інтеракції; допоміжні стратегії сприяють результативній організації мовної взаємодії за допомогою комунікативно-ситуативних (автор, адресат, канал зв'язку, комунікативний контекст), діалогових (моніторинг теми і ступеня розуміння) і риторичних (ефективне впливу на адресата) стратегій. У сучасних дослідженнях тактика трактується:

- як окрема мовна дія, що відповідає певному етапі в процесі реалізації певної стратегії;

- як сукупність практичних ходів у реальному процесі мовної взаємодії;

- як «локальна інтенція, що задає актуальний зміст конкретного мовного вчинку і розгортається в ситуаційному, соціальному і культурному контексті» [3], що може бути пізнавана тільки в конкретному комунікативному контексті, що володіє інваріантною семантичною структурою і репрезентується певними клішованими репліками.

Комунікативна тактика есплікується комунікативними ходами, які виступають мінімально значущими компонентами розвитку мовної інтеракції, що направляє процес спілкування для досягнення загальної цільової установки. Сьогодні поняття мінімально значимого компонента мовленнєвої взаємодії активно аналізується дослідниками, про що свідчить термінологічне розмаїття позначення цього явища: мовно-поведінковий акт, мовний крок, інтерактивний хід, практичний прийом.

Однак комунікативний хід не завжди корелює з комунікативним актом, оскільки будь-яку мовну дію, що реалізує один намір – говорити, може есплікувати одним або декількома мовними (тактичними) прийомами або ходами у вигляді трансакції – ієрархічно організованою послідовності комунікативних ходів, об'єднаних глобальною цільовою установкою.

Таким чином, комунікативна стратегія, яка призначає організацію мовної поведінки учасників відповідно до їх макроінтенціям в певних умовах інтеракції, конститується комунікативними тактиками, що виражають мікроінтенції суб'єктів комунікації і задають актуальний зміст конкретної мовної дії з його подальшою реалізацією за допомогою комунікативних ходів. Комунікативні стратегії і тактики формують когнітивно-семантичний рівень організації мовної інтеракції, комунікативні ходи утворюють вербальний рівень комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fiske J. Television culture: popular pleasures and politics. L. : Routledge, 2011. 280 p.
2. Leech G. N. Principles of Pragmatics. L. : Longman, 1983. 250 p.
3. Teun Van Dijk. Ideology. A Multidisciplinary approach. London : Sage, 1998. 384 p.

УДК 811.11

Наталія КИСЕЛЮК

кандидат філологічних наук

*доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк*

НОМІНАЦІЯ ЕМОЦІЙ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Усю лексику сучасної англійської мови можна поділити на немарковану емотивністю і марковану нею. Перша група лексики численніша, що пояснюється первинною функцією мови – номінативною. Цю групу складає і лексика називання, і лексика опису емоцій та емоційних станів. До другої групи належать емотиви – мовні одиниці, призначені для типізованого вираження емоцій. Власне, вони й складають лексичний відділ емотивних засобів мови [3].

Емоції є не лише однією з форм відображення дійсності (а саме відображення ставлення до світу), але й самі є для мови об'єктом відображення і тому реєструється в мові певними поняттями: *joy, sadness, anger, fury, happiness, exaltation, euphoria, etc.* Ці найменування емоцій в мові є вже метаемоціями, а не самими емоціями: це їх понятійне позначення. А якщо слово лише позначає, називає емоцію, то воно не емотивне. Семантика такого слова – це викликані ним образи почуття, а не саме почуття [1].

Інакше кажучи, денотативним змістом назв емоцій (дескриптивні слова) є їх об'єктивні властивості. Компоненти семіологічної цінності таких емоцій – вираження емоційного ставлення в семантиці цих слів відсутнє. Із цієї точки зору, назви емоцій є одноплановими, тобто вони не мають емотивно-кваліфікативної структури, яка накладалась би на денотативну структуру. Навіть якби назви емоцій супроводжувались знаком оклику (загальноновизнаним символом емоцій), це не трансформувало б їхню семантику в емотивний тип.

Якщо порівняти висловлення “Joy!”, “Gladness!”, “Sadness!”,

“Angriness!”, “Happiness!” з висловленнями “Great!”, “What a miracle!” “Damn!” “Oh, my God!”, то можна помітити, що позначення поняття про емоцію та її вираження здійснюється різними групами лексики. При цьому лексика, яка позначає емоцію, не є емотивною, вона – індикативна, логіко-предметна. Тут, відсутній заряджувальний компонент. Емоція, позначена в таких словах, на рівні реалізації являє собою не безпосереднє почуття, а лише логічну думку про нього, у той час семантика емотиву індукує емоційне ставлення до позначуваного ним об’єкта.

Номінанти емоцій створюють особливу ділянку лексичного складу мови – емоційний лексикон. Емотив своєю семантикою виражає емотивний стан внутрішнього «Я», його свідомості та психіки [2; 3]. Емотив – це мовна одиниця, у семантичній структурі якої є емоційна частка у вигляді семантичної ознаки, семи, семного конкретизатора, значення, завдяки чому ця одиниця адекватно вживається всіма носіями мови для вираження емоцій мовця [3]. Такі лексичні одиниці позначають емоцію, яка ними не називається безпосередньо, але в семантиці яких є специфікатори, що співвідносять це слово з певною емоцією. Продемонструємо це на прикладах вираження радості:

1) “Hi there, Professor Barker,” Billy said, grinning.

“What are you so happy about?” Barker said.

“I just watched the Celts beat Lakers,” he said. “Great game” [4, p. 199].

2) Al beamed. “You’ve got it Pol. Me too. I love it. And to think that they got it all together on a blind date. Fantastic. The crowning touch” [6, p. 9].

3) “That’s just wonderful,” Parky exclaimed, beaming at me [5, p. 151].

Емотиви (*great, fantastic, wonderful*) виражають емоційний стан радості. Їх адекватно розуміють та використовують всі мовці, тому що беруть участь у передачі інформації саме як смислові компоненти. Це пояснюється тим, що люди, спілкуючись, не лише використовують однаково всім зрозумілі слова певної мови, й переживають схожі емоційні стани.

Емоції також можна висловити за допомогою афективів. До афективів, які виражають емоції, належать вигуки, вигуківі слова, пестлива, лайлива, обценна лексика, емоційні адресативи, у тому числі й емотивні варіанти власних імен, які виражають у більш чистому вигляді емоції мовців, їхнє ставлення до адресатів та їхні емоційні інтенції. Назва емоції згорнута в семантиці афективів у вигляді емоційної ідеї і тому розшифровується всіма однозначно. Наприклад:

4. ‘Oh, that’s a good idea, Mom!’ Jamie exclaimed, grinning from ear to ear. ‘I’ll go and get it’ [5, p. 92].

У наведеному прикладі вживання персонажем афектива *oh* свідчить про переживання ним емоційного стану радості, який пояснюється авторською ремаркою *Jamie exclaimed, grinning from ear to ear*.

Однією зі специфічних ознак емотивів є їхня особлива референція: вони не співвідносяться безпосередньо, як індикативні слова, з предметами і явищами дійсності. Вони співвідносяться з типізованими емоціями, які викликаються цими предметами, а вже через цю референцію – з поняттям про певний предмет, який викликав емоційне до нього ставлення. Той факт, що

здебільшого емотивна лексика має нейтральні відповідники, через які вона може бути пояснена, указує на існування певного поняття та його різне мовне вираження (нейтральне й емотивне ставлення до одного й того ж самого поняття).

Звичайно, за певних умов будь-яке нейтральне слово може стати виразником емоції, у тому числі й назва емоції, але відносити на підставі цього назви емоцій та іншу нейтральну лексику до емотивів буде прикладом змішування семантики і функцій, які не обов'язково збігаються в слові. Кожен емотив є не лише словом (знаком) певної емоції, а й одночасно її виразником, тобто це той самий випадок, коли всі семіологічні цінності слова представлені одночасно. Значення назви емоції неадекватне самій емоції. Різниця між емотивами й індикаторами дає право стверджувати, а практика мовленнєвого спілкування підтверджує, що терміни емоцій є дуже слабким засобом їх вираження.

Твердження типу «емотивне все, що викликає реакцію, що приємно / неприємно, що збуджує емоційне ставлення» неправомірно розширює категорію емотивної лексики. Афективи характеризують вищий ступінь емоційності мовця, а конотативи – більшу, порівняно з афективами, осмисленість емоцій, що виражаються. Але і ті, й інші є виразниками емоцій, оскільки останні входять у їхню семантику інгерентно. Це єдиний релевантний критерій емотивної лексики. Усі решта – уживання слова в особливих емотивних контекстах і в емоційних ситуаціях; зміна плану змісту висловлення при заміні емотивів нейтральними відповідниками, формальні ознаки – афікси емоційного ставлення, синтаксична функція емотиву та його сполучуваність тощо – є похідними від наявності емоцій у семантиці слова, але, водночас формально виявляють їх, указують на них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беркешук Х. М. Національно-мовні параметри вираження емоцій в австралійській афективній лексиці. *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. 2009. Вип. 430. С. 137–148.
2. Бобер Н. М. Особливості застосування емотивної лексики в англomовному художньому дискурсі (на прикладі творчості о. Уальда, Дж. Стейнбека, Дж. Грішем та інших). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Германістика та міжкультурна комунікація*. 2021. Вип. 1. С. 14–18.
3. Романова Н. В. Проблема емоційної і емотивної лексики. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Сер. Філологія*. 2011. С. 174–178.
4. Bernays A. *Professor Romeo*. N. Y. : Penguin Books, 1990. 277 p.
5. Bradford B. T. *Everything to Gain*. L. : Harper Collins Publishers, 1995. 381 p.
6. Green C. *All's Blind Date*. N. Y. : Puffin Books, 1991. 161 p.

УДК 811.112.2

Анастасія КОБИЛЬНИК
здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта (Німецька мова і література)»

Наталія ЯЩИК
кандидат філологічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ FLÜCHTLINGE В АВСТРІЙСЬКИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В останні роки збільшився потік мігрантів, що прибувають до Європи з країн, де існують воєнні конфлікти, катастрофи, безробіття та різного роду знуцання над місцевими національними меншинами. Це призвело до зміни політичного та соціального клімату в багатьох країнах Європи, включаючи Австрію. У зв'язку з цим, концепт *FLÜCHTLINGE* став дуже актуальним в австрійських ЗМІ та темою багатьох лінгвістичних досліджень багатьох науковців [2; 3; 4].

Найпоширеніші слова, які вживають журналісти в контексті *FLÜCHTLINGE* – це *Zugewanderte*, *Flüchtlinge*, *Migranten* та *Asylanten*. Однак, є й інші слова, які можуть вживатися, наприклад, *Einwanderer*, *Kontingentflüchtlinge*, *Illegale Migranten*, *Flüchtende* та інші. Ці слова мають різні конотації та можуть передавати різні погляди на ситуацію з мігрантами. Наприклад, слово *Zugewanderte* може відображати позитивний погляд на мігрантів, які прибули в країну з власної ініціативи та з метою поліпшення свого життя. У той же час, слово *Flüchtlinge* може вказувати на те, що мігранти прибули в країну через примусові обставини та потребують допомоги та захисту. Слово *Asylanten*, яке було вжите в австрійських ЗМІ в минулому, має негативну конотацію та викликає асоціації з вимушеними мігрантами, які викликають незручності для місцевого населення.

Окрім слів, використовуються й інші засоби вербалізації концепту *FLÜCHTLINGE* в австрійських ЗМІ. Наприклад, часто згадується кількість мігрантів, які прибули до країни. При цьому, відчуття небезпеки може підсилюватися, якщо згадується, що мігранти прибувають у великій кількості, і їхнє прибуття може викликати загрозу для безпеки країни. На офіційному сайті Федерального міністерство внутрішніх справ Австрії зазначається: “*Mit 41.612 Aufgriffen gab es 2021 die dritthöchste Zahl an Aufgriffen von Flüchtlingen in den vergangenen zehn Jahren*”; “*Laut Tatzgern buhlen vier Schleppergruppen untereinander ums Geschäft. Sie teilen ihre Territorien zwischen Ungarn und Serbien auf und “werben” in sozialen Medien wie TikTok für sich, auch bewaffnet, um Schutz vorzugaukeln. Dabei kommt es immer wieder zu Gewalt*” [5].

У австрійських ЗМІ поряд з *FLÜCHTLINGE* часто обговорюються теми, пов'язані зі злочинністю, яку можуть приносити мігранти. Це може викликати

страх та негативні уявлення про мігрантів серед місцевого населення. З іншого боку, в австрійських ЗМІ також можна знайти статті про інтеграцію мігрантів та про їхній внесок у розвиток країни. Зокрема у випуску австрійської газети “*Der Standard*” за 9 грудня 2022 була опублікована стаття “*Nicht wie andere Flüchtlinge: Ukrainerinnen in Wien*”. Заголовок статті підсилює відчуття несправедливості та всездозволеності, що виникає у зв’язку зі ситуацією мігрантів і часто спостерігається серед корінного населення. Крім того, автор статті звертає увагу на заможність українських біженців та їх бажання жити у Відні чи його околицях та називає ряд наступних причин: “... *Fortsetzung der in der Ukraine vertrauten Lebensbedingungen; bessere infrastrukturelle, bildungsbezogene, medizinische und berufliche Möglichkeiten; mehr Chancen für Bildung, Freizeit und Sport insbesondere für Kinder. Weiters zeigen sich manche Befragte besorgt wegen fehlender Hilfsangebote wie Nahrungsmittelausgabestellen und wegen der eingeschränkten Mobilität auf dem Land*” [6].

Ще один приклад – стаття в тій же австрійській газеті “*Der Standard*” з заголовком “*Sehr wenige Österreicher sehen Migration als Chance*”. В ній розглядається питання, які наслідки має надмірна інтернаціоналізація Австрії. Автор зазначає, що хоча іноземці приносять до країни економічну користь, вони також можуть стати причиною соціальних проблем: “*Drei Viertel der Befragten Österreicher geben an, dass Zuwanderung den Sozialstaat belastet*” [7]. У австрійських ЗМІ можна відзначити деяку тенденцію до переважання негативних оцінок щодо мігрантів та біженців, а також до підкреслення їхньої відмінності від австрійців. На теренах Інтернету можна зустріти вислови, на кшталт “*Fremdenfeindlichkeit gegenüber Migranten*”, “*Ressentiments gegenüber Flüchtlingen*”, “*Unmut über Zuwanderungspolitik*”, “*Ablehnung von Asylbewerbern*”, “*Unzufriedenheit mit der Integration von Zugewanderten*”, “*Protest gegen Flüchtlingsunterkünften*”, “*Kritik an Migrationspolitik*”, “*Vorbehalte gegenüber Migranten*”, “*Missmut über Einwanderungspolitik*”, “*Widerstand gegen Asylanter*” та ін.

З іншого боку, деякі ЗМІ намагаються донести до громадськості інформацію про те, що іноземці можуть бути корисними для країни. Як наслідок, опитування серед австрійців показують позитивну тенденцію: “...*dass Migranten wesentlich dazu beitragen, dass Jobs besetzt werden, die ansonsten durch Inländer nicht besetzt werden könnten. Mehr als die Hälfte der Befragten sagt auch, dass Einwanderer einen positiven Beitrag zur wirtschaftlichen Entwicklung leisten*” [7].

Отже, конотація та сприйняття концепту “*Flüchtlinge*” залежить від контексту та розмовного середовища. У деяких випадках, це слово може мати позитивне значення та асоціюватися з потребами людей, які шукають притулок від війни або переслідування в своїх країнах. Однак, часто ця лексема пов’язана з негативними конотаціями, які надають мігрантам статусу «інших» та створюють образ небезпечного, нелегального та загрозливого «іншого» для австрійського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кухаренко Р. Українці в Австрії. URL: <https://storinka.at/korysna-informatsiya/ukrayintsi-v-avstriyi/>. (дата звернення: 07.04.2023).
2. Arendt H. *Wir Flüchtlinge*. Stuttgart : Reclam Philipp Jun., 2016. 64 p.
3. Faßmann H., Münz R. *Einwanderungsland Österreich?. Zuwanderungspolitik in Europa*. Wien, 1990. P. 85–91.
4. Haller M. *Migration und Integration: Fakten oder Mythen*. *Austrian Academy of Sciences Press*. 2019. 298 p.
5. Lattacher S. *Schleppereibekämpfung*. Bundesministerium für Inneres. URL: https://bmi.gv.at/magazin/2022_09_10/01_Schleppereibekaempfung.aspx (дата звернення: 07.04.2023).
6. Rosenberger S., Lazareva A. *Nicht wie andere Flüchtlinge: Ukrainerinnen In Wien*. *Der Standard*. URL: <https://www.derstandard.at/story/2000141599835/nicht-wie-andere-fluechtlinge-ukrainerinnen-in-wien>. (дата звернення: 07.04.2023).
7. *Sehr wenige Österreicher sehen Migration als Chance*. *Der Standard*. URL: <https://www.derstandard.at/story/2000114780437/sehr-wenige-oesterreicher-sehen-migration-als-chance>. (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 930.85”634/636”(100+477)+140.8+338.22

Костянтин КОРСАК

доктор філософських наук
професор кафедри української та латинської мов
ПВНЗ «Київський медичний університет», Київ

Лариса ЛЯШЕНКО

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Київ

ЖИТТЯ, МОВИ, КУЛЬТУРИ, КОМУНІКАЦІЇ
В УМОВАХ ТРЬОХ СУЧАСНИХ МЕГАНООРЕВОЛЮЦІЙ

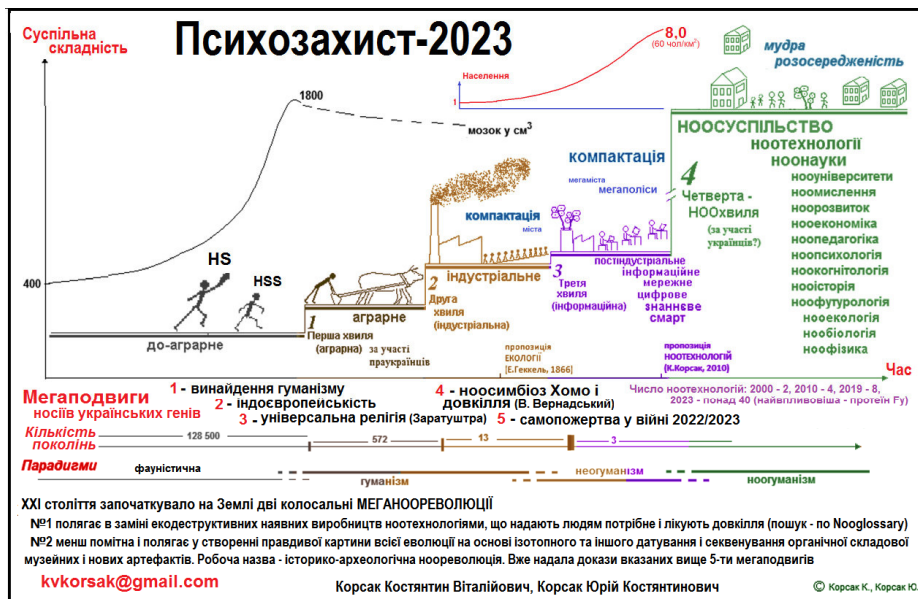
Подальший текст – продукт нашого, а не Штучного інтелекту. Сьогодні йде приховування поточними подіями (це пандемія COVID-2019, гібридний напад рашистів на Україну, спроба Китаю стати лідером світу) важливіших явищ, що вже формують справжнє майбутнє. В нашому списку серед 117 трендів три найвпливовіші меганоореволюції: № 1 (виробнича), № 2 (гуманітарна) і молоденька № 3 – швидке подорослішання Штучного інтелекту.

У процесі моніторингу науково-технологічних досягнень ми першими на планеті в 2000 р. виявили у потоці нанотехнологій дві екологічно ідеальні – нанофотокаталізацію і бактеріальне виробництво біопластиків, які назвали *ноотехнологіями* (nootechnology ≡ wisetechnology). Тільки вони надають людям потрібне й одночасно успішно лікують доквілля від усіх накопичених ран

(розрекламовані smart-технології на це неспроможні). Пояснення читачі можуть знайти інтернетним пошуком по терміну “Nooglossary”.

Їх у даний момент ми бачимо приблизно 40, але ці досягнення практично невідомі, бо їх не рекламують ЗМІ і не згадує наукова преса. Всі на планеті вважають екоідеальні ноовиробництва цілковито неможливими. З цих міркувань на Заході в 1960–х роках після емоційного обговорення ідей з книги П.Т. де Шардена «Феномен людини» узгодили вживання префіксу «ноо» тільки у слові «ноосфера» для позначення запропонованої ним навколосемної spirit-оболонки з думок мільярдів Номо. А от у виданнях *Sciences&Arts* використання «ноо» заборонено. Ми не змогли нічого опублікувати на Заході. Нічого!

Саме тому всі зібрання світових лідерів у Давосі, рішення ООН, ВООЗ, G7 і G20 містять лексикон ХХ ст. без жодного слова з «ноо», а для боротьби з голодом вказують тільки експорт зерна з України. Виявлені нами ноотехнології спроможні не тільки знищити голод, а й «світову епідемію ожиріння», яку викликала не «малорухомість» Номо, а всепланетне забруднення атмосфери «гормоноподібними» молекулами фталатів, які виділяють у повітря найновіші, м’які й дуже поширені пластикові матеріали [1]. На основі вивчення меганоореволюції № 1 ми створили для всіх громадян незалежної України рисунок як простий і дієвий засіб психозахисту в умовах воєнного стану та пізніше.

Даруємо вам найцінніше, що створили за десятки років аналізів і роздумів - це перевірене у багатьох фахових публікаціях зібрання найновіших наукових і ноонаукових фактів, вивчення якого може удосконалити ваш світгляд, надати матеріал для самостійного і точного прогнозування майбутнього і на цій основі зміцнити свій психологічний захист у протистоянні ворожому концентальному і збройному нападу. Студенти України підтвердили і важливість, і легкість застосування для подолання стресів і формування індивідуальних і колективних стратегічних спроможностей.

Напошуємо на тому, що саме початок 2023 р. зробив наведену нашу інформацію пріоритетно важливою і для стійкості та впевненості в майбутньому, і для точного планування на основі ноонаук і ноотехнологій, що спроможні ліквідувати комплекс очевидних загроз (демографічних, харчових) і неочевидних - глобальну епідемію ожиріння, девіації суспільної поведінки і пошкодження мислення, повторення пандемій та ін. Готові надати всі необхідні пояснення.

P.S. Хотимо попередити всіх про те, що на Заході з певних причин ще пізніше заборонили всі слова з літерами "ноо" у виданнях зі світу *Sciences&Arts* за єдиним винятком. Цей виняток - термін "ноосфера", що означає уявну "шарденівську" навколосемну spirit-оболонку, яку формують взаємопов'язані думки мільярдів Номо. Тому ноореволюція рухається з України і від нас у черговий раз залежить все майбутнє людства.

Рисунок. Ноонаукові факти про минуле, сьогодення і майбутнє як ефективний засіб психозахисту громадян незалежної України

Ми акцентували ноотехнологію «протеїн Фу», поширення якої з ринку веганських продуктів у США знищить голод, ліквідує все індустріальне

тваринництво і більшу частину с/г, що шкодить планеті. Розвиток ноореволюції № 1 урятує людство від загроз зміною економіки практично на 100% і здійснить план його симбіозу з вилікуваним довкіллям – проєкт В. Вернадського [2].

На рисунку вказані також докази появи *меганоореволюції № 2* з 2010 р. у формі удосконалення ізотопних та інших датувань артефактів і винайдення секвенування (дешифрування) ДНК. Вона вже поступово замінює у сфері гуманітарних знань океан вигадок правдивими фактами і про минуле, і про самого Номо. Серед них особливо важливі для українців докази того, що Доля (чи Бог?) обрала наших генетичних пращурів для здійснення мегаподвигів – актів порятунку всіх Номо в критичні моменти еволюційного розвитку. Ось перелік: *мегаподвиг-1* стався на Близькому Сході в інтервалі 14–10 тис. років і полягав у переході людства від канібалізму до гуманізму; *мегаподвиг-2* тривав майже удвічі довше й поширювався в Євразію з Трипілля і Великого Трипілля – економічної зони між Карпатами і Західним Сибіром. Наслідком стала поява всього «індоєвропейства» – сім'ї з сотень мов і культур. Наші пращури дивом зберегли і навіть поширили гуманістичний архетип, а от у Західній Європі утвердився полярний до нього атлантичний з домінуванням війн, геноцидів, спалюванням «відьом», колоніями й намаганням зробити всіх слов'ян рабами. «Наші» змогли дати відсіч й утримати «поділ Європи» аж до сьогодення.

Мегаподвиг-3 здійснив на сході Південного Уралу носій українських генів Заратуштра – винахідник зороастризму як першої на планеті універсальної монотеїстичної релігії, що породила інші подібні. В. Вернадський зробив все ще маловідомі у нас відкриття, які доцільно назвати *мегаподвигом-4*. Наші власні відкриття і діяльність – продовження його Заповітів. Пропонуємо Україні ноопрогрес, а не виконання хибних «давоських» рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корсак, К. & Корсак, Ю. Пропозиція авторських ноозасобів ліквідації епідемії ожиріння та інших глобальних небезпек. *Interdisciplinary Science Studies* : Publisher.agency: Proceedings of the 1st International Scientific Conference (Січень 19–20, 2023). Дублін, Ірландія. 2023. С. 93–99. URL: <https://ojs.publisher.agency/index.php/ISS/issue/view/14/39>. (дата звернення: 17.04.2023).

2. Vernadsky W. L'autotrophie de l'humanité. *Revue générale des sciences*. 1925. No. 17/18. Pp. 495–502. URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k171004/f500.item.zoom>. (дата звернення: 17.04.2023).

УДК 8.80.81

Яна КРАВЧЕНКО

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»*

Ірина ГАРБЕРА

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО АНАЛІЗУ ТОНАЛЬНОСТІ ТЕКСТУ ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Поширення соціальних мереж серед населення спровокувало розвиток інтернет-комунікації. Таким чином з'явилася потреба у приближенні написаного тексту до реального мовлення. Задля найбільш точної передачі настрою, почали використовувати емотикони.

Емотикони (від англ. “*emoticon = emotion icon*” – емоційна іконка або, як їх часто називають у просторіччі, «смайли», «смайлики» (від англ. “*smile*” – посмішка :-)) – кластери типографічних символів, які наявні на клавіатурі комп'ютера та мобільного телефону і які компенсують нестачу паралінгвістичних засобів спілкування в мережі та виражають емоційне ставлення комуніканта до сказаного [1].

Від традиційних прикладів графічної інформації емотикони відрізняються, бо вони мають обмежену кількість та їхні значення є чітко прописаними, тобто можуть конвертуватися у текстову інформацію. Зазвичай дослідники укладають довідники-списки позитивних чи негативних емотиконів, аби потім ідентифікувати ці символи у наборі текстової інформації. Тобто, будь-яка емоція-емотикон може бути виявлена: як негативна, якщо вона є знайденою у довіднику-списку із негативними емотиконами, та як позитивна, якщо вона є знайденою у довіднику-списку із позитивними емотиконами.

Насправді смайлики відіграють важливу роль у визначенні тональності тексту, адже вони несуть у собі значний емоційний сенс. Емотикони набули широкого вжитку серед користувачів мережі Інтернет, тому не є доречним вилучати їх із аналізу тексту, як «шум».

За допомогою смайлика автор констатує ту емоцію, яку хотів передати реченням, наприклад: :-)) – означає посмішку, жартівливе ставлення до сказаного; :-((– сумне повідомлення; :)) – позначає почуття щастя тощо [1].

Отже, сучасний сентимент-аналіз відгуку не може обмежуватися лише лексичними одиницями, адже до уваги мають бути взяті й метамовні мережеві знаки.

Аналіз настроїв у аналітиці продукту містить у собі цінну інформацію не тільки для маркетингологів, але й виробників. Сентимент-аналіз тексту виступає

провідною технологією сканування не тільки емоційного задоволення / невдоволення клієнта, але й причини враження, яке склалося у коментатора. Для багатьох брендів є важливим зворотній відгук клієнтів, задля покращення свого продукту та затвердження позитивного іміджу серед них. Наприклад, системи тонального аналізу можуть використовуватися у:

- проведенні аналізу згадок продукту у мережі Інтернет (соціальні мережі, медіа, форуми та ін.)
- дослідженні загальних настроїв користувачів, що залишили зворотній відгук;
- фільтрації коментарів за настроями, щоб проаналізувати переваги та недоліки продукту.

Сентимент-аналіз соціальних медіа надає можливість отримати безцінну інформацію стосовно настроїв споживача моментально, без затрат великого об'єму часу на пошуки та виявлення оціночного судження самостійно.

Аналіз настроїв можна використовувати не тільки для огляду оцінок свого продукту, але й задля маркетингового дослідження стосовно аналізу конкурентів. Наприклад, сентимент-аналіз можна використовувати для:

- дослідження настроїв щодо певного типу продукту на міжнародних ринках;
- порівняння настроїв відгуків щодо власного продукту та продукту конкурента;
- моніторингу настроїв клієнтів у реальному часі задля своєчасного внесення корективів у продукт.

Загалом тональний аналіз тексту можна використовувати у багатьох сферах сучасного світу, тому ця область досліджень потребує розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воловенко І., Григоренко І. Метамовна рефлексія мережевих текстів. *Intercultural Communication*. 2018. Vol. 1(4). Pp. 57–69.

УДК 340.1

Вікторія КРИВЧИК

*здобувач II рівня вищої освіти
навчально-наукового інституту права*

Мирослава ЯКИМЧУК

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри спеціальних юридичних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЮРИСТА

Успіх ділової розмови залежить від здатності встановлювати довірливий контакт зі співрозмовником, який залежить не лише від того, що ви говорите,

але й від того, як виглядає. Невербальна комунікація, така як жести, міміка та рухи тіла є більш інформативною, оскільки відображає сигнали нашої підсвідомості. Розуміння, читання та знання мови жестів і міміки дозволяє точніше зрозуміти позицію співрозмовника та передбачати його реакцію на промовлене, ще до того, як він щось відповість.

Мета роботи – проаналізувати невербальні засоби під час ділового спілкування юриста.

Невербальні засоби ділового спілкування у свої працях висвітлили такі вчені: Р. Ботавін, Л. Венгер, Є. Зарецька, В. Зусін, Е. Каменська, Ф. Кузін, А. Панфілов, В. Лаврінченко, О. Сорокіна, В. Шеломенцев та В. Южин та інші.

Спілкування – це складний, багатоплановий процес встановлення і розвитку зв'язків між людьми, що виникає на основі потреб і спільної діяльності та включає в себе обмін інформацією, сприймання та розуміння іншого, це взаємодія суб'єктів через знакові засоби, викликана потребами спільної діяльності та спрямована на значимі зміни стану, поведінки партнера [1, с. 12].

Зазначимо, що процес спілкування є досить складним явищем, яке поєднує не лише словесний (вербальний) елемент, але й невербальний, який часто має більш значущий зміст та суттєво впливає на процес спілкування.

На думку М. Дмитренка, ділове спілкування виступає як комунікація, пов'язана з професійною та службовою діяльністю. Головною метою ділового спілкування є досягнення завдань, пов'язаних з конкретним видом діяльності, таким як виробнича, обслуговуюча, наукова тощо. У цій сфері комунікація є необхідним засобом для забезпечення ефективності трудової діяльності [2, с. 21].

Аналіз наукових досліджень дозволив нам уточнити визначення поняття «ділове спілкування юриста», яке ми будемо розуміти як *комунікацію, що відбувається між юристом й іншими сторонами (клієнтами, колегами, судом тощо) у професійному контексті, з метою досягнення правових цілей та вирішення юридичних питань.*

Звернемо увагу, що юристу важливо вміти ефективно спілкуватися з різними аудиторіями, зокрема з клієнтами, колегами зі своєї чи інших юридичних компаній, адвокатами, судовими органами та іншими сторонами. Ділове спілкування юриста передбачає використання специфічних термінів, високу культуру мовлення, аналітичне мислення та вміння переконливо аргументувати свої позиції. Під час ділового спілкування юрист повинен також дотримуватися етики та професійних стандартів, зокрема забезпечувати конфіденційність інформації та поважати права інших учасників процесу. Успішне ділове спілкування юриста може бути вирішальним фактором у досягненні успіху у сфері права та побудові позитивних відносин з клієнтами та іншими сторонами.

Зауважимо, що засобами спілкування є вербальні і невербальні канали інформації. Невербальна комунікація використовує безсловесну поведінку для

передачі повідомлення, організації взаємодії, формування думки про співрозмовника та здійснення впливу на іншу людину. Наприклад, міміка та жести можуть доповнювати та індивідуалізувати мову, а в деяких випадках, таких як спілкування з глухонімими людьми, можуть замінювати її.

Невербальне спілкування поєднує різні способи вираження поглядів, такі як поза, жести, зоровий контакт, дотик, фізіологічні реакції та манеру руху, зокрема вибір одягу та прикрас також може слугувати формою невербальної комунікації.

Оскільки, юридична сфера передбачає постійну взаємодію між людьми, розуміння невербальних елементів спілкування може бути корисним з точки зору виконання професійних обов'язків з колегами та потенційними клієнтами, з урахуванням правових аспектів роботи.

Студіювання наукової літератури дало можливість уточнити розуміння невербальних засобів ділового спілкування юриста як *фізичні прояви комунікації, які не пов'язані зі словами, але можуть мати значення у процесі спілкування з клієнтами, колегами, судом та іншими сторонами.*

Зазначимо, що до невербальних засобів ділового спілкування юриста можна віднести (див. рисунок).

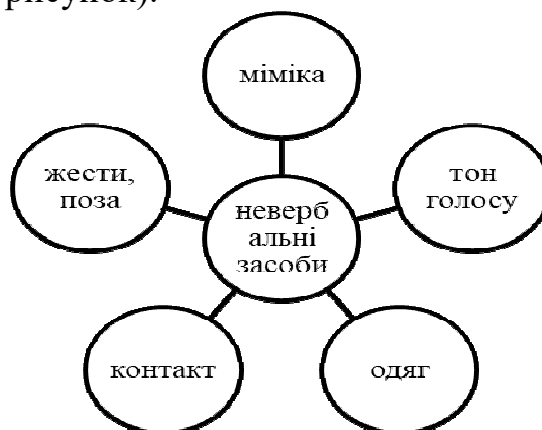

Рисунок. Складові невербальних засобів ділового спілкування юриста

Зазначимо, що міміка та вираз обличчя може передавати різні емоції, наприклад, відсутність зацікавленості, серйозність, занепокоєння, агресію, турботу та інші, що важливо враховувати під час професійного спілкування.

Жести та пози, адже поза, рухи рук і тіла, зокрема і жести, можуть допомогти в передачі емоцій та підсилити значення слів. На нашу думку, тон голосу може відображати емоційний стан мовця під час ділового спілкування, наприклад, високий тон може вказувати на злість або неспокій, а низький тон – на спокійність і впевненість.

Цікавою для нашого дослідження є думка Р. Сментека, який зазначає, що постава має велику вагу у тому, як люди сприймають вас, адже «той, хто стоїть з прямою спиною та піднятою головою, виглядає впевнено та міцно, тоді як той, хто зіщулився або дивиться вниз, може передавати враження невпевненості, байдужості або навіть слабкості. Для демонстрації дружності та позитивності важливо зберігати відкриту позу. Це означає тримати тулуб

відкритим, не схрещувати руки на грудях, тримати голову піднятою та розслабити обличчя. На відміну від цього, закрита поза, зі схрещеними на грудях руками, може створювати враження нудьги або ворожості» [3].

Простір та контакт з очима (зоровий контакт) має вплив на ефективність ділового спілкування юриста, адже використання простору, зокрема відстань між співрозмовниками, а також зоровий контакт, може вказувати на рівень відкритості, впевненості та довіри. Поділяємо думку М. Блахової, що при спілкуванні з іншими людьми важливо дивитися їм в обличчя, що демонструє нашу зацікавленість в тому, що вони говорять. Зоровий контакт також може передавати щирість та впевненість, що особливо важливо в ділових ситуаціях [4].

Варто ще й наголосити на мові одягу юриста, що є одним із аспектів і професійного іміджу, який має вагомий вплив на сприйняття клієнтів, колег та інших сторін ділового спілкування. Зазвичай, для юристів, особливо тих, які працюють у великих компаніях або фірмах, діє певний формат одягу, який повинен відповідати традиційному професійному стилю: бути консервативним, формальним та збалансованим.

Саме тому невербальні засоби у діловому спілкуванні є невід'ємною складовою правової взаємодії, і кожен день юристи зіштовхуються з її елементами. Наприклад, перехрещені ноги або складені руки під час ділової зустрічі можуть сигналізувати про закритість або не відкритість для ідей, які висуваються. Зоровий контакт з доповідачем відображає зацікавленість в темі обговорення, тоді як торкання може мати як позитивний, так і негативний вплив на ділову взаємодію. Наприклад, міцне рукостискання може передавати впевненість, тоді як інші види фізичного контакту, такі як затяжний дотик до плеча, можуть розглядатися як недотримання особистого простору.

Отже, для юристів вивчення невербального спілкування може мати значну перевагу, оскільки воно допомагає розширити можливості взаємодії з клієнтами. Встановлення зорового контакту, правильна постава та голосовий тон можуть допомогти передати повідомлення більш чітко та надійно, підсилити сказане.

Зауважимо, що не менш важливу роль в невербальному спілкуванні відіграє кінетика тіла, включаючи жести рук та кивання. Рухи тіла можуть передавати емоції, такі як ентузіазм або хвилювання. Наприклад, деякі люди відомі тим, що часто «розмовляють руками». Під час надання консультацій, юристам краще тримати руки на столі, не бити пальцями об стіл та утримуватися від дотику до обличчя, щоб не відволікати увагу.

Підсумовуючи, зазначимо, що ділове спілкування юриста є складним та багатоплановим процесом, який поєднує вербальні та невербальні елементи, та є важливим для встановлення та розвитку зв'язків між комунікантами в державно-правовій та суспільно-виробничій сфері. Для досягнення максимальної ефективності ділового спілкування, юристу важливо вміти правильно використовувати невербальні засоби комунікації та аналізувати їх

використання з боку співрозмовника. Наприклад, уникати агресивної позиції тіла та міміки, яка може сприйматися як негативна, або використовувати дотик або посмішку, щоб підкреслити доброзичливий настрій.

Отже, ділове спілкування юриста засноване не тільки на словах, але і на невербальних засобах комунікації, тому розуміння і використання невербальних проявів може значно впливати на успішність спілкування та досягнення поставленої мети. Юристи повинні вміти використовувати невербальні засоби комунікації, щоб підкреслити свою позицію, розкрити важливу інформацію, довести вірогідність своїх слів, показати ввічливість та інші сигнали, що забезпечують успіх в діловому спілкуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гиценко Т. Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
2. Дмитренко М. Й. Ділове спілкування: норми, принципи, стратегії. Черкаси : Брама-Україна, 2009. 118 с.
3. Smentek R. Aspects of non-verbal communication. URL: <https://www.chauffeurdriven.com/newsfeatures/in-this-issue/1264-7-aspects-of-nonverbal-communication.html> (дата звернення: 07.04.2023).
4. Blahova M. Specific role of nonverbal communication in business. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/236409304.pdf> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.161.2

Галина КУПРІКОВА

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри українознавства*

Ліана ВЕРШИНІНА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія (переклад, перша – англійська)»
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія», Харків*

АТРИБУТИВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ В ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ ЗАМОВЛЯНЬ

Міфологічна свідомість становить перший тип суспільної свідомості, який виник у доісторичну епоху й продовжує існувати протягом усього розвитку етносу. Магія слова сформувалася під впливом первісного світобачення людини. Для деяких жанрів магічна функція є основною. До них можна віднести «магічну поезію», до якої належать замовляння. Вивчення замовлянь є одним із найважливіших складових частин фольклористики. В означальному просторі народної культури «...символічне значення ознаки має скоріше не синтагматичний, а парадигматичний вимір, воно співвідноситься не стільки із самою розповіддю, скільки із семіотичною картиною світу даної національної культури, даного регіону й з моделлю світу даної групи

текстів» [1, с. 24]. Атрибутивний простір українських замовлянь формується різними за своїми функціями епітетами. Зокрема, важливу роль відіграють так звані наскрізні епітети. Наскрізні епітети є найхарактернішими для лікувальних і оберегових замовлянь від «уроків» і «пристрів» («золотий», «білий», «чорний» тощо): «їхав Юрій на *білім* коні, *білі* губи, *білі* зуби, сам *білий*, в *біле* одягся, *білим* підперезався...» [3, с. 121]; а також для замовлянь від кровотечі (найчастіше – це епітети «кам'яний», «кістяний», «красний»): «їхав чоловік *красним* возом, *красними* волами, *красні* колеса, *красне* ярмо...» [2, с. 62]. Дуже часто наскрізні епітети використовуються для характеристики надприродних персонажів: «А на пустім шляху їхатиме *пустий* козак на *пустім* коні, на *пустім* сідлі бежа й бешиху стрічать, з *пустого* ружжа стрілять» [3, с. 12]. Завдяки наскрізним епітетам кожен персонаж і предмет замовляння наділяється особливим магичним значенням, а текст набуває чіткої ритмізації й казкового, «ірреального» забарвлення. Означальний простір українських замовлянь представлено епітетами, вираженими прикметниками, та епітетами, вираженими іншими мовними засобами. Серед них більш численною й різноманітною за семантичними і функціональними особливостями є категорія епітетів, виражених прикметниками. Епітети для характеристики персоніфікованих хвороб є найбільш продуктивними образами означального простору українських замовлянь. На відміну від інших тематичних груп, у яких часто вживаються постійні фольклорні епітети, серед епітетів для характеристики хвороб вони майже не трапляються, – це переважно новотвори та okazіоналізми (*нудяний, лиховий, пристрїтний, дванадцятиверхній, ероплановий* тощо). Епітети для характеристики персонажів, які належать до «верхнього світу», мають переважно позитивне, сакральне семантичне навантаження (Господь *милостивий, пресвятая* Богородиця), а персонажів «нижнього світу» – навпаки, негативне (*злий дух, лютий змії*). Епітетика інших образів тісно пов'язана за своєю семантикою з персонажами замовлянь. Епітети для характеристики природних об'єктів і локусів, а також предметів і атрибутів мають позитивне забарвлення, якщо пов'язані з персонажами «верхнього світу» (їхала Пречиста на *білім* коні... до *білого* каменя...; Ішла Божа Мати, *золотою* палицею упиралася...), а якщо характеризують «нижній світ», куди виганяється хвороба, щоб не зашкодити людині, – мають чітко виражену негативну семантику (на *дикі* поля відсилаю, на *чорне* болото, на *жовтий* пісок, на *жовтий* попіл). Ми розрізняємо за семантикою епітети, які виникли на основі прямих значень слів (*кучерявий дуб*), і епітети, які характеризують означуваного персонажа або предмет в «ірреальному» плані (*кам'яні* пани, *пустий* хліб). Кожен епітет бере участь у формуванні образної системи українських замовлянь, виконуючи при цьому певні функції. Серед прикметникових епітетів для характеристики персонажів одні виконують номінативну функцію, тобто функцію точного найменування персонажа (*болячка-скулячка верхня, безверхня, дванадцятиверхня, ружова, морковна, насипана, наказана, хатня, комірня, сінешня, надвірня, лісова, мохова,*

женська, мужська, дівоча, парубоча), а інші виконують підсилювальну функцію, тобто підсилюють найхарактерніші властивості певного персонажа, співвідносячись зі змістом і формою самого тексту замовляння й формуючи символічне поле замовляльного універсуму (*сонечко ясне, величне, прекрасне; хрещений, народжений і молитвяний* козак тощо). Прикметникові епітети для характеристики інших образів виконують найрізноманітніші функції, зокрема, вони можуть створювати багатогранні образи певних об'єктів у сполученні з іншими, синонімічними їм епітетами (*Уроки, уроки, вам іти на лиха, на темні луга, на густі очерета, на сухі ліса*); виражати властивість певного об'єкта, яка, власне, і є метою замовляння (*...як прийду я між пани, то щоб стали вони як сухе дерево*); співвідноситися зі змістом і функцією замовляння, розвиваючи властивості того чи іншого об'єкта, характерні для даного замовляння (*Йшла Божа Мати на гору цвіти рвати, все красні і красні*).

Тексти українських народних замовлянь мають дуалістичний характер. Епітети фольклорного й книжно-християнського походження співіснують у єдиному замовляльному універсумі, але при цьому чітко розподілені в замовляннях різних функціональних типів і за різними тематичними групами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новикова М. Прасвіт українських замовлянь. Київ : Наукова думка, 1993. 161 с.
2. Павлов О., Полковенко Т., Фісун В. Вербальна магія українців. Київ : Наукова думка, 1998. 96 с.
3. Українські замовляння / упорядник Москаленко М. Н. Київ : Дніпро, 1992. 309 с.

УДК 811.111'342.9

Анна ЛУЦИК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Міжнародні економічні відносини»*

Ірина ОЗАРЧУК

*асистент кафедри іноземних мов,
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВПЛИВ АНГЛІЦИЗМІВ НА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

З кожним роком впливовість англійської мови зростає на міжнародній арені. Курс на євроінтеграцію України, процес глобалізації, реструктуризація економіки та орієнтація на західні країни призвели до глибокої культурної, політичної та соціально-економічної взаємодії українського народу з народами світу, що неминує мало вплив на мовний рівень. Всього за кілька років до лексики української мови увійшла велика кількість запозичених слів, найактивніше їх використовує молоде покоління. Молодь активно

використовує англіцизми у різних сферах свого життя, таких як наука, мода, їжа та інші. Це відбувається через активне використання англійської мови в медіа, соціальних мережах, музиці, фільмах.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» В. Бусел тлумачить англіцизм як слово або зворот, що запозичений з англійської мови [1, с. 37].

Передовими у науково-технічному прогресі є англomовні країни, це слугує причиною того, що більшість термінів походить з англійської мови. ІТ сфера займає лідерські позиції щодо використання англіцизмів у життя молоді. Покоління віком від 18 до 25 років найлегше пристосовуються та приймають у своє життя новітні технології, тому в їхньому словниковому запасі швидше з'являються іноземні запозичення. Прикладами таких запозичень є: кернел (з англ. *kernel* – серцевина) ядро операційної системи, який керує роботою комп'ютера; апдейт (з англ. *update* – оновлення) оновлення програмного забезпечення, що включає вдосконалення функцій та виправлення помилок у програмах.

Молоде покоління зростає у період Цифрової ери. Ця епоха характеризується високим рівнем використання соціальних мереж у повсякденному житті. Тому поява нових, запозичених з англійської мови, понять у цій сфері була неминучим явищем. Англіцизми у цій групі розділяються на три під категорії:

– Технічна група. Виражає функції та можливості соціальних мереж. Прикладом для опису цієї категорії є: лайк (з англ. *like* – вподобання чогось); сторі (з англ. *story* – історія) позначає короткі відео або фото, які опубліковані на 24 години;

– Скорочення або аббревіатури: *IG* – *Instagram*, *FB* – *Facebook* – скорочення назв соціальних мереж; *OOTD* (з англ. *outfit of the day*) – цей вираз використовується під постами, де користувачі демонструють свій зовнішній вигляд;

– Група для вираження емоцій. Ці слова або фрази використовуються для вираження емоцій на просторах соціальних мереж і вже стали невід'ємною частиною комунікації між молоддю. Найвідомішою фразою є “*Oh my God*”, вона допомагає виразити здивування або ж шоку. Часто можна зустріти використання скорочення “*LOL*” для вираження сміху або жарту у розмовному стилі.

Зміни, які щоденно відбуваються у світі, сприяють появі нових термінів у професійній сфері. Зазвичай для цього процесу використовують запозичення з іноземних мов, зокрема, англійської, адже це мова науки та новітніх технологій, бізнесу та міжнародних відносин. Нижче наведено декілька прикладів новітніх професій:

– Байєр (з англ. *buyer* – покупець) – людина, котра займається закупівлею товарів з-за кордону.

– Інфлюенсер – (з англ. *influence* – впливати). Молодь активно

використовує цей термін для опису людини, яка має вплив на думку людей через соціальні мережі.

– Фрилансер (з англ. *freelancer*) – молоде покоління використовує цей вираз для опису людини, яка працює без довгострокового контракту з роботодавцем. Це поняття набуло популярності через збільшення осіб, переважно студентського віку, які обирають професії пов'язані з ІТ, дизайном та маркетингом.

Щодо модної індустрії, то її також не оминув процес англїтивізації. Це спричинено тим, що Лондон вважається одним із провідних міст, де розвивається фешн-індустрія. Вони замінили різні елементи в модній галузі: одяг, взуття, тканини та аксесуари. Серед прикладів англїцизмів у цій сфері, популярних серед молоді, можна навести:

– Тренд (з англ. *trend* – тенденція) слово за допомогою якого описують короткострокову тенденцію, яка є популярною.

– Тренч (з англ. *trench* – пальто) раніше цей термін використовувався лише у військовій сфері, в якості складової форми, то зараз вважається елементом цивільного гардеробу.

– Денім (з англ. *denim* – джинсовий матеріал) – це термін, що позначає джинсову тканину.

Таким чином, важливо відзначити значну роль англїцизмів у формуванні лексики сучасної молоді. Процес запозичення нових слів з англїйської мови відбувається постійно, віддзеркалюючи нові реалії нашого життя та надаючи їм нові найменування. Цей процес може бути як позитивним явищем: використання англїцизмів може бути проявом глобалізації, але з іншого боку, цей процес може породжувати проблеми, пов'язані зі збереженням та розвитком української мови як національного культурного надбання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, 2001. 37 с.
2. The Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>. (дата звернення: 07.04.2023).
3. Navrylyshyn Y., Karkoc O. Glossary of Business Terminology. Київ, 1993. 97 р.

УДК 811.111'373.7:161.2

Тетяна МАРТИНОВА

асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ЗМІ

Виклики сьогодення вимагають від нас точної передачі інформації через інтерпретацію учасників міжнародного інформаційного процесу – журналістів,

кореспондентів, коментаторів, телеоператорів. Саме тому постійно росте значення перекладацької діяльності, та разом з цим з'являються нові проблеми перекладу та необхідність їх вирішення.

В умовах інформаційного потоку, жорсткої конкуренції, боротьби за читача ЗМІ прагнуть якомога привабливіше донести до читача певну інформацію, тобто піднести інформацію в найбільш яскравій, характерній, що запам'ятовується формі. Це тягне за собою широке використання фразеологічного матеріалу.

Фразеологізми можуть створювати проблеми при перекладі їх на українську мову, адже від правильності перекладу того чи іншого фразеологізму залежить правильність перекладу речення і відповідно розуміння сказаного. Фразеологія – наука, яка і досі потребує досліджень, адже перебуває у постійному русі і фразеологізми, як основні одиниці фразеології, можуть змінювати свої значення при перекладі. Питання класифікації фразеологізмів теж контраверсійне, оскільки науковці не можуть дійти висновку щодо цієї проблеми.

Основними ознаками фразеологізму є метафоричність, образність та семантична нерозкладність. Беручи до уваги описані вище ознаки, можна зробити висновок, що фразеологізми – складна для перекладу одиниця. Під час перекладу фразеологічної одиниці, перекладач повинен бути креативним, володіти теоретичною базою з фразеології англійської та української мови, уміти розпізнавати фразеологізм у тексті, розуміти переносне значення, семантику та експресивно-емоційну складову.

Найчисленнішою групою методів перекладу є описовий переклад, в якому фразеологічна одиниця замінена словом чи словосполученням, що призводить до втрати образності та метафоричності фразеологізму. До описового перекладу можна звертатися у тому випадку, коли в українській мові відсутні еквіваленти чи аналоги фразеологізму. Приклади фразеологізмів при перекладі: *to draw conclusions* – зробити висновки; *to burn to the ground* – спалені та розтрощені вщент; *to do one's best* – зробити все можливе; *to set things in stone* – винести остаточний вердикт; *to burst into tears* – розплакатись; *to drag one's feet* – затягування; *to be in tears* – плакати; *to run lows* – зникати; *loss of life* – людські втрати; *to get one's hands on* – отримати; *to take root* – вкоренитись; *to paint a picture of* – вважати; *the wake of* – завдяки; *to throw in the towel* – швидко здатись; *to break the words* – порушення обіцянки; *under pressure* – зазнають тиску; *to take pleasure in* – радіти; *to take deep look in* – глибоко розглядати.

Одним з найпоширеніших методів є калькування, яке використовується для перекладу відомих для читача фразеологічних одиниць. Приклади перекладу: *under fire* – під вогнем; *to win one's hearts and minds* – завоювати серця й уми; *to bear the scars* – вкритий шрамами; *to melt the toughest of hearts* – розтопити найчерствіші серця; *to fight for life* – боротись за життя; *a matter of time* – питання часу; *under stress* – у стресі; *to change the face of* – змінити

обличчя.

Ще одним методом перекладу фразеологізмів є використання еквівалентів одиниць, так як таким методом легше дібрати фразеологізм із однаковим переносним значенням у системах обох мов. Приклади перекладу: *behind closed doors* – за закритими дверима; *in good hands* – у надійних руках; *to play role* – відігравати роль; *to take the side of* – ставати на бік.

Також використовується метод аналогу, завдяки якому зберігається метафоричність та образність фразеологічних одиниць. Цей метод характеризується використанням однакового переносного значення, але іншої форми. Приклади перекладу: *to be on the cards* – не за горами; *to pull all strings* – тиснути на всі важелі; *to keep fingers crossed* – тримати кулаки; *to wipe off the map* – стерти з лица землі; *to turn the side* – переломити ситуацію.

А також можливі й такі методи перекладу:

- 1) комбінований переклад;
- 2) лексичний переклад;
- 3) антонімічний переклад;
- 4) буквалізм;
- 5) контекстуальний переклад.

Отож, підсумувавши, варто зауважити, що найчастіше використовуються методи калькування, еквіваленту, аналогу, описовий переклад та опущення перекладацького методу зумовлений текстом статті та контекстом, наявністю чи відсутністю відповідників (аналогів чи еквівалентів) в українській мові, адекватністю та точністю перекладу, зрозумілістю тексту – оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Англійські фразеологізми з власно іменним компонентом. Київ, 2004. 62 с.
2. Блашків О. В., Ковальчук Л. О. Способи перекладу фразеологічних одиниць з англійської мови на українську. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Філологія (мовознавство)* : зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2014. Вип. 20. С. 209–213.
3. Петрова Н. Д. Англійські фразеологічні одиниці з національно-культурологічним компонентом. *Іноземна філологія*. Київ, 2013. С. 40–50.

УДК 811.161.2'373

Тамара НИКОЛЮК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри іноземної та української філології

Роман НИКОЛЮК

здобувач I рівня вищої освіти

Луцький національний технічний університет, Луцьк

КОМП'ЮТЕРНА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

У сучасному світі інформаційних технологій комп'ютерна лексика має неабияке значення. Це пов'язано з тим, що комп'ютери та інтернет стали невід'ємною частиною нашого життя. Комп'ютерні технології є основою роботи багатьох підприємств та установ, а також використовуються в освіті, медицині, науці та інших галузях діяльності.

Комп'ютерна лексика в Україні складається зі спеціальних термінів, словосполучень та слів, які були запозичені з іноземних мов. В основному, з англійської, оскільки вона є лідером в галузі інформаційних технологій.

Комп'ютерну термінологію вивчали Мартинова О., Стадній А., Єнікеєва Є., проте немає її досліджень у засобах масової інформації.

У ЗМІ використовуються комп'ютерні терміни, якими активно послуговуються в інших галузях, не тільки ІТ: анімація («Майстер-класи, анімація та спортивні змагання: маленьких патріотів кличуть у парк Луцька на цікаві розваги», «У Луцьку дітей переселенців навчали створення анімації», «Диво починається з тебе: у Луцьку діти створили святкове анімаційне відео»), файл («Продав файл для зламу tiktok за 150 гривень: луцький хакер заплатить 42,5 тис. штрафу», «Завантажити PDF-файл можна протягом 24 годин»), дані («У Києві викрили ділків, які продавали персональні дані українців громадянам рф», «Зливав дані рф: на Волині до 14 років засудили колишнього військового», «На Волині чоловік продавав паспортні дані українців за російські рублі: його оштрафували на 37 тисяч» [1].

У засобах масової інформації уживаються також вузькоспеціальні терміни: віджети («У *Telegram* з'явилися віджети для чатів і автовидалення повідомлень. як скористатися», «Виявив, що присутні в інтернеті фанати БЮТ (такі ще, напевне, є), можуть віртуалізувати свою любов у сучасний спосіб. Наприклад, прикрасити простір Вашого робочого столу корисними віджетами від Олександра Турчинова та Блоку Юлії Тимошенко», скрипт («Група просить долучатися усіх охочих і зазначає, що розроблений скрипт, відповідно до свого програмного коду, працює виключно проти країни-агресора») [1].

Журналісти активно послуговуються комп'ютерним сленгом.

Використання сленгу – «з одного боку явище негативне, адже воно «засмічує» літературну мову, порушує норми, робить її незрозумілою, згрубілою. З іншого – існування комп'ютерного сленгу дозволяє фахівцям не лише відчувати себе членами якоїсь замкнутої спільноти, але й допомагає їм розуміти один одного з півслова. Також сленг слугує елементарним засобом

комунікації. За відсутності сленгу спеціалістам певної галузі довелося б або розмовляти англійською мовою, або вживати у своєму мовленні громіздкі терміни чи термінологічні сполучення» [3].

У ЗМІ комп'ютерний сленг дає можливість зробити повідомлення зрозумілішим молодим читачам, говорити про сучасні інформаційні технології зрозумілою мовою: «Ніагара на «Бандерштаті»: драйв та соціальний меседж», «Прийти на вибори – меседж владі, що ми є, – Положинський в Луцьку», «Луцька молодь приготувала меседж покровителю міста» [1].

Подеколи надмірна кількість сленгу у тексті ускладнює його прочитання, а для менш освіченої аудиторії унеможлиблює його сприйняття: «*Twitter* 17 жовтня опублікував повний архів твітів і медіа, які пов'язані з розслідуванням компанії про спроби маніпулювати політичними поглядами її користувачів. Як говориться в повідомленні *Twitter*, мова йде про 3,841 тис. акаунтів-ботів, пов'язаних з російським Агентством інтернет-досліджень, а також 770 фейкових акаунтів, що потенційно базуються в Ірані. Всього на цих сторінках з 2009 року було опубліковано понад 10 млн твітів, а також понад 2 млн зображень, відео, GIF-файлів і трансляцій» [1].

Іноді у ЗМІ терміни набувають цілком нового значення. Так, комп'ютерний термін драйвер має таке визначення: «драйвери – програми, що розширюють можливості операційної системи по управлінню пристроями введення-виведення, оперативною пам'яттю й т.д.; за допомогою драйверів можливе підключення до комп'ютера нових пристроїв або нестандартне використання наявних пристроїв» [2]. У ЗМІ термін стає багатозначним та набуває значення «можливості»: «Гроші мають рухатися. І «чорна п'ятниця» – хороший для цього драйвер». «Головний драйвер зростання цін – Китай».

Українська комп'ютерна лексика постійно оновлюється та доповнюється, оскільки інформаційні технології активно розвиваються та змінюються. Наприклад, недавно з'явилися нові терміни, пов'язані зі штучним інтелектом, які потребують відповідної термінології та використання в українських засобах масової інформації.

Іноколи використання української комп'ютерної термінології може викликати певні труднощі у користувачів, особливо тих, хто не має відповідного освітнього рівня та досвіду використання комп'ютерних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волинські новини. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/> (дата звернення: 07.04.2023).
2. Короткий термінологічний словник з основ комп'ютерної грамоти. URL: <http://trendingcenter.edukit.lviv.ua/Files/downloads/Короткий%20термінологічний%20словник.pdf> (дата звернення: 07.04.2023).
3. Мартинова О. В., Стадній А. С. Комп'ютерна лексика в сучасній українській літературній мові. URL: [https://conferences.vntu.edu.ua > download](https://conferences.vntu.edu.ua/download) (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.111

Оксана НИЧКО

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій*

Тетяна П'ЯТНИЧКА

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій*

Західноукраїнський національний університет, Тернопіль

РИТОРИКО-МОВЛЕННЄВИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНО- ЗОРІЄНТОВАНОГО КОМУНІКУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА

Виклики сучасного інформаційного суспільства – це здатність комунікувати, налагоджувати контакти, впливати і логічно переконувати за допомогою різних видів комунікації, володіючи при цьому колосальним потоком інформації у сучасному світі, який є водночас інформатизований, глобальний та інноваційно-технологічний. Професіоналізм філологів нової генерації вимірюється майстерністю опанування комунікаційними компетентностями, зокрема риторичними як результат досягнення професійно-мовленнєвих навичок майбутнього перекладача.

Результати наукових досліджень з питань теоретичного і прикладного аспектів професійно-риторичної підготовки майбутніх здобувачів-гуманітаріїв, прослідковуємо у працях вітчизняних та зарубіжних практиків, зокрема Русанівського В., Далецького Ч., Ткаченка Л., Башманівської Л., Пентилюка М., Бахтіна М., Конівіцької Т., Толочка С., Усатого А., Снегір'ової Є., Шупти О., Thomas Wilson, Chaïm Perelman, Paul Soper, Alexander Jutkowitz, Sonja Foss, Chris Anderson, Carsten Bredemeier, Florin D. Salajan, B. Mortara Garavelli, J. Toman, D. Carnegie, Susan Bassnett, David Damrosch, Emily Apter та ін.

На часі постає необхідність підготувати компетентних, креативних, інноваційно-зорієнтованих фахівців, які володіють майстерністю риторичної компетенції та здатні швидше адаптуватися в полікультурному середовищі, гнучко вирішувати різноманітні комунікативні завдання, що безпосередньо пов'язані з їхньою професійною діяльністю.

Професор практики перекладу Техаського університету Rio Grande Valley Жозе Монтес (José M. Dávila-Montes) у своїй праці *“Translation as a Rhetoric of Meaning”* розширює рамки розуміння сучасного перекладу, розглядаючи його риторично-центричний підхід. На думку дослідника переклад це форма «риторичної транзакції», фатичний акт мовної комунікації покликаний на встановлення контакту зі своїм читачем, засіб промоції існуючих текстів, що мають тенденцію до зникнення та перевтілення у видозмінених перекладацьких трансформаціях [3].

Дотичним до питання комбінації теорій перекладу та риторичних засобів

є авторський концепт «Про Три Краси» (“*Three Beauty Theory*”) висунутий професором Пекінського Університету, перекладачем китайського віршування на англійську та французьку мови Сюй Юанчюем (Xu Yuanchong). Китайський перекладач виділяє риторичні засоби, які відповідають: а) за красу звуку (асонанс): “*Studies serve for delight, for ornament and for ability*”; (ампліфікація): “*History makes men wise; poets witty; the mathematics subtle; natural philosophy deep; moral grave; logic and rhetoric able to contend*”; б) за красу форми: (паралелізм): “*So every defect of the mind may have a special receipt*”; в) за красу смислу – для глибшого розуміння тексту оригіналу: “*Reading maketh a full man; conference a ready man; and writing an exact man*”; (порівняння): “*Natural abilities are like Natural plants, that need pruning by study*”; “*Nay there is no stonnd or impediment in the wit, but may be wrought out by fit studies: like a diseases of the body may have appropriate exercises*” [4, 5]. Перелічені риторичні засоби допомагають зберегти форенізацію культурного компоненту тексту оригіналу та наблизити переклад до оригіналу фонологічно, семантично та логічно. Як бачимо, що літературно-перекладацька творчість невіддільна від знання та імплементації риторичних засобів та навичок.

Нам імпонує дослідження В. Нищети, який стверджує, що внаслідок здійсненні риторичної діяльності актуалізуються наступні принципи: самостійність, проблемність, творчість, активність, життєвість, мотивація, самоосвіта, соціалізація та співробітництво. Розширюються при цьому складова риторичних компетентностей здобувачів, формується їх мовно-риторична особистість: здатність стратегічно мислити, здатність свідомо регулювати своє життя, розвивається соціально-компетентна навичка, моральна відповідальність, спроможність самопрезентації, і т.д. [2].

Риторико-мовленнєвий аспект як складова перекладацької комунікативної компетенції є вкрай необхідний для мовно-професійної підготовки майбутніх перекладачів. Інтеркультурна мовна особистість перекладача вимагає вправному володінню переконливою комунікацією та риторичними ресурсами для досягнення оптимального спілкування фахівців перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муратова В. Ф. Перекладацький аспект викладання риторики. *Молодий вчений* : науковий журнал. *Філологічні науки*. Січень, 2018. № 1 (53). С. 730.
2. Нищета В. Формуємо риторичні вміння та риторичну компетентність : програма дослідно-експериментального навчання української мови. *Українська мова і література в школах України*. Запоріжжя, 2015. № 7–8. С. 66–73.
3. Davila-Montes J. M. Translation as a Rhetoric of Meaning, Poroi. 2017. Vol. 13(1)/ Pp. 1–28. doi: <https://doi.org/10.13008/2151-2957.1235>
4. Lee Pin Ling, Tengku Sepora Tengku Mahadi. The Functional and Three Beauty Theory: An Alternative Perspective on the Chinese Translation of English Advertisement. *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies (IJCLTS)*. 2013-2023 (CC-BY) Australian International Academic Centre

PTY.LTD. 2016. Vol. 4, No 4.

5. The Essays of Francis Bacon: The Fifty-Nine Essays, Complete Paperback, lulu.com. April 30, 2018. 104 p.

УДК 81'37:811.111:811.161.2

Світлана ПОТАПЧУК
кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗАЦІЇ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ІМЕН В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Прецедентне ім'я (ПІ) – це індивідуальне ім'я, пов'язане з широко відомим текстом або прецедентною ситуацією. На відміну від власного імені, воно позначає конкретну людину, подію, місце. Прецедентними є тільки ті індивідуальні імена, які входять до когнітивної бази етносу; тобто, інваріантне уявлення про «культурний предмет», що вони позначають, є спільним для всіх представників лінгвокультурної спільноти і сприймається як зразок властивостей, притаманних групі об'єктів; при цьому ПІ не втрачають своєї індивідуальності. У вузькому розумінні до категорії ПІ відносять індивідуальні імена, пов'язані з відомими літературними текстами (англ. *Don Juan, a Shylock*, укр. Котигорошко) та реальною чи міфічною ситуацією, яка є підґрунтям виникнення ПІ (англ. *Harry Potter, Morton's fork, Hobson's choice*, укр. козак Мамай); у широкому – до ПІ належать різні типи власних імен (антропоніми, гідроніми, топоніми, етроніми) та загальні імена, що мають культурну, історичну, суспільну значущість (англ. *Watergate*, укр. Золота Орда). У нашому дослідженні ми дотримуємось широкої інтерпретації ПІ.

Структуру прецедентного імені складають диференційні ознаки (ядро інваріанта сприйняття ПІ) та атрибути (периферія). Диференційні ознаки, як правило, містять характеристики об'єкта (риси характеру, зовнішність) або актуалізуються через прецедентну ситуацію.

Коли ПІ входить у фразеологічний фонд мови, розширюється коло об'єктів, які воно позначає, і послаблюється зв'язок з прецедентною ситуацією або текстом, де воно уперше було зафіксоване як стійкий зворот. Але особливістю фразеологізації прецедентних феноменів є те, що в когнітивній базі носіїв мови асоціативний зв'язок з прецедентним текстом або ситуацією певною мірою зберігається. Так, у ПІ така здатність зумовлюється закріпленням за ним певного значення: номінативного – називає об'єкт, позначений іменем; денотативного – містить характерні риси, що відображають культурно-історичну інформацію, пов'язану з первинним референтом (фіксується в словниках культури) та сигніфікативного, що пов'язане з наявністю в імені понятійного компонента. Наприклад, вираз *Jekyll and Hyde* має значення

“double character; person with two very different sides to their personality, alternating between good and evil” [3, p. 829]. Доктор Джекіл – головний персонаж повісті Роберта Льюїса Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекїлом та містером Гайдом». Отже, ПІ *Jekyll and Hyde* як фразеологізм позначає не тільки відомого літературного персонажа, але і будь-яку людину, в якій поєднуються протилежні сторони: світла й темна. Відповідно, баба Палажка і баба Параска, як фразеологізм, що має значення: «сварливі баби», «пересічні люди», «сварка» [1, p. 48]; «язикатий, чванливий, пихатий» [2, p. 16] асоціюються у представника української лінгвоспільноти не тільки з персонажами повісті І. Нечуя-Левицького.

Особливістю функціонування прецедентного імені є те, що воно вживається як складний знак, оскільки, окрім низки значень, має певний інваріант сприйняття, що стоїть за іменем «предмета» [1, p. 83]. У наведених прикладах має місце апеляція до диференційних ознак ПІ, які складають ядро інваріанта його сприйняття. Значенням фразеологізму стає основна диференційна ознака (характеризує об’єкт за рисами характеру (англ. *Scrooge, Lady Macbeth, a Cromwell in petticoats*), зовнішності (англ. *Marquis of Granby*) поведінкою (англ. *Peter Pan, Pollyanna*; укр. Голохвастов, Проня Прокопівна)), яка в першу чергу асоціюється у носіїв мови з даним ім’ям і позначає, як правило, людину певного характеру, зовнішності або поведінки. Так, диференційна ознака прецедентного імені *Lady Macbeth*, що характеризує об’єкт за особливостями поведінки і характеру, зумовила значення фразеологізму, утвореного від цього ПІ: “a type of a hard and ambitious woman, usually manipulating a weaker husband” [3, p. 831]. Одарка і Карась – персонажі першої української опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм». Диференційна ознака, що актуалізується через прецедентну ситуацію сварки і характеризує об’єкт за особливостями поведінки, вмотивувала значення фразеологізму Одарка і Карась – «сімейна пара, що свариться» [1, с. 186].

Отже, фразеологізмами стають ПІ, які максимально відповідають уявленням представників англійської та української лінгвоспільнот про певні характеристики об’єкта. Прецедентні імена, що стали фразеологічними одиницями, є носіями еталонних ознак, з якими співставляються аналогічні ознаки інших об’єктів в англійській та українській лінгвокультурах. Вони не потребують коментарів, пояснення ситуації, в якій вживаються, є самодостатніми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лукаш Г. П. Словник конотативних власних назв. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 280 с.
2. Фразеологічний словник української мови / укл.: В. М. Білоноженко. Київ : Наукова думка, 1999. 984 с.
3. A Thesaurus of English Traditional Metaphors / ed. P. R. Wilkinson. L. & N.Y. : Routledge, 2002. 777 p.

УДК 811.161.2'373.45

Софія СТУПНИЦЬКА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Управління персоналом та
економіка праці. Бізнес-аналітика»*

Тетяна МАРТИНОВА

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

АНГЛІЦИЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Володіння мовою відрізняє людину від інших живих істот. Приходячи у світ, кожен з нас потрапляє в мовне середовище, у ньому живе й розвивається. За допомогою мови ми пізнаємо навколишній світ, здобуваємо знання, набуваємо здатності оцінювати явища життя, формуємо свій світогляд, вчимося планувати свої вчинки, аналізувати їх, передбачати можливі наслідки. Мова є дієвим інструментом формування людської особистості.

Мова розвивається разом із народом. Запозичення іншомовних слів серйозно впливає на процес розвитку кожної мови. В україномовному дискурсі англіцизми почали з'являтися ще наприкінці XIX століття, а вже з XX століття почався так званий «неологічний бум». Сьогодні англіцизми та американізми становлять близько 75–80% усіх запозичень. Величезна кількість слів іншомовного походження спонукає до певної їх класифікації задля систематизації та кращого розуміння їхнього впливу на сучасну українську мову.

Англійська мова стала справді світовою мовою. Нею володіє близько півтора мільярда осіб. Вісімдесят відсотків наукових досліджень у світі вперше публікується англійською. Нею друкується близько п'ятдесяти відсотків з 10 000 щоденних газет. Англійська мова є рідною для 12 націй, які налічують 350 мільйонів осіб (Велика Британія, США, Канада, Австралія, Гренада, Барбадос, Гвіана, Ямайка, Багами, Трінідад та інші). Її словниковий запас налічує півмільйона слів. Нині американець чи англієць, подорожуючи світом, може розмовляти лише англійською, розшукати екземпляр “Times”, придбати звичний для нього “Big Mac”. Англійська мова має міцні зв'язки з іншими мовами індоєвропейської сім'ї, якими розмовляє третина людства.

Англомовні запозичення в українській мові називаються англіцизмами.

По іншому, англіцизм – різновид запозичення; слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком. Як правило вони зберігають ознаки свого походження:

- фонетичні: *jam, image*;
- словотвірні: *tuxedo, marketing*;
- семантичні: *hawks* – політики, прихильники жорстокого агресивного

курсу у різних країнах.

Кількість англіцизмів в українській мові помітно збільшується, посилюється процес безпосереднього запозичення. Приклади англіцизмів в українській мові:

– авторалі – “*car rally*” – комплексні змагання з автомобільного спорту на точність дотримання заданого графіку руху за певним шляховим маршрутом;

– імідж – “*image*” – штучна імітація або подання зовнішньої форми будь-якого об’єкта, особливо особи;

– маркетинг – “*marketing*” – це діяльність для формування попиту та задоволення потреб споживачів. У широкому сенсі призначення маркетингу полягає в «визначенні та задоволенні людських і суспільних потреб»;

– саміт – “*summit*” – це зустріч глав держав або голів урядів з потужним висвітленням у засобах масової інформації, підвищеними заходами безпеки та узгодженим попередньо порядком денним;

– смокінг – “*tuxedo*” – вечірній клубний піджак чорного кольору з відкритими грудьми та довгими лацканами, що обшиті шовком. Обов’язковими елементами є стоячий комірець із загнутими кутами, напівжилет, краватка-метелик чорного кольору, нелаковані туфлі з тонкої шкіри, широкий пояс камербанд або жилетка;

– спікер – “*speaker*” – в західних країнах голова законодавчих зборів, політичного органу, парламенту;

– пранк – “*prank*” – розіграш, витівка, пустоші.

Англійська мова – це вже мова міжнародного спілкування, бізнесу, науки, культури. Зараз майже кожна фінансово приваблива вакансія передбачає володіння англійською мовою. Знаючи мову, ви зможете влаштуватися в міжнародну компанію, де рівень оплати праці вищий, до того ж матимете додаткові переваги (наприклад, спортзал, страхування, відшкодування витрат на відрядження, медичне обслуговування тощо).

Англіцизми наповнюють та ще більш доповнюють значення слів українською мовою. Вони розширюють ряд синонімів, аби наша мова звучала більш милозвучніше та уникала повторень при спілкуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Радчук В. Іншомовні слова в українському мовленні. К., Либідь, 1998.
2. Сапальова Н. Використання в українському перекладі науково-технічних термінів, іншомовного походження. *Культура народів Причорномор’я*. 2001. № 13.
3. Культура української мови : довідник / за редакцією В. М. Русанівського. К., 1992.

УДК 8.80.81

Влада СУЛЕЙМАНОВА
здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Прикладна лінгвістика»
Ірина ГАРБЕРА
кандидат філологічних наук
доцент кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця

ДИСКУРСИВНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОНФЛІКТІВ (на матеріалі соцмережі Twitter)

Мета дослідження: виявлення та опис дискурсивних характеристик конфліктиву в англomовному дискурсі. Завдання: розглянути теоретичні основи виникнення конфліктів та їх видів на матеріалі віртуального дискурсу; виявити причини виникнення конфліктних ситуацій та методів їх вирішення. Матеріал дослідження: дописи Ілона Маска у *Twitter*.

Конфліктна комунікація – це репрезентація засобами мови процесу створення, підтримки комунікативного простору, що зумовлений зіткненням різних поглядів, потреб, цінностей індивідів, напруженням і загостренням їхніх суперечностей. Конфліктна комунікація стає реальністю, коли людина має задум, бажання (навіть неочікуване) використати власні комунікативні дії на шкоду іншій людині. Цей процес передбачає й обмін інформацією за допомогою несловесних засобів. Комунікативний конфлікт – це і процес, і результат конфліктної комунікації [1].

Подаємо аналіз однієї конфліктної ситуації:

Elon Musk · 3 жовт. 2022
@elonmusk · Читати
Ukraine-Russia Peace:

- Redo elections of annexed regions under UN supervision. Russia leaves if that is will of the people.
- Crimea formally part of Russia, as it has been since 1783 (until Khrushchev's mistake).
- Water supply to Crimea assured.
- Ukraine remains neutral.

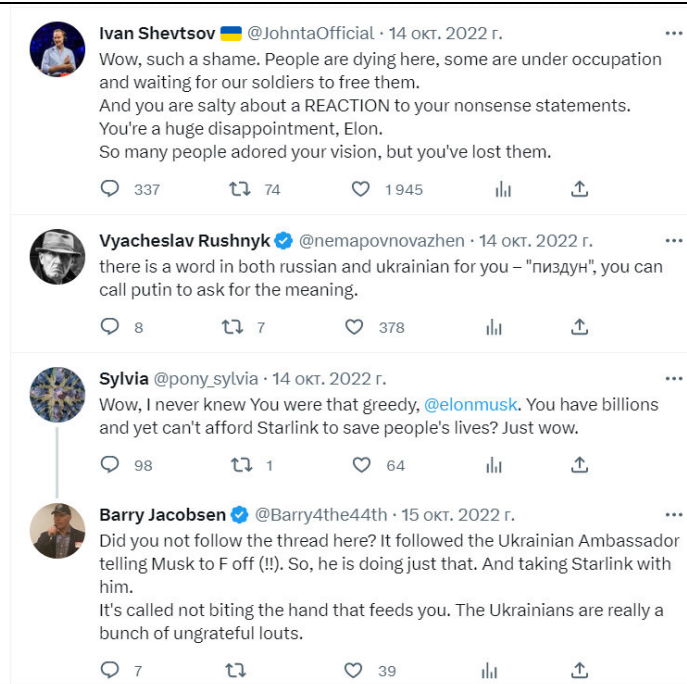
Yes	40,9%
No	59,1%

2 748 378 голосів · Остаточні результати

Andrij Melnyk
@MelnykAndrij · Читати
Fuck off is my very diplomatic reply to you @elonmusk
7:46 пп · 3 жовт. 2022

162,3 тис. · Відповісти · Поширення

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

1. **Тема комунікативного конфлікту:** допис Ілона Маска у *Twitter*, у якому автор висвітлив свої думки стосовно миру в Україні.

2. **Структура (композиція) комунікативного конфлікту:**

Вступ: публікація Ілона Маска стосовно його мирного плану в Україні.

Кульмінація: коментарі користувачів *Twitter*, яких обурила думка автора допису.

Завершення конфлікту: конфлікт не вичерпано.

3. **Комунікативні ролі та стратегії поведінки в комунікативному конфлікті:** конкуренція є таким видом поведінки, коли суб'єкт прагне до задоволення власних інтересів. Обравши цю стратегію, людина переконана, що перемогти в конфлікті може тільки один з учасників. Саме таку стратегію поведінки в комунікативному конфлікті зображено в лінгвоперсоні Ілона Маска.

4. **Маркери комунікативного конфлікту:**

Оцінка особистісних рис опонента (субстантиви).

Морально-етична оцінка: потяг до скандалу, лайки (*nonsense statements*), агресивність, грубість (*you are a huge disappointment, Elon; Nazis, russia*); прагнення до наживи, корисливість (*greedy*), зухвалість, нахабство (*arrogant, ungrateful*).

Інвективи загального характеру: власне обсценна лайка (*fuck off, пиздун*).

5. **Роль графічних засобів у комунікативному конфлікті:** виставлене автором допису голосування підбурює емоції в читачів, також у коментарях наявний текст у вигляді картинок-жартів, які підкреслюють саркастичність думки читачів. Також користувачі *Twitter* виокремлюють окремі слова написанням всіх літер великими, використовують українську мову для окремих виразів (обсценна лексика), відео-матеріали та емоджі для підсилення власної негативнооцінної думки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоконенко Л. А. Українськомовна репрезентація міжособистісного конфлікту : дис. ... д-ра філол. наук. Дніпро, 2016. 454 с.

УДК 8.80.81.811

Анастасія ТРОЯН
*асистент кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Вінниця*

**АНАЛІЗ ЗАГРОЗ, СПРИЧИНЕНИХ НЕБАЖАНИМ
МАСОВИМ ТЕКСТОВИМ РОЗСИЛАННЯМ**

Масове небажане розсилання, спам (*spam, junk mail*) – це електронні, текстові та / або мультимедійні повідомлення різного змісту, зазвичай рекламного характеру, які умисно масово надсилаються адресату (на будь-який сервіс передавання інформації) без попередньої згоди. Подальше отримання таких повідомлень отримувач не може припинити через інформування про це замовника чи відправника. Найчастіше рекламні тексти розсилає робот або людина, яка отримує за розсилання гроші, тобто спамер.

Спам-повідомлення поділяються залежно від цілей, переслідуваних спамером. Спамери роблять масові розсилання з метою отримання прибутку, наприклад, у повідомленні може міститися реклама товару або послуги чи заклик брати участь у політичних кампаніях. Інші розсилають повідомлення шахрайського характеру або поширюють шкідливі програми (що містять віруси).

Спам, розісланий для реклами товару або послуги, позначають як незатребувані комерційні електронні повідомлення. Часто такі повідомлення розглядаються компаніями як важливий метод залучення клієнтів, оскільки розсилання повідомлень поштою – це найдешевший спосіб розповісти про товар або послугу. Проте більшість таких повідомлень розсилаються не самими компаніями, а спамерами, які отримують певну винагороду за розсилання спаму.

Найперше, що необхідно зробити спамеру, – це роздобути базу контактів (список поштових скриньок, номери телефонів для СМС-спаму). Доложитися цього можна декількома шляхами. Найпростіше купити базу контактів, вони продаються у вільному доступі. Основними параметрами таких баз є:

- *актуальність* (свіжі поштові скриньки, якими справді користуються);
- *обсяг*;
- *специфіка* (мільйон нових контактів гірший, ніж сто тисяч адрес спеціальних адресатів).

Спамер також може самостійно зібрати базу. В інтернеті є безкоштовні програми-роботи у вільному доступі. Така програма починає по черзі

відкривати одну сторінку в інтернеті за іншою. Упродовж дня подібний робот може переглядати до мільйона сторінок, продуктивність залежить від каналу зв'язку та ефективності програми. Програма аналізує код сторінки та збирає поштові скриньки. Якщо збирач інформації хоче отримати спеціалізовані скриньки, можна навчити свою програму вибирати окремі групи e-mail. Взяти на будь-якій пошуковій системі групу сайтів, наприклад, присвячених лінгвістиці, й почати працювати лише з ними.

Найбільша проблема спамера – технології розсилки. Старі методи вже не діють, тому доводиться постійно вигадувати щось нове. Можна сказати, що розсилання спаму виглядає так: наявний комп'ютер, з якого надсилатимуть послання, є текст повідомлення, наявний мільйон одержувачів. Якщо просто почати надсилати рекламу з комп'ютера, то вона відразу потрапить у спам-фільтри. Захисні системи чітко стежать, щоб постійний текст не розсилався у великих кількостях. Тому спамерам доводиться постійно оптимізувати свою роботу. Найперше починають від адресата до адресата змінювати текст повідомлення (змінювати місцями абзаци) або пишуться різні номери телефонів чи подаються посилання на різні сайти (можна автоматично зробити 1000 сторінок у мережі з різними адресами, звідки відвідувач «перекидатиметься» на потрібний).

Інша форма оминання спам-фільтрів – надсилати повідомлення не з одного комп'ютера. Хакер-рекламник створює так звану бот-мережу, тобто він «заражає», наприклад, 10 тис. комп'ютерів, із яких починається розсилання спаму. Оскільки повідомлення надходять із різних адрес, це допомагає оминати захист.

З погляду інформаційної безпеки незатребувані комерційні електронні повідомлення впливають лише на доступність інформації. Пропускна спроможність каналу зв'язку може повністю використовуватися для скачування таких повідомлень, і ресурс мережі Інтернет, до якого користувач намагається здобути доступ, стане недоступний.

Попри мізерну кількість відповідей на спам-повідомлення, замовники все одно отримують прибуток. Згідно з ОЕСР [1, с. 40–41] 8% з опитаних зізналися, що придбали товари, рекламовані через спам. Дослідження свідчать: якщо навіть відсоток тих, що відповіли, становитиме 0.001%, реклама через електронні повідомлення у будь-якому разі вигідна.

Рекламні повідомлення можуть містити політичну або релігійну пропаганду. Наприклад, у 2003 році члени Конгресу США розіслали виборцям сотні тисяч повідомлень [4, с. 3]. За негативним впливом на захищеність інформації ці повідомлення некомерційного характеру аналогічні першим, тобто впливають лише на доступність інформації.

Деякі спамери розсилають повідомлення з помилковою інформацією, тобто шахрайські листи. Листи помилкового змісту, надіслані з метою отримати яку-небудь інформацію, називають «скам». Прикладами можуть поставати листи з проханнями перевести гроші на рахунок жертв природного

лиха. Також сюди належать нігерійські листи, надіслані нібито від урядовців, котрі підтверджують, що вони вкрали мільйони доларів із фонду допомоги [3, с. 2–3]. Одним із видів шахрайських листів є фішингові листи або бред-спуфінг, надіслані начебто від імені відомої компанії. Метою подібних листів є отримання в користувачів конфіденційних даних про паролі й коди доступу, наприклад, листи з банку з проханням підтвердити дані кредитної карти. І шахрайські, і фішингові листи, окрім порушення доступності зовнішніх ресурсів, заторкують ще й конфіденційність секретної інформації, такої, як номери банківських карт або паролі доступу до систем дистанційного управління рахунком. Помилкові повідомлення розсилаються з метою змусити одержувача повірити, що яка-небудь помилкова подія є правдою, причому такі повідомлення часто супроводжуювані проханням розіслати цей лист найбільшій кількості людей (ланцюгові листи).

Шкідливі програми розроблювані для нанесення шкоди комп'ютерній системі й розсилаються під виглядом нешкідливого додатку до повідомлення.

Віруси, «черв'яки», «троянські коні», програми-шпигуни та рекламні програми вкладаються в листи та запускаються при відкритті вкладеного файлу. Між спамом і шкідливими програмами існує взаємозалежність [2, с. 17–18]: через спам розсилаються програми, які завдають шкоди комп'ютеру, щоб контролювати його на відстані й надсилати ще більше спаму. Такі постраждалі комп'ютери називаються «зомбі».

Отже, електронні листи зі шкідливими програмами порушують не лишн доступність зовнішніх ресурсів (за рахунок забивання вхідного каналу трафіком, що генерується при скачуванні спаму) і конфіденційність секретних даних (за рахунок можливості деяких вірусів знаходити й відправляти господареві номери банківських карт і паролів доступу), але й цілісність всієї інформації, збереженої на комп'ютері (за рахунок можливості деяких вірусів зашифрувати всі знайдені документи), що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. OECD: 2004a, Background Paper for the OECD Workshop on Spam, p. 40–41.
2. OECD: 2004b, Report of the 2nd OECD Workshop on Spam, p. 17–18.
3. The Government of Hongkong: n.d., Nigerian letters, <http://www.mfo.gov.hk/police/pda/con-tricks/con7.htm>, p. 2–3.
4. The New York Times: 2003, We Hate Spam, Congress Says (Except Ours). P. 3. URL: <http://www.nytimes.com> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.112.2

Діана ФОРМАНЮК
*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Німецька мова і література»*

Наталія ЯЩИК
*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

ЛЕКСИКА СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ РЕКЛАМИ

Рекламний дискурс, як частина культури, відбиває мовний рівень розвитку суспільства, задає зразки поведінки його членів, впливає на мовленнєву культуру людей. У науковому дискурсі відображається стилістична різноплановість лексичних одиниць, яка використовується в рекламному тексті, зміни в лексичному складі рекламних текстів, які пов'язані зі швидким розвитком рекламних технологій [2; 3; 6].

Для сучасної мови реклами, з одного боку, стає поширеним вживання просторіччя, жаргонних слів замість їх літературних синонімів, а з другого – відбувається активізація іншомовних запозичень, що й активізує лінгвістичні та культурологічні дослідження реклами – тексту, який представляє фірми, товари, послуги та інше з метою привернути увагу адресата, зацікавити його, переконати у перевазі рекламованого об'єкта в порівнянні з іншими через одиниці вербалізації лінгвокультурної компетентності мовців [1, с. 24].

Нині практично всі великі видавництва, агенції новин в Німеччині мають свої сторінки (портали) в Інтернеті. Завдяки цьому спрощується доступ читача до потрібної рекламної інформації. Знаходячись у будь-якій точці планети, маючи лише доступ до Інтернету, можна легко переглянути новітні випуски газет та журналів, що виходять у Європі. Процес отримання інформації споживачем помітно спростився, а мова журналістики «збагатилася» неологізмами, жаргонізмами та іноземними словами [2, с. 132].

Значну роль у поширенні, наприклад, англіцизмів у німецькій рекламі відіграє саме мережа Інтернет, офіційною мовою якого є англійська. Очевидно, глобалізація, яка охопила всі сфери культури, сприяє проникненню англійських термінів у німецьку мову практично одночасно з їх появою у мові-джерелі. Одні мовні запозичення функціонуватимуть у мові, інші – зникнуть. Мова є багатоаспектною, але цілісним соціально-структурним формуванням в різних формах втілення (семіотична система, суб'єкти мови, тексти в найширшому значенні слова тощо), яке пов'язане з культурою, відображається в ній і впливає на неї.

Багато журналів та газет прагнуть спілкуватися з читачами мовою,

повною іноземних запозичень. Наприклад, взявши до рук німецький журнал “*Glamour*”, впадає у вічі його назва *Glamour* – англійське слово, якому німецькою мовою відповідає еквівалент *der Zauber* зі значенням: *чари, чарівність, чарівність, краса*. Водночас, журнал, який видається на території Федеративної Республіки Німеччини німецькою мовою, виходить під англійською назвою.

На обкладинках журналів редактори розміщують заголовок рекламної статті випуску із англійськими запозиченнями, наприклад: “*Beauty Aktion: Lust auf Veränderung?*” [4]. Англійське слово *beauty* має такі значення: *краса, чарівність*. У німецькій мові це слово відповідає еквіваленту *die Schönheit*. Видавцями ж передбачається, що слово *beauty* знайоме навіть не англійськомовному читачеві [6, с. 241]. Індустрія моди під впливом глобалізації охопила весь світ та збагатила його своїми найважливішими критеріями. До таких критеріїв можна віднести і лексикон світу моди. ЗМІ, у такому разі, виступають у ролі сполучної ланки між модою та людиною.

Цими модними запозиченнями рекламодавці вигідно окреслюють складові стилю. Рекламні неологізми є чистими англіцизмами і вживаються в сучасній німецькій мові: *Make-up* – макіяж, *Outfit* – верхній одяг. Кілька десятиліть тому ці слова могли б викликати подив на обличчях, проте нині кожна сучасна німкеня вільно апелює цими поняттями [5, с. 48].

Багато назв із реклами, міцно увійшовши в побут, витісняють звичайні спеціалізовані найменування. Так, прийшовши до магазину, покупець вже не скаже: *Ich hätte gern ein halbes Pfund Margarine, eine Schachtel Zigaretten, eine Packung Waschpulver und eine Dose Hautkreme*. Натомість німці нині зазвичай кажуть: *Bitte einen Würfel Sana, eine Reval, ein Dixan und eine Dose Nivea*.

Мова німецької реклами активно користується як загальноприйнятими, так і оказіональними способами словотвору. Багато неологізмів, які є в рекламних повідомленнях, згодом стають словами загального користування. Оскільки лексична сторона реклами має свої особливості, вона є об’єктом дослідження лінгвістичної теорії.

Іноземні слова в мові німецької реклами використовуються для престижності, наприклад: *digital* – дигітальний, цифровий; *High-Tech-Zeitalter* – століття високих технологій; *design* – дизайн; *devOps Engineer* – інженер інформаційно-технологічного обслуговування; *Key-Account-Manager* – менеджер з особливих клієнтів; *Software-Architect* – архітектор програмного забезпечення; *Data Scientist* – фахівець із роботи з великими обсягами даних; *First-Level-Supporter* – підтримувач першого рівня; *Mobile Developer* – мобільний розробник; *die Talkshow* – ток-шоу; *das Team* – команда та інші.

У мові реклами простежується тенденція діалогу з адресатом, тим самим з’являється ілюзія розмови між покупцем і продавцем, в якій поєднуються недбалість мови на фонетичному рівні (наявність грубих форм) та прагнення максимальної поінформованості реципієнта.

Саме використання грубих форм у текстах рекламних повідомлень робить

рекламу доступнішою для сприйняття. Наприклад, реклама молока для кави: *Wenn die Milch den Kaffee küßt, kommt Leben in die Tasse. Die Milch macht 's.*

Слід зазначити, що у рекламних текстах використовуються і елементи розмовної мови. Так, наприклад, широко використовуються редуковані форми: *'rum, rüber, gib 's, macht 's.*

Велику групу в рекламних текстах утворюють наукові та технічні терміни. До термінологічної лексики відносяться слова або словосполучення, які використовуються для логічно точного визначення спеціальних понять, встановлення змісту понять, їх характерних ознак. Завдяки рекламі терміни проникають у німецьку розмовну мову та стають уживаними серед різних соціальних та вікових верств населення, наприклад, *digital* – дизайн; назви військової техніки “*Tiger*”, “*Leopard*”; *elektrische Antrieb* – електричний привід; *frisches Blut* – свіжа кров та інші [3, с. 67].

Культурна адекватність рекламних оголошень у ФРН є психологічною передумовою ефективності рекламного впливу. Для адекватного сприйняття рекламного повідомлення у ньому превалюють мовні одиниці з яскраво вираженою національно-культурною семантикою, оскільки вони, апелюючи до фонових знань адресата, сприяють ефективному впливу на свідомість споживача: *Qualität* – якість; *Sicherheit* – безпека; *Standart* – стандарт [3, с. 65].

Німецькомовний рекламний текст є джерелом національно-культурної специфіки. При вивченні культурно-специфічних мовних фактів, що знаходять відображення у мові рекламних оголошень, необхідно враховувати кумулятивну функцію мови, тобто її здатність відображати, фіксувати та зберігати у своїх одиницях інформацію про сприйняту людиною дійсність, в тому числі й культурноспецифічну інформацію, характерну лише для цього народу.

Отже, лексика сучасної німецької реклами відображає стилістичну різноплановість лексичних одиниць, акумулюючи в собі англіцизми, розмовну мову, наукову і технічну лексику, мовні одиниці з яскраво вираженою національно-культурною семантикою тощо. Німецька реклама переважно культурно-маркована і є джерелом інформації про тенденції розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крутько Т. В. Англomовна реклама у віртуальному просторі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Рівне : РІСКСУ, 2006. 216 с.
2. Солошенко-Задніпровська Н. К. Конверсія як продуктивний спосіб словотворення сучасної англійської мови (на матеріалі рекламних текстів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія / Міжнар. гуманіт. ун-т ; редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. Одеса : МГУ; Гельветика, 2020. № 44. С. 129–139.*
3. Flergin A. Language of Persuasion: A Discourse Approach to Advertising Language. *Research Journal of Recent Sciences*. 2014. № 3. P. 62–68.
4. Glamour. URL: <https://www.glamour.de>. (дата звернення: 07.04.2023).

5. Hardenberg I. Deutschlands kreativste Werber. 7 *Deutschland*. 1998. № 5. S. 47–50.

6. Hars W. Nichts ist unmöglich! Lexikon der Werbesprüche: 500 bekannteste Werbeslogans und ihre Geschichte. München; Zürich : Piper Taschenbuch, 2002. 248 s.

7. Lewandowski T. Linguistisches Wörterbuch. Heidelberg : Quelle und Meyer, 1994. 603 s.

УДК 811.111

Валентин ХИМИЧ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Будівництво та цивільна інженерія»*

Галина ЛЕВУН

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ У ЛІРИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ АДЕЛЬ

Пісенні тексти мають надзвичайно сильний вплив на свідомість, настрої та почуття людини. В сучасну епоху глобалізації та стрімкого розвитку інтернету спостерігаємо значний інтерес до творчості англomовних виконавців, серед яких значною популярністю користується співачка Адель.

Адель Лорі Блу Едкінс або Адель – британська музична виконавиця та автор пісень. Майбутня зірка змалку виявляла неабиякі здібності до музики, грала на гітарі та виступала на шкільній сцені.

У 2008 році співачка випустила свій дебютний альбом «19», який здобув популярність серед значної кількості меломанів. Однак справжнього успіху Адель досягла з випуском у 2011 році свого другого альбому «21», що став бестселером у багатьох країнах світу та приніс виконавиці кілька музичних нагород, у тому числі шість премій «Греммі». У 2015 році Адель випустила свій третій альбом «25», який також мав комерційний успіх, отримавши переважно позитивні відгуки музичних критиків. Співачка володіє досить потужним голосом, що дозволяє їй виконувати композиції різних музичних жанрів, таких як соул, поп, блюз і кантрі.

Адель – одна з найуспішніших і популярних співачок світу. Запорукою її успіху є не лише видатні вокальні здібності, а й оригінальні пісенні тексти, що вирізняються значною образністю та впливом на слухача. Цього ефекту вдається досягнути саме завдяки численним художнім засобам, якими насичена лірика співачки.

У своїх текстах виконавиця нерідко послуговується метафорою. Так, наприклад, в композиції “*Wild wild west*” метафорично вона описує власну вдачу, вказуючи на свій «сталевий» характер та «вбивчий» погляд:

*Don't waste your time when I've got a backbone of steel
Don't push me once or I'll shoot a look that will kill*

Досить часто помічаємо використання такого виду метафори як персоніфікація – оживлення предметів або явищ, надання їм людських рис. Прикладом є композиція “*Hold on*”, де час виступає терплячим а більш милосердним:

*Let time be patient
You are still strong
Let pain be gracious*

Лірика Адель насичена також порівняннями. У пісні “*Cry Your Heart Out*” вона співає: “*I feel like a ghost*”. Співачка порівнює себе з привидами, натякаючи таким чином на почуття невидимості чи непоміченості. Подібним чином у пісні “*Can I get it*” Адель порівнює биття свого серця з ударами грому, що відображає інтенсивність її емоцій:

*Throw me to the water
I don't care how deep or shallow
Because my heart can pound like thunder*

В пісенних текстах Адель знаходимо і гіперболи. Наприклад, у композиції “*Million Years Ago*” виконавиця з ностальгією згадує про давно минулі події, що відбулися «мільйон років тому», підкреслюючи за допомогою цієї фрази прірву між минулим і сьогоденням:

*I miss the air, I miss my friends
I miss my mother, I miss it when
Life was a party to be thrown
But that was a million years ago*

Наявні в піснях Адель і риторичні запитання, що показують сумніви, суперечливість почуттів співачки, її схильність до самоаналізу. Приклади таких запитань знаходимо в композиціях “*I drink wine*” та “*Hold on*”:

*Why am I obsessing about
the things I can't control?
Why am I seeking approval
from people I don't even know?
Oh, what have I done yet again?
Have I not learned anything?*

Наявні в творчості Адель і антитези. В композиції “*My same*” співачка протиставляє свій характер характеру співрозмовника, наголошуючи на тому, що вони – повна протилежність одне одному:

*You're so provocative, I'm so conservative
You're so adventurous, I am very cautious*

Таким чином, мова пісенного тексту відіграє важливу роль у тому, як емоції та почуття передаються слухачеві. Саме вдало підібрані метафори, порівняння, риторичні запитання та гіперболи допомогли британській співачці Адель створити музичні шедеври, які зачаровують мільйони людей по всьому

світу. Її пісенні тексти вражають своєю емоційністю і глибоким змістом, а художні засоби, які виконавиця використовує у своїх піснях, дають змогу передати цілу гамму найрізноманітніших почуттів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лотоцька К. Стилїстика англійської мови : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана. Франка, 2008. 253 с.
2. URL: <https://www.azlyrics.com/a/adele.html> (дата звернення: 14.04.2023).
3. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Adele> (дата звернення: 14.04.2023).

УДК 811.111'276.2

Роман ШТУНДЕР

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Міське будівництво та господарство»*

Наталія ОСІПЧУК

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

**СМІХ ЯК СПОСІБ КОМУНІКАЦІЇ: ВИКОРИСТАННЯ
МЕМІВ ТА ЕМОДЖІ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

У сучасному світі, зокрема в англомовних країнах, меми та емоджі стали популярними засобами комунікації, які можуть як підкреслювати певні емоції, які людина хоче донести, лаконічно описати відчуття чи переживання учасника діалогу, так і висміювати якесь явище чи предмет.

Еволюція мемів та емоджі у спілкуванні відбувається протягом останніх десятиліть і пов'язана з розвитком технологій та соціальних мереж. Меми та емоджі виникли як спосіб вираження емоцій та ідеї в онлайн-спілкуванні, де зазвичай відсутня невербальна комунікація, така як міміка обличчя та жести.

Перші меми з'явилися на форумах та блогах в 2000-х роках, коли люди почали використовувати зображення з фільмів, телепередач та іншого медіа-контенту з коментарями. У подальшому меми починали набирати все більшої популярності в соціальних мережах, таких як Facebook, Twitter та Instagram, де вони швидко поширювалися на великі аудиторії. З часом меми стали невід'ємною частиною поп-культури та політичного дискурсу.

Емоджі теж почали свій шлях як спосіб вираження емоцій в онлайн-спілкуванні. Перші емоджі були розроблені в Японії в кінці 1990-х років для використання в текстових повідомленнях та електронній пошті і в перекладі називались «зображення слів». З часом їх почали використовувати у всьому світі, і зараз вони є стандартом в онлайн-спілкуванні та використовуються в різних контекстах, включаючи бізнес-спілкування.

Одним з найбільш важливих аспектів дослідження мемів та емоджі є їх популярність в онлайн-спілкуванні. Існують меми, які так міцно закарбувалися

в Інтернет-культурі, що важко уявити користувача, який не був би з ними знайомий.

Одним з таких є мем є *“Distracted Boyfriend”*. Він з’явився в серпні 2017 року і швидко став популярним в соціальних мережах. Мем зображує чоловіка, який звертає увагу на іншу жінку, яка проходить повз нього і його дівчину. Цей мем широко використовується для висміювання певних недоліків, які можуть відволікти нас від чогось важливого.

Популярним мемом є *“Surprised Pikachu”*, який з’явився в 2018 році, коли в Японії вийшла гра *Pokemon: Let’s Go, Pikachu!* для ігрової консолі Nintendo Switch. У грі є момент, коли Pikachu з’являється і дивується світу навколо себе, і саме цей момент став основою для мему. На початку мем використовувався в основному в контексті, коли щось очевидне викликає здивування у людини, однак з часом мем став більш універсальним і використовується в різних ситуаціях, коли люди хочуть виразити своє здивування або нездатність зрозуміти, що відбувається.

Мем *“Woman Yelling at a Cat”* з’явився в серпні 2019 року після того, як користувачка Twitter з ніком *@missingegirl* виклала фотографії з кадрів з різних телешоу, на яких зображено жінку, яка гучно кричить на білого kota за столом. Однак сам мем став вірусним та набрав популярності, коли інший користувач Twitter виклав фотографію білого kota зі змістовним виразом обличчя поруч із фотографією кричущої жінки. Цей мем став популярним в Інтернеті завдяки своїй здатності ілюструвати ситуації, коли люди почувають себе зневаженими, і став відомим як *“Woman Yelling at a Cat”*.

“Pepe the Frog”, став популярним мемом після того, як його зображення було використано у соціальних медіа зі значенням *“Feels good man”*. Починаючи з 2005 року, цей мем став символом культури *Achan* та був широко використовуваний на різних платформах, включаючи *Reddit* та *Twitter*. У 2015 році Репе став невід’ємною частиною політичної кампанії під час президентських виборів у США, коли був прийнятий як символ підтримки кандидата на президента Дональда Трампа. З того часу Репе став символом великої кількості культурних та політичних рухів.

Щодо емоджі, то перші з них були створені спеціально для японських мобільних телефонів компанією NTT DoCoMo і були малюнками зі спрощеними зображеннями облич, які включали основні емоції: радість, сум, злість та інші. Ідея була в тому, щоб збільшити емоційну виразність текстових повідомлень, особливо в електронній пошті та на інших електронних платформах.

Кожен японський емоджі мав свій унікальний код, що складався з 2 букв і 2 цифр. Наприклад, код для першого емоджі, який зображував горобця, складався з символів *“F8”* та *“9F”*, і виглядав так: . Важливо також зазначити, що на відміну від сучасних емоджі, перші емоджі були розміром тільки 12x12 пікселів та не були кольоровими. Вони були чорно-білі та були доступні лише на японських мобільних телефонах, не дивлячись на щостали досить популярними у Японії серед людей різних вікових категорій, та склали

основу для розвитку емоджі як засобу комунікації, який ми використовуємо сьогодні.

Щодо найбільш вживаних емоджі сьогодні, то в основному це ті, що пов'язані з емоціями та настроєм, такі як 😂 (*laughterwithcrying*), ❤️ (*heart*) та 😍 (*love*). Також досить популярними є емої, які демонструють їжу чи напої, такі як 🍕 (*pizza*), 🍔 (*burger*) та 🍺 (*beer*).

Окрім цього, є велика кількість інших мемів та емоджі, які можуть бути найбільш актуальними для певних груп людей або контекстів. Наприклад, під час карантину COVID-19 в усьому світі стали популярними меми про самоізоляцію та соціальну дистанцію, такі як “*Stay home, stay safe*” та емоджі 🏠 (*home*).

Одне з досліджень розглядало вплив мемів та емоджі на людей. Воно було проведене командою науковців з Університету Оксфорда та опубліковане у журналі “*PLOS ONE*” у 2019 році. У дослідженні було розглянуто емоційну реакцію людей на різні види емоджі та мемів.

Дослідження показало, що емоджі та меми можуть викликати яскраву емоційну реакцію у людей, підвищувати їхню емоційну зв'язаність та дозволяти висловлювати відчуття, які складно передати словами. Крім того, виявлено, що використання емоджі та мемів може зробити спілкування більш емоційно насиченим та більш динамічним.

Проте дослідження також вказує на те, що емоджі та меми можуть мати негативний вплив на людей, якщо вони використовуються неправильно або надто інтенсивно. Наприклад, надмірне використання мемів та емоджі у спілкуванні може призвести до спотворення комунікації та недооцінки реальних емоцій людини.

Отже, меми відображають культурні та соціальні тренди, погляди та настрої, що допомагає користувачам виражати свої думки та емоції у вигляді гумористичних мемів. Емоджі ж додають до цього більш виразність та емоційність, допомагаючи передати тон та настрої повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A Systematic Review of Emojis: Current Research and Future Perspectives. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02221/full> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Emoji Power. URL: <https://theconversation.com/emoji-power-how-a-or-a-fuel-social-media-engagement-especially-amid-covid-19-151634> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Explainer: what are meme? URL: <https://theconversation.com/explainer-what-are-memes-20789> (дата звернення: 07.04.2023).

4. Know Your Meme. URL: <https://knowyourmeme.com/> (дата звернення: 07.04.2023).

5. Sentiment of Emojis. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0144296> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.112.2

Наталія ЯЩИК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

НІМЕЦЬКІ ПРИКМЕТНИКИ ЯК ЗАСОБИ МОВНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ПОТРЕБ

Потреби – це основні фізіологічні або психологічні бажання людини, які потрібно задовольнити, щоб забезпечити її виживання, благополуччя та розвиток. Фізіологічні потреби включають необхідність у їжі, воді, повітрі, сні та інших основних речей для повноцінного існування. Психологічні потреби включають потребу в безпеці, прив'язаності, визнанні, самореалізації та інших аспектах, які забезпечують психологічне благополуччя людини. Задоволення потреб є важливим елементом для забезпечення здоров'я та щастя людини, тоді як їх невиконання може призвести до різних проблем та станів.

Людина може використовувати різні мовні засоби, щоб виразити свої потреби, такі як слова, жести, міміку та тон голосу. Наприклад, людина може вживати певні слова, щоб виразити свою потребу в любові, допомозі, розумінні тощо. Це може бути корисно в комунікації з іншими людьми, щоб вони могли краще зрозуміти, як допомогти та задовольнити потреби іншої людини. Крім того, мова може відображати наші емоції, коли наші потреби не задовольняються, і нам доводиться виражати роздратування або розчарування. Таким чином, потреби та мова пов'язані між собою і можуть взаємодіяти, щоб допомогти нам спілкуватися та виражати наші емоції.

У сучасних лінгвістичних студіях є різні підходи до дослідження емотивної лексики. Комунікативний підхід висвітлює взаємозв'язок між емотивною семантикою та комунікативною потенцією на всіх рівнях мови [4; 6]. Культурологічний підхід зосереджується на вивченні емотивної лексики в контексті національно-культурної специфіки [2; 7]. Когнітивний підхід вивчає взаємодію між мовою, мисленням та світом [1]. Психолінгвістичний підхід досліджує вплив лінгвістичних та психологічних факторів на формування емотивної семантики [5]. Порівняльно-історичний підхід вивчає процеси поступових змін у семантиці емотивно-маркованих слів відповідно до історичних та порівняльних методів [3].

Коли наші потреби не задовольняються, ми можемо відчувати різні емоції і почуття, такі як роздратування, сум, тривогу та стрес, які виражаються в ряді синонімічних прикметників. Незадоволення може виникнути в результаті браку або нестачі ресурсів, таких як їжа, вода, проживання, соціальні зв'язки, увага, повага та інші: *hungrig, ausgehungert, dürstend, lechzend*, а також *allein, einsam, getrennt, gefühllos, isoliert, abgetrennt, unverbunden*.

Виснаження є станом, коли людина відчуває надмірну фізичну, психологічну або емоційну втому, викликану тривалим напруженням, недосипанням, перевантаженням або хворобою. Цей стан може мати різні симптоми, такі як втрата енергії, погіршення настрою, зниження працездатності, збільшення ризику виникнення помилок: *erschöpft, zerschlagen, hilflos, ausgebrannt, überlastet, sprachlos*.

Роздратування може виникнути внаслідок перешкод на шляху до задоволення потреб, таких як конфлікти з іншими людьми, невідповідність очікувань, борги чи інші обставини, за яким ми не можемо досягти наших цілей: *ungeduldig, nervös, zögernd, verdrossen, verstimmt, gekränkt, unzufrieden, verdrießlich, mürrisch, gereizt, unglücklich, frustriert, bitter, verbittert, finster, zögernd, unentschlossen, hin und hergerissen, innerlich zerrissen*.

Сум може виникнути, коли наші потреби не задовольняються протягом тривалого часу, або коли ми втрачаємо те, що нам було важливе: *melancholisch, deprimiert, pessimistisch, entmutigt, angeödet, depressiv, übersättigt, überdrüssig, niedergeschlagen, schwer, schwerfällig, niedergedrückt, schwermütig, belastet*.

Тривога та стрес можуть виникнути, коли ми почуваємося безпомічними та не можемо знайти рішення нашої проблеми, або коли ми постійно стикаємося з перешкодами на шляху до задоволення наших цілей: *ängstlich, besorgt, verängstigt, geängstigt, furchtsam, zitternd voller Angst, eine Heidenangst haben, bestürzt, erschrocken, erschüttert, verletzt, gequält, leidend, leiderfüllt, gerädert, schmerzerfüllt*.

Застосування прикметників для передачі потреб допомагає нам чітко виразити наші емоції і зробити їх зрозумілими для інших людей. Це може бути особливо корисно в міжособистісних взаєминах, де спілкування може допомогти досягнути кращого розуміння та взаємодії, а також під час міжкультурної комунікації, де розуміння та повага до потреб людей іншої національності може мати значний вплив на взаєморозуміння та уникнення конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гладь С. В. Емотивність художнього тексту: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англomовної прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київ. держ. лінгв. ун-т. К., 2000. 19 с.
2. Голубенко Н. І. Перекладацькі стратегії відтворення етнокультурного концепту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2014. Вип. 10(2). С. 126–128.
3. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства. К. : ВЦ «Академія», 2006. 424 с.
4. Малиненко О. Є. Особливості лінгвістичної категоризації емоцій. *Нова філологія*. 2014. № 62. С. 186–192.
5. Приходько Г. І. Невербальні засоби вираження емоцій. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Сер. Філологічні науки (мовознавство)*. 2015. № 4. С. 150–154.

6. Штефанюк Н. С. Дослідження емотивності як лінгвістичної категорії у сучасному мовознавстві. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2017. Вип. 15. С. 199–207.

7. Цинтар Н. В. Аналіз культурної специфіки емотивності в міждисциплінарній парадигмі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2018. № 34. Т. 2. С. 55–58.

8. Götz D. Langenscheidt Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. Berlin : L, 2008. 1307 s.

9. Wahrig Wörterbuch der deutschen Sprache / hrsg. u. neu bearb. von Renate Wahrig-Burfeind. München : [dtv], 2012. 1152 s.

UDC 811.161.2'27:316.48

Yelyzaveta DATSENKO

2nd-year student of Applied Linguistics

Iryna HARBERA

Ph.D. in Philology

Assistant Professor of the Department of

General and Applied Linguistics and Slavic Philology

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia

PHRASEOLOGICAL MARKERS OF CONFLICT COMMUNICATION (BASED ON THE ENGLISH LANGUAGE)

Conflict is an inescapable aspect of human existence that permeates every aspect of our lives, including language. In English, conflict can be expressed through phrases – fixed expressions that have a specific meaning, differ from literary style, and consist of words related to a particular topic or area of knowledge. Conflict-related terms can include both positive and negative connotations, such as reconciliation, submission, and defeat. In this way, the core of the concept of conflict in the English language is presented through a rich and varied set of dictionaries that capture the essence of complex dynamics. Understanding these groups of phrases is key to deepening our understanding of the concept of language conflict and how it affects our interactions with others. Let's take a closer look at the heart of the concept of conflict in English.

Power Struggle

English terms associated with conflict revolve around gaining and maintaining power. Idioms such as “beard the lion in his den”, “fight fire with fire” and “battle royal” describe different strategies for fighting for power. “Divide and conquer”, “play cat and mouse”, and “poach on someone's territory” describe strategies used to gain an advantage. Other idioms, such as “show someone who's boss” and “laugh in someone's face”, describe ways of dominating or defeating an opponent.

Physical Conflict

Conflict can manifest itself in a physical way. It is not uncommon for individuals to engage in fights or acts of violence when they are in disagreement.

These physical confrontations may result in injury or harm to one or more parties involved. While physical conflict can be damaging, it is important to note that it is not the only form of conflict and should be avoided whenever possible. It is possible to resolve disagreements and differences without resorting to physical means.

Amidst its vast expanse of linguistic options, the English language boasts of a plethora of expressions that encapsulate the concept of conflict. One such category that is widely used is physical combat and violence. This group of idiomatic phrases is inclusive of descriptions of multiple forms of physical aggression that range from “shoot it out” for gunfights to “eyeball to eyeball” for confrontations. Additionally, idioms for the act of causing injury to another person like “beat someone black and blue” are included in physical combat and violence-related phraseology. Phrases and idioms exist to describe unintended consequences of physical altercations, like “caught in the crossfire”, which refers to someone being hurt involuntarily during a scuffle. Words and phrases concerning physical violence include idioms that indicate victory, like “give someone a bloody nose”, meaning to deal a final blow that ensures the other person’s defeat. It’s fascinating how idioms can carry two meanings, such as “have a pop at”, which can signify a physical attack or verbal criticism. The dichotomy in interpretation highlights the intertwined connection between verbal and physical clashes in human communication. It can be problematic to distinguish between the two as a result of verbal confrontations that may lead to physical aggression.

Verbal or Intellectual Conflict

English language provides idioms that illustrate various forms of conflict, including disagreement, argument, deceit, and sensitivity. These idioms include “agree to differ”, “raise the ante”, “blind someone with science”, “turn cat in pan”, “chop logic”, “play devil’s advocate”, and “touch someone on the raw”, “throwing something on (or into) the scale”, “putting something on the table”, “a war of words”, and “pull the wool over someone’s eyes”.

Expressing a Pre-Conflict

English language includes idioms expressing pre-conflict situations, such as possible confrontation or violation of rights. Examples include “take off the gloves”, “poach on someone’s territory”, and “trail (or drag) your coat”. Other idioms such as “heads will roll” and “an accident waiting to happen” suggest possible negative consequences. Some idioms, such as “have an axe to grind”, suggest a hidden motive. These expressions shed light on how English describes the conflict and its various stages.

Dispute or Disagreement

This material discusses English in the context of conflict and disagreement. It includes idioms such as “have a bone to pick with someone”, “a bone of contention”, “cut and thrust”, “apple of discord”, “keep someone or something at arm’s length”, etc. “Muddy the waters”, “tar people with the same brush”, and “cross swords”. These idioms describe different aspects of the conflict, including the reasons for disagreements, the nature of the disputes, and how people deal with them.

Expressing a Resolution or Post-Conflict Outcome

This group discusses a set of English idioms related to conflict resolution or post-conflict outcomes. Idioms include “go down with (all) guns firing”, “take the rap”, “settle (or pay) a (or the) score”, “show someone the door”, “tear someone off a strip”, “suck someone dry”, “have the last laugh” and “the silent treatment”. Each idiom has a definition and is accompanied by example sentences to illustrate its use.

The fact that this is the core of the concept of conflict can be seen in popular English-language TV series and movies, where idioms from the groups mentioned above are often used during quarrels. In *Friends* (season 5, episode 8), the main character named Joey says a line: “I gotta go take care of something. I gotta go punch someone’s lights out”. To which he is answered by Monica: “Whom are you gonna punch?” In the same season, but in the previous episode, the following conflict situation arises between Joey and Chandler:

Joey: “Look, we’re just going to have to agree to differ”.

Chandler: “Agree to disagree”.

Joey: “That’s the beauty of you and me, we don’t have to say things the same way to know what each other means”.

LIST OF REFERENCES

1. Judith S. Oxford Dictionary of Idioms, 2e. 2004.
2. Everaert M., Van Der Linden E., Schenk A., Schreuder R., & Schreuder R. Idioms: Structural and Psychological Perspectives. Psychology Press. 2014.
3. Skandera P. Phraseology and Culture in English. Walter de Gruyter. 2007.

UDC 811.111:(81’23) M99

Liudmyla MIALKOVSKA

Doctor of Philology, Professor

Viktoriiia HONTAR

1st-year student of Journalism

Lutsk National Technical University, Lutsk

PSYCHOLINGUISTICS & MEDIA TEXT

In the context of modern functional stylistics and Media Linguistics, researchers are increasingly turning to the problem of psycholinguistic analysis of media texts. In this regard, media literacy, which scientists define as “the optimal method of production and dissemination of information in the dynamics of modern linguomedia technologies of influence on the mass audience” [2, p. 93], is based on the interaction of media correctness and correctness and covers the triad of concepts of media (=information) – language (=communication) – education (=education) [4, p. 82].

According to researchers, working with mass communication texts in the psycholinguistic aspect makes it possible to identify conflicting and aggressive media texts that can have a negative impact on human consciousness. At the same time, a comprehensive analysis of the individual in various communicative situations is no

less important [1]. This approach to the analysis of media texts is based on extra – and intralingual factors.

Extralinguistic factors that influence the change of the media text in the information space, according to the observations of the modern media linguist D. Sizonova, include such as globalization processes in society, scientific and technological progress, expansion of the geolinguistic picture of the world, multiculturalism, the concept of “language and information imperialism”, expansion of the border of the communicative and information field, multi-information, the emergence of new information platforms, expansion of the media space to various spheres of human existence, the spread of the phenomenon of language fashion, saving language tools [4, p. 84]. Among the intralinguals that influence the formation of a new format of media texts and determine their psychology, the researcher considers the following: language aestheticization, specificity of stylistic norms, conscious replication of language formulas, functioning of units atypical for the media language, language expression, evaluation nomination and stylistic connotation, language economy (the law of saving language resources), the tendency to erase the boundaries between functional styles [4, p. 84].

The analysis of modern media texts in the psycholinguistic aspect using the above-mentioned extra – and intralingual factors reveals the main strategies and tactics that have a direct impact on the media education of Ukrainian citizens, such as manipulation, influence, evaluation and conflict avoidance. Perceiving such texts, a person “is guided by the psychology of emotions, which manifests itself in three assessment groups: positive, negative, neutral” [4, p. 87].

So, the study of the features of media texts in the psycholinguistic aspect based on extra and intralingual factors (understanding its essence, main purpose, analysis of its conscious / unconscious influence on a person) gives an idea of media literacy in general and media literacy of a certain person in particular. The latter depends not only on the information provided in the text, but also on the strategies and tactics laid down by mass media when creating a particular media text. At the same time, each person should not only be a passive observer of the media, but on the contrary take an active part in the socio-political life of society through the mass communication media.

REFERENCES

1. Селігей П. О. Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі. *Мовознавство*. 2008. № 1. С. 49–66.
2. Словник іншомовних слів / упор. В. Лук'янюк. URL: <http://www.jnsm.com.ua/ures/book/index.shtml>. (дата звернення: 07.04.2023).
3. Kirkness A. Fremdwort und Fremdwortpurismus: Lehren aus der Sprachgeschichte fiir den Deutschunterricht [Text]. *Sprache und Literatur in Wissenschaft und Unterricht*. 1983. 326 s.

UDC 811.111(043.2)

Iryna VOITENKO

*Assistant Lecturer of the Department
of Ukrainian and Foreign Philology*

Sophiia HENELIUK

*1st-year student of Journalism
Lutsk National Technical University, Lutsk*

NEW WORDS AND MODERN LANGUAGE PRACTICE

The main tools that influence public consciousness, form the system of values of a particular society, expand the range of its social orientations, deepen speech literacy and speech culture of the individual, include Mass Communication Media.

It is known that studying the specifics of the language of Mass Communication at the present stage is one of the important tasks of Ukrainian linguistics, since technical means are being actively developed, the volume of information is significantly increasing, international relations are expanding and techniques and methods for distributing media content in the life of society are being improved.

The appearance of new words in mass media language is one of the most productive ways to replenish / expand the lexical structure of the Ukrainian language and an important source of youth slang, which is explained not only by linguistic, but also by non-linguistic factors. According to the researchers, “the media not only enrich the vocabulary of young people, but also actively use their originality and emotional charge to improve contact with the target audience. The growth of borrowing among slang recorded in [...] in the press, it is determined by the popularity of the English language and the corresponding subcultures” [2, p. 49–66].

Some researchers single out “expressiveness of novelty” as one of the main reasons for borrowing from English as more prestigious, meaningful, expressive.

Anglicisms have an advantage over synonyms, since they confirm the social level of the speaker in certain areas, emphasize his awareness and claim the advantage of a certain group of young people who use this vocabulary [1, p. 326].

As part of borrowings from the English language in modern language practice, there are usually two main groups that are distinguished by the basis of borrowings: terminology (computer language, modern economics, finance, management) and “tribute to fashion” (presentation, rating, consensus, briefing, etc.). The following words are also borrowed: hashtag, Skype, animatronics, gadget, quadcopter, web design, and others [2].

The language of the modern press actually claims to be a trendsetter in the communication of young people, but it cannot be a role model, a reference point for preserving language norms, since the language of the media in search of bright words will always go beyond its communication tasks, goals and guidelines.

Considering examples of unjustified borrowings from the English language, the researchers conclude that such words mostly appear in the Ukrainian language due to the lack of language flair among readers who prefer unusual words of foreign origin.

Among today's young people, we can trace a decline in their language and culture, literacy, and the replacement of true values with standard foreign models. In addition, the expansion of foreign-language borrowings can lead to a change in the system of values, the formation of such a mass culture, which leads to the idealization of someone else's way of life, ideology, art, worldview, causing disregard for native culture.

REFERENCES

1. Селігей П. О. Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі. *Мовознавство*. 2008. № 1. С. 49–66.
2. Словник іншомовних слів / упор. В. Лук'янюк. URL: <http://www.jnsm.com.ua/ures/book/index.shtml>. (дата звернення: 07.04.2023).
3. Kirkness A. Fremdwort und Fremdwortpurismus: Lehren aus der Sprachgeschichte fiir den Deutschunterricht [Text]. *Sprache und Literatur in Wissenschaft und Unterricht*. 1983. 326 s.

**СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

УДК 811.161.2:378.016:[373.5.011.3-051:78]

Олександр АНТОНЧУК

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри стилістики та культури української мови

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне

**УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)
У СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ**

Курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» має на меті «сформувати в майбутніх спеціалістів професійно зорієнтовані вміння і навички досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері» [3, с. 15]. Загальноприйнятими формами ділової комунікації є ділова розмова, нарада, переговори, публічне мовлення, конференція, дебати з опонентом, ділове листування, розмова по телефону, різноманітні ділові зустрічі.

Під час викладання курсу для здобувачів вищої освіти РДГУ спеціальності 025 «Музичне мистецтво» враховуємо особливості професійної комунікації майбутніх вчителів музики, а саме: застосовувати фахову термінологію у текстах професійного спрямування; уміти користуватися загальномовними та спеціальними словниками; брати участь у процесі ділового спілкування; готуватися до публічного виступу та виголошувати виступ перед аудиторією.

Уміння вести соціальний та міжособистісний діалог є важливим під час проведення індивідуальних та колективних форм фахового спілкування. З урахуванням каналів комунікації виділяють: безпосереднє спілкування («обличчя до обличчя»); опосередковане (телефон, радіо, телебачення).

Опрацьовуючи тему «Культура усного фахового спілкування. Форми колективного обговорення професійних проблем», здобувачі вищої освіти виконують такі практичні завдання:

1. *Складіть проєкт ток-шоу «Україна сьогодні: здобутки, виклики, перспективи».*

2. *Складіть діалог на тему «Телефонна розмова», дотримуючись правил мовленнєвого етикету, скориставшись ситуацією, коли вам телефонує науковий керівник курсової роботи.*

3. *Побудуйте діалог за правилами спілкування на тему «Моя улюблена телепередача про музику».*

4. *Поміркуйте, від чого залежить рівень мовленнєвої культури співака.*

5. *Перепишіть, ставлячи замість крапок літери.*

Дівчина...хористка, диско...музика, компакт...диск, поп...музика, рок...опера, хіт...парад, відео...фоно...грама, конферанс...є, порт...єра,

конференц...зал, п...юпітр, дво...такт ний.

Робота над удосконаленням культури мови студентів проводиться з урахуванням двох аспектів: підвищення загальномовної культури майбутніх спеціалістів та їх фахової мовної культури. На заняттях основна увага зосереджується на різних видах словникової роботи, що допомагає збагатити словник студентів термінологічною, фаховою лексикою, навчити вільно орієнтуватися і правильно використовувати словниковий запас української мови залежно від сфери й мети спілкування.

Готуючись до виступу, доповідач може написати доповідь на папері. При цьому йому слід врахувати, що розмовна мова значною мірою різниться від писемної, вона менш формалізована, вільніша, сприймається легше. Проте не можна нехтувати дотриманням загальноприйнятих літературних норм у користуванні орфоепічними, морфологічними та стилістичними засобами мови, адже важливою умовою успіху є бездоганна грамотність. У процесі вивчення теми «Риторика і мистецтво презентації» пропонуємо такі завдання для формування ораторської вправності:

1. *Навівши переконливі аргументи, спростуйте або заперечте тезу Івана Огієнка «Кожний учитель – якого б фаху він не був – мусить досконало знати свою соборну літературну мову й вимову та соборний правопис. Не вільно вчителєві виправдовувати свого незнання рідної мови не фаховістю».*

2. *Підготуйте промову для одногрупників із теми «Український музичний сленг», розкрийте історичні та психологічні особливості цього поняття.*

3. *Доберіть і запишіть 3–4 аргументи, щоб підтвердити такі думки: Мати вищу освіту – нині престижно. Поступливість – риса слабкої людини. Добра освіта належно поцінована нині.*

4. *Доберіть і запишіть 3–4 аргументи, щоб підтвердити такі думки: Співати українською модно. Артист повинен багато читати. Суржик псує обличчя співака.*

Важливо, аби в умовах суб'єкт-суб'єктного навчання викладач не на себе брав пояснення лінгвістично-дидактичних фактів, явищ, понять, а стимулював студентів самостійно міркувати, логічно мислити, доходити висновків [2].

У процесі вирішення проблемних задач, участі в дискусіях, обґрунтуванні власних позицій виникає потреба в застосуванні критичного мислення. Значення прикметника *критичний* «Великий тлумачний словник сучасної української мови» трактує так: 1. Стосується до критики; який містить критику; який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь. 2. Здатний виявляти та оцінювати позитивне й негативне в кому-, чому-небудь; вимогливий [1, с. 588].

В умовах інформаційного суспільства викладач втрачає функцію транслятора знань, його завдання – допомагати студентам розв'язувати проблемні завдання, розвивати вміння робити самостійні висновки на основі дібраних аргументів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укладач і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : Перун, 2007. 1736 с.
2. Хом'як І. М. Розвиток критичного мислення у студентів-філологів. *Українська мова та література в школі*. 2019. № 1. С. 2–7.
3. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Вид. 3-тє, випр. і доп. Київ : Алерта, 2013. 696 с.

УДК 373.011.31

Наталія ГРОНА

*доктор педагогічних наук, доцент
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Тараса Шевченка, Чернігів*

МОВНО-КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕНТ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Українська мова є відображенням національної культури народу, важливим засобом соціалізації особистості. Однією з умов піднесення престижу української мови є вдосконалення мовно-культурного контенту, зокрема, свідоме й уважне ставлення до української мови. Під час підготовки майбутнього фахівця зосереджуємо увагу на унормованому літературному мовленні в усній і писемній формах на всіх мовних рівнях, здатності використовувати мовні засоби, оптимальні для конкретної мовленнєвої ситуації.

Культура мовлення студентів виявляється в мовленнєвій діяльності й тісно пов'язана з формуванням особистості. Практика роботи у ЗВО переконує, що тільки постійне уважне ставлення до українського слова, розв'язання мовленнєвих ситуацій удосконалює культуру мовлення особистості. Підвищенню рівня мовної і мовленнєвої культури присвячено праці вчених-лінгвістів та лінгводидактів: Н. Бабич, З. Бакум, І. Білодіда, А. Богущ, М. Жовтобрюха, А. Коваль, Л. Мацько, М. Пентиліук, М. Пилинського, О. Пономоріва, М. Пентеліук, В. Русанівського, С. Єрмоленко та ін.

Дискурс напрацювань мовознавців і лінгводидактів дав можливість зупинитися на найбільш узагальненому тлумаченні поняття «мовленнєва культура» Л. Мацько – «уміння володіти мовою» [2, с. 7].

В освітньому процесі керуємося дослідницьким, компетентнісним, діяльнісним підходами, щоб випускники ЗВО отримували не тільки навички професійної діяльності, а й розвивали свою культуру, у тому числі мовну, адже в сучасних умовах ринку праці найбільш затребуваними стають працівники, які не тільки добре володіють фаховими вміннями, а й здатні швидко адаптуватися й освоювати нові знання і навички, можуть критично мислити, грамотно висловлювати думки. Зважаючи на це, на практичних заняттях із сучасної української мови, української мови за професійним спрямуванням, окрім вправ, пропонуємо бути уважними мовцями в повсякденні: «збираємо» мовне сміття на вулицях, в інтернеті, рекламі, обговорюємо, редагуємо. Окремим складником

практичних занять є етап «Як уважно я читав сьогодні інформацію в інтернеті? (Презентація помилок із інформаційних джерел, які ви сьогодні переглядали / читали)». Ось такі фото (рис. 1, рис. 2) ми обговорюємо й аналізуємо:

Рис. 1

Рис. 2

На першому фото «посмішку» треба змінити на «усмішку». Б. Антоненко-Давидович зазначає, що «слова «посмішка», «посміх», «посміхатися» передають відтінок іронії, сарказму, кепкування чи глузування з когось», а «слова «усмішка», «усміхатися», «усміх», «осміх», «осміхатися» стоять там, де мовиться, що людині весело, приємно, гарно» [2, с. 51]. Ця заміна логічна, адже це – вітальна листівка.

На сьогодні рекомендовано застосовувати норми та правила нової редакції Українського правопису (2019) в усіх сферах суспільного життя. На цьому ж фото доречно вжити «любови». Така форма дуже важлива, бо дає змогу відрізнити родовий відмінок від давального й місцевого. Це по-перше, а по-друге, так писали наші класики: «Поет не боїться від ворога смерти, Бо вільная пісня не може умерти» (Леся Українка). Так подано ці слова в «Словнику української мови» за редакцією Бориса Грінченка, що акумулював усе найкраще з української правописної практики, яка лежить в основі сучасного українського правопису. Із цим нарешті погодилася остання правописна комісія. Здобувачі освіти, як агенти змін, імплементують нову редакцію Українського правопису.

На іншому фото зроблено помилку у вживанні частинки «топ». Краще вжити «10 найсмачніших салатів». У правописі уточнено написання модного слова «топ»: «Компонент топ- із числівниками не поєднуваний» [3, с. 49]. Тобто написання на кшталт «топ-100», «топ-10» тощо – порушення правопису. Для передачі поняття чогось найпершого (чи найостаннішого), найважливішого, чільного, провідного або найгіршого українська мова має досить засобів, і не варто збіднювати її єдиним способом, ще й чужомовним.

Пропонуємо здобувачам освіти виконати дослідницьку роботу, зокрема, укласти збірник за назвою на вибір: «Грамотним бути ...не можна писати з помилками... престижно знати українську мову», «Безграмотність по...». Ми стомилися від безграмотності на вулицях, у соціальних мережах. Студенти

укладають збірник із неправильними і недолугими назвами, додаючи пояснення, як правильно (короткі рекомендації).

Отже, викладачі ЗВО покликані давати студентам не лише знання, а і формувати особистість, яка досконало знає українську мову. Викладач є мовним ментором щоб скерувати студента в досконалому мовно-культурному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. К. : Книга, 2010. 252 с.
2. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
3. Український правопис. Київ : НАУКОВО-виробниче підприємство «Видавництво “Наукова думка” НАН України», 2001. С. 257.

УДК 378.147: 339.138

Оксана ДАНИЛЮК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Волинський національний університет

імені Лесі Українки, Луцьк

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ЗВО

Модернізація системи освіти, зміни, що відбуваються в системі вищої освіти, обумовлені рухом до інноваційної особистісно-розвивальної парадигми освіти, необхідністю використання інтелектуально-творчого потенціалу людини для творчої діяльності в усіх сферах життя. Зміна змісту освіти полягає в поступовому переході від навчально-предметної діяльності, заснованої на засвоєнні основ наук, знань, умінь і навичок, до орієнтації на оволодіння кожним учнем (з урахуванням особливостей його розвитку) сукупно з універсальними вміннями.

Інтерактивне навчання – навчальний процес, що ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації, диференціації та індивідуалізації і становить соціально мотивоване партнерство, центром уваги якого є не процес викладання, а організована творча співпраця рівноправних особистостей на рівні суб'єкт-суб'єктної взаємодії [1, с. 80].

Впровадження інтерактивних методів навчання – один із найважливіших засобів удосконалення підготовки майбутніх фахівців. У нашому дослідженні пропонуємо аналіз окремих методів інтерактивного навчання у закладі вищої освіти та особливостей їх використання в навчальному процесі.

Проблема застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі була в центрі уваги таких дослідників, як О. Єльнікова, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, Г. Кривчикова, В. Мельник, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін., дослідження яких присвячено доцільності використання інтерактивних технологій як ефективного засобу підвищення продуктивності процесу навчання.

Базовим у системі інтерактивних методів навчання є метод дискусії, який, до речі, є необхідним складником більшості інтерактивних методів. Водночас дискусія може виступати і як самостійний метод інтерактивного навчання, представлений безліччю модифікацій, що розрізняються способами організації процесу обговорення. У перекладі з латинської мови “*discussio*” – це дослідження або розбір. Інакше кажучи, це колективне обговорення конкретної проблеми, питання або зіставлення різних позицій, інформації, ідей, думок і пропозицій. Під час дискусії опоненти можуть або доповнювати один одного, або протистояти один одному. У першому випадку, більше будуть проявлятися якості, притаманні діалогу, у другому – дискусія матиме характер суперечки, тобто активного відстоювання своєї позиції. Як правило, дискусії притаманні два цих елементи.

Один із варіантів проведення дискусії в групі – це метод «круглого столу». Цільове призначення методу полягає в забезпеченні вільного, не регламентованого обговорення поставлених питань (тем) на основі виведення усіх студентів на один рівень навчального спілкування щодо один до одного; системного, проблемного обговорення питань із метою бачення різних аспектів проблеми.

Кейс-методи – методи навчання навичкам прийняття рішень шляхом аналізу конкретних практичних проблемних ситуацій. На наш погляд, при розгляді ситуацій безпосередньо на практичному занятті може застосовуватися текст, викладений на 1–2 сторінках. Особливістю такого методу є те, що він не має готових відповідей і рішень фахівця зі сприяння суб'єктові у виході з тієї чи іншої важкої життєвої ситуації. Ця умова спонукає студента до використання відповідного алгоритму вирішення проблем, що передбачає: аналіз викладеної інформації, виявлення ключових проблем, вибір альтернативних шляхів вирішення і знаходження оптимального варіанту вирішення проблеми, оцінювання всіх можливих наслідків, пов'язаних з ухваленням рішення.

Інформаційні технології інтерактивного навчання, застосування яких є можливим в умовах дистанційного навчання в закладах вищої освіти:

- чат – це текстовий діалог у мережі Інтернет, який можна вести в реальному часі; засіб оперативного спілкування учасників освітнього процесу через Інтернет. Текстовий варіант чату дозволяє співрозмовникам бачити на моніторі своїх комп'ютерів те, що вони друкують один одному. У педагогічній практиці існує певний досвід використання чатів з освітньою метою. Під час навчання спілкування в чаті може бути використане викладачем для контролю вивченого матеріалу, і так само студентами – для спілкування один із одним у процесі роботи над спільними проектами;

- форум – це простір для масового тематичного спілкування, де спеціальним програмним забезпеченням є Вебфорум. Форум має набір тем для обговорення і набір учасників форуму. В освіті цей Інтернет-сервіс використовується дуже широко. Нині у навчанні форум – найпоширеніша

форма спілкування викладача і студентів;

▪ електронна пошта (ЕП) – це сукупність програмно-апаратних засобів, що забезпечують передачу повідомлень між комп'ютерами. Повідомлення можуть бути представлені як у формі звичайних текстів, так і в нетекстовій формі (програми, графіка, відео, звук тощо), у відкритому або зашифрованому вигляді. Отримання електронних повідомлень, а також підготовка і відправка відповідей на них можуть проводитися у зручній для будь-якого учасника листування час. Із цієї причини електронну пошту зараховують до неінтерактивних технологій, що реалізуються в режимі “offline”, оскільки між відправленням листа і отриманням відповіді на нього зазвичай проходить якийсь час (кілька хвилин, годин, днів тощо). Електронна пошта є однією з найдешевших і порівняно нескладних телекомунікаційних технологій.

Застосування інноваційних форм навчання в системі університетської освіти сприяє підвищенню її якості відповідно до потреб суспільства і особистості; дозволяє підготувати фахівця, який володіє не тільки теоретичними знаннями, а й практичними вміннями і навичками – конкурентоспроможного на ринку праці, орієнтованого на успішне і ефективне рішення професійних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.

УДК 811.111:378.147

Лариса КУПЧИК

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ЗМІСТ АНГЛОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У ХХІ столітті відбуваються зміни у суспільному житті, які ставлять нові вимоги та виклики. Однією з сучасних потреб, з одного боку, є знання іноземних мов чи іншомовна / мультилінгвальна компетентність, що чітко виокремлено Європейською Комісією у «Ключових компетентностях освіти впродовж життя»: *мультилінгвальна компетентність* визначає здатність використовувати різні мови належним чином і ефективно з метою комунікації; вона базується на здатності розуміти, виражати концепти, думки, почуття, факти і погляди в усній і письмовій формах у відповідному спектрі соціальних і культурних контекстів відповідно до власних бажань і потреб; вона ґрунтується на здатності бути медіатором між різними мовами і медіа [3, с. 7]. З іншого боку, мультилінгвізм обмежується потребою в оволодінні англійською мовою як сучасною *lingua franca*, офіційно визнаною мовою міжнародного

спілкування, що й актуалізує формування змісту навчання на третьому рівні вищої освіти (рівень доктора філософії) і передбачає включення у структуру підготовки доктора філософії різних спеціальностей дисципліни «Англійська мова», адже вона є наразі мовою науки, наукових публікацій (зокрема, *Scopus* і *WoS*), конференцій, симпозіумів, воркшопів, тощо.

Інтерес до питання особливостей навчання іноземних мов здобувачів ступеня доктора філософії (*PhD*) знаходимо у працях В. Гарапко, Н. Духаніної, О. Тростинської та ін. Проте недостатньо дослідженим залишається зміст англійської підготовки на вище зазначеному рівні, що й окреслило мету даної розвідки.

Сучасні стандарти третього рівня вищої освіти чітко визначають потребу в іншомовних компетентностях здобувачів рівня *PhD*, що розкрито у таблиці на прикладі ряду спеціальностей й окреслених результатів навчання.

Таблиця

Результати навчання у розрізі іншомовної підготовки на рівні доктора філософії

Стандарт вищої освіти спеціальності, рік затвердження, покликання	Нормативний зміст підготовки доктора філософії, сформульований у термінах результатів навчання
051 Економіка, 2022 http://surl.li/cvxfi	<i>PH06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.</i>
075 Маркетинг, 2022 http://surl.li/guslq	<i>PH07. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми маркетингу державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.</i>
201 Агрономія, 2021 http://surl.li/gusnz	<i>PH5. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми агрономії державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.</i>
122 Комп'ютерні науки, 2022 http://surl.li/gutak	<i>PH02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми комп'ютерних наук державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях</i>

Вивчення англійської мови на рівні доктора філософії (*PhD*), на думку Н. Духаніної, «сприятиме поглибленню знань з наукового дискурсу, науково-письмової та науково-ділової комунікації, удосконаленню вмінь здійснювати комунікацію іноземною мовою у професійному та науковому середовищі, ефективному перекладу іноземної літератури науково-технічного характеру, ознайомленню з граматичними та лексичними особливостями стилю науково-технічної літератури, синтаксичними засобами в науково-технічних текстах [1, с. 491]. Таким чином, навчальна дисципліна «Англійська мова» на рівні *PhD* повинна бути спрямована на формування навичок, які дозволять здобувачам ступеня доктор філософії вільно комунікувати з міжнародною науковою спільнотою, демонструючи результати своїх досліджень у письмовому й усному форматі. Тому, зміст англомовної підготовки здобувачів наукового ступеня повинен бути спрямованим на:

– поглиблення навичок критичного аналізу англомовної наукової літератури і оволодіння необхідною граматикою та фахово-орієнтованою лексикою для ефективної і структурованої підготовки огляду літератури (*literature review*); навчання щодо здійснення пошуку та аналізу англомовної наукової інформації;

– основи теорії дискурсу та тексту; основи академічного письма, структурних, мовних, комунікативних та риторичних особливостей англомовних наукових текстів;

– практичне оволодіння навичками підготовки ефективної англомовної письмової заявки для участі у міжнародних наукових конференціях, удосконалення навичок мовлення і письма англійською мовою для підготовки різних видів наукових презентацій, коментування даних, відповідей на питання;

– продукування і правильне оформлення різножанрових наукових текстів англійською мовою (тези, статті, анотації, реферати, розділи дисертацій) відповідно до сучасних вимог.

Така підготовка передбачає роботу з автентичним англомовним матеріалом й уможливорює подальше використання англійської мови як засобу вивчення фахового змісту, що сприятиме реалізації моделі білінгвальної освіти, де англійська мова стає засобом навчання, «способом пізнання світу спеціальних знань» [2, с. 338] та засобом формування м'яких навичок шляхом використання різноманітних соціальних форм навчання, як-от проєктної технології, технології перевернутої аудиторії (*Flipped Classroom*), тощо.

Таким чином, зміст англомовної підготовки здобувача третього рівня вищої освіти спрямований на задоволення потреб у формуванні навичок наукового спілкування англійською мовою в усній та письмовій формах та використання англійської мови в освітній, науковій та професійній цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Духаніна Н. М. Особливості навчання іноземних мов здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (*PhD*). *Молодий вчений*. 2018. № 4(56). С. 489–492. URL: <http://surl.li/guof0>. (дата звернення: 07.04.2023).

2. Купчик Л. Англійська мова як засіб реалізації білінгвальної освіти у німецькомовних країнах Європи. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України ; гол. ред. Лабунець В. М. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. С. 336–341.

3. European Commission. *Key Competences for Lifelong Learning*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019. 18 p. URL: https://www.fi.uu.nl/publicaties/literatuur/2018_eu_key_competences.pdf (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 378.091:811.111'26

Альона ЛІТВІНЧУК

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ДО ПИТАННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ І ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Українська освіта потребує якісно нових і сталих змін у рівні викладання і вивчення англійської мови в закладах вищої освіти. Мова йде як про науково-викладацький склад, для якого володіння англійською мовою є передумовою повноцінної участі у програмах міжнародного обміну та співпраці, так і, звичайно, про студентів, які отримують усі переваги від знання іноземної мови для розширення власних професійних знань і досвіду, участі в академічних програмах обміну і можливостей майбутнього працевлаштування.

Національною програмою підвищення рівня англійської мови, що розробляється Міністерством освіти та науки України у партнерстві з Британською Радою, визначено низку пріоритетних напрямів в секторі вищої освіти на шляху до об'єднання з європейською спільнотою [1]. Серед них досягнення трансформаційних змін у рівні володіння англійською мовою як серед викладацького складу, так і студентів, формування здатності будувати ефективні партнерські відносини на міжнародному рівні, а також необхідність наростити «власний сталий потенціал у сфері викладання англійської мови та запровадити університетські стандарти, які передбачають підготовку студентів до рівня B2 або C1» відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [1, с. 18].

Одним із шляхів реалізації поставленої мети є викладання фахових дисциплін англійською мовою (*English as a medium of instruction – EMI*), що вимагає володіння мовою на рівні не нижче B2 для викладачів фахових дисциплін і не нижче рівня B1 для студентів. Окрім основних вимог щодо необхідного рівня володіння англійською мовою учасниками навчального процесу, варто також розглядати низку інших викликів, як-от триваліша

підготовка до занять, залучення необхідних матеріалів, використання відповідних методів викладання, мотивування студентів, встановлення зворотного зв'язку, відповідна мовна поведінка викладача, тощо [2, с. 97]. Беручи до уваги складність здійснення цього процесу навіть за ідеальних умов необхідного рівня володіння мовою як викладачем, так і студентами, можна розглядати низку стратегій для забезпечення розуміння матеріалу та досягнення запланованих результатів навчання:

- стратегії використання рідної мови, як-от підсумовування ключових частин лекції, називання або пояснення технічних термінів українською мовою, використання презентації українською мовою під час англійської лекції, надання двомовних словників термінів, запитання від викладача англійською мовою, а відповіді студентів – українською;

- стратегії використання англійської мови, наприклад представлення нової лексики на початку заняття, надання англійського пояснення наукових чи математичних формул, запитання та відповіді англійською, створення записів до лекції англійською мовою, уповільнення темпу читання лекції для повнішого сприйняття та конспектування;

- стратегії виправлення, серед яких заохочення студентів ставити запитання і перевіряти розуміння матеріалу, дозвіл переривати лекцію для запитань або ж пояснень, уповільнення темпу мови, паузи, перефразування;

- структурування заняття, яке вимагає визначення цілей і структури заняття на його початку, використання ключових запитань для структуризації, супровід лекції слайдами PowerPoint презентації;

- візуальна підтримка: слайди PowerPoint як роздаткові матеріали для студентів, PowerPoint презентація онлайн, використання відеофрагментів, діаграм та ілюстрацій для доповнення матеріалу лекції;

- текстова підтримка, а саме супровід викладення матеріалу додатковими посібниками, статтями, корисними інтернет-покликаннями, використання порівнянь, прикладів, завдань, створення роздаткових матеріалів і/або матеріалів заняття в електронному вигляді [1, с. 47–48]

Оптимізація переходу до *EMI* також вимагає співпраці між викладачами мови й фаху, а за потреби і забезпечення додаткової мовної підтримки як викладачеві, так і студентам, особливо, в розробленні курсу та підготовці до занять і викладачеві, і студентам. Самі заняття вимагають високого рівня інтерактивності, заохочення студентів до дискусії, групової роботи. Серед рекомендацій для студентів є також період адаптації із почерговим використанням рідної й англійської мови (*code-switching*), конспектування англійською мовою, використання саме англійської під час лабораторних і практичних занять, які супроводжують курс лекцій, підготовка до іспитів і презентацій саме мовою викладання [2, с. 99].

Попри усі складнощі і виклики імплементації *EMI*, персональні переваги для усіх учасників освітнього процесу є незаперечними: можливість бути висококонкурентними учасниками програм академічного обміну, участь в

міжнародних конференціях, можливість публікацій в академічних журналах, рівень щонайменше впевненого користувача англійської мови, кар'єрні можливості. Університети теж отримують низку переваг, а саме підвищення рейтингу і рівня конкурентності в світовому освітньому просторі, залучення студентів і викладачів з іноземних країн, поглиблення міжнародної співпраці.

Таким чином, на шляху до інтернаціоналізації вітчизняної освіти програми *EMI* є вимогою часу, а отже їх запровадження потребує створення ефективної мовної політики закладу освіти і розроблення чітких стратегій для регулювання усіх складових єдиної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болайто Р., Вест Р. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови : проект «Англійська мова для університетів». К. : Вид-во «Сталь», 2017. 154 с.

2. Бортник С. Б. Англійська як мова викладання: виклики й особливості роботи викладачів. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. № 3. Том 30 (69). Ч. 1. С. 96–101. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.3-1/18>

УДК 372.8

Наталія МУШИРОВСЬКА

*кандидат філологічних наук
в. о. доцента кафедри стилістики
та культури української мови,
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне*

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-НЕФІЛОЛОГАМИ

У модерному суспільстві інформатизація стала рушійним чинником реформування сучасної освіти, спрямованим на підвищення її якості, доступності, ефективності. За останні роки навчання із застосуванням інформаційних та комунікаційних технологій стало звичним для більшості вищих та загальноосвітніх навчальних закладів в усьому світі. Здобувачі значною мірою сьогодні орієнтовані на отримання інформації за допомогою інтернет-ресурсів, тому доповнення традиційних методів викладання інформаційними є необхідним для викладача вищої школи. В умовах дистанційного навчання перед викладачем постає завдання віднайти можливості активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, залучаючи сучасні педагогічні технології (інформаційні, комп'ютерні, інтернет-ресурси). Крім того, вивчення мови нефахівцями вимагає урізноманітнення викладацьких практик з метою посилення інтересу до мови. Цим визначається актуальність узагальнення досвіду і можливостей використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі у вищій школі.

Метою розвідки є встановити роль комп'ютерних технологій у процесі вивчення української мови майбутніми фахівцями-нефілологами та проаналізувати основні форми роботи з використанням інформаційних технологій у вищій школі.

Важливим складником успішної діяльності спеціалістів-нефілологів різних галузей в сучасних умовах є знання української мови як мови фаху, вправне володіння нею як в усній, так і в писемній формі, здатність до ефективної професійної комунікації. Процес вивчення мови при цьому повинен бути не лише вивченням чи повторенням певного лінгвістичного матеріалу, але діяльністю, яка потребує активної розумової та творчої участі. У викладанні української мови, окрім надання ґрунтовної мовної підготовки, доречно використовувати інформаційні технології на усіх етапах навчання, оскільки це веде до низки переваг. Інформаційні технології сьогодні стали ефективним інструментом, що здатний полегшити отримання і засвоєння знань, допомагає досягнути інтерактивності, комунікативної спрямованості, зацікавлення матеріалом, наочності, індивідуальності. Інтернет є багатим джерелом потенційних навчальних ресурсів. За висловом Зязюна І., інформаційні технології «забезпечують учням і студентам вільний доступ до різноманітної інформації, набуття навичок вирішення різноманітних проблем на основі їх всебічного дослідження і аналізу, здобуття певних знань в різноманітних галузях» [1, с. 16–19].

Методичні напрацювання у цій галузі частіше застосовують у вивченні іноземних мов, де ця проблема розробляється ще з початку 80-х років ХХ ст. Проте проблема впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальний процес й української мови сьогодні розглядається у працях багатьох вітчизняних науковців, серед яких О. Караман, А. Підласий, О. Моргун, Н. Семенів, Л. Скуратівський, Г. Шелехова та ін. [3, с. 159]. Також розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інформаційно-комунікаційних технологій активно займаються такі дослідники, як Полат Є. С., Дмитрієва Є. І., Новіков С. В., Полілова Т. А., Цветкова Л. А., Селевко Г. К. та ін. [4, с. 122].

Переваги від впровадження комп'ютерних технологій у процес викладання української мови, спираючись на узагальнення науковців, можна характеризувати так: 1) зростання мотивації навчання за рахунок використання можливостей інтернет-технологій (у порівнянні з аудіо- та відео матеріалами); 2) можливість застосовування індивідуального підходу; 3) сприяння розвитку самостійності здобувачів вищої освіти, спонукання користуватися інформацією, що безпосередньо стосується їхнього особистого чи професійного життя; 4) підвищення інформованості; 5) підвищення мовних компетенцій завдяки опрацюванню різноманітних типів текстів; 6) забезпечення сучасним матеріалом, що відповідає особистим інтересам і потребам; 7) пропонування автентичного і актуального матеріалу [2, с. 159].

Навчання із застосуванням комп'ютерних технологій на заняттях з

української мови реалізується на принципах: 1) *індивідуалізації* (можливості урахування власного графіку, загальної мовної підготовленості, особистого темпу вивчення курсу та способу керування навчанням, добору завдань із зростанням складності чи навпаки залежно від успішності результатів навчання, надання набору індивідуальних засобів підтримки навчання, зокрема ключів відповідей, підказок, довідників); 2) *диференціації* (пропонування здобувачам вищої освіти варіантів навчальних завдань певної складності, що відповідає їхнім пізнавальним можливостям, рівню знань та умінь); 3) *інтенсифікації* (застосування різних засобів презентації мовного матеріалу, структурування матеріалу із залученням інтерактивного виду робіт, засвоєння більшої кількості матеріалу за певний відрізок часу, більш тривале і ґрунтовне засвоєння матеріалу).

Комп'ютерні технології допомагають зреалізувати такі дидактичні функції: *пізнавальна* (використання інтернет-мережі та комп'ютерних технологій для отримання необхідної інформації, використання спеціальних навчальних програм і сайтів, які поєднують звукову, зображувальну, текстову, відеоінформацію, сприяють пізнавальній активності); *розвивальна* (за допомогою роботи із спеціальними комп'ютерними навчальними програмами не лише актуалізуються знання мови, але розвивається сприйняття, логічне мислення, пам'ять, уява); *тренувальна* (використання комп'ютерних програм уможливує самостійний тренінг та перевірку свого рівня знань та умінь з певної теми, визначення прогалин, їх доопрацювання та повторне виконання запропонованих завдань з метою покращення своїх результатів); *діагностична* (швидке, об'єктивне здійснення за допомогою тестових завдань контролю (поточного, підсумкового) рівня засвоєння навчальних тем); *комунікативна* (розвиток комунікативних навичок, подолання стресу, боязкості продукування власного мовлення, моделювання умов комунікативної діяльності і їх реалізація у навчальних вправах творчого, ситуативного характеру, опосередковане вивчення лексико-граматичних норм).

Використання комп'ютерних технологій у процесі вивчення української мови нефахівцями сприяє реалізації таких завдань: 1) зацікавлення українською мовою; 2) унаочнення навчального матеріалу (поєднання за допомогою навчальних програм чуттєвих, слухових та зорових компонентів впливу, чим досягається яскравість, емоційність, динамічність, реалістичність); 3) розширення знань студентів з певної навчальної теми, збагачення ілюстративною інформацією за темами, досвідом комунікативних ситуацій; 4) перевірка та самоперевірка набутих знань та умінь й отримання результатів перевірки (тестування, контрольні завдання).

Сучасні інформаційні ресурси з метою вивчення української мови можуть застосовуватися: при проведенні аудиторних занять і організації самостійної роботи, проведенні поточного і тестового контролю. Самостійна робота здобувачів вищої освіти може здійснюватися, зокрема, з використанням системи модульного середовища дистанційного навчання *Moodle*, яка реалізує

організацію взаємодії між викладачем та студентами, *Google*-класу, хмарних технологій. Інтернет дає доступ до інформації та занять, можливість зайти на форум, а електронна пошта та месенжери дозволяють підтримувати зв'язки при вивченні курсу.

Сайти, якими може скористатися викладач української мови, організовуючи аудиторну чи самостійну роботу, поділяють на інформаційні та власне навчальні. Призначення інформаційних сайтів – у доборі цікавих текстів, документів, творчих завдань. Спеціальні навчальні сайти можуть містити різні види завдань, розроблені залежно від рівня знань слухачів.

Інформаційне забезпечення складають словники, бази даних і бази знань. Комп'ютерні засоби найчастіше застосовуються для поповнення активного словникового запасу, в тому числі професійною лексикою; для вироблення навичок сприйняття, створення, реконструкції, редагування, в тому числі машинного перекладу професійного тексту; для перевірки орфографії; для укладання документів відповідно до шаблонів; для перевірки знань за допомогою тестування.

Серед програмних засобів, спрямованих на вивчення мови, можна назвати різноманітні комп'ютерні словники, електронні енциклопедії, мовні ігри, автоматизовані тестові системи. Програмне забезпечення складають засоби базового програмного забезпечення та прикладні програми (інформаційно-довідкові й інформаційно-пошукові системи, програми-перекладачі, експертні системи, навчальні системи). Серед популярних видів ІКТ викладачу української мови найбільше стануть у пригоді презентації, відеосюжети, електронні тренажери, тести, графічні редактори та ін.

Сучасні гаджети пропонують надзвичайно широкі можливості не тільки для розваг чи спілкування, але й для опанування мови, тому доречно використовувати і їх можливості. На особливу увагу заслуговують різноманітні додатки та ресурси для вивчення української мови. У відкритому доступі є онлайн ресурси з аудіо- та відеоматеріалами, словники.

Викладач може доповнити заняття елементами онлайн-курсів та інтерактивних занять з української мови, наприклад, використати експрес-уроки від відомого українського мовознавця Олександра Авраменка, що передбачають короткі відео, курс «Лайфхаки з української мови» або «Українська мова для дорослих і школярів» – онлайн-курс *EdEra* та Освіторії, що складається з 5 модулів (фонетика, орфографія, морфологія, синтаксис і стилістика української мови), лектором якого є Ігор Хворостяний (передбачає відео з лайфхаками, робочий аркуш із завданнями для перевірки засвоєння знань і тестами, мнемонічні підказки, скоромовки для тренування вимови). Загалом використання пазлів, таблиць, мемів тощо для вивчення української мови, інфографіка в вигляді діаграм, схем допомагає візуально сприймати та швидко запам'ятовувати нову інформацію. Це може бути особливо корисним при вивченні лексичних та граматичних правил.

Найбільш популярними ресурсами і додатками для вивчення української

мови є: «Офіційний сайт української мови», що передбачає питання і відповіді щодо орфографії і пунктуації, перевірку орфографії, містить словник синонімів, правила правопису, відеоуроки; сайт «Сучасна українська мова», де можна знайти особливості написань за новою редакцією українського правопису, інтерактивні діалоги та вправи; освітня платформа «Є-мова» як комплексна онлайн-платформа, що дає можливість вибору необхідного курсу, пропонує відео, тексти, практичні заняття; додаток «Mova», який передбачає вправи, містить рекомендації щодо уникнення суржику, поради щодо удосконалення письма та мовлення, бібліотеку, розділ із цитатами та *Telegram*-канал, де публікуються цікаві опитування для перевірки знань; «Тлумачний словник української мови», який передбачає пошук, засвоєння значень слів; безкоштовний мобільний додаток «Р.І.Д.», метою якого є збагатити словниковий запас питомою українською лексикою; додаток «Тренажер з правопису української мови», що передбачає як правила, так і їх закріплення у вигляді вправ; додаток «Вчимо і граємо. Українська мова», що передбачає навчання лексиці, фонетиці, правопису в ігровій формі тощо.

Таким чином, успішність опанування української мови нефілологами може бути посилена використанням сучасних комп'ютерних технологій, оскільки вони дають можливість засвоїти більший обсяг інформації, розвивати активність здобувачів вищої освіти, індивідуалізувати та диференціювати навчання, урізноманітнити форми роботи, підвищити зацікавленість слухачів предметом, що вивчається, формують самостійність і логічність мислення, дають можливість розвивати комунікативні навички, здійснювати контроль знань, умінь і навичок. Найвища ефективність застосування комп'ютерних інформаційних технологій у мовній підготовці досягається при їх комплексному використанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. Технологізація освіти як історична неперервність. *Неперервна педагогічна освіта. Теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 73–85.
2. Кузьміна І. П. Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка* : зб. наук. праць. 2008. № 3(24). С. 186–190.
3. Паладій Н. М. Комп'ютеризація навчального процесу з української мови як лінгводидактична проблема. *Вісник Житомирського державного університету. Сер. Педагогічні науки*. 2011. Вип. 60. С. 159–161.
4. Рожкова Н. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій як інноваційного методу в навчанні іноземних мов. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 132. С. 121–125.
5. Скуратівський Л. В. Інформаційні технології як засіб мовленнєвого розвитку учнів у процесі навчання української мови в основній школі. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 4. С. 7–10.
6. Шелехова Г. Т. Використання комп'ютерних технологій на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 8. С. 1–8.

**СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ, ПОРІВНЯЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ**

УДК 378.016:81'243

Леся БАСЮК
*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*
Марта ШКВАРОК
*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ
МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Проблема використання мультимодальних матеріалів як навчальних засобів на уроках німецької мови в закладах середньої освіти вивчалась дослідниками з різних країн світу (А. Фернандес, М. Мейер-Рогерс, Х. Мартінес-Сієрра та І. Санчес-Менендес, а в Україні – Н. Шевченко та О. Миколенко).

Мультимодальні матеріали – це матеріали, які використовують кілька видів зорової та звукової інформації для передачі певного повідомлення. Такі матеріали можуть містити текст, зображення, відео, звукові ефекти та інші елементи. Використання мультимодальних матеріалів на уроках німецької мови дозволяє підвищити зацікавленість учнів та зробити навчання більш ефективним та динамічним [2].

Прикладами мультимодальних матеріалів на уроках німецької мови можуть бути:

– відео уроки, де вчителі розповідають про граматику і лексику німецької мови, показуючи відео з різних сфер життя, що допомагає краще зрозуміти матеріал.

– презентації, які містять зображення та текст, що ілюструють певний матеріал, інфографіки та схеми.

– аудіо записи різних діалогів та розмов, які дозволяють практикувати вимову та розуміння мови.

– ігри та вправи на комп'ютері, які містять зображення та аудіо ефекти та допомагають учням краще засвоїти новий матеріал [1].

Наведемо кілька прикладів інтерактивних завдань та ігор, які можуть бути використані на уроках німецької мови:

– “*Guess Who?*” – учні дивляться на фотографії різних людей та намагаються відгадати, хто це за особа, створюючи запитання з використанням мовних конструкцій, які вони вивчили на уроках. Наприклад: «Чи має ця людина русяве волосся?» або «Чи живе ця людина в Німеччині?»

– “*Scavenger Hunt*” – учні отримують завдання знайти різні предмети або фотографії, пов’язані з німецькою культурою та мовою. Наприклад, можна попросити учнів знайти фотографії з традиційними німецькими стравами, знайти відео з німецькими народними танцями або знайти інформацію про традиційні свята в Німеччині.

– “*Storytelling*” – учні діляться своїми історіями, використовуючи мультимодальні матеріали, такі як малюнки, фотографії та відео. Наприклад, учні можуть створювати історії про свої подорожі в Німеччину або про життя та культуру німецьких міст [3].

Отже, використання мультимодальних матеріалів позитивно впливає на мотивацію учнів до вивчення німецької мови та допомагає покращити їхні знання та навички. Для досягнення максимального ефекту використання мультимодальних матеріалів, дослідники рекомендують поєднувати різні типи матеріалів (текст, зображення, відео тощо) та забезпечувати їхню взаємодію та синхронізацію на уроці. Використання мультимодальних матеріалів на уроках німецької мови дозволяє створити різнобічне та захоплююче навчальне середовище, що сприяє більшому розумінню та запам’ятовуванню матеріалу, розвитку мовленнєвих навичок та підвищенню мотивації до вивчення мови. Також використання мультимодальних матеріалів дає можливість учням самостійно вчитися та розвивати навички комп’ютерної грамотності, що є важливим у сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Копил І. П. До проблеми застосування сучасних інформаційних технологій при вивченні іноземних мов. *Зб. наукових праць*. К. : КНЛУ, 2005. Вип. 28. С. 30–38.
2. Кречотень О. В., Байдак Л. І. Мультимодальний підхід до роботи з автентичними ресурсами на занятті з іноземної мови. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/20/part_2/13.pdf (дата звернення: 07.04.2023).
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. К., 2002. 136 с.

УДК 37.015.3:81

Ірина ГОЛУБЄВА

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЛІНГВІСТИЧНО ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ США

Система педагогічної підтримки лінгвістично обдарованих школярів у США має розгалужену систему допомоги учням, які проявляють певні таланти

або мають відповідний потенціал для їх реалізації. Особливо педагогічна підтримка важлива для лінгвістично обдарованих школярів-представників різних мов і культур. Це зумовлено декількома чинниками: по-перше, США будували та розвивали освіту для іммігрантів та їхніх дітей упродовж всієї історії розвитку цієї країни; по-друге, в наш час США продовжують приймати більше іммігрантів, ніж будь-яка інша країна; по-третє, у США значна кількість дітей іммігрантів не може бути ідентифікованою як обдаровані через низький рівень знання англійської мови.

Згідно з Міжнародним стандартом класифікації освіти (МСКО) педагогічна підтримка включає професійних співробітників, які надають послуги учням для підтримки їхньої навчальної програми. У багатьох випадках цей персонал було ліцензовано спочатку, як викладачів, але потім переведено на інші професійні посади в системі освіти. До цієї класифікації персоналу належать такі його види: консультанти з виховної роботи, бібліотекарі, спеціалісти з освітніх засобів масової інформації та практичні психологи.

Національна асоціація обдарованих дітей у США на своєму сайті у розділі «Підтримка обдарованих дітей» коротко характеризує діяльність батьків, педагогів та широкої громадськості, які повинні надавати таку підтримку, оскільки вони несуть відповідальність за супровід усіх дітей, коли вони досягають високих особистих якостей. Дуже важливо підтримувати зростання та розвиток цілісності обдарованої дитини, включаючи її інтелектуальний, соціальний, емоційний та фізичний розвиток [2].

В США питанням педагогічного супроводу лінгвістично обдарованих учнів присвячені праці таких науковців як: К. Бейнбрідж, Р. Брідлав, Дж. Ван Тассел-Баска, С. Ріс, Н. Коланджелло, Б. Керр, М. Кітано та інші.

Лінгвістична обдарованість – це складне комплексне утворення до складу якого входять такі компоненти: чуття мови, мовні здібності, мовна здогадка, мовна інтуїція, здібності до іноземних мов.

У підручнику для вчителів, що навчають обдарованих і талановитих дітей [4] подано визначення цієї категорії учнів з акцентом Департаменту освіти штату *Newfoundland*, так як у США існують свої регіональні визначення обдарованих і талановитих дітей. Відтак, виходячи із такого визначення, обдаровані і талановиті учні (їх у США називають студентами) демонструють, або володіють потенціалом демонструвати виняткові здібності стосовно навчання, створення творчого і креативного середовища і які характеризуються пізнавальними потребами вищими середньостатистичного рівня в академічній та неакадемічній сферах. Виходячи із попереднього твердження, обдарованість розглядають у наступних аспектах: лінгвістичну; логіко-математичну; візуальну; музичну; тілесно-кінестичну; міжособистісну; інтраособистісну; натуралістичну; технологічну.

Таким чином, проведений нами аналіз визначень лінгвістичної обдарованості та орієнтування на визначення, запропоновані О. Кульчицькою [1] та Дж. Рензуллі [3], дають можливість сформулювати авторське визначення

лінгвістичної обдарованості. Лінгвістичною обдарованістю називаємо такий вид спеціальної обдарованості, який є результатом взаємодії трьох характеристик: підвищеного рівня лінгвістичного інтелекту, лінгвістичної креативності та мотивації до лінгвістичної діяльності (наполегливості до вирішення лінгвістичних завдань).

Отже, розглянувши теорії і концепти педагогічної підтримки лінгвістично обдарованих та визначивши структуру цього виду обдарованості, можна із впевненістю стверджувати, що до її складу переважна більшість американських педагогів і психологів відносить вербальну (або словесну) обдарованість, яку можна спостерігати в процесі вивчення як рідної так й іноземної мов. Особливо високий рівень вербальної обдарованості характерний для дітей, які рано навчилися читати і проводять багато часу за читанням літератури, яка більш характерна для інтересів дорослих, ніж дітей. Інтенсивне читання таким чином слугує базисом для формування та інтенсивного розвитку лексичних, граматичних, фонетичних, стилістичних здібностей лінгвістично обдарованих учнів. Усі американські дослідники одностайні в тому, що інтелектуально обдарована дитина володіє надзвичайно багатим словниковим запасом, вмінням швидко засвоювати інформацію, чітко розуміти значення абстрактних понять і диференціювати їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кульчицька О. І. Специфіка дитячої обдарованості. *Обдарована дитина*. 2001. № 1. С. 3–10.
2. National Association for gifted children. URL: <https://www.nagc.org/resources-publications/resources/supporting-gifted-children> (дата звернення: 07.04.2023).
3. Renzulli J. S. What makes giftedness? Reexamining a definition of the Gifted and Talented. *Phi Delta Kappa*. 1978. № 60. P. 180–184, 261.
4. Teaching Students Who Are Gifted and Talented. A Handbook for Teachers / Ed. Sharon Whalen J. others. Newfoundland and Labrador Department of Education. 2013. 225 p.

УДК 37.013:81

Ірина ГОЛУБЄВА

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов*

Анна БАЛАНОВИЧ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Облік і оподаткування»
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ МОТИВАЦІЇ ДО ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мотивація включає ставлення та емоційний стан особистості, яка докладає зусилля для того, щоб виконати певне лінгвістичне завдання. Американські дослідники виокремлюють чотири види мотивації до лінгвістичної діяльності: інструментальну, інтегративну, результативну та внутрішню мотивацію [3].

Інструментальною мотивацією вважають найбільш загальну причину, що впливає на вирішення лінгвістичного завдання. Серед таких причин – бути успішним у школі, вступити до університету або влаштуватися на престижну роботу. Очевидно, що інструментальної мотивації недостатньо, щоб сформуванню компетентну особистість.

Інтегративна мотивація – це вид мотивації, що спонукає інтерес учнів до вивчення культури народу, мова якого вивчається. Це однаково стосується і рідної, і іноземної мов. Учні мають можливість розвивати таку мотивацію через засвоєння культури народу під час подорожей (зокрема рідною країною), спілкуючись із друзями безпосередньо або через медіа, читаючи спеціальну літературу. Інтегративна мотивація долучає бажання учнів зрозуміти культуру власного народу та незнайому культуру через знання мови (рідної чи іноземної).

Третій вид мотивації – результативна мотивація, яка пов'язана з тим, що учні збагачують свій досвід вивчення мови по мірі того, як вони все більше оволодівають цією мовою. Очевидно, що перший успіх призводить до подальших успіхів у лінгвістичній діяльності, викликає все більше задоволення.

Внутрішня мотивація відображає розумовий стан талановитої особистості, що вирішує лінгвістичне завдання, співпадає з тим рівнем, який планується сформуванню в процесі подібної діяльності.

На переконання американських учених, ідеальна модель формування мотивації до вивчення іноземної мови повинна охоплювати всі чотири типи мотивації. Так, робота в групах підсилює інструментальну мотивацію іншомовної освіти, таку, як всебічне співробітництво, можливість навчатися за кордоном, перспектива побудови успішної кар'єри. В свою чергу, інтегративна мотивація підсилюється вивченням культури носіїв мови, шляхом оволодіння

науковим матеріалом, літературними творами, музичними інструментами, знанням про особливості харчування та одяг народу, мова якого вивчається [1].

Результативна мотивація формується шляхом створення атмосфери успіху учнів. Цей успіх забезпечується в процесі навчання та розвитку здібностей школярів. Внутрішня мотивація створюється на основі спостереження учнів за вчителями, які висловлюють свій інтерес до іноземної мови, та повагу до тих, хто її вивчає, а також самі докладно володіють нею [2].

Важливим аспектом обдарованості особистості є її надзвичайні інтелектуальні здібності і креативність, які, зазвичай, тісно пов'язані із лінгвістичними здібностями. Лінгвістичні здібності дитини можна виявити ще у ранньому шкільному віці. Саме рівень сформованості здібностей в рідній мові пізніше суттєво впливає на засвоєння дитиною іноземних мов, а також на успіхи в багатьох інших сферах її діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочарова О. А. Роль мотивації у розвитку здібностей обдарованих учнів. *Наукові праці. Сер. Педагогіка, психологія і соціологія*. Донецьк : ДВНЗ «Док НТУ», 2015. Вип. 1 (16). С. 30–36.
2. Landau E., Weissler Kineret, Golod Gail. Motivation and Giftedness. *Gifted education International*. 1996. Vol. 12. № 3. P. 39–42.
3. Renzulli J. S. The Three Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association: 68th, New Orleans, 7LA, April 23–27, 1984*. New Orleans, LA, 1984. 71 p.

УДК 37.012:378(4)(477)

Ірина ЗАБІЯКА

кандидат педагогічних наук

*доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Процеси глобалізації та інтеграції, що нині відбуваються у сучасному суспільному просторі, визначають пріоритетним завданням проблему підготовки та формування конкурентоспроможного фахівця виробничого профілю, тим самим, актуалізуючи її міжнародне значення. Розв'язання зазначеної проблеми є домінуючим у діяльності Міжнародної організації праці, ЮНЕСКО, Європейського Фонду Освіти (ЕФО), *CEDEFOP*.

Стратегічною метою модернізації професійної освіти в сучасному світі є створення принципово нової системи освіти – неперервної, головною ідеєю і метою якої є постійний розвиток особистості протягом усього життя.

Основними процесами в галузі професійної освіти та навчання, що відбуваються у країнах Євросоюзу, є Копенгагенський (початкова і середня

професійна) та Болонський (вища професійна освіта) процеси, початок яких було покладено в березні 2000 року у Лісабоні. На цьому засіданні учасники офіційно підтвердили статус освіти як невід'ємної частина економічної та соціальної політики та фактора підвищення конкурентоспроможності, зближення народів та забезпечення повноцінного розвитку громадян.

Сильними сторонами сучасної європейської системи професійної освіти та навчання, які можуть бути перенесені на український ґрунт, є: узгодженість усіх рівнів освіти (плавний перехід від одного до іншого рівня, наступність змісту освіти, як у рамках усього освітнього процесу, так і всередині окремих освітніх компонент); відповідність змісту підготовки кваліфікованих спеціалістів за певними напрямками в різних країнах єдиним європейським освітнім стандартам та кваліфікаціям, що дає можливість розширити простір ринку праці і полегшує процес працевлаштування та організацію практичного навчання; вільний та усвідомлений вибір професії (спеціальності) та напрями спеціалізації учнів професійних шкіл, коли вони самі обирають тривалість та рівень освіти; можливість неперервної підготовки та перепідготовки за обраною професією (спеціальністю) протягом усієї професійної кар'єри; практична спрямованість професійної освіти, велика кількість годин практичного навчання, різноманітність видів практики, тісний зв'язок із теоретичним навчанням [2].

Аналіз міжнародної професійної освіти дозволяє виділити наступні основні освітні моделі, що склалися до теперішнього часу:

Німецька модель: 1 рівень – шкільна освіта – три ступені: початкова (*Grundschule*), середня I і середня II гімназія, реальні училища (*Grundschule*), середня I і середня II гімназія, реальні училища; 2 рівень – професійно-виробнича (*Berufsschule*), спеціальна професійна школа (*Fachschule*); 3 рівень – вища школа або інститут (*Fachhochschule*) та університет. **Англійська модель:** 1 рівень – об'єднана школа (граматична та сучасна школа); 2 рівень – коледжі подальшої професійної освіти (*College of Further Education*); 3 рівень – коледжі вищої освіти (*College of Higher Education*), технічні інститути, університет (бакалавр, бакалавр з відмінністю, магістр, доктор філософії). **Американська модель:** 1 рівень – початкова школа (*elementary school*), середня школа (*middle school*); 2 рівень – вища (старша) школа (*high school*) або дворічний коледж початкового рівня, (*community colleges, junior colleges, technical colleges, liberal arts colleges*), ступінь *associate's degree*; 3 рівень – чотирирічний коледж вищої професійної освіти (*College of Higher Education*), університет (бакалавр, бакалавр з відзнакою, магістр, доктор філософії).

Політика держави у галузі освіти та підготовки кадрів є складовою цілісної політики, яка проводиться в різних сферах життя суспільства. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, закономірно викликали інноваційні зміни у професійній освіті.

Модернізація професійної освіти відбувається через запровадження неперервної ступеневої освіти, проголошення компетентнісного підходу,

тотальна інформатизація та цифровізація освіти, поширення дистанційного навчання. Системи професійної освіти орієнтуються на потреби ринку праці. Поліпшення фінансово-економічного забезпечення освіти сприяє її інтеграції в інфраструктуру сучасного виробництва, зароджується дуальна освіта.

Усі перелічені заходи щодо перетворення професійної освіти зумовлюють необхідність науково-методичного забезпечення, вимагають перегляду усталених (традиційних) підходів, пошуку нових принципів проектування змісту освіти, нових освітніх технологій. Шляхи модернізації професійної освіти передбачають вирішення трьох ключових взаємопов'язаних завдань: якість професійної освіти, її доступність та ефективність.

У кожній країні процес розвитку теорії та практики неперервної освіти має свої специфічні риси, але в той же час виявляються їх загальні принципи: гнучкість та варіативність системи освіти; вдосконалення організації та змісту системи загальної освіти; перебудова системи професійної освіти, що дає можливість підвищувати професійні компетентності та перейти від техніко-практичної до місцево-прагматичної спрямованості професійної освіти та навчання, а також соціально-орієнтованої та гуманістичної системи професійної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Allinckx I. Vocational education and training in Europe – Belgium : Cedefop ReferNet VET in Europe reports. 2016. 74 p. URL: http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2016/2016_CR_BE.pdf. (дата звернення: 07.04.2023).

2. Радкевич В. Модернізація професійної (професійно-технічної освіти) відповідно до потреб суспільства та вимог ринку праці. *Professional Pedagogics*. 2021. Vol. 2(23). С. 4–18.

3. Ничкало Н. Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. *Педагогічні і психологічна науки в Україні*. 2007. К., 2007. С. 27–57.

УДК 37.016:81'243

Ірина МАСЛО

асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ЯК ДОШКІЛЬНЯТАМ ВИВЧИТИ ІНОЗЕМНУ МОВУ РАЗОМ ІЗ БАТЬКАМИ?

Залучення батьків у навчальний процес дитини, а саме у процес вивчення іноземної мови, може позитивно вплинути як на її ставлення до навчання, так і на швидкість, з якою вона навчається. Коли батьки допомагають своїм дітям за межами навчального закладу, це приносить реальну користь для успіхів дітей у класі. Адже батьки мають більше впливу на навчання дітей молодшого віку,

ніж вчителі [2]. Є кілька простих кроків, щоб заохотити свою дитину до вивчення іноземної мови.

Щороку з'являються тисячі дитячих книг з малюнками. Дитячі куточки в книгарнях пропонують приголомшливий вибір нових і старих улюблених творів, ілюстрованих найкращими художниками. Діти мають багато можливостей насолоджуватися такими книгами у процесі навчання. Перше знайомство із мовою може відбуватися на слух: дошкільнята швидко і легко сприймають текст, який оживає на сторінках дитячої книги. Навчання відбувається у стилі розповіді, де за допомогою малюнка, гри та уяви діти висловлюють свої думки й емоції [1].

Дуже важливим є вибір правильної книги, де враховуються інтереси і рівень розвитку дитини, а також рівень володіння іноземною мовою самих батьків. У такому випадку допоможе фіксований текст книги з картинками.

У віці до двох років дітям сподобаються книги із картону, оскільки є велика ймовірність, що маленькі читачі будуть їх жувати. А засвоїти корисну інформацію вони зможуть за допомогою книг-розглядачок з віконцями. Принцип таких книг полягає в інтерактивному підході, коли сторінки з текстом та ілюстраціями обладнані додатковими паперовими «розгортками» – вкладеннями, які можна розгорнути і знайти під ними певну цікавинку. На одній сторінці може бути від одного до декількох таких вкладень. Це чудовий спосіб розвинути словниковий запас на ранніх стадіях: у батьків є можливість називати предмети, що бачить дитина, щоб пізніше вживати їх у розмові й експериментувати зі словами, які вона вже знає [3].

Діти отримують задоволення від коротких оповідань, віршиків та книг із серії «Подивися і скажи». Щоб оживити історії, батьки можуть видавати тваринні звуки і використовувати реквізит. Під час читання не варто поспішати: іноді дитина хоче довше затриматися на певній сторінці, що дає можливість «закріпити» вивчений матеріал. Щоб зрозуміти ступінь зацікавленості у процесі вивчення іноземної мови, батьки можуть прочитати частину речення та зробити паузу: у дитини з'являється нагода пригадати пропущене слово чи словосполучення або ж вигадати щось своє, демонструючи рівень розуміння прочитаного [1].

На початковому етапі вивчення іноземної мови діти залежать від взаємодії та спільного читання з батьками. Поступово, коли дошкільнята починають ділитися невеликою частиною твору, а згодом ще й знають текст напам'ять, роль батьків зменшується і зводиться до «перекладу» деяких помилок і вихваляння успіхів. Цей цикл повторюється щоразу, коли з'являється нова книга, але в міру того, як діти збільшують свій словниковий запас, цикл займає менше часу.

Для досягнення успіху важливим також є регулярний час читання. Діти повинні знати, що саме в цей час вся увага батьків зосереджена лише на них, читанні та вивченні іноземної мови. Найкращий варіант – щодня в один і той самий час, оскільки часте короткотривале навчання є більш ефективним, ніж

мала кількість тривалих занять. Заняття може варіюватися від десяти хвилин у залежності від готовності дітей до навчання.

Діти можуть навчатися і самостійно. У свій вільний час, коли їм заманеться, гортаючи сторінки книг, вони переглядають те, що хочуть і що подобається, закріплюючи матеріал на своєму власному рівні.

Маленьким читачам також необхідно «читати» всій родині, оскільки для них природним є бажання демонструвати свої уміння та досягнення. Успіхи мотивують і допомагають утвердити у свідомості дітей, що читання книг іноземною мовою – це не лише знання, а й задоволення від проведеного часу зі своєю сім'єю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Полонська Т. К. Методи навчання читання іноземною мовою учнів початкової школи. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. К. : Педагогічна думка, 2017. Вип. 18. С. 161–170. URL: https://lib.iitta.gov.ua/706985/1/Polonska_Primary_PSP_N18_2017.pdf (дата звернення: 07.04.2023).

2. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників : навч. посіб. Київ : «Освіта України», 2007. 300 с.

3. Як обрати книги англійською для дітей молодшого шкільного віку. *British Council Україна*. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/blog/books-in-English-for-primary-school-children> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 81'246.3

Юлія МАТВІЙЧУК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Менеджмент»*

Алла ШИКУН

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ІСПАНІЇ

Вивчення англійської мови в Іспанії зростає через її важливість як глобальної мови для спілкування, бізнесу та освіти. Знання англійської мови стає все більш важливим для бізнесу в Іспанії, оскільки багатьом компаніям потрібні працівники, які вільно володіють англійською, щоб конкурувати на світовому ринку. Таким чином, вивчення англійської може надати значну перевагу для шукачів роботи в Іспанії, особливо в галузях, які потребують міжнародного спілкування та співпраці. Останніми роками уряд Іспанії вжив заходів для сприяння вивченню англійської мови в школах та університетах, визнаючи цінність двомовності та багатомовності у все більш взаємопов'язаному світі.

Згідно зі звітом Британської Ради, англійська є найбільш поширеною

іноземною мовою в Іспанії, приблизно 61% населення вивчає її в якийсь момент свого життя. Однак у звіті також підкреслюється необхідність подальших інвестицій в освіту англійської мови, особливо в сільській місцевості та неблагополучних громадах, де доступ до ресурсів для вивчення мови може бути обмеженим [1]. Незважаючи на те, що країна досягла прогресу у сприянні вивченню мов, все ще залишаються проблеми, які потрібно вирішити. Наприклад, існує значний розрив у рівні володіння мовою між міською та сільською місцевістю, причому у міських районах загалом рівень володіння мовою вищий. Також наголошується на необхідності додаткової підготовки та підтримки вчителів англійської мови як другої, а також на необхідності більших інвестицій у ресурси та технології мовної освіти [2].

Уряд Іспанії визнає важливість володіння англійською мовою та запровадив політику, спрямовану на її просування в школах. У плані Міністерства освіти та професійної підготовки Іспанії щодо вдосконалення компетенції іноземної мови підкреслюється важливість вивчення англійської мови в школах. План включає кілька ініціатив щодо сприяння вивченню англійської мови, наприклад збільшення кількості годин навчання англійської мови в школах, пропонування спеціалізованої підготовки для вчителів англійської мови та надання додаткових ресурсів для вивчення англійської мови. Дослідження Гарсія Майо та Гортера було зосереджено на ролі взаємодії в класі в розвитку англійської мови в Іспанії. Взаємодія в класі є важливою для успішного вивчення мови, вчителі відіграють вирішальну роль у сприянні взаємодії та створенні сприятливого навчального середовища. Дослідження також підкреслило важливість взаємодії та співпраці з однолітками для сприяння вивченню мов, а також потребу в більшій підготовці вчителів та підтримці для покращення якості мовної освіти в Іспанії. Вивчення англійської мови серед студентів в Іспанії є важливою складовою освітньої системи країни [5]. Уряд Іспанії визнає важливість вивчення англійської мови та запровадив політику щодо її поширення в школах та університетах. Згідно з дослідженнями, у 2018 році 95% іспанських студентів у віці 15–18 років вивчали принаймні одну іноземну мову, причому англійська була найпоширенішою мовою. Це демонструє важливість вивчення англійської мови в системі освіти Іспанії [4].

Зростає важливість знання англійської мови серед студентів в Іспанії, особливо для майбутньої кар'єри. Знання англійської мови стає все більш важливим у глобалізованому світі, де багато міжнародних компаній потребують працівників, які вільно володіють англійською. Тому студенти, які добре володіють англійською мовою, мають перевагу на ринку праці [1]. За даними FluentU, онлайн-платформи для вивчення мов, є кілька причин, чому вивчення англійської мови є складним для іспанських студентів. Наприклад, в іспанській мові менше фонем, ніж в англійській, тому іспанським студентам важко розрізнити певні звуки.

Крім того, іспанська та англійська мають різні правила граматики, що

також може стати проблемою для іспанських студентів, які вивчають англійську мову [3]. Незважаючи на ці проблеми, уряд Іспанії запровадив політику сприяння вивченню англійської мови серед студентів, збільшив кількість годин навчання англійської мови в школах і пропонував сертифікати з англійської мови в університетах. Ці ініціативи демонструють прагнення іспанського уряду сприяти вивченню англійської мови серед студентів і готувати їх до глобалізованого світу.

Загалом, вивчення англійської мови в Іспанії зростає, все ще є проблеми, які потрібно вирішити, зокрема щодо доступу до ресурсів і підтримки вивчення мови в неблагополучних громадах. Однак за умови продовження інвестицій і підтримки ініціатив з мовної освіти Іспанія має потенціал стати провідним центром вивчення англійської мови та двомовності в Європі. Англійська мова серед студентів в Іспанії має вирішальне значення для майбутньої кар'єри, уряд Іспанії прагне сприяти вивченню англійської мови в школах та університетах. Однак існують також труднощі, які необхідно подолати, і студентам може знадобитися додаткова підтримка, щоб досягти рівня володіння англійською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. British Council. *The Global Environment for Transnational Education, UK degrees*. British Council. 2022. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/bc_environment_for_tne_partnerships_global_v2.pdf (дата звернення: 07.04.2023).
2. Busch B. Trends and innovative practices in multilingual education in Europe: An overview. *International Review of Education*. 2011. Vol. 57(5–6). P. 541–549. URL: <https://doi.org/10.1007/s11159-011-9257-1> (дата звернення: 07.04.2023).
3. Calderón M. E., & Minaya-Rowe L. *Designing and implementing two-way-bilingual programs: A step by step guide for administrators, teachers and parents*. 2003. Thousand Oaks: Sage.
4. Case A. (2012, July). *Tefl.net*. Tefl.NET. Retrieved April 18, 2023. URL: <http://www.tefl.net/elt/articles/teachertechnique/spanish-speaker-pronunciation-problems/> (дата звернення: 07.04.2023).
5. TEFL Trainer. (2022, October 5). *What difficulties do native Spanish speakers encounter when studying*. TEFL Trainer. URL: <https://tefltrainer.com/pronunciation/what-difficulties-do-native-spanish-speakers-encounter-when-studying-english-pronunciation-and-grammar/> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 81'246.6

Іван СЕМЕНЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Облік і оподаткування»*

Алла ШИКУН

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Вивчення англійської мови є все більш популярним в Південній Америці, особливо серед молоді. Існує кілька причин, чому вивчення англійської мови стає все більш популярним в Південній Америці, особливо серед молоді:

1. Кар'єрні можливості: багато компаній у Південній Америці мають бізнес з іншими країнами, де англійська мова є основною мовою комунікації. Тому знання англійської мови може збільшити шанси на знаходження роботи та зростання по кар'єрній драбині.

2. Навчання в закордонних університетах: багато студентів з Південної Америки планують продовжити своє навчання в закордонних університетах, де англійська мова є основною мовою навчання [2].

Країни, такі як Бразилія, Колумбія та Аргентина, мають велику кількість шкіл та інститутів, які надають можливість англійської мови.

У Бразилії, за даними з 2021 року, пропонують курси англійської мови більше ніж 10 000 шкіл та інститутів. Деякі з них є відділеннями відомих міжнародних мовних шкіл, таких як *English First ma Berlitz* [1].

У Колумбії, за даними з 2020 року, існує більше ніж 2000 мовних центрів та шкіл, які пропонують курси англійської мови.

У Аргентині, за даними з 2021 року, є більше ніж 500 мовних шкіл та центрів, які пропонують курси англійської мови. Багато з цих шкіл є членами або сертифікованими представниками відомих міжнародних мовних організацій, таких як *Cambridge English* або *International House*.

З розвитком технологій та доступності до Інтернету, студенти можуть навчатися англійської мови в онлайн-форматі, використовуючи відеоконференції та інші інтерактивні засоби [1]. Ось деякі з головних причин, чому англійська мова в Південній Америці є такою важливою:

1. Міжнародна мова комунікації: англійська мова є мовою, якою користуються люди з різних країн, щоб спілкуватися між собою. Якщо студент планує навчатися або працювати в міжнародному середовищі, то знання англійської мови допоможе йому більш ефективно комунікувати з колегами та клієнтами.

2. Розширення можливостей: знання англійської мови може розширити можливості для студента в міжнародному середовищі. Він може знайти більше можливостей для роботи або навчання за кордоном, а також отримати більше

можливостей для розвитку кар'єри в міжнародних компаніях [4].

Знання англійської мови може також допомогти підвищити рівень туризму в країнах Південної Америки з таких причин:

1. Забезпечення кращого сервісу: багато туристів очікують отримати якісний сервіс від місцевих жителів, які працюють в туристичній галузі, включаючи готелі, ресторани, туристичні агентства і так далі. Знання англійської мови може допомогти місцевим жителям ефективніше спілкуватися з іноземними туристами та забезпечити кращий сервіс [3].

2. Краща комунікація: знання англійської мови може допомогти місцевим жителям легше спілкуватися з іноземними туристами, що підвищує рівень комфорту та сприяє позитивному іміджу країни серед туристів.

3. Привабливість для іноземних інвесторів: знання англійської мови може бути корисним не тільки для туристичної галузі, а й для приваблення іноземних інвесторів в інші сфери економіки. Більшість іноземних компаній комунікують англійською мовою, тому місцеві жителі зі знанням англійської мови можуть бути більш привабливими для роботодавців та інвесторів [1].

Існує багато неприбуткових організацій та програм, які допомагають підтримувати вивчення англійської мови в цих регіонах та забезпечувати доступ до відповідних ресурсів, а саме:

English Access Microscholarship Program – програма, створена Державним департаментом США.

English for Latin America – програма, створена *British Council*, яка пропонує онлайн-курси англійської мови для студентів, викладачів та фахівців з бізнесу в Латинській Америці.

Fulbright Commission – програма, створена з метою підтримки обміну студентів, викладачів та фахівців між США та іншими країнами, включаючи Південну Америку. Пропонується навчання англійської мови для стипендіатів та студентів.

English First – міжнародна компанія, яка пропонує курси англійської мови для студентів та бізнесменів в Південній Америці [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. R. McKinnon and C. Pasquini. *English Language Education in South America: Policy, Preparation, and Practices*. 2017.

2. *English Language Teaching in South America: Policy, Preparation, and Practices* / ed. by E. Tavares, B. Cogo. 2016.

3. *The Role of English in South America* / ed. by M. P. Moyna, M. T. Torres. 2015. 157 p.

4. Vieira F. H., Gomes B. A. S. *The Spread of English in South America: Policy, Practice, and Resistance*. 2018. 245 p.

УДК 81'245.9

Діана СИДОРЧУК
здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Менеджмент»

Алла ШИКУН
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КРАЇНАХ ПРИБАЛТИКИ

Вивчення англійської мови є важливим елементом освіти в країнах Прибалтики – Литві, Латвії та Естонії. Англійська мова є однією з трьох офіційних мов Литви та Латвії, і другою офіційною мовою в Естонії. У школах у Прибалтиці навчання англійської мови починається з раннього віку, зазвичай з 6–7 років, і триває до кінця середньої школи. Навчання англійської мови також є частиною вищої освіти в університетах та коледжах [1].

У Прибалтиці також є багато мовних шкіл та центрів, де можна вивчати англійську мову на різних рівнях. Більшість з цих центрів пропонують різні курси, від початкового до розвинутого рівнів, а також спеціальні курси для студентів та дорослих. Значна частина молоді в Прибалтиці також займається самостійним вивченням англійської мови за допомогою різних інтернет-ресурсів, таких як *YouTube*, *Duolingo*, *Memrise* та інших [3].

Англійська мова є дуже важливою в міжнародній комунікації та бізнесі, тому вивчення англійської мови в Прибалтиці має велике значення для розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності країн в глобальному світі.

Для прикладу, приблизно половина населення Естонії розмовляє англійською, особливо у великих містах, таких як Таллінн. Молоді люди до 40 років також особливо добре володіють англійською в країні [2].

Англійська мова в Естонії може мати кілька відмінностей в порівнянні з англійською мовою, яку вивчають в інших країнах. Ось кілька можливих відмінностей:

- **Вимова:** естонська мова має власну звукову систему, тому вимова англійських слів може бути дещо відмінною від традиційної англійської вимови.
- **Граматика:** естонська мова має відмінну граматику від англійської мови, тому деякі граматичні структури можуть бути складнішими для естонських студентів.
- **Лексика:** є деякі слова, які вживаються в англійській мові в Естонії, але не вживаються в інших країнах. Наприклад, в Естонії є багато слів, які походять з німецької мови, тому вони можуть бути незвичними для студентів з інших країн.
- **Культурні особливості:** естонська культура має свої власні традиції та

цінності, які можуть відобразитися в вживанні англійської мови в країні. Наприклад, студенти можуть вивчати англійську мову з орієнтацією на естонську культуру та бізнес-практики [4].

Ці слова можуть використовуватись в англійській мові в Естонії, оскільки вони є частинами місцевої культури і традицій:

- *Sauna* – це традиційний естонський спосіб здоров'я та відпочинку, який включає у себе парову кімнату, яку зазвичай зводять біля річок або озер.

- *Kohuke* – це солодкий сніданок або перекус, який складається з твердої молочної грудки, обгорнутої в шоколад.

- *Kama* – це традиційна естонська страва, яка складається з підсмаженої крупи, зазвичай зі злаків, таких як жито, пшениця, ячмінь або овес, яку змішують з йогуртом або молоком.

- *Võileib* – це слово означає «бутерброд» і вживається в естонській мові.

- *Rulaad* – це традиційна естонська страва, яка складається з м'ясного рулету, запеченого з овочами та спеціями.

- *Põhjala* – це назва північної частини Естонії і в перекладі означає «Північна країна».

У ВНЗ країн Прибалтики англійська мова також є важливою складовою навчання. Більшість курсів та програм магістратури та докторантури вимагають знання англійської мови на досить високому рівні. Багато ВНЗ також пропонують курси англійської мови для іноземних студентів, які приїжджають навчатися в Прибалтику.

Англійська мова є не тільки важливою в Прибалтиці, але й у всьому світі. Це мова міжнародного спілкування, що використовується в багатьох сферах, таких як бізнес, наука, технології, туризм, міжнародні відносини та багато інших. У зв'язку з цим, багато людей в Прибалтиці вивчають англійську мову з метою покращення своїх професійних можливостей та для того, щоб бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці. Крім того, знання англійської мови дає можливість більш ефективно спілкуватися з іноземними колегами та клієнтами, подорожувати та досліджувати інші країни та культури.

Навчання англійської мови в Прибалтиці також може бути корисним для студентів, які планують навчатися за кордоном або для тих, хто мріє про роботу в іншій країні. Багато вузів та роботодавців вимагають знання англійської мови, тому це може бути важливою складовою для досягнення своїх професійних та особистих цілей.

Загалом, вивчення англійської мови є важливим для людей у всьому світі, а в Прибалтиці існує багато можливостей для того, щоб покращити свої знання мови та використовувати їх для досягнення своєї мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. English speakers in the Baltic States – Estonia, Lithuania & Latvia. How Widely Spoken. (2019, May 4). URL: <https://howwidelyspoken.com/english-speakers-baltic-estonia-lithuania-latvia/> (дата звернення: 07.04.2023).

2. English Archives – Estonian World. Estonian World. URL:

<https://estonianworld.com/tag/english/> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Jakob Gibbons (2023, January 1). 29 powerful language learning tools within your reach. FluentU Language Learning. URL: <https://www.fluentu.com/blog/language-learning-tools-2/> (дата звернення: 07.04.2023).

4. Foreign language learning in Estonia. Foreign language learning in Estonia | Haridus-ja Teadusministeerium. (n.d.). URL: <https://www.hm.ee/en/estonian-and-foreign-languages/foreign-languages/foreign-language-learning-estonia> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 371.13

Світлана СМОЛІНА

*кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов
докторант кафедри педагогіки і методики викладання
історії та суспільних дисциплін
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Тараса Шевченка, Чернігів*

ПОСТАТЬ УЧИТЕЛЯ У ВІТЧИЗНЯНОМУ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ – ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Постать учителя є багатовимірним поняттям, яке може бути описане та схарактеризоване з погляду опису духовності, якостей особистості вчителя, ціннісних ставлень; суб'єктності; опису складових професійної компетентності; ідентифікації, самоідентифікації, самовизначення (етнічна приналежність, расова приналежність, гендер тощо); педагогічного, соціального, наукового досвіду вчителя, в цілісності цих вимірів. Таке наповнення постаті вчителя надає пластичності, гнучкості, лагідності образу педагога, що відображає гуманістичний підхід в освіті; сприяє інтерактивному взаємозв'язку з учнями, діалогічності, полілогічності спілкування; розвитку творчих умінь вчителя; запобігає шаблонному мисленню й діяльності. Учителі України є носіями, передусім вітчизняного педагогічного досвіду, який щоразу збагачується, розвивається у конкретних соціальних умовах і котрий варто ретельно зберігати й передавати наступним поколінням.

Вчителі України діють в ускладненому соціально-педагогічному просторі, де лише за останні 10 років при збільшенні кількості учнів, зменшується кількість учителів і при цьому в рази збільшується кількість учителів приватних закладів освіти, що є побічним результатом низької оплати праці при надмірному навантаженні й низькому рівні умов праці у державних закладах; де в рази зменшується кількість дослідників; де існує високий рівень еміграції населення, що в довгостроковій перспективі негативно впливатиме на розвиток суспільства і держави загалом.

За даними Державної служби статистики України кількість дослідників

скоротилась майже у три рази в порівнянні з 2010 роком: із 133 744 у 2010 році до 51 427 у 2020 році [2]. Внаслідок війни є висока вірогідність подальшого зменшення кількості дослідників в Україні у зв'язку з великою кількістю пропозицій закордонних наукових установ для українських науковців. Тенденція зменшення існує й у кількості вчителів: з 486 437 у 2011–2012 рр. до 434 755 у 2021–2022 рр. [2]. Тобто Україна за 10 років втратила більше 50 000 учителів. Можемо передбачити подальше зменшення кількості вчителів у зв'язку з війною. При цьому кількість учнів збільшилася майже на 200 000: з 4 076 496 у 2011–2012 рр. до 4 230 358 у 2021–2022 рр. [2]. При наявному населенні 41 130 432 на початок 2022 року, яке зменшилося на п'ять мільйонів у порівнянні із 2012 роком [3] і продовжує зменшуватися у зв'язку з війною, зменшення кількості вчителів не сприяє розвитку суспільства.

У праці «Глобальні тенденції 2040. Більш конкурентний світ» зазначається, що уповільнення економічного зростання та людського розвитку в поєднанні зі стрімкими суспільними змінами призвели до того, що значна частина населення планети відчуває себе незахищеною, невпевненою у майбутньому та відчуває недовіру до інституцій та урядів, які вважає корумпованими або неефективними. Багато людей тяжіють до знайомих і однодумців у пошуках спільноти і безпеки, включаючи етнічну, релігійну і культурну ідентичність, а також об'єднання за інтересами і справами. Ці групи стають більш помітними і конфліктними, створюючи какофонію конкуруючих бачень, цілей і переконань [1, с. 68]. Враховуючи зазначені тенденції, зрозуміло, що освітній процес, у кращому випадку, намагається виправити сучасний стан речей, замість того, щоб бути проводом розвитку суспільства. Адже саме вчитель має бути тією постаттю, яка виховує світобачення, формує переконання і допомагає усвідомити цілі відповідно сформованих переконань. Відповідно, сам учитель має усвідомлювати свою місію, ідентифікувати, самовизначати себе у вітчизняному та світовому суспільстві; мати високий рівень сформованості професійної компетентності. Тоді постать учителя буде гідним відображенням вітчизняного соціально-педагогічного простору та приводом розвитку суспільства.

Очевидні висновки полягають у тому, що в сучасній Україні є необхідність вивчити причини еміграції, забезпечити умови для того, щоб потік емігрантів, особливо дослідників, педагогів зменшився; кількість учителів збільшилася. У тісному зв'язку з проблемою збільшення кількості педагогічних кадрів постає проблема їх якісної підготовки та усвідомлення постаті вітчизняного вчителя на тлі епохи, що й може бути предметом подальших розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Global Trends 2040. A More Contested World. URL: https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/GlobalTrends_2040.pdf (дата звернення: 13.04.2023).
2. Державна служба статистики України. *Економічна статистика. Наука,*

технології та інновації. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/arch_pto_u.htm (дата звернення: 13.04.2023).

3. Державна служба статистики України. Чисельність населення та середня чисельність за періоди року. Архів за 2022 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/kn/arh_kn2022_u.html (дата звернення: 13.04.2023).

UDC 378.046-021.68(510)

Iryna OZARCHUK

*Assistant Lecturer of the Department of Foreign Languages
National University of Water and
Environmental Engineering, Rivne*

MODERN TRENDS IN EDUCATIONAL DEVELOPMENT

A trend can be seen as a shift within a system (educational system) that may possibly influence the way the system operates. These could be new teaching methods, changes in research and curriculum development, and attitudes / behaviour of staff and students in the school system. Educational trends may be threats, challenges, opportunities, innovations, or initiatives that bring about social, economic, political and cultural development in the society. Educational trends may be connected to the emergence of technologies that may be relevant to educational growth and development. However, modern trends in educational development brings about changes and necessary conditions needed for innovations in teaching, learning, administration, researches and community services globally [2, p. 545].

Modern trends in educational technology and developments may include: social learning, learning design informed by analytics, flipped classroom, dynamic assessment, and event-based learning. The changing scenarios of world economy and advancement in modern technologies have resulted in beginning of many new trends in education for global competitiveness. These modern trends in education are all about innovation, accessibility, and suitability that can bring positive changes in the world. This implies that students are encouraged to learn through interactive and practical tools for knowledge building and productivity as these can help them to compete globally. These modern trends equip both academic staff and students with practical knowledge for their personal and professional growth [2, p. 546].

Innovation in the educational process focuses mainly on: • choosing educational goals, • formulation of educational objectives (selection and arrangement in school documents), formulation of teaching and learning objectives for students (what they should acquire, what they should know, while the aim of teaching and learning cannot only be to gain knowledge); • the formulation and application of didactic principles in changing teaching conditions, but also the search for new teaching principles (current and future multimedia aids and techniques will have a significant impact on current didactic principles such as clarity, linking theory with

practice, etc.) [1].

In fact, we see changes in trends in almost all fields every year. And education is one of the landscapes with an enormous potential shift. Especially, when the Covid-19 crisis challenges the whole world. There are some new trends in education that have been born, indeed. So, what are the popular ones for now and in the future?

Online Learning

To begin with, kicking off the popular trends in education list today is online learning. During the tough time, it is not possible for teachers and learners to attend face-to-face classes. Many traditional classes transform into online classes. And online learning seems to be the most productive way to remain and ensure educational quality.

Blended Learning

Since the growth of technology, blended learning is never out of the popular educational trends list. With this method, you can make use of both face-to-face and eLearning training methods. Thanks to that, learners become the center of learning. Meanwhile, teachers play the role of mentors to orient learners. This modern trend not only boosts learners' learning experiences but also wakes their learning motivation up.

Social-emotional Learning (SEL)

Happy schools, happy teachers, happy learners... That's all things we achieve now! The more learners are happy, the more prosperous society becomes. However, the fact indicates many mental health issues that learners have to deal with in modern life. So, what can we do to improve this situation? Now, give SEL a go. Then, you will see learners' social interaction, healthy relationships, and well-informed decisions promoted.

Homeschooling

Have you ever heard about homeschooling? Yes, it tends to become one of the popular trends in recent years. Generally, homeschooling means home education. In other words, parents educate their children at home rather than sending them to a public or private school. In this education style, parents now also become teachers.

Mobile Learning (m-Learning)

Mobile devices now are essential parts of our day-to-day lives, obviously. We could not agree more that mobile devices such as smartphones, tablets, laptops, etc, benefit us a lot. In many ways, m-learning can simplify our lives. Hence, m-learning is an ideal way to help people keep up with the ever-changing world. That's why it always has a good position at the top trends in education.

Personalized Learning

In fact, personalized learning is not new but it's always been a notable trend in education. As the name suggests, this is a student-centered education. Personalized learning gives learners chances to raise their voices and choices. That is, they can enjoy learning at their own pace. If you pay attention to the popular trends in education periods, you'll see the name of it surely. People love this learning style since it respects individual differences

Project-Based Learning (PBL)

When discussing trends in education, it will be a gap if we don't refer to PBL. This is also known as experiential learning. "Knowledge is a consequence of experience". People cannot grow up if they just follow the grasp in textbooks, indeed. Global citizens have to experience real things in real life. Thanks to that process, they sharpen their skills better in integrating with society.

Gamification

If you are looking for ways to engage learners, why don't you apply gamification? Some confuse the current trend with playing games. But they're not the same! Basically, gamification refers to applying the mechanics and theory of games to non-game contexts. When combining gamification in teaching and learning, learners will be inspired and motivated to complete their tasks. This is not a new educational trend. But it always gets a spotlight in education [3].

Modernization of education and modern technologies used in the educational process demonstrably contribute to the improvement of the educational process. The modern technologies, modern trends, such as the results of neuropedagogy and the increasing promotion of humanistic principles in teaching but also the use of modern activating didactic methods have a great importance in this modernization process.

As any situation should be discussed from two points of view, the modern education trends' pros and cons both should be debated to know the weightage of each. This emerging trend is moving at a faster pace all over the world and it is time to realize the practical approach and feasibility and make learning more productive. To put it in a nutshell, after discussing the modern education trends' pros and cons, it is understood that the advantages outweigh the disadvantages because the shortcomings can be easily overcome with some restrictions and planning by understanding the effective use and importance of the innovations in academic development.

REFERENCES

1. Elżbieta Rak-Młynarska. Analysis of trends in the development of the educational environment: education of the future. *Futurity Education*. 2022. Vol. 2(2). P. 4–13. URL: <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.24> (дата звернення: 07.04.2023).
2. Nwabueze A. I. & Isilebo N. C. Modern trends in educational development. In Y. M. Abdulrahman, R. O. Anyaogu, N. J. Izuagba & R. O. Osim (Eds.) *International and comparative education: Cross-cultural approach*. 2022. Pp. 545–558. Port Harcourt : Celwil Publishers.
3. Phuong Thuy 10 Popular Trends in Education (2023–2025). By Phuong Thuy | Apr 22, 2022 | eLearning. URL: <https://www.studocu.com/in/n/52648604?sid=01681041608> (дата звернення: 07.04.2023).

UDC 373.541

Antonii PAKHUT

1st-year student of Accounting and Audit

Alla SHYKUN

*Assistant Lecturer of the Department of Foreign Languages
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

REVOLUTIONIZING THE LEARNING OF ENGLISH IN LITHUANIA: MODERN METHODS AND TECHNIQUES

English is taught in Lithuanian schools as a mandatory subject from the primary to secondary level. Additionally, many universities and colleges offer courses and programs taught in English, attracting international students and providing opportunities for Lithuanians to study abroad. The Lithuanian government has also implemented various initiatives to improve English language education, such as teacher training programs and the promotion of English language learning through media campaigns.

Despite these efforts, the level of English proficiency in Lithuania remains relatively low compared to other European countries. According to the EF English Proficiency Index, Lithuania ranks 25th out of 27 European countries in terms of English language proficiency. It may be due to several factors, including a lack of exposure to English outside of the classroom, insufficient resources and infrastructure for English language education, and a shortage of qualified English teachers [3].

English language teaching in Lithuania faces several challenges, one of which is the shortage of highly qualified and well-trained teachers, especially in peripheral areas with limited resources [1]. Additionally, high school graduates may have attained CEFR level B2, but this does not indicate that they have learned key academic terms and concepts that only appear at higher levels like C1 and C2 [1]. As a result, innovative teaching methods that address these challenges are crucial. One approach to enhancing language learning outcomes is to utilize technology in the classroom. For example, incorporating online tools such as interactive quizzes, games and video tutorials can make learning more engaging and dynamic.

Another innovative technique is to implement a content-based language learning approach, where students learn English while studying a specific subject, such as science or history. It not only enhances language skills but also improves content knowledge. However, it is not feasible to teach all high-frequency academic English vocabulary in the classroom, so selective vocabulary teaching must be implemented. Teachers can prioritize the most important vocabulary items and use various techniques like contextualization and word families to aid memorization [1]. Ultimately, a combination of these innovative methods can offer students a comprehensive and enjoyable learning experience that can lead to better language learning outcomes.

Collaboration between teachers and learners is crucial for effective English language learning. Collaborative learning can enhance language learning by

promoting interaction, communication, and the negotiation of meaning among learners. Additionally, learner autonomy and agency have been found to be important factors in language learning [2]. Therefore, teachers should encourage learner autonomy by providing opportunities for learners to set goals, make decisions, and reflect on their learning progress.

Effective teacher training is essential for the successful implementation of modern teaching methods and techniques in English language teaching. In Lithuania, there has been a call for teacher training programs that focus on the use of modern methods and techniques in language teaching. Furthermore, teacher training programs should provide teachers with opportunities for professional development, ongoing support, and feedback. Teacher training is critical in ensuring that teachers are equipped with the necessary knowledge and skills to integrate innovative approaches into their teaching [4].

There are other challenges that learners in Lithuania face when learning English, including:

✓ Limited exposure to native speakers. Lithuanians have rather limited opportunities to practice their English skills with native speakers, which can make it difficult to improve their pronunciation, fluency, and overall communication skills.

✓ Limited access to resources. While there are many modern methods of learning English in Lithuania, learners still face limited access to high-quality resources, such as English-language books, movies, and TV shows.

✓ Grammar and vocabulary. English grammar and vocabulary can be quite complex, and Lithuanians sometimes struggle with mastering these aspects of the language.

✓ Pronunciation. English pronunciation can also be challenging for Lithuanians, as the sounds of English are different from those in Lithuanian.

✓ Fear of making mistakes. Many Lithuanians are hesitant to practice their English skills with others, as they are afraid of making mistakes or sounding unintelligible [2].

Overall, these challenges can make it difficult for Lithuanians to learn English, but with dedication, practice, and the right resources, learners can overcome these obstacles and improve their English skills.

In conclusion, learning English is crucial for Lithuanians to participate in the global economy and communicate effectively with people from different cultures. While Lithuania has made significant efforts to improve English language education, there are still challenges to be addressed. By implementing strategies such as increasing exposure to English outside of the classroom and providing professional development opportunities for teachers, Lithuania can improve English language proficiency and prepare its citizens for a globalized world.

REFERENCES

1. Barth J., & Vasiljeviene N. Opening Up to Open Educational Resources in Higher Education in Lithuania. *In ICERI2020 Proceedings* (pp. 1687–1694). IATED Academy. 2020. URL: <https://library.iated.org/view/BARTH2020OPE>. (дата

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

звернення: 07.04.2023).

2. Dam L. Learner autonomy 3.0: Issues and challenges in language teaching and learning. *Language Teaching*. 2017. Vol. 50(2). P. 162–180.

3. Eurydice. (n.d.). *Teaching and Learning in Primary Education in Lithuania*. European Commission. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/teaching-and-learning-primary-education>. (дата звернення: 07.04.2023).

4. Ellis R. A. *Second language acquisition and task-based language teaching*. John Wiley & Sons. 2019.

5. Kukulska-Hulme A., & Shield L. An overview of mobile assisted language learning: From content delivery to supported collaboration and interaction. *ReCALL*. 2008. Vol. 20(3). P. 271–289.

**СЕКЦІЯ 5. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

УДК 378.147

Альвіна АЛІЄВА
*кандидат філологічних наук
доцент кафедри іноземної та української філології*
Тетяна ФЕДЧУК
*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Філологія.
Прикладна лінгвістика»
Луцький національний технічний університет, Луцьк*

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Навчання має бути спрямоване на підготовку фахівців, адаптованих до життя у різноманітному та взаємопов'язаному світі. В епоху глобалізації дуже важливо вміти співіснувати з іншими етносами та налагоджувати міжнародні відносини. Сучасні українські науковці приділяють значну увагу розвитку міжкультурної компетентності та взаємодії між здобувачами освіти, знайомлячи їх з історією, культурою та національною самобутністю народів, мову яких вони вивчають на заняттях з іноземної мови, зокрема з англійської. Все це необхідно і важливо для сучасної людини. Особливо у навчанні студентів-лінгвістів, адже їхня спеціалізація передбачає контакт з представниками різних культур. Однак в умовах глобалізації важливо, щоб не постраждала національна ідентичність здобувачів вищої освіти під час вивчення іноземної мови, культури чи історії іншої країни, щоб зміцнити внутрішні національні зв'язки і досягти національної єдності. Студенти повинні розуміти, що глобалізація – це не лише прагнення до світової єдності, але й конкуренція між націями та народами в межах цивілізаційного простору, ось чому ми погоджуємося з думкою М. В. Опачко, який наголошує, що «людина ХХІ століття повинна керуватися світоглядними принципами: єдність у різноманітності і доповнення замість протиставлення» [1, с. 93].

Викладачі закладів вищої освіти повинні не лише готувати компетентні кадри для ринку праці, але й створювати умови для формування у них національної самосвідомості, інакше ми можемо отримати потенційного емігранта. У цьому контексті рекомендовано застосовувати такі методи та прийоми, які можуть бути використані на заняттях з англійської мови для формування національної самосвідомості українського здобувача вищої освіти.

На заняттях з практики усного та писемного мовлення у рамках вивчення різних тем можна застосувати метод проєктів, коли студенти планують, створюють, захищають свій проєкт. Навчальний проєкт – це «комплекс пошукових, дослідницьких, розрахункових, графічних та інших видів роботи,

які студенти виконують з метою практичного або теоретичного вирішення значущої проблеми» [2, с. 97]. Темати такого проекту можуть бути «Традиційні свята України та Великобританії», «Форми сімейних стосунків українців та англійців», «Національні українські та британські страви», «Улюблені місця відпочинку українців та англійців» тощо. Завдання таких проектів повинно полягати в аналізі, порівнянні спільного та відмінного, виявленні позитивного та негативного у рамках запропонованих тем.

Майбутні фахівці у галузі філології вивчають також таку дисципліну, як «Країнознавство», яка знайомить здобувачів освіти з географічним положенням Великої Британії, США, Канади, Австралії, Нової Зеландії, державним устроєм цих країн, культурою, мистецтвом та системами освіти. На таких заняттях можна провести дискусію на тему, що позитивного могла б одна країна перейняти у іншої з метою удосконалення, наприклад, системи освіти.

Корисним було б завдання порівняти державний устрій однієї з англійських країн з державним устроєм України. Мета цього завдання полягає у тому, щоб здобувачі освіти не лише покращили свої знання про державний устрій нашої країни, а й засвоїли, як англійською називаються національні символи та політичні реалії. Як показує досвід, студенти-філологи можуть назвати без перешкод англійською мовою реалії англійських країн, втім відтворення українських реалій англійською, викликає труднощі. Такі знання є важливими, адже саме студенти-філологи як майбутні фахівці є тими представниками української нації, які знайомлять з нашою культурою, традиціями, політичними особливостями тощо представників інших націй. І те наскільки успішно і коректно вони це зроблять, формує імідж нашої країни та нації.

На заняттях з перекладу формування національної самосвідомості українських студентів-філологів відбувається у процесі навчання використання адаптивних стратегій у перекладі художніх текстів з англійської мови, спрямованих на використання мовних і культурних моделей українців та виразну прагматичну орієнтацію на україномовну аудиторію. Перекладаючи художні тексти пріоритетним у процесі перекладу має бути не буквально сприйняття кожного слова, а його адаптація, щоб текст звучав природно. Іншими словами, переклад має бути наближений до «лінгвокультурних стереотипів українців, спрямований на збереження національно-культурних орієнтирів у мові, які матимуть вплив на формування українознавчого світогляду та національної свідомості підрастаючого покоління» [3, с. 49].

Отже, на заняттях з англійської мови пріоритетним є не лише формування міжкультурної компетенції та взаємодії, а й національної самосвідомості українських студентів, адже існує загроза, що у часи всесвітньої глобалізації вони можуть розчинитися у цінностях та орієнтирах інших країн, послабивши свою національну самосвідомість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Опачко М. В. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Ужгород, УжНУ :

Говерла, 2016. 97 с.

2. Bourns S. K., Melin C. The foreign language methodology seminar: Benchmarks, perceptions, and initiatives. *ADFL Bulletin*. 2014. № 43(1). Pp. 91–100.

3. Галайбіда О. В. Вплив художнього перекладу на формування національної свідомості українців. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : науковий збірник. Сер. Філологія*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. Вип. XIV. С. 46–50.

УДК 811.11-112:81'42

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Марія КРУГЛІЙ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література(англійська)»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Використання навчальних фільмів для навчання іноземної мови стало популярним за останні роки. Аудіовізуальна техніка може підвищити успішність учнів у класі на 80%. Відеоматеріали дають учням уявлення про те, як мова використовується в контексті поза аудиторією, розширюють словниковий запас і стимулюють розвиток мовлення та навичок аудіювання. Відеоматеріали не імітують, а занурюють учнів у мовне середовище і сприяють розвитку комунікативних компетенцій.

Використання відеофільмів на уроках іноземної мови досліджували Гімс Д., Беленюк Н., Ван Ек [1].

В рази важче володіти німецькою як засобом спілкування, без практики з носіями мови та проживання в іноземному середовищі. Один із головних обов'язків учителя використання широкого спектру стратегій і підходів для занурення автентичних і фіктивних контекстів для комунікативної практики в аудиторії цільової мови (рольові ігри, дискусії, творчі проекти тощо).

Використання відеоматеріалів у навчанні говоріння на уроках німецької мови у середній школі є ефективним методом, який може сприяти покращенню якісної підготовки учнів до спілкування на німецькій мові. Одним з переваг методу є можливість учнів бачити та слухати живу мову, що підвищує їхні навички сприйняття на слух та розвиває у них вміння розуміти мову у різних контекстах [2].

Крім того, відеоматеріали можуть бути використані у практичному

навчанні учнів говорінню на німецькій мові для демонстрації різних ситуацій та тем: як правильно прощатися зі своїми друзями, знайомитися з новими людьми, описувати місцевість тощо.

Психологічні особливості впливу навчальних відеофільмів на учнів сприяють інтенсифікації навчального процесу та створюють сприятливі умови для формування комунікативної компетентності [4].

На думку американського лінгвіста Д. Хаймса, «комунікативна компетенція – це те, що необхідно знати під час розмови, щоб спілкуватися в культурно релевантних умовах» [5].

Розглянемо варіанти використання відеоматеріалів різного типу на заняттях з іноземної мови.

Аудіо- та відео записи носіїв мови: інтерв'ю з носієм мови, телевізійні програми, фільми, відеоролики на YouTube тощо. Використання таких матеріалів дозволяє учням поглиблювати свої навички аудіювання та розуміння мови у різних контекстах.

Інтерактивні відео-уроки: відео з викладачем, а також текстові матеріали та вправи для самостійної роботи учнів. Ці відеоуроки можуть бути корисними для учнів на початкових етапах вивчення мови або для тих, хто має обмежений доступ до вчителя.

Мультимедійні презентації та відеоролики: показують різні аспекти культури та традицій, а також стимулюють уяву учнів. Використання відеороликів під час вивчення теми подорожей сприяє розширенню кругозору учнів [3].

Відео-ігри та ігрові засоби: сприяють розвитку навичок мовлення, лексичного запасу та граматичної компетентності.

Отже, використання відеоматеріалів може зробити уроки німецької мови цікавішими та зрозумілішими для учнів. Крім того, позитивно впливає на їхні результати та мотивацію до навчання мови. Однак, важливо пам'ятати, що використання відеоматеріалів не може замінити роботу вчителя та самостійну роботу учнів, а лише доповнює їхні зусилля у навчанні німецької мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пшеняннікова Н. О. Використання відеофільмів на уроках англійської мови : вебсайт. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Близнюк О. І. Відео у навчанні іноземних мов. *Іноземні мови*. К. : Ленвіт, 1996. № 3. С. 22.
3. Верисокін Ю. І. Відео фільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*. 2003. № 5–6. С. 31–34.
4. Захарова В. О. Особливості використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах В. О. Захарова. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2015. Вип. 6. С. 81–88.
5. Мостепан Н. М. Демонстрація відео на уроках: методичний аспект. Кривий Ріг, 2012. 23 с.

УДК 373.5.018.556

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології*

Анна КУЗНЕЦЬ

*здобувач I рівня вищої освіти,
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

ПРИЙОМ МОЗКОВИЙ ШТУРМ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

У сучасному світі, де знання іноземних мов стає все більш важливим для успішної кар'єри та культурного розвитку, викладачам іноземних мов необхідно знаходити нові та ефективні методи навчання. Один із таких методів – мозковий штурм, який може бути використаний на уроках німецької мови в старших класах.

Мозковий штурм – техніка проведення заняття, при якій група прагне знайти вирішення конкретної проблеми за допомогою акумулювання всіх ідей, спонтанно запропонованих студентами [1].

Мозковий штурм (англ. *brainstorming*) – один з найбільш популярних методів стимулювання творчої активності, який дозволяє швидко знайти рішення складних проблем шляхом застосування спеціальних правил обговорення. Цей метод може бути застосований на уроках німецької мови, наприклад, для вивчення слів та фраз, побудови речень, складання діалогів та розвитку навичок монологічного мовлення.

Фрич Н. І. зазначає, що «мозковий штурм» (брейнстормінг) є методом розв'язання невідкладних завдань, завдяки якому досягається дійсно високий рівень вирішення проблем; він сприяє покращенню якості підготовки студентів та працівників до визначення унікальних варіантів виходу із ситуацій; розвивається творчий напрям мислення, спостережливість, винахідливість, формуються навички комунікації [2].

Мозковий штурм може бути застосований для виконання більш складних завдань, наприклад, складання діалогів або монологів на задану тему. Такі завдання дозволяють учням розвивати навички мовлення та творчого мислення [3].

Застосування мозкового штурму на уроках німецької мови дозволяє залучити учнів до активного навчання, розвивати їх творчі здібності та сприяти більш ефективному засвоєнню матеріалу. Цей метод може зробити навчання захопливим та цікавим для учнів, що сприятиме успішному досягненню кращих результатів.

Для впровадження мозкового штурму на уроках німецької мови в

старших класах учителі можуть використовувати вправи і завдання з підручника «Німецька мова» 7 клас Сотникової С. І., Назаренко М. А. [4].

У підручнику є рецептивні, репродуктивні та продуктивні типи вправ у співвідношенні 25%, 25%, 50%. Відповідно продуктивні вправи переважають і допомагають учням висловлювати думки та створювати власні тексти, що є важливим для розвитку творчого мислення та ініціативи.

Репродуктивні та рецептивні вправи є менш ефективні щодо прийому мозкового штурму, проте можуть бути корисними для розвитку різних мовних навичок, таких як граматики, лексики, аудіювання та читання,

Використання мозкового штурму на уроках німецької мови в старших класах є ефективним методом навчання, який допомагає учням розвивати творчі здібності та навички мовлення, а також сприяє засвоєнню матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2004.
2. Фрич Н. І. Впровадження інтерактивного методу «мозкового штурму» при вивченні тем змістового модуля «Методи вивчення спадковості людини». Інтерактивний метод «мозкового штурму» предметів вивчення тематичного модуля «Методи вивчення спадковості людини. Спадкові хвороби». *Вісник проблем біології і медицини*. 2015. Вип. 2(1). С. 94–97. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpbm2015.2\(1\)20.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpbm2015.2(1)20.pdf) (укр.). (дата звернення: 07.04.2023).
3. Сотникова С. І. Німецька мова (3-й рік навчання) : підручник для 7 кл. закл. загальн. серед. освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 240 с.

УДК 373.3.015.31

Леся БАСЮК

кандидат філологічних наук

старший викладач кафедри німецької філології

Емма СУС

здобувач I рівня вищої освіти

спеціальність «Середня освіта.

Мова і література (англійська)»

Волинський національний університет

імені Лесі Українки, Луцьк

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Регулювання емоцій і розвиток основних соціальних навичок дітей підвищують їхню готовність до школи та академічні навички. Інтеграція програм, які є пов'язаними з емоційними навичками, у навчальний план є важливим запобіжним рішенням освітніх проблем. Вивчення програм, які підтримують емоційний інтелект у ранньому віці, допоможе розробити для школярів план розпізнавання, розуміння та керування їхніми емоціями. Багато з

цих програм базуються на доказах, безліч досліджень доводять їхній вплив на емоційний інтелект [4].

Уроки іноземної мови дають можливість розвивати емоційний інтелект школярів. У традиційному шкільному контексті німецька мова є одним з тих предметів, на якому є можливість створення різних комунікативних ситуацій, дозволяють учням уявляти себе поза стінами навчального закладу та практикувати певні моделі мовленнєвої поведінки. Присутність емоційного компоненту на уроках допомагає більш ефективно вивчати мови, що іноді супроводжується стресами, напруженими ситуаціями, станом тривожності. Спроби учнів спілкуватися мовою, яка відрізняється від їх рідної мови, не завжди є успішними, незважаючи на всі старання і прагнення. Тому всі ті, хто вивчають іноземні мови знаходяться у постійному пошуку способів активізації та ефективності процесу навчання.

Емоційне забарвлення вправ показує різні види позитивної поведінки за допомогою моделювання розмаїття комунікативних та творчих ситуацій на уроках іноземної мови. Вправи також допомагають учням відверто виражати свої почуття та свій емоційний стан. Під час занять школярі повинні навчитися звертати увагу на те, які емоції відчувають вони самі та інші люди в різних життєвих ситуаціях, розуміти, що відчувають інші люди, коли є потреба - співчувати, допомагати або радіти з досягнень друзів, використовуючи вербальні та невербальні засоби вираження емоцій.

З метою розвитку емоційного інтелекту на уроках іноземної мови корисними будуть такі види діяльності як: стимулювання фантазії та уяви дитини, малювання, ігри (в тому числі і рольові), казки (фонетичні, граматичні, казки для інсценування), фізкультхвилинки, використання пісень, музики, які зазвичай спрямовані на створення позитивного емоційного стану дитини, зняття стресу, активізації роботи мозку, фантазії та уяви дитини [1].

Використання інтерактивних платформ для вивчення мов є ще одним із засобів формування емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку та підлітків. Наприклад, сайт *Interactive Learning* [3], який міститься на *YouTube*, є корисним ресурсом для вивчення німецької мови. Велика кількість відеоуроків дозволяє користувачам вибрати відео, які відповідають їх потребам, а також переглядати їх з будь-якого місця та на будь-якому пристрої. Вміст сайту *Interactive Learning* є досить якісним, який надає відповідну інформацію та корисні поради щодо вивчення мови. В кінці кожного відео є інтерактивні завдання, які дозволяють перевірити знання отриманні під час перегляду відео.

Nicos Weg [2] – навчальні відео з інтерактивними вправами для різних рівнів вивчення мови, що розміщені на сайті *DW (Deutsche Welle)*. допомагають покращити навички читання, письма, говоріння та розуміння німецької мови. Сайт *DW* пропонує матеріали для різних рівнів вивчення мови, що дозволяє користувачам з різним рівнем знання німецької мови долучитися до інтерактивного навчання. Привабливий та зручний дизайн дозволяє легко знайти потрібний матеріал та взаємодіяти з ним. Весь контент на сайті

доступний безкоштовно для користувачів.

Отже, використання різних методів і прийомів допомагає розвивати здібності школярів розуміти власний емоційний стан, усвідомлювати взаємозв'язок між почуттями та діями), керувати своїми емоціями (уникнення внутрішньої та зовнішньої агресії, наявність позитивних ставлень до себе, оточуючих, своєї діяльності, керування стресом), розрізняти емоції інших (емпатія, вміння слухати), соціальні вміння (розуміння інших людей і побудова стосунків з ними, компетентне вирішення конфліктів, розв'язання міжособистісних проблем, адаптація до сучасних умов).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ірина Гуменюк. Розвиток емоційного інтелекту учнів на уроках англійської мови як чинник їх адаптації до сучасних умов життя. *Адаптивне управління: теорія і практика. Сер. Педагогіка* : електронне наукове фахове видання. 2019. Вип. 7 (13).

2. Німецька разом з DW. URL: <https://learngerman.dw.com/uk/nicos-weg/c-57366636> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Interactive Learning. URL: <https://m.youtube.com/@InteractiveLearningNow> (дата звернення: 07.04.2023).

4. Strategies to Develop Emotional Intelligence in Early Childhood. URL: <https://www.intechopen.com/chapters/76892> (дата звернення: 07.04.2023).

UDC 81'36:80

Аріна БЕРДА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова та література (німецька)»*

Надія ДЖАВА

*доцент, кандидат педагогічних наук
доцент кафедри практики німецької та французької мов
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне*

SCHWIERIGKEITEN BEIM VERFASSEN FREMDSPRACHLICHER TEXTE

Jedes Jahr lernen immer mehr Menschen eine Fremdsprache, zu deren Beherrschung das Lese-, Hör- sowie Schreibkompetenz gehören. Aber das Schreiben hat eine besondere Rolle. So das Verfassen fremdsprachlicher Texte ist heute ein ziemlich schwieriges und verbreitetes Thema, weil ein integraler Bestandteil der interkulturellen Kommunikation der Erwerb einer geschriebenen Sprache ist. Im Prozess der Generierung und Integration von Texten findet ein Austausch von Wissen und Erfahrungen, Fähigkeiten und Fertigkeiten, Emotionen, Werten, Idealen und Normen statt. Unter Berücksichtigung dessen stellt sich das Problem, Wege zur Gestaltung fremdsprachlicher Texttätigkeit zu finden, weil das Schreiben in einer Fremdsprache mehr Aufwand und Vorbereitung erfordert. Eines der Hauptkriterien für die perfekte Beherrschung einer Fremdsprache ist die Alphabetisierung. Das

Schreiben bezieht sich auf Sprachaktivität und interagiert mit anderen Arten davon, wie Hören, Sprechen und Lesen. Durch das Schreiben kann eine Person ihre Gedanken mit grafischer Fixierung verkörpern, aber es ist notwendig, die Rechtschreibung zu beherrschen, das heißt Rechtschreibung und Zeichensetzung, sowie die richtige emotionale Färbung des Textes durch die Verwendung verschiedener Arten, Stile und Genres bereitzustellen.

Viele Wissenschaftler haben sich mit der Erforschung dieses Themas beschäftigt. V.V. Borisov, E.A. Vyshnyakova, O.A. Dyuzhikova untersuchte die Art des Vorfalles und die Ergänzung der Sprache um Phänomene wie Abkürzung und Abkürzung.

H. R. Iskandarova, A. G. Kudryavtseva analysieren das Anti-Sprichwort und Phraseologische Phrasen, semantische Neubildungen von persistent Ausdrücke. Eine Reihe von Wissenschaftlern beschäftigt sich mit den modernen Übersetzungsschwierigkeiten des Fachvokabulars, das ausgehend von der lateinischen Sprache, sogenannte „Latinismen“, wie Pharmakologie oder Jurisprudenz, um juristische Fachausdrücke aus der englischen Sprache, „Anglizismen“, ergänzt wird erklärt sich durch die Verbreitung der englischen Sprache in der Welt, eine Zunahme von Klägern vor dem Londoner Gericht oder dem High Court of Human Rights in Den Haag [1]. Zu diesem Thema gibt es interessante wissenschaftliche Beobachtungen, die sich in den wissenschaftlichen Veröffentlichungen von Wissenschaftlern niedergeschlagen haben: N.A. Zarenkova, P.B. Kondratjew und andere. Ukrainische Philologen klassifizieren Fehler, die durch Unterschiede in der grammatikalischen Struktur der deutschen und ukrainischen Teilsprachen der Wissenschaft und Technik entstehen können, analysieren die Gründe für ihr Auftreten und bieten mögliche Übersetzungstechniken an, um eine Angemessenheit zu erreichen [2]. Zeitschriften der Reihe „Deutsch Perfekt“ sind eine Sammlung von Artikeln zu populärwissenschaftlichen Themen unterschiedlicher Schwierigkeitsgrade, wie sie sich an Sprachlernende richten [3]. Alle Publikationen sind relevant, interessant und repräsentieren einen Ausschnitt der modernen deutschen Sprache. Zahlreiche Probleme, die bei der Arbeit eines Übersetzers auftreten, darunter grammatikalische und stilistische Probleme, sowie die Bestimmung des Geschlechts von Substantiven und der Rahmenkonstruktion deutscher Sätze – eine feste Wortfolge und die Übersetzung von Infinitivkonstruktionen, gebräuchliche Definitionen, Partizipien, adverbiale Flexionen, beweisen einmal mehr, dass Sprache ein lebender Organismus ist, daher sind ähnliche Studien relevant und von der Übersetzungsgemeinschaft und praktizierenden Philologen nachgefragt [4].

In meiner Arbeit achte ich besonders darauf, fremdsprachige Texte im wissenschaftlichen und offiziell – Geschäftsstile zu verfassen, weil sie mit komplexem Vokabular gesättigt sind und Genauigkeit erfordern. Auch ich habe verschiedene Arten von Schwierigkeiten untersucht, die beim Schreiben fremdsprachiger Texte auftreten können, insbesondere: grammatikalisch-morphologische oder lexikologische, grammatikalisch-syntaktische und stilistische.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амеліна С. М. Структура і семантика мовних одиниць. *Філологічні студії*. 2016. Вип. 14. С. 5–11. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua> irbis_nbuv>cgiiirbis_6 (дата звернення: 07.04.2023).
2. Кур'янова М. А. Граматичні труднощі перекладу німецьких науково-технічних текстів українською мовою : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2006. 16 с.
3. Horst G. Arbeiten wie ich möchte. Deutsch perfekt. 2021. № 1. С. 49.
4. Ramadan Dunja. Wie modern ist dein Deutsch. Deutsch Pefrekt. 2017. № 1. С. 40–42.

УДК 373.5.015.31:172.15]:811.111

Юлія БІКТИМІРОВА

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальності «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Наталя ДМІТРЕНКО

*доктор педагогічних наук,
доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Вінниця*

**ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Звертаючись до трактування патріотичного виховання, слід підкреслити, що це «процес взаємодії педагогів і учнів, який спрямований на формування патріотичної свідомості і цінностей, почуттів і відносин, переконань і мотивів служіння Батьківщині, в умовах засвоєння учнями досвіду пізнавальної діяльності, емоційно-ціннісних відносин і дієво-практичного досвіду в різних видах патріотично-орієнтованої активності в процесі навчальної та позаурочної діяльності» [1, с. 58].

Слід зазначити, що уроку іноземної мови щодо можливостей патріотичного виховання приділяється особлива увага. Зауважимо, що без порівняння іноземної мови і культури з рідною мовою і культурою неможливе повноцінне вивчення англійської мови. Отже, в уроки англійської мови необхідно включати патріотично спрямовані завдання, щоб, по-перше, вивчити культуру рідної країни в порівнянні з іноземною культурою, по-друге, виховати почуття патріотизму, тобто гордості за рідну країну в учнів старших класів.

Специфіка цієї дисципліни полягає в тому, що в процесі навчання англійської мови, учні старших класів набувають не знання про певні наукові основи, а навички користування чужою мовою як засобом спілкування, засобом отримання нової корисної інформації. Ця обставина дає вчителям великі можливості по формуванню національно-патріотичної позиції учнів. Більш

того, комунікативна спрямованість дисципліни «Англійська мова» передбачає не тільки вивчення самої мови, а й глибоке розуміння, порівняння традицій, звичаїв і побуту країни мови, що вивчається з рідною мовою, що сприяє вихованню громадянськості, патріотизму, високих моральних якостей особистості [2, с. 9].

Відмітимо, що одним із головних підходів для патріотичного виховання в рамках уроку англійської мови є лінгвокраїнознавчий підхід, який необхідно використовувати при порівнянні культури країн мови, що вивчається і рідної культури [4, с. 16].

Особливу увагу на уроках англійської мови слід приділяти підбору матеріалу, з якого учні зможуть дізнатися про традиції, побут, про історію і про людей своєї країни і мови країн, що вивчається. Також важливим є використання вправ, які сприяють розвитку в учнів умінь співвідносити факти і робити умовиводи.

Серед найбільш ефективних форм патріотичного виховання на уроках англійської мови можна виділити:

- вивчення текстів біографічної спрямованості про видатних людей досліджуваної країни мови і рідної країни;
- читання текстів, що свідчать про героїчне минуле країни і мужність її народу;
- введення краєзнавчої інформації про рідне місто, село, про видатних земляків (ця робота може виконуватися самими учнями у вигляді проєктної діяльності) [3, с. 63].

Таким чином, можливості розвитку патріотизму на уроці англійської мови в рамках лінгвокраїнознавчого підходу полягає у використанні різноманітних матеріалів, пов'язаних з рідною країною, використання епосу, вивчення країнознавчого матеріалу, використання автентичних і навчальних текстів за матеріалами рідної країни і культури. При цьому матеріали і форми для роботи на уроці англійської мови при патріотичному вихованні повинні відповідати віковій групі, інтересам учнів старших класів, вимогам програми з іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.

2. Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно-патріотичного виховання. *Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики*. Суми: КЗ Сумський ОІППО, 2022. С. 1–13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118>. (дата звернення: 07.04.2023).

3. Добровольська Л. Н., Чорновіл В. О. Національно-патріотичне

виховання молодших школярів – пріоритетний напрям діяльності педагогів : навч.-метод. посіб. Черкаси : Видавництво комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2016. 140 с.

4. Національно-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів в умовах модернізаційних суспільних змін: рекомендаційний бібліографічний список / упоряд. О. В. Углова ; ред. Л. І. Самчук *Шкільна бібліотека плюс*. 2015. № 19/20. С. 15–31.

УДК 811.112.2'373:373.016

Христина БІЛЕЦЬКА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (німецька)»*

Надія ДЖАВА

*доцент, кандидат педагогічних наук
доцент кафедри практики німецької та французької мов
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне*

НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Лексика в системі мовних засобів є одним з найважливіших компонентів мовної діяльності. Дипломну роботу присвячено навчанню лексики на уроках іноземної мови. Особливу увагу приділяється розвитку вмінь і навичок лексики у різних видах навчання. Тема бакалаврської роботи звучить так: «Навчання лексики на уроках іноземної мови» (*“Vermittlung des Wortschatzes im DaF Unterricht”*). Під час дослідження даної роботи можна відокремити такі тези:

1. Розглянуті певні розділи у роботі, а саме:

– розділ 1. Загальна характеристика сучасного вивчення лексики на уроках іноземних мов;

– розділ 2. Розвиток вмінь і навичок лексики у різних видах навчання.

Спілкування є надто складним процесом. Для того, щоб процес навчання справді був ефективним, необхідно оволодіти комунікативною компетенцією, тобто вмінням за допомогою мови розв'язати завдання взаємодії та взаєморозуміння з її носіями.

Праця над лексикою в школі має, отже, велике і загальноосвітнє, і практичне значення. Збагачуються знання учнів з мови внаслідок вивчення слова та усвідомлення існуючих зв'язків між лексикою й іншими рівнями мови (фонетикою, словотвором, морфологією, синтаксисом, стилістикою). Зіставний характер наукової роботи, що дає можливість оцінити лексику кожної мови окремо і порівняти навички й їх особливості.

Робота з лексикою на заняттях включає в себе:

– введення лексики;

– її закріплення (первинне і повторне);

- тренування вживання (переклад з пасивного словника в активний);
- повторення.

Слово – середовище функціонування звуків і морфем, виразник граматичних категорій. Доцільне використання слова сприяє реалізації комунікативної мети мовця, допомагає порозумітися, налагодити контакт між індивідами. Тому цілеспрямоване, систематичне засвоєння знань про слово, вироблення умінь користуватися ним є надзвичайно важливим.

З'ясувати застосування лексичної компетентності, що набуває все більшої «популярності» не тільки в розмовній мові, а у письмовій формі.

Об'єктом дослідження є лексичні одиниці іноземної мови, предметом – суть, форми, способи і методи застосування лексики на уроках іноземних мов.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування і розробка педагогічних умов, що забезпечують використання нових концепцій у школі через посилення мотивів вивчення іноземної мови.

Успішне оволодіння іноземними лексичними одиницями – одна з найважливіших умов засвоєння мови. Центральною ланкою в роботі над засвоєнням лексичного матеріалу є формування лексичних навичок. За визначенням С. Ф. Шатілова, «лексичні мовленнєві навички – це навички інтуїтивно-правильного утворення, вживання і розуміння іншомовної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєвомоторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови».

Таким чином, лексичний матеріал, шкільний словниковий запас – це той розмовний мінімум, яким учні повинні володіти в основній школі. Завдання вчителя у цьому випадку донести до учнів, засвоїти і закріпити якомога більше лексичних одиниць для того, щоб учні використовували їх у подальшій практиці спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Burenko V. M. Besonderheiten des Englischlernens für Schüler der 1. Klasse. *Fremdsprachen in der modernen Schule*. 2012. Nr. 2. S. 7–9.
2. Glushchenko Z. E. Leseorganisation im Fremdsprachenunterricht. *Englische Sprache und Literatur*. 2010. Nr. 16. S. 2–5.
3. Kivlyuk O. Der Einsatz von Informations- und Kommunikationstechnologien im System der pädagogischen Disziplinen der Grundschule. *Grundschule*. 2004. Nr. 4. S. 34–35.
4. Kolshanskyi H. B. Über die Natur des Kontextes. 1954. Nr. 4 Mit anderen Worten, der Kontext eliminiert Polysemie in einem Wort oder Satz.
5. Milrud R. P. Methoden des Fremdsprachenunterrichts in Schriftsprache. *Fremdsprache in der Schule*. 2007. Nr. 2. 245 s.

УДК 811.112.2:37.043.2-056.2/3

Людмила БЛИЗНЮК
кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, Луцьк

АСОЦІАТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка проблеми. *Асоціативний метод або метод асоціативних символів (МАС)* – це метод «живого» викладання, в основу якого закладений природний спосіб засвоєння лексики через «життєвий досвід», без зазубрювання лексичного матеріалу. МАС – це ігровий метод, це мова рухів, жестів, міміки, це мова нашого тіла [3]. Він дозволяє дитині пізнавати світ у спілкуванні та грі.

Мета дослідження полягає у встановленні впливу методу асоціацій на засвоєння лексики в інклюзивному освітньому процесі.

Результати дослідження. Учні з функціональними обмеженнями слуху, мовлення, академічних здібностей, порушеннями уваги, координації, сприйняття та переробки інформації, гнучкості мислення відчують труднощі запам'ятовування та відтворення інформації з пам'яті, концентрації уваги, застосування набутих знань, умінь та навичок [4, с. 4], і саме асоціативна методика націлена на те, щоб допомогти учням подолати ці труднощі, адже розвиває навички та вміння учнів, стимулює їхню увагу, покращує запам'ятовування, підштовхує до створення нових оригінальних ідей та смислових зв'язків.

Використання багатьох аналізаторів у ході навчання дозволяє учням з психофізичними порушеннями компенсувати деякі свої особливості, наприклад, діти з порушеннями мовлення можуть використовувати жести та міміку, які будуть зрозумілі усім учасникам навчального процесу; дітям з порушенням концентрації уваги не потрібно буде постійно сидіти на одному місці та зосереджуватися на якомусь одному предметі. МАС розвиває образне мислення, дає можливість перетворити складний навчальний матеріал в простий, а нудний зробити цікавим. Діти проводять увесь процес навчання в грі, адже вчитель створює невимушену атмосферу, в якій учні, не докладаючи значних зусиль, з легкістю вивчають великі об'єми навчального матеріалу.

Наведемо приклад найпоширенішого прийому мнемотехніки, який здавна користувався популярністю, а сьогодні все частіше використовується на уроках німецької мови, – метод асоціацій. Навведемо приклад найпоширенішого прийому мнемотехніки, який здавна користувався популярністю, а сьогодні все частіше використовується на уроках німецької мови, – метод асоціацій.

Створення асоціацій – це не процес механічного запам'ятовування матеріалу. Це спосіб, який допомагає пов'язати поняття, визначення та слова з

певними образами, темами чи ситуаціями, у яких учні та студенти, можливо, є зацікавленими найбільше або з якими мають власний досвід, та який дозволяє відтворити їх на практиці через досить тривалий час. Доведено, що емоційне та образне сприйняття матеріалу найкраще сприяють його засвоєнню. При створенні асоціативних образів варто пам'ятати, що вони повинні викликати різні емоції та бути яскравими, неординарними, смішними й інколи навіть абсурдними. Наприклад, німецьке слово *die Flasche* (з укр. 'пляшка') легко запам'ятовується, якщо пов'язати з українським словом 'фляга', що є невеликою посудиною, схожою на пляшку; слово *der Sonntag* (з укр. 'неділя') можна асоціювати зі сонячним днем, днем відпочинку та проведення часу на вулиці при гарній погоді, до того ж, воно складається з двох слів *die Sonne* – 'сонце' і *der Tag* – 'день'; дієслово *fassen* (з укр. 'хапати, ловити, охоплювати') співзвучне з командою для собак 'Фас!', що спонукає треновану тварину до дії щось хапати, ловити [1, с.153].

Дуже важливо, що учні є активними учасниками освітнього процесу, адже всі лексичні одиниці вони передають мовою рухів, жестів, міміки. Це найлегший спосіб налагодити комунікацію в штучних умовах вивчення іноземної мови, адже забезпечується оптимальне використання усіх аналізаторів [2, с. 23–24].

Використання асоціативних символів, створення умов, максимально наближених до життєвих ситуацій, робить можливим мимовільне запам'ятовування матеріалу, наближає процес навчання до невимушеного сприйняття, дає змогу зрозуміти і запам'ятати порівняно велику кількість лексичних одиниць та мовних структур. Мимовільне засвоєння виключає перевантаження пам'яті дітей та не потребує довгих перерв для відпочинку, оскільки навчальний матеріал сприймається без значних інтелектуальних та фізичних зусиль, що є важливим для дітей з психофізичними особливостями. Мовний матеріал засвоюється непомітно, що веде до покращення результатів навчання.

Цінність методу для інклюзивної освіти загалом полягає ще й у тому, що, не використовуючи абсолютно ніяких затратних технологій, учитель має змогу постійно проводити високопродуктивні заняття, а не тільки ретельно сплановані в спеціально створених для цього умовах.

Висновок. Отже, основними перевагами цього методу є можливість у доступній формі подати новий матеріал для дітей та з легкістю перевірити його засвоєння, можливість навчати як здорових так і дітей з особливостями без використання особливих умов, технологій та матеріалів, а також створити для дітей невимушену атмосферу, в якій вони зможуть відкрито ділитися своїми ідеями та почуттями, а отже розвивати творче мислення, пам'ять, увагу та уяву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк Л. М., Трушковська А. Д. Традиційний та дигітальний підходи до вивчення німецької лексики: методи та особливості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: наук. журнал.

Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 82. С. 150–155.

2. Гунько С. В., Гусак Л. Є., Єфіменко О. І., Стадник Н. Р. Англійська мова для дітей молодшого шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів за методикою асоціативних символів. Луцьк, 2010. 139 с.

3. Метод Асоціативних Символів через імітацію, максимально наближену до реальності. 2013. URL: http://innovatelogic.com/blog_poradu_dla_uchitelya/method_of_associated_symbols_opus_new.html (дата звернення: 07.04.2023).

4. Савчук Л. О. «Особлива» дитина в навчанні. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : за мат. наук.-мет. пос. Рівне : РОІППО, 2010. 44 с.

УДК 811.112.2:005.334.1]:37.014.3(477)

Людмила БЛИЗНЮК
кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Анастасія ГЕСТЬ
здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта. Німецька мова»
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк

ПОМИЛКИ І ЇХ ВИПРАВЛЕННЯ. ФОРМУВАННЯ НОВОЇ КУЛЬТУРИ РЕАГУВАННЯ НА ПОМИЛКИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Мета нашого дослідження полягає у визначенні особливостей ставлення до помилок, зокрема їх виправлення, а також їх значення та вплив на навчальний процес у цілому.

Актуальність роботи зумовлена змінами НУШ, що зобов'язує удосконалювати усі аспекти навчального процесу, у тому числі підходи до реагування на помилки. Коректне реагування на помилки є важливим елементом освітнього процесу, який в свою чергу має істотний вплив на розвиток критичного мислення учнів та їх самооцінки.

Створення Нової української школи є частиною процесу реформування освітньої системи в Україні. Не маловажливою складовою якої є розвиток нової культури реагування на помилки. Адже це дасть змогу учням ефективніше навчатися, досягати своїх цілей та всебічно розвиватися. Окрім того, це мінімалізує стрес-фактори, пов'язані з оцінюванням дітей на уроках.

Помилки під час вивчення іноземних мов є так само невід'ємною частиною навчального процесу, як і опанування будь-якого іншого освітнього компоненту.

Fehler beim Sprachenlernen zu machen wird schon lange nicht mehr als mangelnde Sprachkompetenz verstanden. Im Gegenteil sind Fehler ein ganz natürlicher Prozess beim Spracherwerb. Sie zeigen den aktuellen Stand und

offenbaren, wo eventuell Wiederholung und Festigung notwendig ist. Fehlerkorrektur sollte also grundsätzlich nicht als Angstthema verstanden werden, sondern als Chance für die Lernenden. – Помилки при вивченні мови давно перестали сприйматися як незнання мови. Навпаки, помилки є природною частиною засвоєння мови. Вони показують поточний стан та вказують, де може знадобитися повторення та закріплення матеріалу. Тому виправлення помилок слід розуміти не як предмет страху, а навпаки як можливість для учня [4].

Окрім усвідомлення неунікності помилок важливими є й подальші дії та реакції учнів та вчителів, тобто позитивне сприйняття похибок.

В жодному разі не можна карати чи висміювати помилки під час навчання, адже це негативно впливає на самооцінку учня та його подальше навчання в цілому. *«Навіть якщо зростає ризик невдачі, учні, що пізнали смак успіху, все одно продовжують свої спроби. І навпаки, чим частіше вони терпіли невдачі у минулому, тим менше у них бажання знову ризикувати, оскільки прогноз невтішний – «у мене знову не вийде»»* [1].

Втім залишати помилки без уваги – не найкращий варіант для забезпечення якісної освіти. Не рекомендується ігнорувати помилки, адже у майбутньому це може призвести до неправильного розвитку та некомпетентності учнів. Наприклад, якщо учитель не реагує на помилки, учень і надалі буде вживати їх під час мовлення та письма, що в свою чергу матиме негативний результат на загальний рівень його знань. Окрім того це може призвести до втрати інтересу до навчання. Як наслідок, може погіршитися якість засвоєння нового матеріалу та загальна успішність.

Згідно з принципами НУШ виділяють такі підходи до виправлення помилок [2]:

- *конструктивний* (учитель має не лише виправляти помилки, але й допомогти зрозуміти їх причини, підказати як уникнути їх у майбутньому);
- *індивідуальний* (необхідно враховувати особливості та здібності кожного учня);
- *позитивне підсилення* (не зациклюватися лише на помилках, але й підкреслювати досягнення та успіхи учнів);
- *використання різних методів* (комбінація форм взаємодії на уроках, наприклад, робота в парах, групах, взаємоперевірка тощо, позитивно впливають на усвідомлення та виправлення помилок).

Якщо під час уроку іноземної мови учень допустився фонетичної, лексичної чи граматичної помилки, учителю не обов'язково на весь клас казати про те, що він припустився помилки. Часто достатньо з питальною інтонацією повторити відповідь учня у правильному варіанті. Опісля він відтворить за вчителем уже без помилок. *«... виправлення помилок має позитивний вплив на розвиток мовленнєвої компетенції учнів, збагачуючи їх словниковий запас, вдосконалюючи граматичні навички, розвиваючи навички написання різних видів текстів тощо»* [2].

Таким чином ми можемо дійти **висновку**, що завдання вчителя – не лише

навчити своєму фаху, але й приділяти достатньо уваги виправленню помилок. Правильне виправлення помилок позитивно впливає на розвиток учнів та заохочує їх до подальших успіхів. Як і багато інших аспектів НУШ ця сфера потребує ретельнішого вивчення, адже вона має значний вплив на навчальний процес, здатність до критичного мислення та самооцінку учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк Л. М. Мотивація школярів початкової школи до вивчення іноземних мов в умовах НУШ. APPLIED LINGUISTICS-3D: LANGUAGE, IT, ELT. 2022. Vol. 41. С. 41–43.
2. Кононенко О. В. Формування культури реагування на помилки учнів на уроках англійської мови в Новій українській школі. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. 2019. Вип. 1. Т. 172. С. 60–65.
3. Мазуренко І. О. Виправлення помилок як засіб розвитку писемного мовлення учнів початкових класів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 9. Сучасні тенденції розвитку мов та літератури*. 2019. Вип. 37. С. 23–27.
4. Goethe Institut. Neues Medium, neue Chancen – Fehlerkorrektur im virtuellen Unterricht. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/spr/21933966.html> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 37.09:811

Людмила БЛИЗНЮК

кандидат філологічних наук

доцент кафедри німецької філології

Анастасія СТЕПАНЮК

здобувач I рівня вищої освіти

спеціальність «Німецька мова. Середня освіта»

Волинський національний університет

імені Лесі Українки, Луцьк

МЕТОД ПРОЄКТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Метою нашого дослідження є вивчити ефективність застосування проєктного навчання як засобу активізації пізнавальної і дослідницької діяльності учнів.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлюється загальними тенденціями розвитку сучасної освіти, а саме її скеруванням на такий режим роботи, де вчитель виконує роль тренера та фасилітатора, а учні вирішують реалістичні проблеми у реальному світі. Сьогодні метод проєктів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проєктують у

навчанні.

У сучасній літературі метод проєктів визначається як педагогічна технологія, яка спрямована на застосування теоретичних знань на практиці та набуття нових. За твердженням О. В. Косович, метод проєктів є способом досягнення дидактичної мети, адже передбачає використання сукупності операцій оволодіння певною сферою практичного чи теоретичного знання для виконання тієї чи іншої діяльності [3].

Метод проєктів не є принципово новим у педагогічній практиці. Він виник з ідеї вільного виховання ще на початку минулого сторіччя в США і був описаний в роботах видатного американського педагога Джона Дьюї [4]. Сьогодні цей метод відносять до педагогічних технологій ХХІ століття як такий, що передбачає вміння адаптуватися в постіндустріальному суспільстві, тобто світі, що стрімко змінюється. Особистий інтерес того, хто навчається, є визначальним фактором і запорукою успішної роботи. Ефективність методу проєктів підсилюється тим, що проблеми, які вирішують учні, співвідносяться з реальним життям і є не лише знайомими, але й значущими для дитини. Для вирішення таких проблем учні застосовують і раніше набуті знання, і ті, вивчення яких передбачено проєктом. Вчитель-консультант керує проєктною роботою, скеровуючи пошукову діяльність учнів у потрібне русло й підказуючи, де можна отримати знання, яких бракує.

Отже, основою методу проєктів є креативність, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі та самостійно конструювати власні знання. Учні можуть працювати як самостійно, так і в групах чи парах. Після постановки проблеми, важливим є визначення часу, за який учні повинні розв'язати конкретну проблему.

Не менш важливими є й інші передумови успішного застосування методу проєктів для навчання, а саме: 1) сформульована проблема повинна передбачати розв'язання шляхом дослідницького (творчого) пошуку й застосування інтегрованих знань; 2) передбачувані результати повинні бути значущими, як в практичному, так і теоретичному і пізнавальному аспектах; 3) поставлене завдання повинне передбачати використання творчого (дослідницького) підходу; 4) сформульоване завдання повинне передбачати поетапне його розв'язання; і на останок 5) поставлене завдання повинно передбачати самостійну діяльність учнів у ситуації вибору.

Важливо, щоб використання цього методу формувало пізнавальну активність в учнів. За твердженням І. М. Білої, пізнавальна активність – це зміна особистісних якостей, пов'язаних з прагненням до пізнання предметів та явищ навколишнього світу [1]. Вона з'являється лише в умовах зростаючих пізнавальних потреб та можливості їх задоволення.

Унікальність цього методу у тому, що у проєкті поєднується діяльність учнів та вчителів. Завдяки цим властивостям метод проєктів розвиває допитливість, творчість, комунікативні та моральні якості школяра. Процес пошуку пов'язаний з інноваційними, творчими відкриттями, що викликають

високий інтерес, що безсумнівно є умовою ефективного розвитку пізнавальної активності учня [2]. Характерною особливістю методу проєктів є так звана ситуація невизначеності. Невизначеність у свою чергу дає більше можливостей, менше обмежень, різноманітність способів, засобів вирішення поставленого завдання, а не наперед відому відповідь.

Суть проєктної технології полягає у стимулюванні інтересу учнів до певних проблем, які передбачають володіння певною сумою знань через проєктну діяльність, а саме: розв'язування однієї або цілої низки проблем і бажання показати практичне застосування отриманих знань з теорії на практиці.

Необхідність застосування цього методу зумовлена тим, що сьогodнішня освіта є сучасником процесу зародження нового світового простору. Ті, хто розпочав застосування цього методу, вважають його однією із складових освітньої політики майбутнього, тому що передбачає глобальну освіту особистості й глибоке педагогічне оновлення.

Виконана наукова розвідка дає нам можливість дійти **висновку** про те, що в рамках процесу навчання проєктний метод можна визначити як освітню технологію, яка націлена на освоєння учнями нових знань на базі реальної життєвої практики, формування у школярів специфічних умінь і навичок за допомогою системної організації проблемного пошуку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В. С., 2009. 120 с.
2. Близнюк Л. М. Методичні аспекти креативної діяльності викладача іноземної мови. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 6(11) С. 49–60.
3. Косович О. В. Проєктна діяльність як одна з форм інноваційних методичних технологій навчання. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf> (дата звернення: 07.04.2023).
4. Carver R. L., Enfield R. P. John Dewey's Philosophy of Education Is Alive and Well. *Education and Culture*. 2006. Vol. 22, Number 1. Pp. 55–67. URL: <https://muse.jhu.edu/article/200551/pdf> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 373.5.016:811.111]:316.61:005.336

Наталія ГНАТЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Олена ЗАРІЧНА

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри методики
навчання іноземних мов*

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Вінниця*

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Соціокультурна компетентність є важливою складовою загальної комунікативної культури у ХХІ столітті. Це означає, що люди повинні не тільки вміти спілкуватись, а й розуміти соціальні та культурні аспекти комунікації. Зі зростанням глобалізації та міжкультурної взаємодії, люди з різних країн та культур мають більше можливостей взаємодіяти між собою. Тому, розуміння соціокультурних відмінностей стає дедалі важливішим. Це може включати розуміння різних мов, культурних норм, вірувань, традицій та інших аспектів культури. Вміння розуміти, поважати інші культури та погляди можуть сприяти ефективному спілкуванню та взаєморозумінню.

Для розвитку соціокультурної компетентності, учні повинні мати можливість вивчати та досліджувати різні культури, у тому числі з допомогою міжнародних обмінів та стажувань. Крім того, важливо вчитися толерантному ставленню до інших культур, а також розвивати вміння сприймати та аналізувати соціокультурні відмінності. Освіта має грати важливу роль у формуванні соціокультурної компетентності. У школах учні повинні мати можливість вивчати різні культури, щоб розуміти соціокультурні відмінності та навчитися спілкуватися з людьми інших культур [2, с. 12].

Формування соціокультурної компетентності в учнів старших класів на уроках англійської мови є дуже важливою задачею, оскільки це допоможе підготувати учнів до ефективної комунікації з представниками інших культур в майбутньому. Крім того, вивчення іноземних мов, зокрема англійської, включає в себе не лише вивчення мовних структур та правил граматики, але і розширення культурної інформації про країни, де ця мова є державною мовою або має велику культурну вагу. Іншими словами, вивчення англійської мови є набагато ефективнішим, якщо учні також розуміють культурні особливості тих, хто говорить цією мовою.

Також, соціокультурна компетентність допомагає учням збагатити свій світогляд, зрозуміти й оцінити різні погляди та підходи, навчитися поважати

інших та уникати непорозумінь. Це може стати цінним досвідом для учнів у майбутньому, коли вони зустрінуться з представниками різних культур на професійному рівні.

Формування соціокультурної компетентності в учнів старших класів на уроках англійської мови може бути дієвим за допомогою різних методів та підходів. Ось деякі ідеї, які можуть допомогти розвинути соціокультурну компетентність учнів.

1. *Вивчення культури та історії англомовних країн.* На уроках англійської мови можна і треба пропонувати учням вивчати культуру та історію країни, мова якої вивчається. Це можна зробити за допомогою презентацій, відео та аудіоматеріалів про культуру, традиції та історію. Це допоможе учням краще зрозуміти культурні відмінності та дізнатися більше про країну, де англійська мова є державною.

2. *Робота з автентичними матеріалами.* Автентичні матеріали (тексти, відео, аудіозаписи) є важливою складовою навчання англійської мови. На уроках англійської мови можна пропонувати учням працювати з автентичними матеріалами, які стосуються культури та історії англомовних країн.

3. *Вивчення культурних відмінностей та співпраця з учнями з інших країн.* Наприклад, вчителі можуть організувати проекти з обміну листами або електронними повідомленнями з учнями-іноземцями.

4. *Використання ігрових технологій.* Наприклад, можна використовувати ігри, які стосуються культури та історії англомовних країн.

5. *Розвиток комунікативних навичок.* Наприклад, організувати дискусії на тему культури та історії країн, де говорять англійською мовою, або рольові ігри, які допоможуть учням відчувати себе частиною іншої культури.

6. *Формування критичного мислення.* На уроках англійської мови потрібно навчати учнів критично мислити про культурні відмінності та виклики, які вони створюють. Наприклад, вчителі можуть пропонувати учням порівнювати та аналізувати різні культури, їх традиції та історію, щоб допомогти учням зрозуміти культурні відмінності та сприймати їх з розумінням та повагою.

7. *Формування толерантного ставлення.* На уроках англійської мови потрібно навчати учнів поважати культурні відмінності та ставитися до них з повагою [1, с. 41–42].

Отже, однією з найактуальніших проблем методики іноземних мов є соціокультурна компетентність та способи її досягнення. Загалом, соціокультурна компетентність є необхідною складовою загальної комунікативної культури XXI століття. Вона допомагає людям взаємодіяти з іншими культурами та зрозуміти соціальні та культурні аспекти комунікації, що може сприяти побудові ефективних відносин між різними культурами та вирішенню соціальних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О. М. Формування соціокультурної компетентності учнів на уроках іноземної мови. *Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти* : зб. наук. праць / ред. О. Я. Чебикін та ін. Одеса : Університет Ушинського, 2022. С. 40–49.

2. Голованчук Л. П. Шляхи подолання негативних етнокультурних стереотипів у процесі формування соціолінгвістичної компетенції в учнів середніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2007. № 1. С. 10–13.

УДК 373.091.33-028.42:[79:004]

Назар ГОНЧАР

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.*

*Мова і література (німецька)»
Волинській національній університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

Людмила БЛИЗНЮК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, Луцьк*

ІНСТРУМЕНТИ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми. З огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій, більшість дітей проводять дозвілля за грою в смартфоні або комп'ютері. Через це, сучасна педагогіка зацікавилась розвитком технології гейміфікації у навчальному процесі. Варто зазначити, що не завжди вдається розробити платформу або додаток, який був би цікавим для учнів та корисним для освіти. Таким чином, беручи до уваги важливість та актуальність питання розвитку та розробки інструментів гейміфікації вважаємо необхідним його детальне дослідження.

Мета дослідження. Мета роботи полягає у визначенні особливостей інструментів гейміфікації в освітньому процесі та передбачає виконання наступних завдань:

- проаналізувати, як наукова література визначає явище гейміфікації;
- розглянути інструменти гейміфікації;
- дослідити вплив гейміфікації на якість освіти.

Результати дослідження. Гейміфікація була визначена як «процес використання ігрового мислення та механіки для залучення аудиторій та вирішення проблем [3, с. 12–15]. А. Кім охарактеризував гейміфікацію як «використання методів гри, щоб зробити діяльність більш привабливою та цікавою». В свою чергу, на думку К. Капп, термін «гейміфікація» пояснюється як використання гри на основі механіки, естетики та ігрового мислення, щоб

залучити людей, мотивувати дії, сприяти навчанню та вирішенню проблем [4, с. 89].

Л. Сергєєва вважає, що «гейміфікація проявляється у таких трьох формах:

- 1) змагання, що є головною складовою ігрової мотивації, де використовуються такі елементи, як турнірні таблиці, зрозумілі цілі та правила;
- 2) механізм типу «безпрограшний» (“Win-win”), гра без переможця, яка приємна своїм процесом;
- 3) естетика, мета якої візуалізувати, зробити зрозумілими та приємними цілі, завдання, вектор розвитку, підвищити видимість результатів роботи співробітників» [2, с. 8].

Застосувати на практиці форми гейміфікації в навчальному процесі можна використовуючи освітні інтернет сервіси, кількість яких зростає з кожним роком. Існує низка платформ, що використовують гейміфікацію для освіти:

1) *Classcraft* (<https://www.classcraft.com>): Це вебплатформа, яка дозволяє вчителям створювати власні рольові ігри на основі серіалів та фільмів, які діти обожають. Учні зможуть грати в ці ігри, отримуючи бали за виконання завдань та додаткові бонуси за добрі вчинки.

2) *Kahoot!* (<https://kahoot.com>): Цей додаток дозволяє вчителям створювати інтерактивні тести та ігри, які можна грати в класі. Учні можуть брати участь в цих іграх зі своїх мобільних пристроїв та вчасно отримувати оцінки за свої відповіді.

3) *Quizlet* (<https://quizlet.com>): Це онлайн-платформа для навчання та запам'ятовування слів, термінів та понять. Учні можуть створювати свої власні набори карток і використовувати їх для вивчення, розширення та засвоєння матеріалу. Також є можливість створювати ігри та тести на основі цих наборів.

Безумовно, викладачу для вдалої реалізації інструментів гейміфікації потрібно розвивати власну креативність. Без неї досить важко підібрати саме ті засоби, які будуть цікаві учням та принесуть їм користь [1].

У світі освіти інколи критикують ігри на заучування навичок і вправ за те, що вони зосереджені на неправильній частині навчання, але вони часто використовують такі особливості, як винагороди, що може призвести до очевидних успіхів у навчанні. Гейміфікація в освіті означає, що викладачі

При правильному виконанні, гейміфікований урок зберігає цілі навчання незмінними, але робить процес навчання веселішим та цікавішим. застосовують елементи ігрового дизайну у навчальному середовищі. Зазвичай, мета полягає в тому, щоб зробити навчання більш захоплюючим [5].

Також варто зазначити, що елементи гейміфікації підвищують успішність виконання домашнього завдання. Основною проблемою в розробці такого завдання є збільшення зацікавленості учня у його виконанні. Наприклад, можна запропонувати зробити груповий проєкт – стінгазету або вікторину, які будуть стосуватися теми уроку.

Гейміфікація – це інструмент, який може створити мотивацію та інтерес,

фактично зменшуючи проблеми, які виникають в учнів у навчальному процесі. Наприклад, учні менше переживатимуть за оцінку, яку вони отримають після закінчення завдання, а зосереджуватимуться на знаннях, які вони здобувають.

Висновок. Спираючись на результати дослідження ми можемо дійти висновку, що гейміфікація стимулює бажання учнів до навчання та вносить різноманітність у навчальний процес. Також, за допомогою багатогранних інструментів гейміфікації учні можуть розвинути нові компетенції та краще засвоїти навчальний матеріал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк Л. М., Сологуб Л. В., Марєєва Т. В. Методичні аспекти креативної діяльності викладача іноземної мови. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 6 (11). С. 49–60.
2. Сергєєва Л. Гейміфікація: ігрові механіки у мотивації персоналу. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_15/14.pdf (дата звернення: 07.04.2023).
3. Gamification: Toward a Definition. Deterding S., Khaled R., Nacke L. E., Dixon D. Vancouver. *Gamification Workshop Proceedings*. 2011. P. 12–15.
4. Кapp К. М. *The Gamification of Learning and Instruction: Case-Based Methods and Strategies for Training and Education*. New York : Pfeiffer: An Imprint of John Wiley & Sons, 2012.
5. Koster R. *Theory of Fun for Game Design*. O'Reilly Media, Inc., 2013. 300 p.

УДК 37.028:811.11

Алла ГУБІНА

*кандидат психологічних наук
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцький національний технічний університет, Луцьк*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО

Щоразу дедалі більше виникає думок щодо змішаного, гібридного та дистанційного навчання, оскільки ситуація на сьогодні складається таким чином, що певна кількість часу відводиться на онлайн навчання, а далі знову повертаємося за можливості до очного навчання чи у гібридному форматі. Які ж особливості дистанційної форми навчання у вищому навчальному закладі при опануванні іноземної мови зокрема?

Дистанційне навчання є формою навчання, що передбачає фізичне дистанціювання викладача та студентів під час навчального процесу. З іншого боку це широкий спектр інструментів та технологій, за допомогою яких студент та викладач мають змогу постійно спілкуватися.

На сьогодні існують кілька типів дистанційного навчання, про які схвально відгукуються педагоги [2] та які широко використовуються у ЗВО: відео-конференції, синхронне та асинхронне навчання, онлайн-курси з

відкритим графіком та онлайн-курси з фіксованим часом, комп'ютерна дистанційна освіта та гібридне навчання. Деякі типи навчання вимагають одночасної дистанційної присутності усіх учасників навчального процесу як от відеоконференція, синхронне навчання, онлайн-курси з фіксованим часом, гібридне навчання. Інші ж форми навчання передбачають дедлайни для виконання завдань, або ж навіть без крайніх термінів: асинхронне навчання, онлайн-курси з відкритим графіком, комп'ютерна дистанційна освіта.

Сучасний студент – це представник цифрового покоління, який вправно володіє сучасними мобільними застосунками та для якого навчання у онлайн форматі не створює проблем. Тому для студентства з технічної точки зору не є надто важко опанувати різні платформи для дистанційного навчання.

Найпопулярнішими платформами [1], що дозволяють навчатись онлайн в Україні, є *Moodle*, *Google Classroom*, *Google Meet*, *Zoom*, *Skype* та інші. Кожна з цих платформ має свої особливості. *Moodle* – повністю безкоштовна, включає різноманітні навчальні елементи, має потужний тестовий пристрій та дає можливість адміністрації контролювати навчальний процес. З допомогою *Google Classroom* можна створювати власні курси, обмінюватись зі студентами матеріалом у різних формах: аудіо, відео, текстових файлах; оцінювати завдання; набирати студентів на курс.

Для відео-зв'язку найчастіше використовують *Zoom*, *Google Meet* та *Skype*. Усі ці застосунки мають опцію роботи з онлайн-дошкою, що зручно у випадку пояснення нового матеріалу і нічим не відрізняється якби викладач це робив у аудиторії на звичайній дошці.

Надзвичайно успішними для дистанційного навчання з іноземної мови є інтерактивні онлайн-підручники, які дають змогу працювати з цифровими матеріалами. Саме вивчення іноземної мови, де повсякчас потрібна інтеракція учасників навчального процесу, вимагає ретельної підготовки до заняття як викладача, так і студента. Необхідно скоригувати навчальні програми, аби вони відповідали вимогам та потребам навчального процесу, формат якого часто змінюється.

За першої ж можливості навчатися очно, студенти виявляють бажання бути присутніми фізично на занятті з іноземної мови. Зрозумілим є їхнє прагнення соціалізації та спілкування наживо, що є найбільш бажаним серед усіх форм навчання. Однак, у зв'язку з певними умовами, виникає необхідність у дистанційній формі, що передбачає все більше часу на самотійну роботу. У випадку дистанційної форми навчання часто використовується технологія оберненого навчання (*flipped learning*), за якої студент виконує значну частину роботи ще до заняття онлайн чи у гібридному форматі. Студенти можуть опрацювати лексику та її вимову, використовуючи різноманітні можливості онлайн словників; прочитати текст, або ж прослухати текст, начитаний диктором, та підготуватися до бесіди по здобутій інформації; опрацювати пояснення граматики, надіслане викладачем у вигляді відео чи іншим способом; виконати самотійно граматичні вправи для подальшого обговорення

граматичних явищ на занятті; прослухати аудіо- чи відео-записи діалогів чи монологів та виконати вправи на розуміння прослуханого. Підготовка таких завдань за *flipped learning* технологією має свої переваги: студент працює у звичному йому темпі, у будь-якому зручному місці та у зручний час. Кожному є можливість здійснювати самоконтроль прогресу у навчанні. Зростає відповідальність студента за дедлайни, покращуються навички дистанційної роботи у команді, виникає потреба у прийнятті рішень самостійно. Надалі заняття проходить у синхронному чи гібридному форматі (коли студенти присутні фізично на парі, однак, дехто приєднується дистанційно онлайн у синхронному режимі) і студент має можливість перевірити ефективність своєї підготовки, застосувати самостійно здобуті знання, спілкуючись з іншими наживо: діалоги, обговорення, висловлення власних думок з проблеми і т.д.

Вважаємо, що при дистанційному навчанні іноземної мови синхронний або ж гібридний формат заняття є ключовою необхідністю, оскільки тут присутній елемент спілкування наживо. Для вивчення іноземної мови такі заняття слід використовувати саме для говоріння, а не для інших видів мовленнєвої діяльності. Хоча дистанційне навчання відповідає усім вимогам інноваційної форми освіти, за доцільне його використовувати при наявності зовнішніх негативних факторів впливу на здоров'я та життя учасників освітнього процесу. Живе традиційне очне спілкування – поза конкуренцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ‘Services and platforms for distance learning’. URL: https://tech.24tv.ua/navchannya-vdoma-spisok-programplatform-dlya-distantniynogo-navchannya_n1416110 (дата звернення: 07.04.2023).

2. ‘What Is Distance Learning? And Why Is It So Important? URL: <https://www.viewsonic.com/library/education/what-is-distance-learningand-why-is-> (дата звернення: 07.04.2023).

UDC 378.004.8

Євгенія ДЕГТЯРЬОВА

кандидат філологічних наук

доцент кафедри теорії,

практики та перекладу французької мови

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського», Київ

GPT EN CLASSE DE LANGUE ÉTRANGÈRE POUR ENTRAINER À LA LECTURE

GPT (“Generative Pre-trained Transformer” ou “Transformateur pré-entraîné génératif” en français) est un modèle de langage naturel basé sur des réseaux de neurones artificiels qui a été développé par OpenAI. Il a été formé sur une vaste quantité de données textuelles, ce qui lui permet de générer du texte à partir d’un

contexte donné [3]. GPT utilise une architecture de Transformer [4, p. 6001], qui est un type de réseau de neurones qui prend en compte la relation entre chaque mot dans une phrase.

Il y a plusieurs façons d'utiliser GPT en classe de langue étrangère pour entraîner les compréhension écrite et orale, production écrite et expression orale. Surtout on peut l'utiliser effectivement pour entraîner à la lecture. Voici quelques idées:

1. Utilisez des textes générés par GPT pour la lecture en classe: Vous pouvez utiliser des textes générés par GPT dans la langue étrangère que vous enseignez pour entraîner vos étudiants à la lecture. Les textes peuvent être de différents niveaux de difficulté et couvrir différents sujets. Vous pouvez également utiliser des textes générés par GPT pour des exercices de compréhension écrite et pour la traduction [1, p. 6299].

2. Utilisez GPT pour générer des questions de compréhension écrite: Vous pouvez utiliser GPT pour générer des questions de compréhension écrite sur des textes que vous avez sélectionnés pour vos étudiants. Les questions peuvent être de différents niveaux de difficulté et couvrir différents aspects du texte, tels que les personnages, les événements, les thèmes, etc.

3. Utilisez GPT pour générer des exercices de grammaire et de vocabulaire: Vous pouvez utiliser GPT pour générer des exercices de grammaire et de vocabulaire adaptés au niveau de vos étudiants. Les exercices peuvent être de différents types, tels que des exercices à choix multiples, des exercices de mise en correspondance, des exercices de complétion de phrases, etc.

4. Utilisez GPT pour la correction automatique des devoirs écrits: Vous pouvez utiliser GPT pour aider à la correction automatique des devoirs écrits de vos étudiants. Vous pouvez créer un modèle de langage personnalisé pour la langue étrangère que vous enseignez et utiliser ce modèle pour détecter les erreurs de grammaire et de vocabulaire dans les devoirs écrits de vos étudiants.

5. Utilisez GPT pour la génération de textes créatifs: Vous pouvez utiliser GPT pour encourager vos étudiants à écrire des textes créatifs dans la langue étrangère qu'ils apprennent. Vous pouvez utiliser GPT pour générer des débuts de phrases ou des idées de sujets pour stimuler leur créativité.

En utilisant GPT de ces différentes manières, vous pouvez aider vos étudiants à améliorer leur compréhension de la langue étrangère et leur compétence en lecture, grammaire et vocabulaire.

Bien que GPT ait connu un grand succès dans de nombreux domaines du traitement du langage naturel, il n'est pas exempt de défaut [2, p. 747]. Voici quelques-uns des défauts couramment associés à GPT:

1. Biais: Comme GPT est formé sur une grande quantité de données textuelles, il peut refléter les biais présents dans ces données. Si les données d'entraînement contiennent des stéréotypes, des préjugés ou des représentations inexacts de certains groupes de personnes, cela peut être reflété dans la façon dont GPT génère du texte.

2. Manque de contexte: GPT est capable de générer du texte à partir d'un

contexte donné, mais il peut ne pas prendre en compte des éléments importants du contexte ou du monde réel qui peuvent affecter la signification du texte généré.

3. Erreurs de grammaire et de syntaxe: Bien que GPT soit capable de produire des phrases grammaticalement correctes, il peut encore produire des erreurs de grammaire et de syntaxe, en particulier lors de la génération de phrases plus longues ou plus complexes.

4. Cohérence: GPT peut parfois produire du texte qui manque de cohérence ou qui contient des contradictions. Cela peut être dû à des incohérences dans les données d'entraînement ou à des erreurs dans la génération de texte.

5. Surapprentissage: Comme GPT est un modèle pré-entraîné, il peut être sensible aux biais ou aux erreurs de la quantité et la qualité des données d'entraînement. Si le modèle est entraîné sur des données de faible qualité ou trop spécifiques, il peut être moins capable de généraliser à des tâches différentes.

Enfin, bien que GPT soit un outil très puissant pour la génération de texte, il est important de prendre en compte ses défauts et de travailler à les atténuer dans l'utilisation du modèle.

En somme, l'utilisation de GPT donne aux enseignants des possibilités intéressantes pour créer du matériel pédagogique innovant et interactif en langue étrangère, tout en offrant aux étudiants des opportunités supplémentaires pour améliorer leurs compétences, y compris les compétences de lecture.

RÉFÉRENCES

1. McCann B. and others. Learned in translation: Contextualized word vectors. *Advances in Neural Information Processing Systems*. 2017. P. 6297–6308.

2. Chen D. and Manning C. A fast and accurate dependency parser using neural networks. *Empirical methods in natural language processing*. 2014. P. 740–750.

3. Radford A. and others. Improving Language Understanding by Generative Pre-Training. Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation. May 7–12, 2018. Phoenix Seagaia Conference Center. Miyazaki, Japan
URL: https://cdn.openai.com/research-covers/language-unsupervised/language_understanding_paper.pdf (дата звернення: 07.04.2023).

4. Vaswani A. and others. Attention Is All You Need. *Neural Information Processing Systems*. 2017. P. 6000–6010.

UDC 81'243:378.091.3(07)

Надія ДЖАВА

*кандидат педагогічних наук
доцент, доцент кафедри практики
німецької та французької мов*

Ірина ДЕМ'ЯНЧУК

*здобувач I рівня вищої освіти
Спеціальність « Середня освіта.*

Мова і література(німецька), психологія»

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне

SCHREIBAUFGABEN UND IHRE ROLLE BEIM LERNEN DER FREMDSPRACHEN

Schreibaufgaben sind eine wichtige Komponente des Sprachenlernens, insbesondere beim Erlernen einer Fremdsprache. Das Schreiben von Texten hilft Lernenden, ihre sprachlichen Fähigkeiten zu verbessern, indem es ihnen die Möglichkeit gibt, Grammatik, Vokabular und Schreibfertigkeiten in einem kontrollierten Umfeld zu üben und zu festigen. Sie bieten den Lernenden auch die Möglichkeit, ihre Gedanken und Ideen auf eine klare und präzise Weise auszudrücken und ihre Schreibkompetenz zu verbessern.

Sie können auch verschiedene Schwierigkeitsgrade haben, angefangen von einfachen Sätzen und Absätzen bis hin zu längeren und komplexeren Texten.

Ein wichtiger Aspekt von Schreibaufgaben ist das Feedback, das Lernende von ihren Lehrern oder Mitschülern erhalten. Dies hilft ihnen nicht nur, ihre Fehler zu korrigieren, sondern auch ihre Stärken und Schwächen zu erkennen und ihr Schreiben kontinuierlich zu verbessern.

Insgesamt sind Schreibaufgaben eine effektive Möglichkeit, um die Fähigkeit der Lernenden zu verbessern, in der Fremdsprache zu kommunizieren und sich schriftlich auszudrücken.

Eine Liste von Schreibaufgaben für das Lernen von Fremdsprachen umfasst:

➤ Tagebücher schreiben – Lernende können ihre täglichen Erlebnisse aufschreiben und dabei ihre Schreibfertigkeiten verbessern.

➤ Briefe oder E-Mails schreiben – Lernende können Briefe oder E-Mails an Freunde, Familie oder Lehrer schreiben und dabei ihre Schreibfertigkeiten üben.

➤ Geschichten schreiben – Lernende können kurze Geschichten auf der Grundlage bestimmter Themen schreiben und dabei ihre Kreativität und Schreibkompetenz verbessern.

➤ Zusammenfassungen schreiben – Lernende können Artikel, Bücher oder Filme zusammenfassen und dabei ihre Leseverständnis- und Schreibfertigkeiten verbessern.

➤ Essays schreiben – Lernende können Essays zu bestimmten Themen schreiben und dabei ihre Schreibkompetenz verbessern und ihre Meinung und Argumentation auf klare und präzise Weise ausdrücken.

➤ Aufsätze schreiben – Lernende können Aufsätze zu bestimmten Themen schreiben und dabei ihre Schreibfertigkeiten und ihr Verständnis für Grammatik, Rechtschreibung und Vokabeln verbessern.

➤ Tagebucheinträge von fiktiven Charakteren schreiben – Lernende können Tagebucheinträge von fiktiven Charakteren schreiben und dabei ihre kreative Schreibkompetenz und ihr Verständnis für die Charaktere verbessern.

➤ Rezensionen schreiben – Lernende können Rezensionen von Filmen, Büchern oder Restaurants schreiben und dabei ihre Schreibkompetenz verbessern und ihre Meinung auf eine klare und präzise Weise ausdrücken.

➤ Beschreibungen schreiben – Lernende können Beschreibungen von Orten, Personen oder Objekten schreiben und dabei ihre Beschreibungsfähigkeiten und ihr Vokabular verbessern.

➤ Dialoge schreiben – Lernende können Dialoge zu bestimmten Themen schreiben und dabei ihre Schreibfertigkeiten und ihr Verständnis für die Verwendung von Sprache in verschiedenen Kontexten verbessern.

Darüber hinaus ermöglichen Schreibaufgaben es den Lernenden, ihre Kenntnisse über die Kultur und Gesellschaft der Sprachgemeinschaft zu erweitern, indem sie Themen wie Traditionen, Feste oder soziale Probleme behandeln.

LITERATUR ZUM THEMA

1. Ferris D. R. Responding to student writing: Teachers' philosophies and practices. University of California Press. 2003.

2. Nunan D. Second language teaching and learning. Boston : Heinle & Heinle. 1999.

3. Swain M., & Lapkin S. Task-based second language learning: The uses of the first language. *Language Teaching Research*. 2000. Vol. 4(3). P. 251–274.

4. Swales J. M., & Feak C. B. Academic writing for graduate students: Essential tasks and skills. University of Michigan Press. 2004.

5. Williams, J. Preparing to Teach Writing: Research, Theory, and Practice. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates. 2005.

УДК 811.111.001

Оксана ЗАДОРОЖНА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Культурологія»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

НАТИВНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання про методи вивчення іноземних мов

(І. Гусленко, О. Кравець, М. Кудря, Т. Мельнікова та ін.). У своїх розвідках науковці намагаються визначити роль і шляхи комунікативної спрямованості навчального процесу (Л. Філіппова), здійснити порівняння традиційних та інноваційних методів навчання іноземних мов (В. Лагодзінська), окреслити методiku навчання іноземних мов і культур (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька), проаналізувати гуманістичну спрямованість навчального процесу в аспекті застосування інноваційних методів навчання іноземних мов у вищій школі (Т. Рудницька) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення актуальних методів вивчення іноземних мов.

Мета розвідки – схарактеризувати нативний метод вивчення іноземної мови.

Виокремлюють п'ять найбільш розповсюджених та ефективних методів вивчення іноземної мови:

1. *Академічний метод* (вивчення граматики, аналіз текстів за правилами та письмовий переклад, характеризується недостатньою увагою до вдосконалення мовлення).

2. *Нативний* (натуральний) *метод* (під час занять рідна мова не використовується, навчання мовленню здійснюється через слухання та розуміння на підсвідомому рівні, а потім ґрунтується на повторенні. При цьому граматичні правила не вивчаються, а увага приділяється розмові та розумінню мови через контекст).

3. *Метод Каллана* (представлений у 1960-х рр. Робіном Калланом: навчання базується на розмовних навичках (відповіді студентів на запитання повинні бути швидкими та без замислення, використовуючи вже засвоєні мовні структури («patterns»)), коли заняття проводяться виключно англійською мовою, а помилки одразу ж виправляються викладачем).

4. *«Мовне занурення»* (повне «оточення» себе мовою та культурою можливе не лише під час занять у закладах вищої освіти, а й у мовних таборах або упродовж курсів, які проводяться в країні, де вивчається мова, та передбачає слухання подкастів, перегляд фільмів, читання літератури мовою, яка є вивчається).

5. *Комунікативний метод* (акцентує увагу на комунікативних навичках, зокрема на здатності спілкуватися в різних ситуаціях та контекстах; практика усного мовлення є ключовою, проте грамика та письмо не залишаються без уваги; грамика вивчається у контексті, завдання та вправи мають на меті розвивати вміння вільного спілкування [2]).

Відповідно до власних досліджень авторка науково-популярного каналу «Бовжевільні» Е. Муравські вважає, що для досягнення результату у вивченні іноземної мови краще поєднувати декілька методик вивчення. Поєднанням нативного методу («мовного занурення») та академічних методів їй вдалося вивчити шість іноземних мов. При цьому Е. Муравські акцентує увагу саме на нативному методі вивчення, тоді як всі інші, на думку дослідниці, є

допоміжними [3].

Про дієвість нативного (натурального) методу також стверджує американський лінгвіст, дослідник та професор університету Південної Каліфорнії С. Крашен. Він висуває п'ять гіпотез засвоєння іноземної мови:

– гіпотеза оволодіння мовою (*acquisition*) та вивчення мови (*learning*), де перше трактують як свідомий процес вивчення граматичних правил та запам'ятовування слів (не фундаментальний, та все ж вагомий складник у процесі вивчення мови), а друге дає можливість глибше розуміти як «працює» мова;

– гіпотеза редактора (*monitor hypothesis*) характеризується постійним контролем вживання структур у мовленні, що призупиняє процес його швидкого розвитку;

– гіпотеза результату (*input hypothesis*): оволодіння мовою є результативним лише у випадку регулярного використання та повторення вивчених слів (в іншому випадку мовлення може бути зубожілим та примітивним, позаяк велика кількість невикористовуваних слів належить до пасивного словникового запасу);

– гіпотеза природного порядку (*natural order hypothesis*): люди засвоюють нову мову у певному порядку та немає жодного зовнішнього впливу на зміну порядку засвоєння;

– гіпотеза афективного фільтру (*affective filter hypothesis*): сприймання мови залежить від афективного стану у момент навчання (нові знання мови блокуються, якщо людина відчуває негативні емоції у процесі навчання [3]).

Процес вивчення іноземних мов можна значно полегшити і зробити ефективнішим, якщо інтегрувати навчальний процес у повсякденне життя, максимально «оточуючи» себе лексичними одиницями затребуваної іноземної мови та вивчати їх за різними методиками.

Таким чином, авторська методика Е. Муравські засвідчує дієвість використання нативного методу вивчення іноземної мови, що підтверджено і п'ятьома гіпотезами засвоєння мови С. Крашена. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у прикладному дослідженні ефективності нативного методу у вивченні іноземної мови представниками різних вікових категорій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муравські Е. Ютуб канал «Бовжевільні». URL: <http://surl.li/gjjzq> (дата звернення: 16.04.2023).

2. Школа «Speak Up»: 5 найбільш популярних і ефективних методів вивчення англійської мови. URL: <http://surl.li/gjjyh> (дата звернення: 16.04.2023).

3. Cambridge University Press & Assessment Comprehensible Input and Krashen's theory. URL: <http://surl.li/gjjyq> (дата звернення: 16.04.2023).

УДК 004:37.01/.09+811.112.2

Ірина ЗАЧЕПА
старший викладач кафедри
іноземних мов та перекладу
Національний авіаційний університет, Київ

ОСВІТНІ ВЕБ-РЕСУРСІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ НАВИКІВ ЧИТАННЯ

Роль читання в житті людини важно переоцінити. Читання іноземною мовою стало невід'ємною частиною нашого життя і має безліч позитивних моментів: від приємних емоцій від прочитаного до набуття певних професійних знань і умінь тощо.

Читання німецькомовних текстів є обов'язковим видом навчальної роботи здобувачів вищої освіти як на заняттях з німецької мови так і в ході самостійної роботи. Завдяки використанню німецькомовних освітніх веб-ресурсів для самостійного розвитку навиків читання здобувачі вищої освіти отримують доступ до автентичної інформації у форму непрямої комунікації, розширення кругозору соціокультурної компетенції, що сприяє збільшенню мовних контактів у опосередкованому німецькомовному спілкуванні, удосконаленню мовленнєвих умінь і навиків.

Що таке освітній веб-ресурс та які німецькомовні веб-ресурси є потенційно корисними для вивчення німецької мови та практично доцільними для планування і проведення навчальних занять з дисципліни «Друга іноземна мова (німецька)», для розвитку навиків аудіювання здобувачів вищої освіти ми розглянули у попередніх публікаціях [1; 2]. Втім, питання щодо використання веб-ресурсів з німецької мови як засобу для самостійної роботи з розвитку навиків читання залишалось відкритим.

Оскільки метою нашого дослідження є освітні веб-ресурси, які можуть бути ефективними і доцільними для самостійного розвитку навиків читання здобувачів вищої освіти, важливо визначити критерії відбору початкових матеріалів. Враховуючи висновки досліджень вітчизняних та зарубіжних фахівців, ми опираємося насамперед якісні критерії відбору текстів для самостійного читання: 1) методичні (автентичність, тематичність, інформативність); 2) лінгвостилістичні (жанрово-структурна відповідність); 3) особистісно-орієнтовані (відповідність рівню сформованості німецькомовної комунікативної компетентності студентів); 4) дидактичні (мотиваційна цінність) [3, с. 79].

Для самостійної роботи здобувачів вищої освіти над формування німецькомовної компетентності в читанні ми рекомендуємо три етапи: підготовчий (пошук тексту, що цікавить тощо), основний (власне робота з текстом), інтерпретаційний (презентація прочитаного у довільній формі).

Найбільш популярними німецькомовними веб-ресурсами для розвитку навиків читання є веб-сайти відомих німецькомовних газет і журналів (*Die Zeit*,

Die Welt, Suddeutsche Zeitung, Der Spiegel та ін.), тексти німецькомовної вікіпедії, відкритих освітніх ресурсів (*Goethe-Institut, Deutsche Welle, Klett-Verlag, derdieDaF Portal*) та електронних енциклопедій.

Аудіо та відеоряд автентичного тексту часто допомагає уникнути основних труднощів (як то прочитання дифтонгів чи окремих приголосних), які виникають при читанні німецькою мовою (особливо на початковому етапі), та закріпити на практиці принципи орфографічної системи німецької мови. Запропоновані у таблиці німецькомовні ресурси YouTube містять автентичні тексти, які можна використовувати для самостійного читання як опори для розвитку комунікативних умінь мовлення, оскільки мають завдання до прочитаного у самому відео чи у поясненні до нього. Більшість текстів – це твори художньої літератури пізнавально-комунікативно цінні за змістом та доступні за характером мовного матеріалу (текст здобувачі вищої освіти підбирають відповідно свого мовленнєвого рівня).

Таблиця

Вебресурси на YouTube для читання

YOUTUBE – КАНАЛ	Назва списку відтворення
Deutsch lernen –Hören&Sprechen https://youtube.com/playlist?list=PLurOQaKmVhNF6DpaAyQIkiw9LRKexzlvo	Geschichte für Niveau A1
Deutsch lernen –Hören&Sprechen https://youtube.com/playlist?list=PLurOQaKmVhNGvjjdLkd1WEjenb-LFTFKu	Geschichte für Niveau A2
Deutsch lernen –Hören&Sprechen https://youtube.com/playlist?list=PLurOQaKmVhNHuCeQ1glcf-kJLApDq7_YP	Geschichte für Niveau B1
Deutsch lernen –Hören&Sprechen https://youtube.com/playlist?list=PLurOQaKmVhNFmA3tn3TB3x-X8LYSCwYy7	Geschichte für Niveau B2
Deutsch mit Dialogen https://www.youtube.com/@LearnGermann	Deutsche Dialoge für Anfänger und Fortgeschrittene
Deutsch lernen mit Geschichten https://www.youtube.com/watch?v=MN5HNfoVbb8&t=3s	Hörbuch für Deutsch(A2-C1)
Geschichte zum Lesen & Hören https://youtu.be/AgTy-kParbU	Deutsch lernen durch Hören (A2-B1)

Окрім того, читання вголос разом з диктором чи після диктора має велике значення для самостійного вивчення німецької мови взагалі і процесу читання вголос в тому числі. Адже дозволяє здобувачам вищої освіти оволодіти звуковою системою мови, інтонацією речень, мелодикою. Таким чином, запропоновані веб-ресурси з німецької мови мають, на нашу думку, потенціал

для самостійної роботи з розвитку навиків читання. Наступний етапом нашого дослідження буде дидактизація матеріалів німецькомовних вебресурсів для самостійного оволодіння лексико-граматичною компетентністю у читанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зачепа І. М. Вебресурси освітнього процесу з дисципліни «Друга іноземна мова (німецька)». *Сучасні тенденції іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей в полікультурному просторі*. 3 червня 2022 р. К. : ФМВ, НАУ, 2022. С. 64–73.

2. Зачепа І. М. Потенціал освітніх веб-ресурсів для дисципліни «Друга іноземна мова (німецька)» (аудіювання). *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура* : зб. наук. праць. К. : НАУ, 2022. С. 96–100.

3. Ференчук-Піонтковська І. О. Методика формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів : дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.02 / Тернопіл. нац. педагог. ун-т ім. Волод. Гнатюка. Тернопіль, 2016. 288 с.

УДК 811.112.2'271.14:811.116.2

Єлизавета ЗВОЛИНСЬКА

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Олександр ПІСКУНОВ

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри германської та слов'янської філології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет», Слов'янськ*

**ВИКОРИСТАННЯ JAZZ CHANTS ЯК ОДИН ІЗ МОТИВУВАЛЬНИХ
ЗАСОБІВ ПЛАНУВАННЯ І ПРОВЕДЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ
УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Відомо, що основним завданням педагога є мотивування школяра до навчання. Багатоаспектність проблеми мотивації зумовлює множинність підходів до розуміння її природи, сутності, до методів її вивчення. Психологічний і методологічний аспекти проблеми підвищення мотивації потребують уважного вивчення. Для втілення в життя цих умов методисти пропонують такі нетрадиційні способи навчання ІМ: 1) впровадження проблемних завдань і ситуацій; 2) впровадження методу проєктів у навчальну діяльність; 3) використання пізнавальних і рольових ігор; 4) використання країнознавчого матеріалу; 5) система позакласних занять і т. д. Розглянемо докладніше ці способи розвитку мотивації до вивчення іноземної мови [1, с. 62–65]. Поряд із пісенним матеріалом, як на уроках англійської мови, так і в позакласній діяльності, для підвищення мотивації можна використовувати *Jazz Chants*. *Jazz Chant* – пісня або вимовляння співучих, ритмічно організованих

оборотів мови, наближених до природного ритму, темпу та інтонації зворотів мови. Ідея створення *Jazz chant* належить Каролін Грехам (*Carolyn Graham*). Перша її збірка вийшла 1978 року і відтоді *Jazz Chants* ефективно застосовуються вчителями в усьому світі [3]. Незважаючи на те, що *Jazz Chants* використовуються під час навчання як студентів мовних факультетів, так і школярів, вивчення джерел показує, що їх впровадження в процес навчання цілком добре позначається як на формуванні комунікативної компетенції учнів, так і на мотивації до вивчення мови загалом. Під час проходження виробничої практики на уроках англійської мови нами були розібрані *Jazz Chants* “*The Beaches of Mexico*” та “*Tall Trees*”. Можна простежити такі етапи роботи з *Jazz Chant*: – введення та відпрацювання незнайомої лексики (читання за вчителем вголос); – робота з тематикою *Jazz Chant* (найчастіше вона збігається з темою уроку); – з’ясування основної ідеї, за необхідності переклад складних конструкцій всередині тексту; – аудіювання (учитель програв запис *Jazz Cant* або читає вголос, дотримуючись ритму вголос, дотримуючись ритму); – рядок за рядком: учитель читає, учні повторюють, стежачи за ритмом та інтонацією; – читання всього *Jazz Chant* разом з учителем; – поділ на групи: вчитель та учні; – обмін ролями; – поділ на групи: учні та учні; – обмін ролями. Особливо корисним виявився *Jazz Chant* “*The Beaches of Mexico*” для тренування граматичної форми *Present Perfect*, заданої програмою. Були доведені до автоматизму конструкції “*Have you ever (done smth)*”, “*I have never (done smth)*”, “*I have sure (did smth)*”, які, самі по собі, становлять певні труднощі для засвоєння. Також учні засвоїли новий вокабуляр, що містить топоніми (*Beaches of Mexico* [‘meksikou] – пляжі Мексики, *San Juan* [saŋ (h)wa:n] – Сан-Хуан – місто в Аргентині, *Haiti* – [‘heiti] – Гаїті, *Spain* [spein] – Іспанія). Новими для дітей виявилися слова та вирази: *barefoot* [‘bear fut] – босоніж, *be in trouble* – бути в біді, *be in pain* – страждати, відчувати біль. На нашу думку, перед вивченням *Jazz Chant*, необхідно змінити його темп і ритм. Він стає дуже ритмічний і легкий для сприйняття. На наступних уроках учні виконували різні завдання з *Jazz Chant*: – Give English equivalents to the following sentences (Ви коли-небудь ходили вулицями Сан-Хуана? – *Have you ever walked the streets of San Juan?*) – Відповідайте на запитання, спираючись на власний досвід (*Have you ever been in trouble?* – Ні, я ніколи не потрапляв у неприємності...). Проте слід зазначити, що *Jazz chants* можуть слугувати не лише для відпрацювання граматичного та лексичного матеріалу, різних структур, а й при введенні в нову тему, як фонетична розминка. *Jazz Chant* “*Tall Trees*” несе фонетичну цінність: він допомагає відпрацювати звуки [t], [g], [b], [k], [r]. Учням він сподобався не тільки своєрідним ритмічним малюнком, а й тим, що одній із груп доводилося тримати свою роль, поки інша показувала «розвиток сюжету» [2; 4; 5]. *Jazz Chants* мають ефектний вигляд і під час публічної презентації. Тому було вирішено включити найяскравіші та найбільш запам’ятовуються (і, разом з тим, що узгоджуються з сюжетною лінією) *Jazz Chants* зі скарбнички Каролін Грехам у перформанс “*Beauty and the Beast*”. Під час підготовки до залікового

заходу з учнями були вивчені *Jazz Chants* “*Selfish*”, “*Late again*”, “*Wake Up! Wake Up!*”, “*Major Decisions*”, “*Rain*”. Як на уроках, так і в позакласній діяльності учні виявляли ширший інтерес до ритмічних композицій, з готовністю беручи участь у віршованих міні-експериментах, що дозволяє нам судити про *Jazz Chants* як про один із мотивувальних засобів до вивчення мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Печерська Е. П. Уроки різні та незвичайні. *Рідна школа*, К. 1995. № 8. С. 62–65.
2. BBC Two. Letterbox. Series 1. Episode 10. URL: https://www.bbc.co.uk/programmes/b08zk8q6?ns_mchannel=YT&ns_source=bbc_two&ns_linkname=video_button. (дата звернення: 07.04.2023).
3. Carolyn Graham *Holiday Jazz Chants*. Oxford University Press. 1978.
4. The Jigsaw Classroom. URL: <https://www.jigsaw.org/>. (дата звернення: 07.04.2023).
5. 300 New Warmers And Fillers: 300 All-New Warmers, Fillers And Ice-Breakers For Any Level / ESL Materials For Busy Teachers, 2012. P. 8–15.

УДК 372.881.111

Тетяна КРУТЬКО

кандидат філологічних наук

доцент кафедри іноземних мов

Національний університет водного

господарства та природокористування, Рівне

**ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОФРАГМЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Іншомовна комунікативна компетенція передбачає володіння іноземною мовою; соціокультурними і соціолінгвістичними знаннями, вміннями та навичками, які дозволяють застосовувати різні моделі мовної поведінки відповідно до комунікативних завдань.

Вивчення іноземної мови може реалізуватися в різних умовах: у країні, мова якої вивчається, і поза межами країни. Вивчення іноземної мови у країні відбувається, як правило, в одній із двох можливих форм: у гомогенних групах представників однієї культури, носіїв однієї рідної мови; у гетерогенних групах (за ознакою рідної мови), в яких іноземна мова є природним засобом спілкування на уроці та в позаурочний час. Вивчення іноземної мови поза межами країни також має різні варіанти. Наприклад, вивчення мови під керівництвом учителя-носія мови і під керівництвом учителя-не носія мови. Останній варіант є найбільш типовим для України [1, с. 32].

Ефективність навчання іноземної мови багато в чому визначається ступенем наближеності навчального процесу до умов керованого оволодіння мовою у природній мовній ситуації. Одним із засобів наближення навчального процесу до умов оволодіння мовою у природній мовній ситуації є використання

відеоматеріалів, зокрема відеофрагментів з фільмів та серіалів.

Художні фільми та серіали є прекрасним джерелом для вивчення культури специфічних правил і норм спілкування, аналізу моделей людської поведінки у різноманітних контекстах, а також різних типів дискурсів, які ці контексти описують [2; 3; 4].

Як джерело багатой соціокультурної та професійно спрямованої інформації відеоматеріали сприяють набуттю студентами різноманітних культурологічних, країнознавчих, лінгвокраїнознавчих, соціокультурних знань.

Потужний соціокультурний, комунікативний, мовний і мовленнєвий потенціал автентичних відеоматеріалів робить їх незамінними засобами навчання іншомовного спілкування, сприяє розширенню лінгвістичного кругозору студентів.

Цілком очевидно, що робота з відеофрагментами передбачає допрезентаційну підготовку, демонстраційний та післядемонстраційний етапи.

Допрезентаційна підготовка полягає у розробці вправ, спрямованих на активізацію лексичного матеріалу, розширення та збагачення словникового запасу студентів.

Демонстраційний етап передбачає фіксацію уваги студентів на:

- невідомих лексичних одиницях і потребі з'ясувати їхнє значення;
- вжитку лексичних одиниць та граматичних структур у природньому комунікативному середовищі;
- особливостях мовленнєвої та невербальної поведінки носіїв мови;
- національно-культурних особливостях спілкування.

Післядемонстраційний етап заняття передбачає навчальні дії, які мають на меті розвиток у студентів здатності здійснювати усномовленнєве спілкування у монологічній та діалогічній формі.

Післядемонстраційний етап заняття відзначається найвищим рівнем продуктивності та креативності, оскільки передбачає прояв творчої ініціативи студентів під час розв'язання комунікативних завдань.

Ефективність креативної мовленнєвої діяльності студентів багато в чому залежить від наявності інтересу до вивчення певної теми. Саме тому відбір відеофрагментів має здійснюватися надзвичайно прискіпливо з урахуванням відповідності темі заняття та його дидактичним завданням.

У роботі зі студентами економічних спеціальностей та майбутніми фахівцями у галузі права гарно себе зарекомендували відеофрагменти з американського драматичного серіалу «Мільярди», в якому йдеться про розслідування фінансових обробок у США.

П'ятихвилинні відеофрагменти стимулюють студентів до активної діяльності та забезпечують інтенсивну роботу групи впродовж години, що пояснюється насиченістю інформації, представленої у відео. Робота з відеофрагментами сприяє розвитку аудитивних навичок студентів, допомагає розширювати їхній лінгвістичний кругозір, оволодівати країнознавчими і лінгвокраїнознавчими знаннями.

Відеофрагменти з фільмів та серіалів є багатим матеріалом для методики навчання іноземних мов, оскільки допомагають урізноманітнювати процес вивчення іноземної мови, що позитивно позначається на організації всього навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Purba H. The Importance of Including Culture in EFL Teaching. *JOET (Journal of English Teaching)*. 2011. Vol. 1(1). P. 44–56. URL: <https://doi.org/10.33541/jet.v1i1.51> (дата звернення: 24.02.2023).
3. Wardhany D. S. Promoting English movie as a means of enhancing EFL learners' cultural competence. *JOALL (Journal of Applied Linguistics and Literature)*. 2022. Vol. 7. No. 1. P. 186–201. URL: <http://doi.org/10.33369/joall.v7i1.16594> (дата звернення: 24.02.2023).
4. Yalcin N. Using Movies in Language Classrooms as Means of Understanding Cultural Diversity. *Epiphany*. 2013. Vol. 6(1). P. 260–271. URL: <https://doi.org/10.21533/epiphany.v6i1.65> (дата звернення: 24.02.2023).

УДК 373.5.091.33-024.63:811.11118:11

Юлія КУРГАНЮК

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Наталя ДМІТРЕНКО

*доктор педагогічних наук
доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Вінниця*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ «М'ЯКИХ НАВИЧОК» УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вже більше десятиліття в освітньому контексті використовується словосполучення «інтерактивні методи» – набір засобів, за допомогою яких серйозно змінюються акценти освітнього процесу. В той час як в минулому головним був учитель, то у наш час все більше уваги приділяється потребам, інтересам і запитам учнів.

Одними з перших у вивчення інтерактивних методів в Україні є О. Пометун та О. Пироженко. Науковці класифікують інтерактивні методи та виділяють: технології кооперативного навчання, колективного групового навчання, ситуаційного моделювання та опрацювання дискусійних питань [4]. Використання методик кожної з чотирьох груп дозволяє сформувати м'які

навички, які не відволікають від вивчення конкретного предмету, в нашому випадку – англійської мови.

Для того щоб розвинути в учнях навички вирішення проблем та прийняття рішень, вчителі повинні застосовувати групові форми під час освітнього процесу, інтерактивні та проблемні методи.

До прикладу, використання проблемного методу навчання допоможе учням розглянути та знайти вирішення конкретних проблем. У процесі, використовуючи різні методи та підходи учням буде надана можливість розвивати м'які навички.

Метод під назвою “*case study*” є одним з найефективніших та розповсюджених методів для розвитку пізнавальної діяльності учнів. Учні потрапляють в штучно створені умови певної ситуації або проблеми, їх завданням є визначити її, що вона собою представляє та диференціювати своє ставлення до неї.

М'які навички найефективніше розвиватимуться за допомогою безпосередньої комунікативної взаємодії, саме тому викладачам іноземних мов слід включати в освітній процес елементи дискусії, дебатів, застосовувати методи «Мікрофон», «Коло ідей», «Акваріум», «Займи позицію», «Ажурна плитка» тощо, які, будучи комунікативно-проблемними за своєю природою, розвивають уміння співпрацювати, доказово й переконливо висловлювати свою думку, активно слухати, формувати власну точку зору та аналізувати інші, працювати в команді, переймаючи знання один від одного.

Ефективними методами також є рольове моделювання та стимуляційна гра. Рольове моделювання включає інтерактивну частину в парах чи групах за поставленим сценарієм, де здобувачі освіти виконують завдання та обов'язки згідно до конкретних ролей.

Стимуляційна гра проінструкує учнів із реальними життєвими ситуаціями, вони можуть бути: соціокультурними, економічними, політичними. Фактично, стимуляційна гра, озброює їх знаннями необхідними в подальшому житті та освітньому процесі.

Таким чином, м'які навички учнів значно розвинуться, якщо дати завдання підготувати виступ із презентацією, що призводитиме здобувачів освіти до пошуку інформації й критичного вивчення різних джерел та аналізу.

На думку А. Аббаса (A. Abbas), не лише вправи на розвиток усного мовлення якнайкраще сприяють формуванню м'яких навичок. Він вважає що, інтеграція автентичних літературних і музичних творів (віршів, оповідань, драматичних творів, романів тощо) також стимулює розвиток гнучких навичок, розвиток емотивності учнів, їхнє творче й критичне мислення, здатність до співпереживання [1].

Окрім мовленнєвої, аудіальної діяльності, читання, подібні результати може мати й письмова діяльність, здійснена за допомогою написання есе або дописів у соціальних мережах. Творчі письмові завдання формують креативне мислення учнів, вміння сформулювати та представити свою точку зору, зробіть

їх більш впевненими у вираженні своєї позиції.

Водночас, запропоновані теми, можуть включати в себе актуальні соціальні і моральні проблем, які будуть потребувати від учнів пропозиції шляхів їх вирішення та позитивно впливають на розвиток умінь вирішувати неоднозначні громадянські та гуманістичні проблеми.

І звичайно, необхідним є використання різних типів роботи під час заняття: командна робота, проектна, рольові ігри і тощо. За допомогою такого поєднання в учнів будуть формуватися не лише *“hard skills”*, а й *“soft skills”*.

У груповому навчанні клас учнів ділиться на малі групи по 2–3 учні в кожній, та кожна з яких стикається з певним проблемним питанням. Одним з високоєфективних методів навчання у подібних групах є «Дебати» різноманітних форматів. Головне правило дебатів – майстерність, одна команда відстоює свою точку зору, інша намагається її спростувати, а кожен учасник команди висловлюється по черзі.

Формат уроку тривалістю 40–45 хвилин дозволяє провести дебати за участю кількох команд. Очевидним плюсом дебатів з лінгвістичної точки зору є те, що вони сприяють формуванню в учнів лінгвокомунікативних умінь (аудіювання, говоріння, читання та письма). Крім того, дебати розвивають навички командної роботи, стратегічної презентації та критичне мислення – важливі комунікативні навички, які стануть в нагоді у подальшій професійній діяльності.

При груповому методі навчання центр уваги зміщується з меншої проблеми на більшу. У цьому випадку весь клас або група учнів працює над спільним завданням, яке вимагає використання різноманітних інструментів. Цей вид діяльності імітує роботу великої організації, результат якої залежить від злагодженості дій усіх її ланок, що, у свою чергу, готує учнів до подальшого життя. Наприклад, група учнів обговорює вирішення проблеми, поступово підходячи до нього маленькими кроками. Учитель визначає тему, після чого кожен учень має можливість відкрито висловити свою думку. Немає неправильних точок зору, і дискусія триває допоки кожному є що сказати. При цьому учням пропонується записати основні тези дискусії, щоб потім можна було простежити, як вона розвивалася. Дуже часто в таких дискусіях для виступаючого встановлюється обмеження часу, наприклад одна хвилина, що додає обов'язки кожному, хто виступає. Така ситуація змушує учасників добирати слова і максимально чітко висловлювати свою точку зору та наповнювати його контекстуальним навантаженням.

Також для розвитку м'яких навичок у освітньому процесі часто використовується метод проектів. Наприклад таким завданням може бути створення настінної газети або презентації англійською мовою про актуальні події певного міста або країни.

Отже, використання інтерактивних методів на уроках іноземної мови відіграє вагомий роль у формування м'яких навичок учнів ЗЗСО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abbas A. Integrating the English language teaching and learning process with soft skills. *International Conference on Education and Language (ICEL)*. Indonesia : Bandar Lampung University, 2013. P. 356–371.
2. Mosquera I. Ideas to bring soft skills into the English classroom. British Council. *Teaching English*. 2019. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs> (дата звернення: 10.02.2021).
3. Герасименко І. А. Формування м'яких навичок учнів загальноосвітніх шкіл у процесі вивчення іноземних мов. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. праць. Сер. Педагогіка і психологія. 2019. Вип. 917. С. 32–37.
4. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання*. А.С. К., 2004. 192 с.

УДК 37.016-029.23:81'243

Марина КУРНИЛОВИЧ

*викладач кафедри лінгвістики та перекладу
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ*

Валентина ГУНДАРЄВА

*старший викладач кафедри іноземних мов
Національний авіаційний університет, Київ*

**РОБОТА З ВІДЕОМАТЕРІАЛАМИ ТА ЇХ РОЛЬ
У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Багато людей задаються питанням про те, чи можна вчити іноземну мову за фільмами, серіалами, мультфільмами, документальними матеріалами. Існують різні думки, але більшість фахівців вважає, що в ситуації, коли ви не живете в англomовній країні, фільми англійською можуть виявитися єдиним способом поринути в реальне мовне середовище [3]. Відеоматеріали відіграють надзвичайно важливу роль у сучасному навчальному процесі, але, на жаль, вони найчастіше сприймаються не як навчальний, а здебільшого як розважальний матеріал. Навіть такий підхід до застосування відеоматеріалів є, безперечно, корисним, тому що під час перегляду кінофільмів різними мовами студенти знайомляться з культурними особливостями іноземних країн, тренують пам'ять та навички сприйняття мовлення на слух, вчать працювати з субтитрами, збагачують словниковий запас. Разом з цим, викладачі багатьох вузів стикаються з проблемою невідвідування студентами заняття, яке присвячується перегляду того чи іншого художнього кінофільму, не сприймаючи такий вид роботи, як повноцінне заняття з іноземної мови. Зважаючи на це, необхідно змінити підхід до роботи з відеоматеріалами шляхом впровадження певних методів перевірки знань за допомогою набору вправ та завдань, спрямованих не тільки на обговорення сюжету, а й розгляду цікавої активної лексики та аналізу головних проблем та питань, які

піднімаються у кінофільмі. Набір таких вправ та завдань може бути найрізноманітнішим, залежно від рівня володіння іноземною мовою, серед яких перш за все визначається робота з активною лексикою кінофільму (студенти виписують найцікавіші слова та фрази безпосередньо під час перегляду або працюють додатково вдома під час повторного перегляду, а для слабких студентів можна запропонувати субтитри, які розміщені в Інтернеті, з яких потрібно вибрати найголовніші).

Для закріплення знань цікавих слів та словосполучень з кінофільму використовуються розроблені викладачем вправи на переклад речень, підбір необхідного слова до його визначення, пояснення того чи іншого терміну або словосполучення, вставлення пропущених слів в речення та інші завдання за вибором викладача. Проте не слід також забувати, що матеріали з кінофільмів краще запам'ятовуються, якщо вони пов'язані з нашим повсякденним життям. Нові слова та граматичні правила не мають бути записані лише в блокнотик. Спробуйте переконати студентів включити англійську мову у їхню щоденну рутину [1].

Головними труднощами роботи та контролю розуміння студентами всього побаченого є не стільки нездатність студентів сприйняти іноземне мовлення на слух (більшу частину побаченого вони можуть зрозуміти за змістом або подивитися фільм додатково), а у більшій мірі невміння аналізувати головні події та проблеми і тому, під час обговорення відеоматеріалу слід звертати увагу не тільки на переказ головних подій та сюжету, а навчати та вимагати від студентів вміння визначення та наголошення на головних ідеях та проблемах, висвітлених у кінофільмі. Застосування відеозаписів на заняттях сприяє індивідуалізації навчання і розвитку вмотивованості мовленнєвої діяльності студентів. При використанні відеофільмів на заняттях іноземної мови розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, і мотивація, яка досягається тим, що студент переконується, що він може зрозуміти мову, яку вивчає. Це приносить задоволення і додає віри у свої сили та бажання до подальшого вдосконалення. Необхідно прагнути до того, щоб студенти отримували задоволення від фільму саме через розуміння мови, а не тільки через цікавий сюжет [2].

Підсумком та заключним етапом у роботі з відеоматеріалами може бути підготовка презентацій, написання студентами есе або ревію художнього фільму, плани яких є майже в усіх підручниках з іноземних мов, але за їх відсутності такі плани даються студентам окремо з можливим прикладом готового ревію або есе до іншого кінофільму. Під час інструктажу студентів необхідно пояснити, що їх ревію оцінюватимуться не за виписані або скопійовані з Інтернету готові описання сюжету та героїв, а за творчий аналіз та власні думки щодо головних проблем та відносин, висвітлених у кінофільмі. Такий підхід вчить студентів аналітичному та логічному мисленню, навичкам концентрації на головному, навичкам творчого та дослідницького підходу до

побаченого та вмінню висловити власні думки іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бушковська Н. Як вчити англійську так, щоб вивчити. *Поради викладачів* : вебсайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2019/02/13/235547/> (дата звернення: 13.04.2023).

2. Лаврись О. В. *Особливості використання відеоматеріалів на заняттях іноземної мови* : вебсайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-vikoristanna-videomaterialiv-na-zanattah-inozemnoi-movi-433879.html>. (дата звернення: 13.04.2023).

3. Мазур Ю. *Як вивчати англійську за фільмами та серіалами: прості прийоми та перелік онлайн ресурсів* : вебсайт. URL: <https://buki.com.ua/news/yak-vyvchaty-anhliysku-za-filmamy-ta-serialamy-prosti-pryyomu-ta-perelik-onlayn-resursiv/> (дата звернення: 13.04.2023).

UDC 378.16

Ілона ЛАВРИНЮК

викладач іноземної мови

ВСП Технічний фаховий коледж

Тамара МАКСИМЧУК

викладач іноземної мови

ВСП Технічний фаховий коледж

Луцького національного технічного університету, Луцьк

**THE CONCEPT OF “BLENDED LEARNING”
IN THE EDUCATIONAL PROCESS**

Nowadays, the educational environment is characterized by significant rates of development and constant changes both in the methods of teaching the material and in its content. The modern pace of life requires the latest competencies from students and teachers. In the age of modernized technologies, fluency in foreign languages is a main component of its competitiveness and an important component of the successful modern person. All this leads to the emergence of new requirements for new learning methods, because traditional and distance ways of learning show us that traditional forms of acquiring knowledge do not meet modern challenges. Therefore, the concept of blended learning, namely the consideration of its existing models and the peculiarities of their use in foreign language learning, is considered actual precisely at the modern stage of life.

The prerequisite for the implementation of the concept of blended learning as a process is, first of all, the creation of a comfortable educational information environment, a certain system of communications, which promotes better assimilation of all necessary educational information. So, we highlight three main components of the blended learning model that are used in the modern educational environment:

– face-to-face learning;

- self-study learning;
- online collaborative learning [3].

For the implementation of the blended learning model in the educational process, the following statements are appropriate:

1. Use of multimedia and virtual resources during work in the classroom. These resources include videos, interactive Web sites, virtual tours, and software packages. It should be noted that this type of training is used if students do not have access to the Internet outside the classroom;

2. Use of created sites to support blended learning. The teacher can create a site himself, which will be used to support the relationship between the teacher and the student. By visiting the site, it is possible to review your grades, decide on the place and date of control, as well as the date and place of rewriting certain material;

3. Use of course management systems. These systems include distance learning support platforms, the use of which in the learning process enriches the process itself and helps to organize work according to the model of blended learning. In such systems, you can place all information about training: schedule, theoretical material, make clarifications, keep a register, various tests, issue tasks and collect all information;

4. Use of synchronous and asynchronous discussions. The use of discussions when studying a topic makes the learning process more intense. For example, when discussing in synchronous mode, there is an emotional connection between students and the teacher, which is a necessary element in the formation of personality. And by holding discussions asynchronously, each participant can think and thoroughly present his or her thoughts on the given problem [1].

I would also like to highlight the positive features of blended learning models, namely:

The possibility of communication with the teacher not only in the classroom, but also outside it. That is, the teacher is available not only during the classroom session: This model ensures receiving certain consultations from the teacher by e-mail, communication on the forum and in the chat.

The possibility to learn anytime, anywhere: materials in the blended learning system can be taught both online and offline. All materials are compactly located and there is no need to spend time looking for the necessary material elsewhere, you can always study them at your own pace in the library, at home, or in an Internet cafe.

The possibility of individual control during learning: the teacher has the opportunity to observe the progress, the time of completing tasks and the rhythm of work of each student. Such way of studying make it possible to build a specific study schedule for students and to advise students separately [2, c. 154–157].

To sum up, perspectives in learning are rapidly changing, the new technological era and the wide integration of modernizing technologies into our society with combination of access to the Internet, have caused certain changes in teaching. Without any doubt, teaching and learning methods must develop in order to “keep up with the times”, to include integrated technologies in learning models that

have advantages in influencing the educational process. Blended learning is a modern and new approach to the organization of the educational process in institutions of higher education, which changes the structure and content of education, changes the roles of the teacher and the student, and is aimed at improving the quality of education. It's like a natural progression for the growing availability of e-learning, online resources, and constant need for a human component in the learning experience. However, before implementation the blended learning model, it is important to clearly define the goals of the learner, the tasks he sets for himself and the results he plans to obtain at the final stage.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чередніченко Г. А., Шапран Л. Ю. Модель змішаного навчання і її використання у викладанні іноземних мов. К., 2018. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua>. (дата звернення: 07.04.2023).
2. Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті : навч. посіб. 2019. 231 с.
3. Clifford Maxwell What Blended Learning Is – and Isn't?. L., 2018. URL: <https://www.blendedlearning.org>. (дата звернення: 07.04.2023).
4. Models of Blended Learning. URL: <http://www.dreambox.com/blog/6-models-blended-learning>. (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 373.31

Уляна ЛЕВОНЮК

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Леся БАСЮК

*кандидат філологічних наук
старший викладач кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Розвиток критичного мислення є надзвичайно важливим для старшокласників, оскільки це дозволяє їм здійснювати більш обґрунтовані та вмотивовані рішення, а також аналізувати інформацію з критичною оцінкою.

Критичне мислення є не тільки наслідком демократичного способу життя, але і чинником його формування [2]. Критичне мислення є частиною підготовки громадян до життя в суспільстві [3]. Канадський професор Ральф Х. Джонсон визначає критичне мислення як «особливий вид розумової діяльності, що дозволяє людині винести раціональне судження щодо запропонованої їй точки зору або моделі поведінки» [1, с. 8].

У підручнику «Німецька мова 11 клас» за редакцією Сотнікової С. І. та Гоголевої Г. В. [4] можна знайти численні завдання та вправи, які сприяють

розвитку критичного мислення учнів. Підручник містить вправи, спрямовані на розвиток навичок аналізу та порівняння різних точок зору, формулювання власних аргументів та думок, а також обґрунтування своїх позицій. Такі вправи допомагають учням розвивати навички аналізу та оцінки різних поглядів на ту чи іншу проблему, а також вчитися розуміти та уважно вислуховувати думки інших людей.

Підручник Сотникова С. І. «Німецька мова 11 клас» містить різні типи вправ, що сприяють розвитку різних компетентностей учнів. Ось декілька прикладів:

– **вправи на граматику та лексику:** ці вправи допомагають учням розвивати навички правильного використання граматичних структур та збагачувати свій словниковий запас.

– **аудіювання:** учні прослуховують аудіо записи текстів та вправ на розуміння слуханого. Ці вправи сприяють розвитку навичок аудіювання та розуміння мови на рівні мовленнєвого аудіального сприймання.

– **читання:** учні читають тексти та вправи на розуміння прочитаного. Ці вправи сприяють розвитку навичок читання та розуміння тексту на рівні мовленнєвого читацького сприймання.

– **письмо:** учні виконують вправи на написання різних видів текстів, таких як листи, есе, оповідання, описи тощо.

Рецептивні вправи становлять 30% усіх вправ. Учень у таких вправах сприймає вербальну інформацію та показує, що він може впізнати, розрізнити звуки, графеми, граматичні структури та розуміти усне чи писемне висловлювання.

Репродуктивні вправи становлять 30% усіх вправ. Основна мета цих вправ – усвідомлення, осмислення, закріплення мовної інформації, вироблення практичних умінь і навичок.

Продуктивні вправи становлять найбільший відсоток – 40% від загальної кількості вправ. Учень у таких вправах самостійно породжує висловлювання.

Отже, підручник містить вправи які сприяють розвитку критичного мислення. Ці вправи допомагають учням вдосконалювати навички письма, включаючи граматику, лексику, структуру тексту та виразність мовлення. Крім того, учні можуть виконувати вправи на переклад, що допомагає розвивати навички перекладу та збагачувати словниковий запас. Використання вправ на уроках німецької мови допомагає учням виробити навички виокремлення основної думки, визначення ключових слів та фраз, а також оцінки правдивості інформації. Такі вправи не лише розвивають критичне мислення, але й покращують рівень читання та розуміння текстів на німецькій мові.

Розвиток критичного мислення є важливою складовою процесу навчання та виховання старшокласників. Використання спеціальних методик та завдань, допомагає учням виробити навички аналізу та оцінки інформації, розуміння різних поглядів та формулювання власних думок і аргументів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дементієвська Н. П., Критичне мислення: як цього навчати. Харків, Україна : Основа; Тріада +, 2007, 112 с.
2. Bielkina-Kovalchuk O. V. Formuvannia krytychnoho myslennia uchniv pochatkovykh klasiv u protsesi navchannia [Formation of critical thinking of primary schoolchildren in the learning process] : Dissertation Abstract, Lutsk. 2006.
3. Bondaruk I. P. Formuvannia krytychnoho myslennia deviatyklasnykiv u protsesi navchannia istorii [Formation of critical thinking of 9th grade pupils in learning history] : Doctoral dissertation, Kyiv. 2012.
4. Калініченко І. В., Кучмій Л. В., Сотникова І. В. Німецька мова. 11 клас : підручник для загальноосвітніх навчальних закладів / за редакцією І. В. Сотникової. К. : Генеза, 2018. 320 с.

УДК 81‘243’378

Галина ЛЕВУН

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

**РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО**

Згідно Cambridge dictionary, креативність – це здатність продукувати або використовувати оригінальні та незвичайні ідеї. Проблема креативності тривалий час знаходилася в полі зору значної кількості науковців. Так, наприклад, американський психолог Мігай Чиксентмігаї ввів поняття особливого психологічного стану, так званого «поток», тобто максимальної емоційної залученості людини в певну діяльність, результатом чого є поява у неї значної кількості креативних ідей.

Досить відомою є також чотирикомпонентна модель творчого процесу, розроблена Грехемом Уоллесом, що включає такі стадії:

- Підготовка. Ця стадія включає в себе збір інформації та опрацювання всіх деталей завдання.
- Інкубація. На даному етапі людина відволікається від думок про завдання і переключає увагу на щось інше.
- Просвітлення. Власне момент, коли людині несподівано спадає на думку рішення завдання.
- Верифікація. Заключна стадія, на якій відбувається перевірка, уточнення та реалізація ідеї

Тереза Амабайл, професорка гарвардського університету вважає що креативність складається з трьох компонентів: навички в певній галузі знань, навички творчого мислення, мотивація до виконання завдань [1].

Розвиток креативних здібностей відіграє надзвичайно важливу роль під час навчання іноземних мов, адже процес опанування мови передбачає

найрізноманітнішу тематичну спрямованість навчального матеріалу, що спонукає студентів до висловлення власних ідей та поглядів в контексті поданих проблем та навчальних ситуацій.

Розкрити креативний потенціал студентів є однією із задач викладача, реалізація якої вимагає від педагога значних професійних знань, м'яких навичок та вміння знайти підхід до кожного студента.

Для того, аби створити простір для креативного навчання іноземних мов викладачу необхідно:

- вміти комбінувати різнопланові методи та підходи для стимулювання креативності студентів, підбирати форми роботи відповідно до потреб конкретних груп студентів;

- знаходити нові шляхи адаптації навчального матеріалу;

- активно використовувати евристичні методи;

- пам'ятати, що розвиток креативності містить у собі не лише ігровий та розважальний елемент, але й вимагає завдань підвищеної складності, розв'язання яких потребує значних зусиль;

- систематично освоювати нові освітні тенденції та тренди, цифрові ресурси та веб сервіси, що дозволять йому зробити заняття цікавим та пізнавальним;

- дотримуватися студентоцентричного підходу, враховувати освітні потреби здобувачів при виборі стратегії навчання та надавати ефективний фідбек щодо результатів їх навчальної діяльності;

- володіти навичками професійної саморефлексії, мати здатність критично оцінювати власну викладацьку практику та знаходити шляхи вдосконалення своїх педагогічних вмінь [3].

Щоб правильно організувати процес розвитку креативного навчання необхідно підібрати ті види діяльності, які дозволять студентам застосувати свої креативні вміння на практиці. До таких можемо віднести, до прикладу, створення власної розповіді на основі ілюстративного матеріалу. Також можливо варіантом даного навчального завдання є продовження історії. Викладач розпочинає розповідь подаючи вступне речення, а студенти продовжують її, додаючи по черзі по одному реченню.

Одним із способів розвитку креативних здібностей є завдання на основі автентичних аудіо та відеоматеріалів. Можна запропонувати студентам уявити себе на місці одного із героїв попередньо опрацьованого на занятті тексту, переглянутого фільму або одним з персонажів зображених на ілюстрації та описати свої почуття та емоції. Також висловити власні ідеї щодо переглянутого або прочитаного здобувачі можуть продовживши речення “*I used to think...*”, “*Now I think...*”

Використання автентичних матеріалів є дієвим інструментом розвитку метафоричного мислення студентів. Так, наприклад, викладач може представити здобувачам певний епізод музичної композиції, відео або віршованого твору, а вони повинні вибрати певний колір, символ або

зображення, що асоціюється у них з обраним твором та аргументувати свій вибір [2].

Ефективним є також таке застосування рольової гри, в основі якої повинна бути певна ситуація або проблема, яку необхідно вирішити. В даному випадку можна також застосувати рольову гру на основі «прийому шести капелюхів» Едварда де Боно, за якого одна й та ж ситуація, до прикладу, що стосується навчання, є предметом розмови різних комунікантів. Це можуть бути як викладачі, так і студенти, керівництво навчального закладу і т.д.

Отже, креативність є важливою складовою навчання, що дозволяє здобувачам розкрити творчий потенціал, спонукає їх продукувати нестандартні рішення певних проблем та розвиває вміння оцінки ситуацій з різних точок зору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Breeze Ruth, Sancho Guinda Carmen. Essential competencies for english – medium university teaching. London/New York : Springer, 2017. 307 p.
2. Maley Alan, Peachey Nik. Creativity in the English language classroom. London : British Council, 2015.172 p.
3. Maley Alan, Kiss Tamas. Creativity and English Language Teaching: From Inspiration to Implementation. London : Palgrave Macmillan U.K., 2018. 359 p.
4. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 17.04.2023).

УДК 378.016:811.112.2

Ганна ЛЕДНЯК

старший викладач кафедри іноземних мов

Катерина ЯНГАЗОВА

здобувач I рівня вищої освіти

спеціальність «Середня освіта.

Мова і література (англійська, німецька)»

Донбаський державний педагогічний

університет, Слов'янськ

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ ГРУПИ «RAMMSTEIN» НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

При вивченні іноземної мови дуже важливими є питання мотивації та оптимального добору матеріалу для занять. Особливої актуальності ці питання набувають при профільному вивченні другої іноземної мови, адже студенти мають базу для порівняння. Неодноразово ми стикалися із ситуацією, коли студенти вважали другу мову своєрідним «додатком» до першої, що негативно впливало на якість навчання.

У подібних випадках на допомогу приходять пісні, які сприяють розвитку фонетичного слуху, створюють необхідну емоційну атмосферу, дають необхідний лексичний і граматичний матеріал для занять.

Ми пропонуємо звертатися саме до сучасних автентичних пісень, адже

вони, по-перше, містять «живий» мовний матеріал, по-друге, відбивають сучасне життя країни, мова якої вивчається. На заняттях з німецької мови ми часто використовуємо пісні групи “Rammstein”, що обумовлено інтересом студентів до напряму “*neue deutsche Härte*”, «індастріал-метал», в якому працює група, до особи вокаліста й автора текстів Тілля Ліндемманна, до пісень групи, які часто стають предметом дискусій.

Для роботи на заняттях ми обрали кілька пісень, серед яких – “*Deutschland*”, “*Du hast*”, “*Ohne dich*”, “*Ich will*”.

Вибір пісні для певного етапу навчання визначається, зокрема, рівнем знань студентів, тобто студенти повинні в цілому самостійно розуміти текст, який вони слухають. Саме з прослуховування пісні ми починаємо роботу. Після цього проводиться орієнтовна бесіда, мета якої – визначити, чи зрозуміли студенти, про що йдеться в пісні, які питання в них виникли. Далі текст детально розбирається: робиться переклад, звертається увага на незнайомі слова, на певні граматичні конструкції. У процесі такої роботи студенти отримують відповіді на питання, які виникли в них на початку роботи.

Розглядаючи пісню “*Du hast*”, звертаємо увагу на рамкову конструкцію, характерну для німецької мови. Деякі початківці, не дослухавши пісню до кінця, починають її перекладати і допускають помилку, сприймаючи її початок (слова, які кілька разів повторюються) як окреме речення:

Du, du hast, du hast mich [1].

При цьому зміст пісні спотворюється. Щоб усе правильно зрозуміти, треба уважно дослухати речення до кінця:

*Du hast mich gefragt
Und ich hab' nichts gesagt* [1].

Текст пісні “*Ohne dich*” [1], наприклад, є досить простим, тому ми використовуємо його на початковому етапі, але після вивчення тем “*Perfekt*” і “*Futur I*”. Студенти виділяють прийменникові сполучення *in die Tannen, aufs Land, auf die Wege, hinterm Waldesrand, ohne dich, mit dir, auf den Ästen, in den Gräben* та пояснюють вживання певних відмінкових форм після прийменників; коментують вживання дієслівних форм (*werde gehen, wirft, fällt, kann sein* та ін.).

Пісня “*Ich will*” дає нам зразки побудови загального питання:

*Seht ihr mich?
Versteht ihr mich?
Fühlt ihr mich?
Hört ihr mich?*

Könnt ihr mich hören? <...> [1];

складнопідрядного речення з підрядним додатковим:

*Ich will, ich will, dass ihr mir vertraut.
Ich will, ich will, dass ihr mir glaubt.*

<...>

*Ich will, ich will, dass ihr mich gut seht.
Ich will, ich will, dass ihr mich versteht.*

<...>

Wir wollen dass ihr uns vertraut.

Wir wollen dass ihr uns alles glaubt [1];

рамкової конструкції з модальним дієсловом:

Ich will, ich will eure Blicke spüren.

Ich will jeden Herzschlag kontrollieren.

Ich will, ich will eure Stimmen hören.

Ich will, ich will die Ruhe stören [1].

Багатий матеріал для роботи на заняттях дає пісня “*Deutschland*”, яка разом із кліпом на неї стала предметом активного обговорення та гарячих дискусій. Ця пісня представляє різні епізоди історії Німеччини – від вторгнення римської армії на територію германських племен до подій Другої світової війни та червоного терору, пов’язаного з діяльністю ліворадикальної терористичної організації *RAF (Rote Armee Fraktion)* [2]. Осмислення переважно трагічних моментів історії Німеччини є одним із питань, які хвилюють сучасних німців.

Таки чином, пісня не тільки допомагає студентам знайомитися з історією Німеччини, що є дуже важливим при вивченні німецької мови, але й показує, що без засвоєння уроків минулого нація, країна втрачають майбутнє, тобто має дуже сильний виховний потенціал. Пісня “*Deutschland*” може стати основою для організації виховних заходів, під час яких будуть зіставлятися трагічні моменти історії Німеччини та України, розглядатися уроки історії, проєкції історичних подій на сучасність. Під час таких занять і виховних заходів студенти будуть засвоювати й відповідну лексику, вчитимуться не просто вести дискусії, а робити це німецькою мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. URL: <https://www.azlyrics.com/r/rammstein.html> (дата звернення: 07.04.2023).
2. URL: <https://was.media/2019-03-29-vchimo-istoriju-nimechchini-za-klipom-rammstein-deutschland/> (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 373.5.016:811'243

Ангеліна ЛУК'ЯНЧУК
*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Леся БАСЮК
*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри німецької філології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У 5 КЛАСІ

Сучасний світ потребує від людей вміння засвоювати та застосовувати отримані знання у різних ситуаціях. Вивчення іноземної мови, зокрема, німецької мови у 5 класі сприяє розвитку креативності та творчого мислення та відкриває учням нові можливості для спілкування та пізнання світу [1, с.10].

Розвиток креативності допомагає учням знаходити незвичайні та неочікувані рішення в складних ситуаціях, що підвищує їх самооцінку та самопочуття, з легкістю спілкуватися іноземною мовою й розуміти культуру та менталітет інших країн, висловлювати свої думки та ідеї, а також розвивати уяву та фантазію [2, с. 45].

Існують різні типи вправ на творче мислення, де учні придумують нові речення на основі вже вивченої лексики, створюють власні діалоги на різні теми. Ігри теж є ефективним засобом розвитку креативності [3].

Аналіз підручника «Німецька мова» для 5 класу, розробленого С. І. Сотниковою та Т. Ф. Білоусовою, 2018 року видавництва показав наявність рецептивних, репродуктивних та продуктивних вправ, які сприяють розвитку креативності [4].

Рецептивні вправи спрямовані на сприйняття та розуміння мовного матеріалу, такі як прослуховування, читання та перекладання текстів. Наприклад: *“Wer spricht? Höre zu und finde passende Bilder”*, *“Sieh dir den Familienstammbaum an und lies die E-mail”*.

Репродуктивні вправи – повторення та відтворення раніше вивченого матеріалу, такі як повторення граматичних правил, словникового запасу та лексичних конструкцій. *“Ergänze die Artikel”*, *“Schreibe. Ergänze bin / bist / ist / sind”*, *“Sortiere die Wörter in drei Gruppen”*.

Продуктивні вправи спрямовані на використання мовного матеріалу для створення власних висловлювань, такі як монологічне та діалогічне мовлення, написання текстів. Наприклад: *“Wie macht ihr Bekanntschaft mit den Mädchen? Spielt Dialoge”*, *“Wie machen diese Menschen Bekanntschaft? Bildet Dialoge”*, *“Bilde ähnliche Sätze mit Bildern”*.

Отже, у підручнику «Німецька мова» для 5 класу, розробленого

С. І. Сотниковою та Т. Ф. Білоусовою, 2018 року видавництва представлені рецептивні, репродуктивні та продуктивні вправи утакому співвідношенні: 30%, 40%, 30% відповідно, що свідчить про розвиток креативності на уроках німецької мови від першого до останнього уроку.

Розвиток креативності на уроках німецької мови у 5 класі є надзвичайно важливим, оскільки це допомагає учням розвивати навички, які знадобляться їм в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Педагогічні технології / Падалка О. С. та інші. Київ : Укр. енциклопедія, 1995. 254 с.
2. Пометун О., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посіб. Київ : АПН, 2002.
3. Семчук Д. Творчо-дослідницькі та інтерактивні технології навчання на уроках словесності : метод. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 144 с.
4. Сотникова С. І., Білоусова Т. Ф. Німецька мова. 5 клас : підручник для закл. загальн. середн. освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 176 с.

УДК 159.955:37.091.3

Ангеліна ЛУК'ЯНЧУК

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Тетяна КРИСАНОВА

*доктор філологічних наук, професор
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк*

СПОСОБИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

Розвиток творчих здібностей школяра трактується як важливий компонент сучасного навчального процесу, який вимагає впевнених знань і вмінь вирішувати педагогічні завдання. Креативність є основою психологічних принципів навчання та виховання.

Згідно концепції американських психологів Дж. Гілфорда та Е. П. Торренса [1], креативність як універсальна пізнавальна творча здатність є самостійним чинником, що не залежить від інтелекту. Дж. Гілфорд розглядав креативність як здатність відмовитися від шаблонних способів мислення [1]. Виділяють такі параметри креативності: 1) здатність проявляти та вирішувати проблеми; 2) вміння генерувати ідеї, що визначають як гнучкість; 3) майстерність формувати ідеї, які не схожі на погляди суспільства; 4) уміння покращувати об'єкт методом доповнення деталей; 5) здатність аналізувати та синтезувати [2].

Креативність вважається однією з головних ознак обдарованості. Доведено, що є дві фази розвитку креативності, які проходять з віком [3]. У першій фазі відбувається розвиток «первинної» креативності, яка є нездатною до різних сфер життєдіяльності. Найсприятливішим періодом цього процесу вважається вік 3–5 років. Саме у цей період проявляється художня і літературна творчість учнів.

Друга фаза виникає у віці 13–20 років. У цей період з'являється «спеціалізована» креативність, що слугує як заміна чи доповнення до «первинної». За словами М. О. Олехновича, така креативність відноситься до конкретного типу мислення, що поступово утворюється під час розвитку людини. Друга фаза у багатьох суб'єктів закінчується відкиданням наслідування й переходом до оригінальної творчості [4]. Саме на розвиток цього типу креативність повинні бути спрямовані завдання, котрі використовують для навчання англійської мови.

У процесі реалізації творчої діяльності знаходять своє застосування практичні педагогічні технології, які сприяють формуванню активності підлітка. Серед них виділяємо, в першу чергу, створення ситуації успіху, де підліток може проявити себе, підвищити свою самооцінку та свій статус в очах однолітків, педагогів, батьків та навколишнього соціуму. Ігрове навчання дозволяє формувати та розвивати культуру та гнучкість у спілкуванні, вміння налагоджувати контакт у новому колективі, сприяє модернізації творчого процесу. Диференційоване навчання також допомагає побудувати процес розвитку креативності, не орієнтуючись на «середнього учня», виявляти задатки творчої діяльності кожного учасника.

Вибіркове читання є важливим чинником у процесі формування креативності. За допомогою цього методу, учень читає першу частину оповідання та самостійно придумує його завершення. Для збагачення уяви можна скористатись методом активного читання з олівцем в руці та підкресленням ключових моментів. Краще читати повільно, робити нотатки і виділяти час для роздумів, що збільшить шанси для учнів для виникнення нових ідей.

Серед інших способів розвитку креативності виділяємо такі традиційні методи, як написання коротких творів-роздумів, робота з діалогом чи монологом, що вимагає від учнів творчого підходу та пошуку нетрадиційного рішення проблеми.

Отже, використання на уроках творчих завдань дозволяє не лише підвищити рівень знань учнів, але й сприяє розвитку їх творчих здібностей. Виходячи з цього, головним завданням сучасного уроку вважаємо створення такої комунікативної ситуації, під час якої учень мав змогу розвивати свої творчі здібності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних,

педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ, 2013. С. 590.

2. Вишнівський В. В. Сучасний підхід до інформатизації навчального процесу. *Телекомунікаційні та інформаційні технології*. 2016. С. 16–22.

3. Коротка Н. В. Роль автентичних матеріалів у вивченні ділової англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологія*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. С. 124–127.

4. Шопіна М. Творчий потенціал як чинник розвитку соціальної активності підлітків. *Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2014. С. 78–81.

УДК 811.112.2'221:316.472.4

Софія ОРЕЛ

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова та література (німецька)»*

Олена БОНДАРЧУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, Луцьк*

ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Мета дослідження – вивчити використання невербальних засобів комунікації в соціальних мережах для вивчення німецької мови. Розглянемо, які є види невербального зворотнього зв'язку з читачами у соціальних мережах, які мають на меті вивчати іноземні мови.

За останні роки стрімко почали розвиватись соціальні мережі, такі як: Instagram, Facebook, Twitter, Telegram, а також Tik Tok і всі вони спрямовані на аудиторію, яка зацікавлена в якісному та цікавому контенті. Адже кожному читачеві хочеться бачити у себе в стрічці легкий для сприйняття матеріал, без нічого зайвого.

Проаналізовані сторінки соцмереж свідчать, що на просторах Інтернету з'явилися користувачі, які ведуть канали та сторінки для вивчення німецької мови. Авторами / власниками сторінок є не лише вчителі, носії мови, або перекладачі, а також й прості люди, студенти та іноземці, яким подобається ділитися своїми знаннями, вміннями та навичками із зацікавленими особами.

Вивчення німецької мови за допомогою невербального спілкування в соціальних мережах стало дуже ефективним і з кожним роком ще більше використовується. Можна навести безліч прикладів невербальної комунікації, які блогери застосовують для вивчення мов, щоб залучити увагу аудиторії, передати свої думки, емоції у якісно змонтованому матеріалі.

Вираз обличчя є одним найважливіших, адже активні користувачі використовують різну міміку, коли ілюструють свої емоції, такі як – радість,

здивування, обурення тощо. Наприклад, вони можуть посміхатися, коли говорять про щось приємне, або хмуритися, коли говорять про те, що їх засмучує. Говорячи про жести, блогери також використовують їх, щоб підкреслити свої слова та передати більше інформації. Вони можуть вказати на екран комп'ютера чи предмет, щоб пояснити щось більш детально. Креативи також використовують голос, щоб передати емоції та створити атмосферу, а ще намагаються говорити швидше або повільніше, підвищувати або знижувати голос та використовувати різні звуки, зокрема сміх. Такі невербальні форми спілкування, як міміка, жести та тон голосу, привертають увагу підписників та допомагають передати емоції й почуття, які важко висловити вербально. Зокрема, учні можуть переглядати німецький відеоматеріал і спостерігати за мімікою та жестами оратора, що допоможе їм краще зрозуміти контекст і відчуті висловлені емоції. Також автори можуть змінювати свої пози та рухи, щоб підкреслити свої слова і передати більше інформації. Наприклад, вони можуть сидіти на стільці або стояти, пересувати руки або повертатися до камери, щоб привернути увагу до певного моменту [1].

Популярними зараз стали бути емодзі – це зображення, які використовуються для передачі емоцій в Інтернет-спілкуванні. Наприклад, задумливий смайлик може вказувати на замішаність, а смайлик з сердечками в очах – на захопленість. А ще на платформах, таких як Facebook, Twitter, Telegram можна використовувати графічні символи, такі як сердечка або пальці вгору, щоб відобразити вподобання або підтримку якісному контенту. Також можуть використовуватися різні емодзі, які вказують на ставлення до виконання завдань. Щодо візуального контенту, то він може передавати емоції та настрої, які важко передати словами. Наприклад, відео з квітучими полями на фоні може викликати почуття спокою та гармонії, тоді як фото з людьми, які радіють, може передавати радість та веселощі [2].

Для нашого дослідження, щоб зрозуміти якими ж невербальними засобами комунікації користуються відомі блогери, ми взяли Інстаграм-сторінку @deutsch_eins [3]. Це досить яскравий приклад пабліку, де використовується різноманітна невербальна комунікація, яка залучає нову аудиторію і є цікава для сприйняття. Що відразу кидається в очі – це зміна тону голосу під час подачі матеріалу, що дає читачам виділити головну інформацію. Можна побачити, що для урізноманітнення матеріалу, блогерка використовує картинки та відео, зазвичай це щось комічне або спотворене, проте мемів у стрічці достатньо. Говорячи про жести чи міміку, ми бачимо, як вона постійно змінює емоції, робить багато рухів, поз, а також задіює сторонні предмети, створюючи асоціацію. Ну і неможливо забути про її зовнішній вигляд, її пости формуються у вигляді міні-історій і діалогів, в кожному з яких вона входить в різні образи, щоб читачі краще розкрили сенс побаченого. Також вона урізноманітнює матеріал демонстраційними картинками, які є дійсно цікавими, як і для малих, так і для дорослих.

Загалом, всі засоби комунікації, які використовують у соціальних

мережах для вивчення німецької мови є однаково важливими і взаємопов'язаними між собою, бо всі вони сприяють легкому запам'ятовуванню поданого матеріалу і в подальшому чіткому відтворенню отриманої інформації. А також сприяють створенню в нашій уяві візуалізації, яка в цілому допомагає ефективному навчанню. Тому на сьогодні так важливо розвивати свої навички, щоб вміло доносити матеріал до аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковбасюк Л. А. Невербальні засоби спілкування в сучасній німецькомовній Інтернет-комунікації. *Мова та культура*. 2011. Вип. 14, Т. 3. С. 226–231. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2011_14_3_39. (дата звернення: 07.04.2023).
2. Трофімчук В. В. Емодзі як прояв креолізації у студентській блогосфері. 2020. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.09.06.html>. (дата звернення: 07.04.2023).
3. Online Deutsch lernen. URL: https://instagram.com/deutsch_eins?igshid=YmMyMTA2M2Y= (дата звернення: 07.04.2023).

УДК [378.091.3.016:811.111]

Марія ПОГОДІНА

*старший викладач кафедри іноземних мов,
Харківський національний університет Повітряних
Сил імені Івана Кожедуба, Харків*

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Євроінтеграція та тісне співробітництво нашої країни з країнами членами НАТО, реформи у Збройних Силах України ставлять перед майбутніми офіцерами певні вимоги щодо знання іноземної мови. Досягнення високого рівня володіння іноземною мовою не можливе без фундаментальної мовної підготовки в закладах вищої освіти. Викладачам важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів курсантів.

Останнім часом набув поширення термін «інтерактивне навчання», який можна розглядати як сучасну форму активних методів. За визначенням дослідника В. Маригодова, «інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння та спільного вирішення навчальних завдань» [2, с. 51]. Це навчання, де студент стає суб'єктом навчальної діяльності, вступає в діалог з викладачем, бере участь у процесі пізнання у ході виконання творчих, пошукових, проблемних завдань. У процесі застосування інтерактивних

технологій (“*inter*” – це взаємний, “*act*” – діяти) здійснюється взаємодія студентів не лише з викладачем, а і один з одним при виконанні завдань в парах та групах. Отже, ключовим поняттям, що визначає зміст інтерактивних технологій, є «взаємодія» – безпосередня міжособистісна комунікація. Застосування інтерактивних методів на занятті дає змогу курсантам навчатись активно, а саме, приймати рішення з приводу організації процесу навчання у ході міжособистісної комунікації, що сприяє не лише формуванню іншомовної мовленнєвої компетентності, а й забезпечує розвиток інтелектуальних здібностей та аналітичного мислення.

Застосування інтерактивних технологій навчання передбачає впровадження комунікативного метода. Це метод, який формує у курсантів комунікативну компетенцію, тобто здатність правильно та доречно користуватись мовою залежно від конкретної мовленнєвої ситуації. Комунікативний метод як засіб навчання іноземних мов спрямований на розвиток і вдосконалення особистості, розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створює передумови для ефективного покращення навчального процесу в закладах вищої освіти. Цей метод дає змогу впровадити в процес навчання такі форми роботи, як мозковий штурм (*brainstorming*), рольові ігри (*role play*) та створення проблемної ситуації. Мозковий штурм – це процес вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, що розвиває пошуково-дослідницькі компетенції, креативність і комунікативні вміння, допомагає оволодіти навичками роботи в групі. Рольова гра змушує курсантів вирішувати різноманітні проблеми, сприяючи формуванню відповідних видів мовленнєвої діяльності. Метод створення проблемної ситуації базується на прикладах із життя й передбачає самостійне формування курсантами проблемних ситуацій і колективний пошук їх вирішення [1, с. 22].

Різновидом комунікативного метода є когнітивно-комунікативний метод викладання. Тут вивчення будь-якого лінгвістичного явища спирається на розуміння його виникнення та використання в мові. Вправи когнітивно-комунікативного характеру повинні захоплювати увагу курсантів, підштовхувати їх зацікавленість у подальшому засвоєнні, вчити аналізувати, порівнювати, узагальнювати, відшукувати взаємозв'язки [3, с. 58]. Важливим у вивченні іноземної мови є також конструктивістський метод. Він дає можливість курсантам наблизитися до реальних життєвих ситуацій, «пережити» їх, користуючись іноземною мовою, та бути готовими спілкуватися англійською мовою в подібних ситуаціях у майбутньому [3, с. 57]. Обираючи методи, викладач повинен провести аналіз мовних потреб курсантів, а також, орієнтуючись на практичне використання мови, навчити курсантів вести бесіди на професійні теми та розробляти власні проекти.

Отже, якісна іншомовна підготовка курсантів військових закладів вищої освіти є можливою за умови застосування нових підходів до викладання. Використання інтерактивних методів навчання мотивує курсантів до вивчення іноземних мов, розвиває самостійну розумову діяльність, формує комунікативні

навички, міжкультурну й професійну компетентність. Спеціальні навчальні техніки спонукають не лише курсанта, але й викладача до постійної творчості, сприяють розвитку педагогічних здібностей, орієнтують на пошук унікальних якостей курсантів, особливостей їх мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоцерковець А. Новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. *Дослідження та впровадження в начальний процес сучасних моделей викладання іноземної мови за фахом* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з питань методики викладання іноземної мови, 15 травня 2017 р. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. С. 21–22

2. Маригодов В., Слободянюк А., Козлакова Г. Освітня система як технологічний комплекс. *Проблеми освіти* : наук.-метод. зб. 2000. № 22. С. 51–56.

3. Мельнікова Т. Сучасні методи викладання іноземних мов. *Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 24–25 квітня 2014 р. Дніпропетровськ, 2014. С. 57–59.

УДК 811.112.2:316.472.4

Вікторія ПОТІШУК

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література(німецька)»*

Олена БОНДАРЧУК

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри німецької філології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, Луцьк*

**НІМЕЦЬКОМОВНІ ІНФЛУЕНСЕРИ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ
ІНСТАГРАМ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

На сьогоднішній день новітні технології світу зумовлюють відповідні зміни в освіті. Тому теоретичні і практичні підходи до навчання та викладання іноземних мов стрімко розвиваються. Це все відбувається з однією метою – умотивувати здобувачів освіти до вивчення німецької мови, самостійності, а також формувати і розвивати в учнів ключові компетентності.

Мета нашого дослідження – вивчити мережу Інстаграм як сучасну популярну платформу для вивчення німецької мови. Мережа Інстаграм є найбільш поширеною мережею серед сучасної молоді. Велика кількість молодих людей не лише відпочивають, гортаючи світлини в Інстаграм, а ще й навчаються. Адже, таке навчання є більш цікавим та ефективним, порівняно з простим нудним поясненням.

Саме такий інноваційний підхід німецькомовних інфлуенсерів до пояснення німецької мови є дуже корисний тим, що молоді люди звикли до яскравих кольорів, картинок, цікавого викладу матеріалу, а соціальні мережі саме це і пропонують здобувачам освіти. Матеріал, який супроводжено цікавим підходом до його пояснення, завжди привертає увагу [1].

Німецькомовні інфлуенсери не просто публікують пости з навчальними матеріалами, а ще й створюють свої власні Інстаграм-курси, на яких людина може покращити свої знання з німецької мови. Ведення сторінки Інстаграм – дуже відповідальна діяльність, тому що пост може бути переглянутий багато разів і мусить бути бездоганним. Тим більше, зацікавлені особи в поясненні купують підготовчі курси для більш детального вивчення німецької мови. Тому дуже важливо знати свій предмет та вміти його пояснити іншим.

Дуже важливою перевагою дистанційного вивчення німецької мови є запис тих чи інших уроків, постів, відео-пояснень. Вони зберігаються на сторінці того чи іншого блогера довгий період часу. Це допомагає студентам ще кілька разів перечитати, переглянути і нарешті запам'ятати цей матеріал.

Як свідчить опрацьовані сторінки в мережі Інстаграм, матеріал для подачі починається від рівня A1 та закінчується C2. Найбільш корисною онлайн-школою на мою думку є – *Startdeutschschule*, де можна суттєво покращити свої знання [2].

Німецькомовні інфлуенсери більше уваги приділяють тому матеріалу, який є складним для запам'ятовування. Вони відводять на нього декілька уроків. Наприклад відмінки німецької мови, числівники, та часи – *Perfekt, Präteritum, Plusquamperfekt*, також модальні дієслова.

Велику аудиторію німецькомовних інфлуенсерів складають батьки, які прагнуть, щоб їхні діти вже змалку вивчали німецьку мову. Саме тому на такий випадок блогери створюють так звані «Дитячі групи» спеціально під вік дітей (від 5 років). Також німецькомовними інфлуенсерами можуть бути не лише українські блогери, які навчають німецької, а й самі німці і німкені. Вони ведуть свою Інстаграм-сторінку, де показують своє особисте життя. Хочу навести приклад п'яти німецьких блогерів.

- “*Dagi Bee*”. Прекрасний блог правабливої красуні *Dagi Bee*, у якому вона розповідає про життя, побут, секрети стилю, подорожі. Її можете знайти у фейсбук, інстаграм та на ютуб-каналі.

- “*Julienco*”. Такий собі хлопець Юліан – блогер із Кельна, який знімає на камеру свій день і публікує його у соцмережах. Він проводить різні експерименти, постійно жартує та ділиться своїми враженнями і розповідями на різні теми.

- “*Hazel & Thomas*”. Ця парочка блогерів просто ходять з камерою по різних місцинах, починаючи від м'ясної лавки і закінчуючи Європарламентом і фільмують все на камеру. Їх блог – це ютуб-канал, з 15–20-хвилинними роликами на різні теми. Останні з них, наприклад про *Rotwein, Arbeit, Pflanzen* на доступній для студентів німецькій мові.

▪ “*MrWissen2go*”. Цей блогер веде свої репортажі на різні теми, опираючись на цікаві факти з історії. Він створив навіть канал *MrWissen2gogeschichte*, у якому публікує лише історичні факти різних країн. Блог буде цікавий і корисний тим, хто захоплюється історією і у кого рівень вище початкового.

▪ “*Tomatolix*”. Цей блогер трішки дивний, бо проводить над собою експерименти. Це не просто чудернацькі експерименти над собою, всі його репортажі мають своє пояснення і ціль. Так можна тренувати не лише свої вміння з німецької мови, а й дізнатись багато цікавого [3].

Як студентка, яка вивчає німецьку мову, можу сказати, що дуже цікаво стежити за корінними німцями, слухати їхні розповіді та старатись зрозуміти мову. Це дуже важливо для бажаючих знати і володіти німецькою мовою, адже в Україні ми вчимося говорити, але не маємо навичок живого спілкування. Тому слухаючи таких блогерів, можна навчитися говорити німецькою мовою без акценту.

Зважаючи на все вище сказане, мережу Інстаграм можна назвати не лише програмою для розваги, а й чудовою платформою для вивчення німецької мови з цікавим підходом до навчання та зрозумілим матеріалом для запам'ятовування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбатюк Р. М. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. URL: <http://surl.li/hfant> (дата звернення: 27.04.2021).

2. Маркус Пойзер, Курси вивчення німецької мови «Startdeutschschule» URL: <https://instagram.com/startdeutschschule.ukraine?igshid=YmMyMTA2M2Y=> (дата звернення: 24.10.2021).

3. Німецькі блогери, на яких потрібно підписатися, 2021. URL: <https://www.deutschland.de/ru/topic/obschestvo/nemeckie-blogery-bolshe-raznoobraziya> (дата звернення: 17.05.2021).

UDC 37.01/.09

Марина СКУРАТІВСЬКА

*доцент кафедри іноземних мов
та загальноосвітніх дисциплін
Університет «КРОК», Київ*

HANDLUNGSORIENTIERTER FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Das Konzept “handlungsorientierter Unterricht” steht heutzutage im Fokus der modernen methodischen Forschungen. In letzten Jahrzehnten sind viele wissenschaftliche Artikel, Bücher zu diesem Thema von ausländischen sowie ukrainischen Autoren erschienen, einige Werke möchten wir gerne im Zusammenhang zu unserer Arbeit erwähnen: [1; 2; 4; 5].

Was den Fremdspracheunterricht anbetrifft, so erklärt man die handlungsorientierte Methode als die aktive Anwendung der Sprache, die

Sprachproduktion in den lebensnahen, realen kommunikativen Situationen.

Das heißt, aktiv und in der Kooperation mit anderen Lernenden / Studierenden die Sprache zu beherrschen. Darüber hinaus stehen im Mittelpunkt von dieser Methodik die Handlung selbst und die Entstehung eines "Produktes".

Man behauptet, der chinesische Philosoph Konfuzius hat einmal gesagt: "Sage es mir und ich vergesse es, zeige es mir und ich erinnere mich, lass es mich tun und ich behalte es" [3].

Dieses Zitat schildert sehr gut die Gestaltung des handlungsorientierten Unterrichts.

Man unterscheidet verschiedene handlungsorientierte Techniken, die trotzdem gemeinsame Merkmale besitzen: die Interessen der Lernenden / Studierenden stehen immer im Vordergrund, man arbeitet an einem Problem, man diskutiert, man findet eine Problemlösung, es werden individuelle und kooperative, kreative, interessante Formen der Tätigkeit kombiniert, die Aktivitäten im Unterricht fördern sowohl die Kopf- als auch die Handarbeit, man kommuniziert miteinander, man produziert ein Produkt und am Ende des Lernprozesses sollte man unbedingt auch über das Gemachte reflektieren.

Es gibt eine Menge von Formen, wie man die handlungsorientierte Methodik im Unterricht realisieren kann.

Die Gestaltungsformen des handlungsorientierten Unterrichts, die wir für besonders gut geeignet für den Fremdsprachenunterricht halten, sind folgende: die Exkursion, die Projektarbeit, die „Case-Methode“, das Rollenspiel, Brainstorming, Lernstationen, der Vortrag, die Rede, das Interview, Poster, Modelle, Webseiten, Collagen, Videos, computergestützte Präsentation usw.

Man benutzt im handlungsorientierten Unterricht aktiv verschiedene moderne Medien: Instagram, YouTube, Computerspiele, Filme, soziale Messenger usw.

Wir möchten weiter einige Beispiele der Anwendung der handlungsorientierten Methodik aus unserer Erfahrung anführen.

Die Autorin dieses Artikels arbeitet im Schulbereich sowie ist an einer Universität tätig, deshalb kann sie mit Zuversicht behaupten, dass sich handlungsorientierte Methodik effektiv und erfolgreich sowohl im schulischen als auch im universitären Bereich anwenden lässt.

In meinem Deutschunterricht führen wir oft Projekte durch. Schüler und Studenten zeigen immer großes Interesse an der Projektarbeit. Besonders wenn man etwas Praktisches und gleichzeitig Kreatives macht.

In modernen Deutschlehrbüchern im Schulbereich gibt es am Ende jeder Lektion Vorschläge, sogenannte „Impulse“ für die Realisierung von einem Lernprojekt.

So können die Schüler im Fremdsprachenunterricht eine Geschichte ausdenken, einen eigenen Text schreiben und ein Bild dazu malen.

Oder man bereitet eine Power-Point-Präsentation vor und dann hält man einen Vortrag im Plenum anhand von dieser Präsentation.

Eine weitere interessante Möglichkeit für die Projektrealisierung wäre ein Lied

oder ein Gedicht selbst zu schreiben und dann vor der Klasse auftreten. Man kann auch ein Theaterstück selbst schreiben, indem man auch selbst die Puppen oder Kostüme für die Aufführung strickt, näht, stickt usw. Auf solche Weise wird auch das Prinzip der Integrierung der Handarbeit in den Unterricht realisiert.

Die Schüler können heutzutage auch viele Projekte mit der Anwendung von modernen Medien machen, z.B. ein Video drehen.

Im universitären Lernkontext lässt sich dann die Projektmethodik viel weiter anwenden. Die Studenten sind schon im Stande umfangreiche Forschungen im Internet zu machen, aktiv an den Diskussionen oder Moderation teilzunehmen. Sie sind schon viel mehr selbständiger und deshalb ist auch die Palette von den handlungsorientierten Techniken wesentlich breiter.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Delius K., Surkamp C. und Wirag A. (Hg.) Handlungsorientierter Fremdsprachenunterricht empirisch. Studien zu schulischen und universitären Lehr-/Lernkontexten. *Göttinger Schriften zur Englischen Philologie*. Universitätsverlag Göttingen, 2021. Band 14. 223 s.

2. Pütz A. Unterrichtsformen. Handlungsorientierter Unterricht. GRIN Verlag, 2014. 24 s.

3. Telc language tests. URL: <https://www.telc.net/verlagsprogramm/ueber-telc/daf-wissensportal/didaktik/handlungsorientierung.html> (дата звернення: 07.04.2023).

4. Паркер Р., Томсен Бо Ст'єрне Дослідження інтегрованих педагогік, що ґрунтуються на ігровому діяльнісному підході та сприяють всебічному розвитку дітей початкової школи. The LEGO Foundation. Березень, 2019. 39 с.

5. Шиба А. В. Реалізація системно-діяльнісного підходу в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. *Молодий вчений*. 2020. № 7.1 (83.1). С. 146–149.

УДК 81'243:004.42

Євген СЛЬОЗКО

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання про використання інформаційних

технологій у процесі вивчення іноземних мов. У своїх розвідках науковці намагаються окреслити поняття «інтерактивні технології» та «інноваційна педагогічна технологія» (Н. Годованець), визначити основні шляхи використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання англійської мови (Н. Бондар), проаналізувати різні види комп'ютерних програм для вивчення іноземної мови (І. Кузьміна) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі.

Мета розвідки – схарактеризувати використання мобільних застосунків у вивченні іноземних мов.

Існує перелік мобільних застосунків, які стають у нагоді у процесі вивчення іноземної мови.

До прикладу, особливо популярним серед користувачів мобільних технологій є програма “*Preply*” – сервіс вивчення мов із репетиторами, який пропонує живе спілкування з носіями мови послуговуючись відеозв'язком. Для українців доступні 60-хвилинні групові заняття з волонтерами, для чого необхідно зареєструватись на сайті. Названа освітня онлайн-платформа віртуально об'єднує репетиторів, викладачів і студентів, використовує алгоритм ранжування і класифікації репетиторів, а також має елементи машинного навчання [2].

Мобільний застосунок “*Busuu*” поєднує навчання у власному ритмі, онлайн-заняття з досвідченими викладачами та практику з більше, ніж 120 мільйонами носіїв мови з усього світу. Для українців застосунок функціонує безкоштовно 12-ма мовами: англійською, іспанською, французькою, німецькою, італійською, португальською, російською, польською, турецькою, арабською, японською та китайською. Учні вибирають одну або кілька з цих мов і виконують завдання самостійно, вивчаючи лексику й граматику. Після цього вони можуть практикувати свої знання у розмовах із носіями мов в спільноті “*Busuu*” [4].

Безкоштовна платформа “*Duolingo*” для вивчення мови та «краудсорсингових» перекладів. Сервіс розроблений так, що в міру проходження уроків користувачі паралельно допомагають перекладати веб-сайти, статті та інші документи [3]. Компанія створила розмовник трьома мовами – англійською, польською та німецькою, який допоможе у спілкуванні у побутових ситуаціях, а користувачі можуть мати платні та безкоштовні види акаунтів.

Мобільний застосунок “*UTalk*” містить велику кількість повсякденних слів і фраз, згрупованих за темами. На вивчення кожної теми потрібно близько двох-трьох годин, однак користувач може «занурюватися» в кожен тему кілька разів по п'ять або більше хвилин і навчатися у зручному темпі. Кожна мова складається з понад 60 тем для усного спілкування (на вивчення однієї мови знадобиться близько 180 годин) [2]. Кожне слово у додатку записано носіями мови – чоловіком і жінкою. Відтак, користувач може записати свій

голос і порівняти вимовлені фрази з носієм стільки разів, скільки необхідно для досягнення ідеальної вимови. Застосунок дає можливість вивчити понад 140 мов та є доступним для завантаження операційними системами “iOS” та “Android”.

У 2017 р. мобільний застосунок “Mondly” відкрила доступ до курсів вивчення 33 мовами. У 2020 р. у додатку з’явилися курси для вивчення ще 8 нових мов: бенгальської, каталонської, латинської, литовської, словацької, тагальської, урду та ін. З таким оновленням портфоліо додатка зросло з 33 до 41 мов [2].

Таким чином, використання мобільних застосунків характеризуємо як один із ефективних допоміжних інструментів у вивченні іноземних мов. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у прикладному дослідженні найбільш популярних мобільних застосунків у Європі та Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мобільні застосунки для вивчення іноземних мов. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mobilni-zastosunki-dlya-vivchennya-inozemnih-mov> (дата звернення: 15.04.2023).
2. Англійська мова. URL: <http://surl.li/ajckx> (дата звернення: 15.04.2023).
3. Ломінська М. Сервіси для вивчення мов, які стали безкоштовними для українців. URL: <https://blog.ithillel.ua/articles/apps-for-learning-languages> (дата звернення: 15.04.2023).
4. Bussuu. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Busuu> (дата звернення: 15.04.2023).

УДК 378:811.111+26-535.7

Наталія ТАРАСЮК

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри іноземних мов*

Анна БУРДА

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Геодезія та землеустрій»*

*Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІСЕНЬ

Усім відомо, що музика – найдивовижніша річ на світі. Вона може миттєво підняти настрій і наповнити вас енергією. Музика викликає сильні емоції. Викладач англійської мови Юлія М. з репетиторського сайту *BUKI* вважає, що чарівні можливості музики не вичерпуються лише психологічним задоволенням від прослуховування, але і може навчати англійської мови [2]. Чудовим інструментом для вивчення англійської мови є пісні. Ми можемо використовувати їх, щоб практикувати вивчення англійської мови та удосконалювати мовні навички. Пісні також допомагають нам вивчати нові

слова та вирази, а ще покращують вимову. Пісні – це цікавий спосіб вивчати англійську мову. Якщо процес вивчення мови буде викликати інтерес, то і результат буде позитивним. Ось чому важливо вибирати для слухання музику, яка нам подобається. Контент менеджер підготовчого центру *Grade Education Centre* вважає, що найкраще для вивчення англійської мови підійдуть не надто довгі, повільні пісні, які легко запам'ятовуються та написані розмовною англійською [1].

Спів чудово підходить для вивчення ритму мови. Це допомагає нам дізнатися, як слова пов'язані між собою у зв'язному мовленні.

Коли ми вивчаємо нову мову, з'являється багато незвичних для нашої вимови звуків, які наш артикуляційний апарат не звик відтворювати. Спів допомагає формувати правильні мовленнєві звуки, та відтворювати їх голосно та чітко.

Для підтвердження ефективності вивчення мов за допомогою пісень було проведено безліч досліджень. Роботи таких зарубіжних педагогів, як *Eken, Saricoban and Metin, Adamowski, Guglielmino* показують, що у дітей, які слухали музику у ранньому віці, значно ширший словниковий запас, вони краще відчують граматику, а також їх вербальний IQ значно вищий [1].

Пісні допомагають нам позбутися акценту. Повторюючи слова пісні під музику, ми намагаємося відтворити ритм, інтонацію виконавця, і згодом наше мовлення стає більш наближеним до носія мови.

Жителі Великобританії та Америки розмовляють різними акцентами англійської мови. Завдяки вокалу артистів нам легше почути це в дії і зрозуміти різницю між різними акцентами. Наприклад, *Arctic Monkeys* співають з йоркширським (північним) акцентом, тоді як *Garry Styles* з британським [3].

Пісні слід не тільки слухати, але й читати текст. Для цього потрібно знайти повний текст композиції, прочитати, знайти переклад або визначення основних незнайомих слів.

У текстах англійських пісень часто використовують сленгові слова та фрази замість стандартної англійської мови. Це корисно, оскільки ми навчаємося поширеним неформальним фразам, які сьогодні використовують носії мови.

Музика допомагає без зусиль навчитися застосовувати граматичні правила: часи, закінчення слів, тощо. За допомогою пісень ми можемо швидко навчитися використовувати правильну граматику у повсякденних розмовах [1]. Англійські пісні зазвичай підбираються до певної теми, яку вивчають. Це може бути для прикладу новий граматичний час або певна граматична конструкція. Але не потрібно забувати, що текст пісні – це вірш. Викладач англійської мови Юлія М. з репетиторського сайту *BUKI* вважає, щоб вийшов гарний, звучний і ритмічний текст, автори часто дозволяють собі деяке відходження від правил граматики, або вживають слова в незвичних значеннях [2].

Композиції мають різну швидкість – одні швидкі, інші повільні. Це означає, що ми можемо почати з прослуховування повільних та простих пісень,

а потім вивчати більш швидші та складні. Корінні британці та американці часто говорять швидко, тому така практика – це гарна основа для розвитку швидкості говоріння [3].

Ефективно застосовують такий метод навчання викладачі мовного курсу “*Michael Gott International*”. Відвідавши їхні очні та дистанційні курси у 2018 та 2021 році, можемо сказати, що методика викладання є досить ефективною: розвивається пам’ять, покращується вимова та швидко вивчаються нові слова та розширюється вокабуляр. Перед кожним заняттям, що проводилося носіями мови, ми співали легких у запам’ятовуванні пісень, які містили невідомі слова і фрази. Пісні узгоджувалися відповідно до певної теми уроку.

Враховуючи власний досвід та науково підтвержені дослідження можна стверджувати, що музика також впливає на наші емоції, а все, що викликає позитивні відчуття, зазвичай дуже легко запам’ятовується.

Отже, метод вивчення англійської мови за допомогою пісень має багато переваг та є надзвичайно ефективним. Вивчення мови цим способом допомагає швидко збільшити словниковий запас та покращити вимову. Використання пісень може допомогти вдосконалити слухові навички аудіювання, розширити знання лексики та граматики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чорна Ю. Як вчити англійську за допомогою пісень? URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/learning-english-with-songs/>. (дата звернення: 07.04.2023).
2. Юлія М. Вивчення англійської мови за допомогою пісень. ТОП-5 найкрутіших безкоштовних онлайн ресурсів. URL: <https://buki.com.ua/blogs/vyvchennya-anhliyskoyi-movy-za-dopomohoyu-pisen-top-5-naykrutishykh-bezkoshtovnykh-onlayn-resursiv/>. (дата звернення: 07.04.2023).
3. James F. How to learn English with songs and music URL: <https://onlineteachersuk.com/learn-english-with-songs-music/>. (дата звернення: 07.04.2023).

УДК 811.112.2'271.14:811.116.2

Інна ТАТАРЧЕНКО

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Олександр ПСКУНОВ

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської та слов'янської філології
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Слов'янськ*

ВИЯВЛЕННЯ ТА УСУНЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПОМИЛОК, ЗУМОВЛЕНИХ МОВНОЮ ІНТЕРФЕРЕНЦІЄЮ, В УСНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Процес навчання іноземної мови супроводжується його взаємодією з рідною мовою, тому використання сформованих раніше навичок та вмінь зменшує час на оволодіння новим матеріалом, дозволяє ефективніше розвивати самоконтроль та попереджати виникнення інтерферентних явищ у мовленні учня, оскільки саме різнорівневі мовні помилки є проявом інтерференції [1, с. 71–73]. Проте спостереження за мовленням учнів та його аналіз під час навчання вказує на значну кількість типових мовленнєвих помилок. Метою роботи є аналіз типових помилок у мовленні іноземною мовою учнів старших класів, причинивиникнення порушень і відхилень. Наше дослідження спрямоване на виявлення типів граматичних помилок, які допускаються учнями в усному мовленні англійською мовою. Дослідження виявило наступні граматичні помилки у мові учнів, такі як відсутність дієслова *«to be»* у реченнях, вживання неправильної форми дієслова в Present Simple, помилкове утворення негативної форми дієслова *«have»* в Present Simple, неправильне використання прикметника замість прислівника *«badly»*, помилкове вживання *much / many, little / a few* зі злічувальними та незлічувальними іменниками, неправильний порядок та доповнення [1, с. 71–73; 2]. Причинами помилок були внутрішньомовні фактори. Міжмовними факторами були неправильний порядок та доповнення; такі як надмірне використання прийменників та неправильний порядок слів, які базувались на їх перекладі з рідної мови. З чотирьох мовних навичок усне мовлення є найважчим для опанування. Розмовна мова вважається найскладнішою, оскільки вона вимагає від учнів оволодіння граматиною, змістом, формами та вимовою. Усне мовлення відбувається в режимі реального часу і спонтанно. Це змушує учнів вимовляти висловлювання безпосередньо мовою, що вивчається. Правильне використання учнями граматичних структур вимагає довжини та складності висловлювань та добре структурованих речень. Неминуче вони допускають багато помилок [3].

Спостереження за відповідями учнів та аналіз їхнього мовлення показав,

що учні достатньо володіють мовленнєвими засобами і словниковим запасом з тим, щоб висловитися з певних тем. Вони усвідомлено використовують набір найчастіше вживаних зворотів і моделей, що асоціюються з найбільш передбачуваними ситуаціями; проте, водночас, систематично припускаються елементарних помилок, а саме: у мовленні учнів наявна значна кількість фонетичних, граматичних і лексичних помилок. Це дає підставу стверджувати, що у учнів іншомовна комунікативна компетенція достатньо сформована, тоді як мовна компетенція має низький рівень розвитку. Аналізуючи причини низького рівня сформованості граматичної компетенції учнів, вважаємо, що систематичність граматичних помилок у мовленні зумовлена такими чинниками: звиканням викладача до граматичних помилок учнів і відсутністю коригувальних реакцій; звиканням учнів до відсутності коригувальних реакцій викладача щодо їхніх граматичних помилок; відсутністю вправ для виправлення граматичних помилок. Оскільки однотипні порушення зустрічаються у мовленні різних учнів і повторюються систематично, відповідно їхня поява пов'язана з об'єктивними закономірностями, які полягають, на нашу думку, у такому недостатньо розробленій методиці формування мовної компетенції та методики виправлення помилок у мовленні учнів. Одним із способів усунути граматичні помилки в англійській мові – виконати кілька онлайн-вправ. Наприклад, на Grammarly є безкоштовна граматична перевірка, яка допоможе виявити помилки. Багато веб-сайтів пропонують вікторини та інші вправи, які допомагають говорити без поширених граматичних помилок. Поширеною помилкою тих, хто вивчає англійську, є використання неправильних прийменників у мовленні. Це маленькі слова, але вони можуть повністю змінити зміст речення. Щоб уникнути поширених помилок в англійській мові, необхідно вивчити, які прийменники супроводжують дієслова та іменники. Хороший спосіб зробити це – знайти визначення слів у словнику, а потім знайти приклади їхнього використання в реченнях. Крім того, багато онлайн-вікторин допоможуть учням перевірити свої знання прийменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошок І. В. Типологія мовних помилок в усному англійському мовленні студентів-філологів. *Наукові праці. Педагогіка*. 2014. Вип. 234. Том 246. С. 71–74.
2. Мосьпан Н. В. Типові помилки в усному мовленні студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Народний вісник : наук.-метод. електронний журнал*. 2012. № 18. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/18/statti/mospan.htm (дата звернення: 07.04.2023).
3. Ellis N. *Implicit and Explicit Learning of Languages*. London : Academic Press, 1994. 599 p.

УДК 37.011.3:005:336.2:81276.6:502/504-051

Віра ШИМАНСЬКА

здобувач III рівня вищої освіти

спеціальність «Освітні, педагогічні науки»

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, Тернопіль

TED TALKS ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБІТНІХ ЕКОЛОГІВ

Для вирішення актуальних питань сьогодення, а також з метою інтеграції України до світового співтовариства для розв'язання глобальних екологічних проблем наша держава активно співпрацює з міжнародними організаціями в сфері охорони навколишнього природного середовища. Міжнародний досвід з питань екології є важливим для студентів цієї професії. Становлення такого фахівця вимагає формування готовності до іншомовної міжкультурної комунікації, вільного володіння професійно орієнтованим спілкуванням. У контексті прогнозованого попиту на вакансії в умовах розширення європейської та світової інтеграції, експерти погоджуються, що у найближчому майбутньому зростатиме попит на висококваліфікованих спеціалістів, які володітимуть високим рівнем мультифункціональності, інтелектуального розвитку та комунікативної компетентності, а, особливо, буде зростати потреба у фахівцях, що володіють іноземною мовою.

Питання пов'язані з формуванням компетентності в усному англomовному професійно-орієнтованому спілкуванні майбутніх екологів досліджувались такими науковцями: Н. Бібік [1], Н. Микитенко [3; 4], Г. Терещук [6], Дж. Равен (J. Raven) [9], Д. Метьюс (D. Matthews) [8] та інші.

Розвиток екологічних інновацій, виникнення нових проблем забруднення навколишнього середовища, зниження негативного впливу діяльності людини на навколишнє середовище або підвищення стійкості екологічної системи до навантаження ставить перед собою задачі в формуванні усного англomовного професійно-орієнтованого спілкування майбутніх екологів.

Завдяки інтернет технологіям, зокрема, платформі *youtube*, студенти можуть отримати певні переваги під час онлайн навчання. *TED* (аббревіатура від англ. *Technology Entertainment Design*; Технології, Розваги, Проекти) — некомерційна організація в США, що займається розповсюдженням ідей, що повинні змінити світ. Конференція *TED* славиться своїми лекціями (*TED Talks*), які спочатку були зосереджені тільки на технологіях, розвагах та дизайні. Що включає в себе назву платформи [10]. Згодом *TED*-лектори почали висвітлювати проблеми природничих наук, мистецтво, освіту, культуру, бізнес. В середньому відео триває 18 хвилин, що дає змогу зберегти увагу студента. Під час прослуховування або перегляду відеоряду студент природничих спеціальностей може не тільки дізнатись нові розробки або дослідження з боку

його спеціальності, але також задіяти знання з англійської мови. Існує багато переваг для студентів рівня B1–B2 англійської мови: 1. Субтитри англійською або українською мовою, це допоможе збагатити словниковий запас, також ввести нові слова в активний словник студента. 2. Розвиває навички аудіювання (*listening skills*). 3. Розвиває критичне мислення та робить студента більш освіченою та ерудованою особистістю. 4. Після перегляду *TED* виникає комунікативно-пізнавальна потреба, задовільнити яку можна шляхом спілкування [2]. 5. З'являється предмет спілкування, продукт діяльності та важливий компонент мовленнєвої діяльності – результат. 6. В процесі виконання завдань після перегляду лекцій розвиваються мовленнєві вміння, такі як, слухання (здатність розуміти та сприймати усну мову інших людей), говоріння (здатність висловлювати свої думки та ідеї усно, це включає вміння правильно вживати слова, граматичні правила, вимову та інтонацію для передачі інформації ефективно і зрозуміло).

Для ефективної роботи з лекціями *TED Talks* необхідно дотримуватися певного алгоритму. Як правило він складається з трьох етапів: переддемонстраційний, демонстраційний і післядемонстраційний [2].

TED Talks вимагає виваженого підходу до створення навчальних завдань із метою повнішої реалізації потенціалу цих відео як навчального матеріалу під час викладання англійської мови студентам закладів вищої освіти [2]. Перед роботою з лекторним матеріалом викладач має виважено підійти до вибору лектора. Більш ефективними лекторами для навчання англійської мови є безумовно англійськомовні спікери, для яких англійська мова є рідною мовою.

На першому етапі дуже важливо підготувати здобувачів вищої освіти до сприйняття відеоматеріалу. На цьому етапі здобувачам вищої освіти надається можливість обговорити питання, що стосуються теми відеоматеріалу.

Після перегляду *Ted talks* пропонуємо студентам вправи, які розвивають уміння аудіювання: 1. Вправи для визначення логічної послідовності подій. 2. Вправи для розуміння основної думки. 3. Для старших курсів вправи для розвитку мовленнєвих механізмів аудіювання будуть більш актуальними (прогнозування тексту, розпізнавання реалій, пошук географічних та екологічних назв).

На завершальному післядемонстраційному етапі роботи організовується дискусія з означеної проблеми. Вона може проходити як в усній, так і в письмовій формі у вигляді твору-роздуму, який студенти підготують як домашнє завдання.

Робота з інтернет-ресурсом *TED Talks* дають можливість студентам покращити навички аудіювання, ведення дискусії, критичного осмислення інформації, вкрай необхідних для комунікації у сучасному світі. *TED Talks* – це відеолекції на різні теми, які ведуть експерти у своїх галузях. Вони надають цікаві та стимулюючі промови, які можуть допомогти студентам розвинути кілька важливих навичок комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Компетентнісна освіта – від теорії до практики / Н. М. Бібік, І. Г. Єрмакова, О. В. Овчарук та ін. К. : Пляди, 2005. 120 с.
2. Корнюш Г. Можливості використання відеоматеріалів TED Talks у процесі викладання англійської мови у вищій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 66. Т. 2. С. 24–29.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Микитенко Н. О. Теоретичні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 389 с.
5. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2011. 411 с.
6. Терещук Г. В. Компетентнісний підхід як фактор зближення освітніх систем. *Професійні компетенції та компетентності вчителя* : матеріали регіон. наук.-практ. семінару 28–29 листоп. 2006 р. Тернопіль : ТНПУ, 2006. С. 7–9.
7. Altman R. The video connection: Integrating video into language teaching. Boston : Houghton Mifflin, 1989.
8. Matthews D. J. Patterns of Competence in Early Adolescence: A Domain Specific Approach to Gifted Education. Toronto : University of Toronto, 1990. 174 p.
9. The Conceptualisation of Competence. Competence in the Learning Society / J. Raven & J. Stephenson (eds.). New York : Peter Lang, 2001. P. 253–274.
10. URL: <https://www.ted.com/> (дата звернення: 07.04.2023).

UDC 378:811.111

Olga SAVCHENKO

PhD, associate professor.

Ivan Kozhedub Kharkiv National

Air Force University

**PROFESSION-ORIENTED QUEST AS A TOOL OF ASSESSING THE
LEVEL OF LANGUAGE PROFICIENCY**

To make the process of learning a foreign language more the effective, a lesson should include three main components:

- the learning goal, which involves the development of the four language skills,
- the strategy of interaction between the teacher and the student to achieve the goals,
- the control and assessment of skills development.

Each of the components listed above must meet the constantly changing requirements for university graduates. There are standards that comprise detailed

competencies a graduate of a particular profession should have as well as the goals of learning a foreign language, which are, as a rule, relevant, clearly formulated, and practice-oriented.

However, determining language proficiency often remains difficult because there are no universal standards of assessment. Language proficiency is determined as a measurement of how well an individual has mastered a language. Proficiency is measured in terms of receptive and expressive language skills, syntax, vocabulary, semantics, and other areas that demonstrate language abilities. There are four domains to language proficiency: reading, writing, speaking, and listening. Language proficiency is measured for an individual by each language, such that the individual may be proficient in English and not proficient in another language (Gottlieb 2016).

Today, the main traditional form of assessing language proficiency is testing. However, the test has rather a diagnostic function, it does not always assess the progress of students, as well as their ability to act in real situations of professional communication.

Currently, most scholars argue that control should be communicative (involving all types of speech activity), systemic, meet the requirements of the future profession, and perform not only a diagnostic function but also contribute to developing meta-linguistic competencies (professional, social, cultural) (Salaberry & Burch 2021).

In our opinion, quests, as an assessing tool, correspond to all of the above characteristics. A quest is understood as a form of gaming activity that requires participants to search for solutions to the proposed tasks, as an adventure team game in which it is necessary to solve tasks to advance along the plot, or even as a type of research activity (Alcock, Fisher & Zmuda 2017).

Among the advantages of a quest as a tool to assess language proficiency we can mention the following:

- quest game format significantly increases the interest in completing tasks and helps remove psychological barriers while communicating;
- quest contributes to developing the ability to respond to non-standard communicative situations and act in non-standard professional situations;
- quest may contain a linguistic and cultural component, which enables the development of intercultural communication skills;
- doing a quest, students use various forms of information processing, which contributes to developing cognitive skills;
- doing a quest in groups contributes to the development of teamwork skills as well as responsibility for making decisions;
- a quest may cover material from several disciplines, which makes it possible to implement the principle of interdisciplinarity in teaching and learning;
- quest allows the teacher to involve each student in the learning and assessing process in an active form.

But the teacher should develop clear criteria for each quest that will help the student track their progress and contribution to the joint solution of the tasks. Quest

format enables creating the conditions for foreign language communication within professional activities most realistically, and therefore, assessing the level of language skills development in simulated situations of professional communication.

The main task in developing a quest is to invent a plot where all the necessary aspects of learning are included. An example is the quest “Destroy the enemy position”. Students get a map with four places where the enemy can be located. To move from one place to another, it is necessary to solve the given tasks. To develop all types of language skills, the quest should contain tasks that focus on all language skills respectively.

The following tasks can be suggested as an example:

focus on vocabulary – *do a crossword in which the names of probable locations are encrypted;*

focus on grammar – *transform given verbs into nouns, in which the names of routes leading to probable locations are encrypted;*

focus on listening and writing – *listen to the briefing and write down the grid reference of probable enemy locations;*

focus on reading – *study the recce data and mark probable routes on the map;*

focus on speaking – *choose seven items from the list (weapon, equipment, clothing, medicine, etc.) and justify your choice.*

REFERENCES

1. Alcock, M., Fisher, M.L., Zmuda, A. The Quest for Learning: How to Maximize Student Engagement. Solution Tree Press, 2017. 176 p.
2. Gottlieb, M. Assessing English Language Learners: Bridges to Educational Equity: Connecting Academic Language Proficiency to Student Achievement. Corwin, 2016. 296 p.
3. Salaberry, M. R., Burch, A. R (Eds). Assessing Speaking in Context: Expanding the Construct and its Applications. Multilingual Matters, 2021. 329 p.

UDC 372.881.1

Serhii SHEPTALOV

*1st-year student of Automation
and Computer-Integrated Technologies*

Anastasiia SHEVCHUK

*PhD, Associate Professor at the Foreign
and Ukrainian Philology Department
Lutsk National Technical University, Lutsk*

LEARNING FOREIGN LANGUAGES VIA ONLINE SERVICES

Nowadays, we live in the era of globalization. English, as a universal international language, is an important element of this process, and is used in many countries. Therefore, in order to meet global trends and give rise to personal development one needs to speak foreign languages. A lot of people learn foreign languages because they realize that it will help them in future.

There are various possibilities to learn English online and improve language skills through many available high-quality courses and resources – designed for different language learners, purposes and intents. Numerous services are created to help people learn foreign languages by means of simple explanations and at a pace that gives the opportunity to gain knowledge in any language at any time and in any corner of the world. It's true that they offer their audiences numerous advantages, but maybe they are not for everyone and before you sign up for one of them, you should also consider their disadvantages.

Actually, the list of services is nearly everlasting, so let's analyze one of those services that is not as primitive as many others – the Sweet.tv service. Its aim is not to give people knowledge of a foreign language, but to give them the opportunity to immerse themselves in a world where this language is alive, the way it is really spoken and not as formal as it is presented in books.

As with most teaching methods online learning methods via Sweet.tv also have their own set of positives and negatives. Decoding and understanding these sides can help in the creation of future strategies for material delivery.

Among the main benefits of this service worth noting is the ease of use (intuitive interface), quick results, user support, as well as low cost. There are several online courses supported by different schools. A user has free access for about seven days to twenty-minute lessons. All this enables users to learn the language faster, and be engaged by doing exercises with many interactive tasks, consolidating knowledge and understanding of the language. Due to this, a person learns the material necessary to master language skills easily.

However, there are some drawbacks. The lessons on Sweet.tv do not provide knowledge about everyday expressions, slang, dialects, which is actually very commonly used in English-speaking countries. When learning the language with the help of these services, you will not be able to have a full-fledged conversation that will be easy to understand for both interlocutors. Taking into account the Sweet.tv service and its analogues, we see that it primarily allows watching movies.

Nevertheless, it makes it possible to learn language by watching movies, as well as become skilled at many new expressions, sometimes dialectical phrases, even slang, and how people talk in real life. This, in particular, backs up thought, that natural language is learnt through observing or even engaging in everyday dialogues of people who live in the country the language of which is of interest. These services allow immersing the user in “real language environment” where they use living language and communicate in their slang.

Proceeding from this, we can conclude that online learning services are not perfect, but they can provide a basis for further language study. One also should not rely on the information found there, because these materials do not always give a clear picture of what you are studying. It is just like a guideline. The best option is to study with the help of specialized services, books, as well as teachers and tutors. This will not only bring your knowledge to a new level but also allow you to speak foreign languages more fluently.

REFERENCE

1. Sweet.tv. URL: <https://sweet.tv/collections/5654-english-language-courses> (дата звернення: 07.04.2023).

UDC 81'246.3

Alla SHYKUN

*Assistant Lecturer of the Department of Foreign Languages
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

ASSIGNMENTS IN TASK-BASED LANGUAGE TEACHING

Task-Based Language Teaching (TBLT) is an approach to language learning and teaching that focuses on the use of language in authentic communication tasks. In TBLT, students are given tasks that require them to use the language to achieve a particular goal. The tasks can be intended to simulate real-life situations or to be related to the students' pursuits or needs. The assignments can be completed individually, in pairs, or in small groups.

The role of the teacher in TBLT is to facilitate the learning process, rather than to direct it. The trainer provides the tasks, the guidelines, and the feedback, but the students are responsible for carrying out the tasks, discussing meaning, and solving problems [2]. TBLT emphasizes the advancement of communication skills, such as listening, speaking, reading, and writing as well as the development of language knowledge, such as vocabulary, grammar, and pronunciation.

The approach has been found to be efficient in promoting language learning and motivation. It provides a meaningful context for language use, allows for personalized learning, and encourages learner autonomy. TBLT has been implemented in various contexts, such as classroom settings, language schools, and online learning environments [3]. It can be used with learners of all ages and levels, from beginners to advanced learners.

It is an approach that focuses on the use of language for communication in authentic contexts. There are some examples of English language tasks that could be used in a TBLT learning environment:

Restaurant Role-Play: Students work in pairs and take turns playing the role of a waiter or a customer in a restaurant. The waiter takes orders, makes recommendations, and asks for clarification while the customer orders food, asks for modifications, and pays the bill. It helps to practice using polite language, ordering food and drinks, and handling money.

Job Interview Simulation: Students work in pairs, with one playing the role of the interviewer and the other as the interviewee. The interviewer asks questions related to a particular job, and the interviewee answers and asks questions in return. This task focuses on using appropriate vocabulary, expressing opinions, and discussing work experience.

Group Discussion: Students work in groups to discuss a topic related to their course content or personal interests. The teacher provides a set of questions to guide

the discussion, and the students take turns expressing their opinions and responding to each other. The work applies using conversational strategies, such as turn-taking and interrupting politely.

Collaborative Writing: Students work in pairs or small groups to write a short story, a news report, or an essay. The teacher provides a set of guidelines, such as a word limit or a particular writing style, and the students work together to brainstorm ideas, organize their thoughts, and write a coherent piece of text. It is used to practice using writing skills, for example paragraphing, coherence, and cohesion.

Information Gap Activity: Students work in pairs, with one having some information and the other missing some information related to a particular topic. The students take turns asking and answering questions to fill in the missing information. It develops and enriches listening comprehension, and speaking fluency.

Problem-solving task: In this task, students are given a problem to solve using English, such as planning a trip, solving a mystery, or designing a solution to a real-world problem. The students work in pairs or groups to brainstorm ideas, discuss solutions, and present their findings to the class. This assignment allocates ways for using English in a creative and authentic way.

Debate task: In this task, students are given a topic to debate, such as “Should students be required to wear uniforms?” or “Should junk food be banned in schools?” The students work in pairs or groups to research the topic, prepare arguments, and present their positions to the class. It underlines persuasive language and critical thinking skills.

Project-based task: In this task, students are given a project to complete using English, such as creating a website, producing a video, or writing a report. The students work in pairs or groups to plan, research, and present their project. This exercise helps in practicing English in a creative and meaningful way, while developing a range of language and digital skills.

Survey task: In this task, students are given a topic to research and design a survey for, such as favorite hobbies, travel destinations, or social media usage. The students work in pairs or groups to create the survey questions, administer the survey to their classmates or other English language learners, and analyze the results. It is a good platform for research and data analysis, aside from developing their survey design and communication skills.

News report task: In this task, students are given a news story to research and report on, such as a local event, a celebrity scandal, or a scientific discovery. The students work in pairs or groups to gather information, write a news report, and present it to the class. Writing and presenting information, including news reporting and journalism skills, are essential learners’ abilities.

Problem-solving discussion task: In this task, students are given a problem or dilemma to discuss and solve using English, such as how to reduce plastic waste, how to improve public transportation, or how to promote healthy eating habits. The students work in pairs or groups to brainstorm ideas, evaluate solutions, and present their findings to the class. This task teaches problem-solving and critical thinking and

develops collaboration and communication skills.

Cultural exchange task: In this task, students are given a cultural topic to research and present on, such as traditional clothing, holidays, or customs. The students work in pairs or groups to gather information, prepare a presentation, and share it with the class. Intercultural communication and understanding as research and presentation skills are in demand.

Simulation task: In this task, students are given a simulated scenario to act out, such as a job interview, a medical emergency, or a diplomatic negotiation. The students work in pairs or groups to practice using English in a simulated context, such as using professional language, giving instructions, or expressing opinions. Communication in specific contexts, role-playing and improvisation skills are the essential skills for learners [1].

In summary, TBLT is an approach to language learning and teaching that emphasizes the use of language in authentic communication tasks. It is learner-centered and promotes the development of communication skills and language knowledge. TBLT can be used with learners of all ages and levels, and can be implemented in various contexts. The key is to design tasks that are challenging, meaningful, and authentic, and that allow students to use English in a communicative and interactive way. TBLT encourages learner autonomy by giving students the freedom to choose how they will complete the task and what language they will use. This helps students take ownership of their learning and become more independent learners.

REFERENCES

1. ELT Concourse. Task-based language teaching (TBLT). ELT Concourse: task-based learning. 2023. URL: <https://www.eltconcourse.com/training/in-service/methodology/tbl.html> (дата звернення: 07.04.2023).
2. Nunan D. Task-based Language Teaching. ResearchGate. 2004. URL: https://www.researchgate.net/publication/344473057_Task-Based_Language_Teaching (дата звернення: 07.04.2023).
3. Zakime A. What is task-based learning? Whatiselt. 2018. URL: <https://www.whatiselt.com/single-post/2018/01/19/what-is-task-based-learning> (дата звернення: 07.04.2023).

UDC 37.015

Alla SHYKUN

*Assistant Lecturer of the Department of Foreign Languages
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

THE SIGNIFICANCE OF THE TEACHER'S INSTRUCTIONS

The significance of the right teacher's instructions during the lesson cannot be overemphasized. Applicable instruction can make the difference between a student understanding a concept and being left confused or stressed. When teachers provide

clear and concise instructions, students are better able to understand what is expected of them and how to complete the task at hand. Trainers who provide specific instructions also help students stay on task and focused. By providing step-by-step guidance, teachers can help students break down complex tasks into manageable pieces, which can reduce stress and frustration. Moreover, the right trainings can help students develop critical thinking skills and promote deeper learning. When teachers explain the reasoning behind a concept or task, students are better able to understand how it fits into the larger context of the subject matter. It can help students make connections between different concepts and apply their knowledge in new and meaningful ways. Clear directions can help students feel more confident in their abilities and more motivated to learn [1]. When students understand what is expected of them and feel that they have the tools they need to succeed, they are more likely to engage in the learning process and take ownership of their own learning.

The main aspects of the importance of the teacher's instructions in the lesson:

- Successful teaching is the adaptation of teaching to the needs of individual students. Teachers who understand their students' strengths and challenges can adapt their instruction to help students learn in the way that works best for them. By providing clear and differentiated instruction, educators can ensure that all students have access to the information they need to succeed.

- When teachers provide clear instructions, they create a strong foundation for a positive learning environment. By setting clear expectations, students understand what is expected of them and feel empowered to take responsibility for their own learning. This sense of ownership helps foster a learning community where students feel supported and motivated to succeed.

- Helpful teaching can also assist students develop critical thinking skills. When teachers explain and justify concepts and tasks, students are encouraged to think more deeply about the material. It can help them develop analytical skills and connect different concepts, ultimately leading to a deeper understanding of the subject.

- Learners are more likely to remember information if it is presented clearly and effectively. Effective teaching can help students retain information by breaking complex concepts into manageable pieces and giving students opportunities to apply what they've learned.

- Efficient training can also support different learning styles. Educators who provide clear instructions can help students visually by using diagrams and pictures, by speaking clearly and concisely, and kinesthetically by providing opportunities for hands-on learning and exploration.

- Finally, it can help reduce student stress and anxiety. When students understand what is expected of them and how to complete assignments, they are less likely to feel overwhelmed or anxious [2]. Clear instructions can help students feel more confident and reduce anxiety that can arise from uncertainty or confusion.

The examples of phrases that a teacher can use to start a lesson:

“Good morning/afternoon, class. Today, we will be learning about...”

“Welcome back, everyone. Today, we will continue our discussion on...”

“Alright, let’s get started. First, I want to review...”

“I hope everyone had a great weekend. Today, we will be exploring the topic of...”

“Today, we have an exciting lesson planned. We will be delving into the world of...”

“Okay, everyone. Today, we will be exploring a new concept. Are you ready to learn?”

“Let’s start today’s lesson with a quick warm-up activity. Please take out your notebooks and write down...”

“Hello, class. Today, we will be reviewing the material we learned last time and building on that knowledge with...”

“Alright, everyone. Today, we will be discussing a challenging topic. But don’t worry, I’m here to guide you through it.”

“Good morning, class. Today, we will be starting a new unit. I can’t wait to see what we will discover together.”

The key is to be clear, engaging, and positive in your tone and delivery. By starting the lesson on a positive note and setting the stage for what’s to come, teachers can capture their students’ attention and motivate them to learn.

The examples of phrases that a teacher can use to continue a lesson:

“Now that we have covered the basics, let’s dive deeper into the details. Pay close attention to...”

“As we move forward, keep in mind the main objective of this lesson, which is...”

“Let’s take a moment to review what we have learned so far. Can anyone give me a summary of...”

“Before we move on, does anyone have any questions or concerns about what we have discussed?”

“Now that you have a solid understanding of the concept, let’s put it into practice. Please take out your...”

“As we explore this topic further, consider the implications of what we are learning for your own life and experiences.”

“In order to fully understand this concept, we need to take a step back and examine it from a different angle. Let’s explore...”

“Great job everyone, you have grasped the basics of this concept. Now, let’s take it to the next level...”

“As we continue with this lesson, pay attention to how this information fits into the larger context of our curriculum.”

“Let’s now move on to the next section of the lesson, where we will delve deeper into the more complex aspects of this topic.”

The samples of phrases that a teacher can use to encourage feedback from their students:

“I would love to hear your thoughts on this topic. Who would like to share their

opinion?”

“Does anyone have any questions or comments about what we just covered? Please don’t hesitate to ask.”

“I encourage you to share your own experiences related to this topic. It can help us all gain a better understanding.”

“Feedback is important to me. Let me know if you have any concerns or if there is anything you would like me to explain in more detail.”

“I appreciate constructive criticism. If there is anything you think I could do better, please don’t hesitate to share it with me.”

“I want this to be an open and collaborative learning environment. Feel free to share your thoughts and ideas at any time.”

“Your participation is essential to the success of this class. Don’t be afraid to speak up and share your ideas with the group.”

“I know this material can be challenging, but I want you to know that it’s okay to make mistakes. We learn from them.”

“Let’s take a moment to reflect on what we have learned so far. Can anyone share an example of how this concept applies to the real world?”

“Your feedback helps me to improve my teaching and tailor the lesson to your needs. Please let me know how I can support you better.”

A teacher can encourage students to work in pairs:

“Let’s now take a few minutes to work in pairs and discuss your thoughts on this topic.”

“Working in pairs can be a great way to share ideas and get a different perspective on the material. I encourage you to find a partner and collaborate on this activity.”

“Pair work can help you practice your communication skills and build relationships with your classmates. Let’s try it out on this exercise.”

“I want you to find a partner who you haven’t worked with before and work together on this task. It can be a great opportunity to make new connections.”

“Working in pairs can be a fun and engaging way to learn. I encourage you to take advantage of this opportunity and learn from each other.”

“Pair work can be a valuable way to support each other’s learning. If you’re struggling with a concept, your partner may be able to help you understand it better.”

“I know that working in pairs may be outside of some of your comfort zones, but it’s important to take risks and try new things. You may be surprised by how much you enjoy it.”

The models to finish the lesson:

“We’ve covered a lot of material today. I encourage you to review your notes and ask any questions you may have before the next class.”

“Thank you for your participation and engagement today. I look forward to seeing you all next time.”

“Let’s take a moment to reflect on what we’ve learned today. Can anyone share one takeaway from today’s lesson?”

“I hope you enjoyed today’s class and found the material informative. If you have any feedback or suggestions, please let me know.”

“As we wrap up today’s lesson, I encourage you to think about how you can apply these concepts to your own life and work.”

“Remember, learning is a process. Don’t be discouraged if you don’t fully understand everything today. We will continue to build on these concepts in the upcoming classes.” [3]

Overall, the right teacher’s instructions are essential for student learning and success. They help students understand what is expected of them, develop critical thinking skills, manage time effectively, build a strong learning community, and reduce stress and anxiety. By providing clear and effective instructions, teachers can create a positive and supportive learning environment that fosters student success.

REFERENCES

1. Barile N. A guide to giving clear instructions to students (that they will actually follow). Hey Teach! 2020. URL: <https://www.wgu.edu/heyteach/article/guide-giving-clear-instructions-students-that-they-will-actually-follow2001.html> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Renard L. 20 ways teachers can give differentiated instructions to students. BookWidgets. 2023. URL: <https://www.bookwidgets.com/blog/2019/09/20-ways-teachers-can-give-differentiated-instructions-to-students> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Walavalkar N., Sharma V., & Mehta P. Classroom English: 300+ classroom phrases for English teachers 7ESL. 2022. URL: <https://7esl.com/classroom-english-teachers/> (дата звернення: 07.04.2023).

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147

Наталя БЕНЬКОВСЬКА
*кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри мовної підготовки
Інститут Військово-Морських Сил
Національного університету
«Одеська морська академія», Одеса*

**РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Входження України до європейського освітнього простору актуалізує потребу в модернізації й трансформації вітчизняної освіти за сучасними стандартами та вимогами. Підґрунтям означеного процесу є компетентнісно-орієнтований підхід в освіті, який спрямовує процес професійної підготовки на формування сукупності професійних компетенцій майбутнього фахівця, що володіє іноземною мовою, здатен адаптуватися до сучасних соціально-економічних умов та успішно реагує на запити суспільства в умовах ринкової економіки.

Мову необхідно вивчати в процесі мовленнєвої діяльності. Існують рецептивні види мовленнєвої діяльності – аудіювання та читання, та продуктивні види мовленнєвої діяльності – говоріння і письмо. Формування комунікативних здібностей на заняттях англійської мови – одне з найважливіших завдань курсу англійської мови. Навчання і розвиток мовленнєвої компетенції на заняттях є комплексним процесом, який має бути безперервним, активним, цікавим та змістовним.

На думку Я. Павліщевої, головними характеристиками комунікативного викладання іноземної мови виступають такі ознаки:

– успіх та реальні результати у розвитку навичок комунікації залежать в першу чергу від ступеня активної участі здобувача освіти в процесі навчання як у класі, так і поза заняттями. Таким чином, за підрахунками сучасних методистів співвідношення участі здобувача освіти та викладача у навчальному процесі мають складати 80% до 20%, що означає самостійну позицію здобувача освіти та фасилітаторську роль викладача, що спрямовує та корегує навчальний процес, але не втручається в розвиток власних стратегій навчання здобувачів освіти;

– вправи, що виконуються на заняттях з іноземної мови мають бути спрямовані на інтерактивну взаємодію здобувачів освіти між собою з відпрацюванням ситуацій спілкування максимально наближених для реального життя, з метою вільного застосування отриманих знань й поза межами класу;

– на заняттях мають бути представлені різноманітні аутентичні аудіо- та відеоматеріали, що відобразатимуть різні мовні дискурси та варіативність мовного матеріалу (акценту, типи англійської тощо). Завдяки цьому, з використанням аутентичної та функціональної мови, має реалізовуватися прагматична мета заняття;

– незважаючи на те, що навичка релевантної комунікації (й в кінцевому результаті, міжкультурної комунікації) є першочерговою задачею комунікативних методик, усі інші мовні аспекти (лексика, граматики, аудіювання, письмо) розвиваються у тісному взаємозв'язку, що в результаті має бути підґрунтям для розвитку комунікативної компетенції здобувачів освіти [1, с. 94].

Використання інформаційно-комунікативних технологій дає більше можливостей для комунікації між здобувачами освіти (*peer learners*). Здобувачі освіти, які вивчають іноземну мову, мають можливість здійснювати обмін інформацією в реальному часі, брати участь в обговореннях у блогах, бути членами команди в різних проектах, обмінюватись електронними листами, шукати інформацію тощо [2]. Отже, з'являється можливість перейти від пасивної подачі матеріалу до активного способу реалізації освітньої діяльності, в якому здобувач освіти стає не тільки центральним об'єктом процесу, а й активним його учасником.

Будь-який метод навчання покращується за рахунок інтеграції в нього інформаційних технологій. У зв'язку з цим використання інформаційно-комунікативних технологій на заняттях з іноземної мови під час формування комунікативної компетентності є, на наш погляд, саме тим мотивуючим фактором, що здатний задовольнити наступні сучасні вимоги до навчання:

- підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови з метою спілкування як на повсякденні теми, так і на професійні;
- збільшувати обсяг лінгвістичних знань;
- накопичувати культурологічні знання про країну, мова якої вивчається; розвивати здатність до самостійного вивчення іноземної мови.

Використання викладачем інформаційно-комунікативних технологій адаптує освітній процес до професійних і соціальних змін, задовольняє потребу майбутніх фахівців у постійній обробці та аналізі інформаційних потоків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павліщева Я. Засоби ефективного розвитку комунікативних навичок на заняттях з іноземної мови. *Молодий вчений*. Київ, 2021. Вип. 9 (97). С. 94–99.
2. Shandruk S. ICT in Professional Preparation of Teachers of English: Master Program. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. Кропивницький, 2018. Вип. 166. С. 214–218.

УДК 811.161.2

Тетяна БЕЦЕНКО

*доктор філологічних наук, професор
Сумський державний педагогічний
університет, Суми*

ДЕЯКІ ЗАУВАГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ З КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

За нашими спостереженнями, курс «Історія української мови» у світлі сучасних історико-культурних, ідеологічно-політичних, національно-патріотичних проблем суспільства посідає одне із чільних місць з-поміж теоретичних дисциплін філологічного (мовознавчого) циклу. Він сприяє формуванню в майбутніх учителів-словесників лінгвістичного світогляду, розуміння законів розвитку мови. Курс дає можливість студентам оволодіти значним фактичним матеріалом; відображає найбільш суттєві факти в історії української літературної мови і пов'язані з ними теоретичні проблеми.

Означений курс є завершальною ланкою у вивченні студентами-філологами циклу історичних дисциплін. Значущість курсу полягає у тому, що він зумовлює вироблення у студентів – майбутніх учителів – навичок критичного аналізу наукової літератури, формує вміння пояснювати процеси розвитку мови, створює ґрунт для подальших досліджень. Вивчення наукових праць з історії мови таких учених, як М. Максимович, П. Житецький, О. Потебня, А. Кримський, М. Грушевський, Л. Булаховський, Ю. Шевельов, В. Русанівський, С. Єрмоленко, Л. Мацько, Ю. Карпенко, О. Горбач, Г. Півторак, В. Німчук, О. Царук, І. Ющук, К. Тищенко, М. Мозер, І. Фаріон та ін., продукує фундамент для теоретичного осмислення різноманітних фактів з галузі української мови та літератури з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників розвитку (суспільно-політичних, соціокультурних та ін.).

Мета вивчення курсу – подати інформацію про періоди розвитку української літературної мови, ознайомити з різними концепціями історії української мови, поглядами вчених на походження української мови, схарактеризувати культурно-мовні ситуації різних епох, роль визначних культурно-історичних діячів, учених, представників красного письменства у розвитку української мови.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

– **теоретичні:** ознайомлення студентів з концепціями історії української мови; головними відомостями про основні писемні пам'ятки української мови; проблемами періодизації історії української мови; джерелами творення літературної мови кожного періоду; діяльністю визначних письменників, учених, церковних, політичних і культурних діячів в історії розвитку української мови, літературному мовотворенні

– **практичні:** поглиблення, удосконалення умінь і навичок у здійсненні різнорівневого мовного аналізу писемних пам'яток; формування умінь

застосовувати основні теоретичні положення курсу під час розв'язання практичних лінгвістичних задач; набуття умінь розглядати будь-яке мовне явище з урахуванням історичних процесів, тенденцій, уподобань, історичного розвитку.

Пропонований курс складається з двох основних розділів: «Історія української літературної мови: періодизація, походження, основні етапи розвитку» (Розділ 1) та «Історія української мови в персоналіях» (Розділ 2).

Важливо зазначити, що у процесі вивчення курсу треба приділити увагу визначним персоналіям, що пов'язані з мовним середовищем регіону (для Сумщини це – П. Куліш, Я. Щоголев, Остап Вишня, М. Хвильовий, І. Багрянний та ін.), пам'яткам культури (напр., таким, як «Слово о полку Ігоревім», думи).

З досвіду роботи варто відзначити, що курс має вплив на розвиток науково-пізнавального та творчо-інтелектуального потенціалу особистості майбутнього педагога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беценко Т. П. Мова українських народних дум : словник текстово-образних одиниць. Суми : Мрія, 2017. 124 с.
2. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд : монографія. К. : НДІУ, 2007.
3. Плющ П. П. Історія української літературної мови. К. : Вища школа, 1971.
4. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. К. : АртЕК, 2001.
5. Фаріон І. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV–XVII ст.: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015.

УДК 004.8:81'243

Юлія ГОЛОВЧУК

*здобувач І рівня вищої освіти
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»*

Анастасія КІНАЩУК

*доктор філософії з філології
асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дедалі частіше у поле зору дослідників потрапляє питання про застосування штучного інтелекту у методиці викладання іноземних мов. У своїх розвідках науковці намагаються проаналізувати методи обробки природної мови (К. Онищенко, Я. Даніель,

Р. Каменев), удосконалити процес викладання іноземних мов (Т. Шмідт), окреслити інноваційні підходи у педагогіці (А. Терешкінас) та ін. Названі напрацювання авторів засвідчують неабияку актуальність досліджень на предмет вивчення застосування штучного інтелекту у методиці викладання іноземних мов.

Мета розвідки – схарактеризувати застосування штучного інтелекту у методиці викладання іноземних мов.

Штучний інтелект (ШІ) характеризуємо як здатність машин або комп'ютерних програм обробляти, застосовувати та вдосконалювати здобуті знання та вміння.

Експерти свідчать, що інструменти на основі штучного інтелекту пропонують можливість більш персоналізованого, гнучкого, інклюзивного та привабливого навчання. Вивчення мови за допомогою технологій стало більш динамічним та адаптивним. Так званій «вузький» штучний інтелект задіяний у допоміжних та адаптивних сценаріях вивчення мови (алгоритм підтримує вчителя й учня, створюючи індивідуальний шлях навчання) [2, с. 167].

За допомогою штучного інтелекту можна виділити такі ключові концепції у вивченні іноземних мов за допомогою штучного інтелекту:

1. Обробка природної мови (*Natural Language Processing – NLP*) – підрозділ інформаційних технологій, штучного інтелекту та лінгвістики, метою якого є вивчення проблем комп'ютерного аналізу та синтезу природної мови [1]. Названа сфера має справу зі створенням та аналізом письмової та розмовної мови.

2. Машинне навчання (*Machine Learning – ML*) – спосіб імітувати результат роботи природного (людського) інтелекту за допомогою алгоритмів та програм.

3. Глибоке навчання (*Deep Learning – DL*) – підгалузь штучного інтелекту, яка використовує штучні нейронні мережі (обчислювальна система, схожа на певну нейронну мережу людського мозку).

На основі поданого огляду технологій штучного інтелекту визначено спеціальні інструменти, які можуть бути методологічно реалізовані на користь того, хто вивчає мову.

Їх можна класифікувати так:

1. Інструменти штучного інтелекту, орієнтовані на учнів: допоміжні інструменти, які допомагають учням вдосконалювати уміння та навички з конкретної теми за допомогою певних практичних моделей, рефлексивного зворотного зв'язку та механізмів тренування поведінки. Прикладом програми з даним сценарієм є “*Babbel*” (німецький додаток для вивчення мов, створений у 2008 р.) та інші, які надають миттєвий зворотній зв'язок на основі вхідних даних.

2. Системи, орієнтовані на вчителя: інструменти, спрямовані на мінімізацію навантаження вчителя, в основному в автоматизованих процесах (наприклад: виставлення оцінок, зворотній зв'язок, адміністративні питання).

Прикладом даного типу є “GradeScanner” – програма, яка автоматично оцінює тести з варіантами відповідей.

3. Системні інструменти: алгоритми, які надають оброблені дані переважно для адміністраторів чи зацікавлених сторін. Прикладом є програмне забезпечення, яке обробляє список оцінок (стенограму) студента та розраховує майбутню успішність [2, с. 167–168].

Одним з найпопулярніших напрямів у галузі машинного навчання й штучного інтелекту є розробка чат-ботів. У різному вигляді їх можна зустріти практично в усіх сучасних гаджетах, а також на більшості ресурсів мережі Інтернет. Зараз на ринку електронних освітніх послуг можна виділити два типи чат-ботів для вивчення іноземної мови: спеціально створені для вивчення мови (ті, які навчають) та віртуальні помічники, що перевіряють рівень володіння іноземною мовою у реальних ситуаціях [4]. “Duolingo”, “Mondly”, “Andy”, “FluentU”, “Hipmunk” – приклади чат-ботів, спеціалізованих на вивченні іноземної мови або призначених для розвитку комунікативних навичок. Чат-боти із залученням штучного інтелекту можуть суттєво звузити фокус змісту предмета вивчення іноземної мови (збільшення кількості повторів з певної теми; періодичне повторення матеріалу, який тривалий час не закріплювався користувачем) [5, с. 172].

Таким чином, застосування штучного інтелекту у методиці викладання іноземних мов трактуємо як ефективний крок на шляху до оптимізації наявного матеріалу вивчення для викладачів та збагачення словникового запасу і не тільки для студентів. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у прикладному дослідженні застосування штучного інтелекту на заняттях іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Візнюк І. Використання штучного інтелекту в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 59. С. 14–22.

2. Турчин А. І. Чат-боти у навчанні іноземних мов. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу* : зб. тез II Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль, 2020. С. 381–383.

3. Онищенко К., Даніель Я., Каменев Р. Аналіз методів обробки природної мови. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/a26452b9-d866-4aaa-aa04-524a9cae5f55/content> (дата звернення: 12.04.2023).

4. Вікторова Л. В., Кочарян А. Б., Мамчур К. В., Коротун О. О. Застосування штучного інтелекту та чат-ботів під час вивчення іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 166–173.

5. Schmidt T., Strasser T. Artificial Intelligence in Foreign Language Learning and Teaching. *A CALL for Intelligent Practice*. 2022. Anglistik, Jahrgang 33. Pp. 165–184.

УДК 81'1:37

Тетяна ЖУРАВЕЛЬ

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Середня освіта.
Мова і література (англійська)»*

Наталя ДМІТРЕНКО

*доктор педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Вінниця*

СУТЬ ПОНЯТТЯ «НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»

Визначення навчально-стратегічної компетентності з'явилося у 1980 році. Його авторами були науковці М. Кенейл і М. Свейн, які розглядали навчально-стратегічну компетентність як здатність компенсувати збій у комунікації, спричинений наявними умовами, що обмежують комунікативну ситуацію, або недосконалою компетентністю співрозмовника в одній чи кількох галузях комунікативної компетентності, та розглядається як досконале володіння вербальними та невербальними стратегіями спілкування, які можуть бути використані для підвищення ефективності процесу комунікації [3].

Стратегія – це процес, за допомогою якого користувачі мови мобілізують та врівноважують свої ресурси, активізують навички та вміння для задоволення комунікативних потреб у конкретних ситуаціях та виконують завдання найбільш зрозумілим та економічним способом, можливим у цих обставинах. Застосування стратегій можна визначити як реалізацію когнітивних принципів планування, виконання, контролю та модифікації у різних видах комунікативної діяльності: сприйнятті, взаємодії, виробництві та посередництві [2, с. 57].

Навчально-стратегічна компетентність передбачає свідоме, ефективне управління навчальною діяльністю, що проявляється у визначенні мети, самоконтролю та оцінки одержаних результатів у процесі навчальної діяльності. Водночас, спостерігається критична самооцінка спланованої навчальної діяльності, самокорекція та самопідтримка цієї діяльності з позиції «Я – педагог».

До складу навчально-стратегічної компетентності входять:

1) навчальна компетентність, яку визначають як здатність і готовність людини свідомо й ефективно керувати навчальною діяльністю самостійно, починаючи з постановки завдань і закінчуючи самоконтролем і самооцінкою. Даний вид компетентності містить в собі різноманітні знання власних психологічних особливостей, навички й уміння обирати найефективніші стратегії навчання та спілкування відповідно до цілей навчання, уміння працювати в парі та долати негативні емоції в процесі вивчення іноземної мови;

2) стратегічна компетентність, яка розглядається як здатність компенсувати у процесі спілкування недостатність знання мови, а також

мовленнєвого і соціального досвіду спілкування іноземною мовою. Зазначена компетентність дозволяє учням долати мовний бар'єр, труднощі, які виникають у процесі реального спілкування іноземною мовою.

Навчально-стратегічна компетентність містить такі компоненти:

1) базовий компонент оволодіння методами та стратегіями навчальної діяльності;

2) ділова активність, що проявляється в ініціюванні особистої освітньої діяльності, визначення її стратегій та вмінням приймати рішення щодо шляхів її реалізації (вибір мети та засобів для її досягнення, аналіз та оцінка потреб);

3) конструктивна та творча діяльність полягає в орієнтації на окремий освітній продукт, його конструювання, побудови системи знань та освітніх результатів, пристосованості навчальної діяльності до різноманітних умов та ситуацій, а також співпраці у ході вирішення завдань;

4) рефлексивна самооцінка, яка визначається як вміння самостійно оцінювати цілі, процеси та результати освітньої діяльності. Вона проявляється у відображенні, зміні та накопиченні досвіду та формуванні індивідуального стилю навчання [1, с. 16].

Варто виокремити особливу роль навчально-стратегічної компетентності, яка є основою та умовою розвитку загальної мовної свідомості учня, без якої неможливий успішний розвиток іншомовної комунікативної компетентності. Наприклад, вибір і використання учнями різних методів навчання для оволодіння цільовою мовою сприяє розвитку їхньої спроможності та мотивації до рефлексії процесу формування власної лексичної компетентності та побудови особистої системи лексичних знань. І навпаки, розвиток словникового запасу важливий для того, щоб учні могли аналізувати свій репертуар методів навчання, виключати неефективні та пробувати актуальні для них стратегії, методи і прийоми [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитренко Н. Є. Автономне навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх учителів математики : монографія. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 504 с.

2. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / переклад з англ. Київ : Ленвіт. 2013.

3. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 2001. № 1. P. 1–47.

УДК 37.01+140.8(100+477)

Тамара КІРИК

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри української та латинської мов
ПВНЗ «Київський медичний університет», Київ

ПРО ВПЛИВ ВИРОБНИЧИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ЗМІНИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Історія еволюції розумних *Ното* свідчить про поєднання впливу несподіваних генетичних змін з наслідками щоденного маніпулювання з природними предметами і речовинами для задовільного життєзабезпечення. Нове тисячоліття прийшло на хвилі сподівань на мир і розвиток після розпаду Радянського Союзу і «залізної завіси», але майже сто видово-генетичних недоліків у мисленні й поведінці *Ното* перемогли у рашистів дюжину позитивних рис і спричинили гібридний напад – консцієнтальний і збройний. Розвинені демократичні держави прийшли нам на допомогу, а Третій світ навіть після жахливих злочинів нападників «не визначився» з вектором своїх дій.

У своїх щоденних фахових обов'язках ми намагаємося допомогти молоді (майбутнім медикам) набути високої фахової компетентності разом з формуванням перспективного світогляду і психологічної стійкості до стресів.

Для досягнення цієї мети ми проводимо наукові дослідження важливого і все більш помітного чергового цивілізаційного переходу, що полягає у відмові від класично-механістичних фізичних та інших теорій, що й зараз пропонують людям тільки екологічно небезпечні процеси і виробництва. З 2000 року науки-лідери розпочали оволодіння квантовими явищами і взаємодіями, які слугуватимуть основою *ноотехнологій*, *ноосфери* і *ноосупільства*, що матимуть в своїй парадигмальній основі принципи *ноогуманізму*. Очевидно, що разом з виробничим прогресом відбудуться поступові зміни в термінології через появу і поширення нових лінгвістичних одиниць. Ми вирішили вивчити і підтримати появу ноолексикону XXI століття, що замінює класичні терміни. Наслідком стала серія публікацій і підготовка докторської дисертації ([1] та ін.).

У цих тезах головну увагу звернемо на позитивні й негативні риси теорії *трансгуманізму* як молодого вчення про можливість «удосконалення людини і подовження її життя», інспірованого на Заході поєднанням двох явищ: 1) усвідомлення неминучості колапсу у разі продовження індустріального розвитку; 2) появою групи технологій та створення апаратури для прямого поєднання штучних конструкцій з нервовою та переважною більшістю інших систем людини. Узагальнюючи тексти різноманітних творів прихильників трансгуманізму й положення «Маніфесту», приходимо до позитивного висновку, що загалом це матеріалістична філософська течія, що пропонує розвиток науково-технічного прогресу задля підвищення життєздатності людини, радикального продовження життя, забезпечення необмеженого

розвитку можливостей особистості. Виокремимо пропозицію медичного спрямування, яка передбачає розвиток регенеративної, персональної і превентивної медицини; нейромодельовання (тут будуть особливо корисні досягнення Штучного інтелекту); вивчення нейрогенезу, біомаркерів старіння, генетичної та епігенетичної регуляції, диференціювання клітин і клітинної картини старіння; розвиток клітинної і гормональної терапії, тканинної інженерії та створення штучних органів; розробка методів кріозбереження великих біологічних об'єктів, створення керованих нанороботів, синтетичної і фрактальної теорій старіння, а також теорії свідомості, розвиток футурології і вивчення явища сингулярності.

Ці висловлювання не тільки справедливі, а й узгоджуються з головними сучасними тенденціями розвитку теорії і практики медицини-XXI. Але критичний аналіз всього доробку трансгуманізму надає докази того, що вони інспіровані чоловіками з сонму прихильників сучасної «західної цивілізації» й весь проєкт став «Технологічно-трансгуманістичним маніфестом».

Результатом є поява завищених очікувань щодо легкого здійснення більшості мрій людини про здоров'я, щастя і навіть безсмертя, про що пишуть у своїх творах прихильники трансгуманізму й члени спілок, що скеровані на поліпшення «природної людини» штучними засобами. Загалом після не надто довгого періоду ажіотажу тема «трансгуманізму» пішла на спад, що ми підтримуємо й повідомляємо про це студентам.

У даний момент свою найвищу перспективність засвідчує небачено швидке зростання Штучного інтелекту – ШІ (*Artificial Intelligence – AI*), а серед множини «зон» виділяємо людинознавство у широкому значенні цього поняття. Рух у цьому напрямку вже майже сформував усвідомлення того, що багато медичних та інших подібних проблем всього людства мають в основі вплив на Номо того штучного і гранично токсикованого середовища, яке люди упродовж останніх двох індустріальних сторіч створили в намаганні технологічними засобами зробити собі життя комфортнішим і безпечнішим.

Як відомо, практично всі найвідоміші передбачення майбутнього мають виразний апокаліптичний характер і передбачають колапси після 2050 р. Наша обізнаність щодо розвитку згаданих ноотехнологій і ноонаук, який підтримає вдосконалений Штучний інтелект, дають вагомі сподівання на рух України і всього світу до формування ноосимбіозу «Номо + довкілля».

Ми пропонуємо лідерам України і всім громадянам розвивати науки і вищу освіту по автономному ноошляху й не будувати «давоську» Індустрію 4.0. У темі «Філософія і світогляд» рекомендуємо освітньою і виховною парадигмою обрати ноогуманізм, а не «транс», «смайт» чи інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кірик Т. В. Вища освіта – XXI: трансгуманізм та інші загрози на ноогуманістичному шляху. *Вища школа*. 2018. № 10. С. 69–80.
2. Кірик Т. В., Корсак К. В. Чим керуватися лікарям та освітянам в епоху виробничих і гуманітарних меганоореволуцій-XXI? *Актуальні питання*

лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 24–25 листопада 2022 р.). Полтава : Вид-во «Астрая», 2022. С. 107–110.

УДК 37.01/02+37.09

Олександр ЛЕМБЕРСЬКИЙ

викладач кафедри мовної підготовки

Інституту військово-морських сил

Національного університету «Одеська Морська Академія»

НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ефективна наукова освіта сама по собі є рушієм інновацій, і вона зараз як ніколи потрібна для вирішення таких важливих проблем, як зміна клімату, національна безпека, збереження ресурсів, епідемії хвороб та інші загрози здоров'ю, торгівля тощо. За словами президента Обама, «... ми знаємо, що нація, яка сьогодні перевершує нас, перевершить нас завтра. І я не маю наміру робити так, щоб ми перевищували освіту». На жаль, десятиліття зусиль, спрямованих на підвищення стандартів наукової освіти, мали лише помірний вплив на розвиток класового суспільства. За останнє десятиліття кількість часу, який учні початкової та середньої школи витрачають на вивчення природничих наук, значно скоротилася. Ця відсутність прихильності до наукової освіти відображається на успішності студентів на національних іспитах, які дедалі частіше намагаються виміряти не лише знання змісту, але й наукове мислення. Хоча розуміння викладання та навчання має вирішальне значення, вчителі не можуть навчати того, чого вони не знають [1].

Програми підвищення кваліфікації для вчителів природничих наук здебільшого не змогли дати вчителям необхідні знання щодо конкретного змісту. Багато програм мало дають розуміння основної науки. Курси коледжу для вчителів, які зосереджені на науковому змісті, включаючи все більшу кількість онлайн-курсів, пропонуються нечасто та є нетривалими. Навіть успішні очні програми зазвичай містять лише загальний вступний матеріал. Вчителю природничих наук середньої школи з науками про життя, якому призначено викладати фізичні науки, знадобиться більш конкретна інформація, ніж, ймовірно, надасть вступний курс з фізики чи хімії [2].

Зі збільшенням уваги до оцінювання природничих наук школи збираються переглянути те, що вони хочуть, щоб їхні учні знали та вміли робити в науці. Багато педагогів погоджуються, що національні наукові стандарти містять занадто багато елементів. Одна група дослідників підрахувала, що для адекватного охоплення всього змісту стандартів для основних предметних областей знадобиться 22 роки навчання [3]. У той же час якість стандартів наукової освіти в державних кордонах неоднакова.

Протягом останніх 50 років стратегії вдосконалення викладання

природничих наук були зосереджені на проведенні заходів для невеликих груп викладачів природничих наук. NSTA, наприклад, запропонував літні програми, які збирають один-два десятки вчителів природничих наук. Хоча ці програми допомогли тим, хто міг брати участь, будь-яка очна програма, незалежно від того, наскільки успішною вона є, може охопити лише обмежену кількість учителів. Ми не повинні відмовлятися від цих менших зусиль, але ми повинні усвідомлювати, що вони не призведуть до значних змін на національному рівні і що вони рідко досягають тих вчителів, які найбільше потребують допомоги. Щоб підтримувати наукову та інженерну робочу силу, Сполученим Штатам потрібно більше програм, які мають вплив на всю країну. Покращення знань учителів щодо наукового змісту є одним із прикладів великомасштабної проблеми, яку неможливо вирішити лише на місцевому рівні. На регіональному рівні достатній кількості вчителів можуть знадобитися знання, наприклад, генетики, щоб було доцільно забезпечити професійний розвиток з цієї теми в регіоні. Проте багатьом регіонам бракує критичної маси вчителів. Щоб задовольнити конкретні потреби всіх учителів, програми мають бути національними за масштабом. Наукові об'єкти – це окремі навчальні блоки тривалістю від однієї до двох годин, які охоплюють невеликі частини наукового контенту, що дозволяє вчителям зосередитися лише на тому змісті, який вони хочуть вивчити. Об'єкти допоможуть вчителям розібратися в темах, охоплених національним стандартом, що зробить їх актуальними для класу та корисними для вчителів усіх класів і наукових дисциплін. Педагоги можуть використовувати Science Objects в інших поточних програмах професійного розвитку, дозволяючи цим програмам включати відповідний науковий зміст. Ці онлайн-ресурси можуть бути особливо корисними вчителям, які змушені викладати за межами своєї спеціальності, вчителям початкових класів, які не мають наукових ступенів, або вчителям, які потребують підвищення рівня своїх знань у певній галузі. Задоволення надзвичайної потреби у вдосконаленні наукової освіти у великому масштабі вимагає інноваційних ідей і відданості з боку всіх зацікавлених сторін. Наукові якорі, наукові об'єкти та навчальний центр – це кілька прикладів того, як ми можемо підвищити знання вчителів щодо наукового змісту, встановити загальний набір стандартів і розробити широкомасштабні рішення. Науково-освітня спільнота повинна почати стратегічно думати про нові способи створення нових проектів і програм на місцевому, державному та національному рівнях, які б узгоджено працювали на досягнення спільної мети відмінної наукової освіти для всіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Allen M. B. Eight questions on teacher preparation: What does the research say? Denver, CO: Education Commission of the States. American Association for the Advancement of Science, Project 2061. (1993). *Benchmarks for science literacy*. New York : Oxford University Press, 2003.
2. Chaney B. Student outcomes and the professional preparation of 8th grade teachers in science and mathematics. Unpublished Manuscript. Prepared for NSF

grant RED 9255255. Rockville, MD : Westat, 1995.

3. Darling-Hammond, L. Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. *Education Policy Analysis Archives*. 2000. Vol. 8(1).

УДК 378.14

Елеонора МИРОШНІЧЕНКО

викладач кафедри іноземних мов

Харківський Національний університет Повітряних

Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Сучасний розвиток суспільства характеризує процес інформатизації, а саме активне використання комп'ютерної техніки у навчальному процесі. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) став можливим завдяки поширенню комп'ютерів і глобальної мережі Інтернет. Інформаційна ера змінила ставлення освітньої спільноти до нових способів навчання та взаємодії. Для успішної реалізації модернізації навчання необхідним є сучасне технічне обладнання для вищих навчальних закладів та професійна підготовка викладачів.

Інформаційно-комунікаційні технології використовуються для досягнення таких педагогічних цілей: 1) розвиток особистості курсанта (підготовка до самостійної продуктивної діяльності в умовах розвитку інформаційного середовища); 2) реалізація соціального замовлення (навчання спеціалістів у галузі інформаційних технологій); 3) інтенсифікація навчального процесу на всіх рівнях (підвищення якості навчального процесу).

Високі темпи інформатизації сучасного суспільства, віддаленість суб'єктів комунікації, спричинена глобальними освітніми тенденціями, пандемія COVID-19 – усе це суттєві чинники зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя. Підготовка майбутніх офіцерів до комунікації іноземною мовою ґрунтується на активному застосуванні ІКТ на всіх етапах навчання. Тут мова йде не тільки про використання новітніх технологій науково-педагогічними працівниками для модернізації методичної системи навчання, але й про формування здатності й готовності майбутніх офіцерів до віддаленої комунікації іноземною мовою, опосередкованої технологічними ресурсами, та про підтримку їх мотивації до інформаційно-пошукової діяльності з метою оптимізації роботи.

На основі аналізу наявних наукових досліджень з піднятої проблеми потенціал застосування інформаційно-технологічної підтримки професійної підготовки майбутніх офіцерів систематизуємо за кількома напрямками:

1. Мобільне навчання, що позбавляє освітній процес залежності від місця й часу [2, с. 1–2; 3]. На думку Н. Скрипник, «використання ефективних навчальних ресурсів і правильна організація доступу до навчальних матеріалів

здатні звести нанівець негативний вплив мобільних технологій на курсантів, перетворити мобільні пристрої з відволікаючого чинника на потужний засіб навчання» [1, с. 277].

2. Використання ІКТ для миттєвої комунікації: системи *Viber, Telegram, Skype, WhatsApp, Zoom, Meet, Webex* та ін.

3. Застосування ІКТ як засобів закріплення, зберігання та презентації інформації: *Power Point, Blogger, Word*, репозитарії, електронні бібліотеки, пошукові системи *Google* та ін.

4. Використання платформ ІКТ для організації освітнього процесу: *Moodle, Google Classroom, Google Sheets, Google Forms, Edmodo, Blackboard, Smart School*, мобільні додатки *LinguaLeo, DuoLingo* тощо.

5. Відтворення фіксованої інформації: YouTube, електронні словники (*Cambridge, Collins, Longman, Macmillan, Merriam-Webster, Oxford*), енциклопедії (*Encyclopædia Britannica*), мовознавчі сайти та ін. Зокрема, до найпопулярніших вебресурсів з англійської граматики належить Grammarly, створений українськими розробниками. Він дає можливість підвищити якість англійських текстів через рекомендації щодо граматики й стилістики письма.

6. Застосування сервісів автоматизованого перекладу: *Google Translate, Reverso Context* тощо.

Отже, під інформаційно-технологічною підтримкою професійної іншомовної підготовки майбутніх офіцерів доцільно розуміти використання сучасних інформаційних технологій як засобів організації освітнього процесу, мобільного навчання, миттєвої та віддаленої в часі комунікації, відтворення фіксованої інформації, її зберігання та презентації тощо з метою модернізації методичної системи навчання перекладу та формування готовності курсантів до самовдосконалення в обраній галузі впродовж життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скрипник Н. Про використання методів мобільного навчання при вивченні іноземної мови у немовних ЗВО. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 2. С. 274–278.

2. Quinn C. mLearning: Mobile, Wireless and In-Your- Pocket Learning. *Line Zine*. 2000. No 8. P. 1–2.

3. Seppälä P., Alamäki H. Mobile learning in teacher training. *Journal of Computer Assisted Learning*. 2003. No 19. P. 330–335.

УДК 81.378

Наталія ОСЕЦЬКА
*доктор філософії в галузі освіти
старший викладач кафедри іноземних мов
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ПОМИЛКИ ПРИ НАВЧАННІ ЧИТАННЯ. СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ

Процес навчання читанню іноземною мовою ускладнюється таким явищем, як велика кількість помилок, яких припускаються студенти при опановуванні читання як виду мовленнєвої діяльності.

В основу класифікації помилок пропонується взяти аспектно-мовну, формально-інформаційну та психологічну сторони [1]. Така класифікація відображає одну із сторін порушення мовленнєвого спілкування у письмовій формі.

З погляду аспектно-мовного боку помилки читання поділяються на фонетичні, лексичні та граматичні. Фонетичні помилки відображають порушення у вимові звуків, слів, словосполучень, в інтонуванні речень. Лексичними помилками читання є заміщення одного слова іншим. Граматичні помилки, тобто порушення будь-якої граматичної норми, зустрічаються найчастіше.

Аналіз цих помилок показав, що за своїм характером їх можна поділити на шість груп: помилки заміни готівкового мовного сигналу, помилки перестановки мовного сигналу, помилки додавання мовного сигналу, помилки опущення мовного сигналу, помилки спотворення мовного сигналу, помилки повторення мовного сигналу [1].

Варто відмітити, що перестановка, додавання, пропуски чи спотворення літер, складів – це ті помилки, які досить часто зустрічаються при читанні вголос (гучне читання) і про себе (тихе читання) як іноземною, так і рідною мовою.

Однак, варто зазначити, що жодна з цих класифікацій не розкриває внутрішні механізми виникнення помилок, тоді як психологічна класифікація помилок читання більш відповідає меті та навчання читанню як виду мовленнєвої діяльності.

З точки зору психології результат впливає на перебіг діяльності, на процес читання, який характеризується як процес сприйняття і активної переробки графічно закодованої інформації згідно із законами тієї чи іншої мови. Процесуальна сторона читання забезпечується перцептивними, мнемічними і мисленневими процесами, а навчання читанню, як й інших видів мовленнєвої діяльності, побудовано на дидактичних і методичних принципах, на визнанні комунікативної природи мови.

За своєю психологічною природою помилки читання поділяються на три групи: помилки дисгармонії між сенсорними і моторними процесами, помилки

сприйняття, помилки мислення.

До помилок дисгармонії між сенсорними і моторними процесами належать помилки нечіткості мовнорухових процесів і помилки сенсорної неадекватності, тобто, ковтання читцем окремих звуків, викликані прагненням швидше відтворити те чи інше слово. Сенсомоторна неадекватність – це результат розриву між процесами сприйняття зорового (оптичного) образу і мовноруховим актом. Такі помилки трапляються досить рідко і легко корегуються. Для виправлення такого типу помилок, слово треба прочитати повільніше, чітко артикулюючи всі звуки.

Друга група помилок – помилки сприйняття, які, як правило, найчастіше зустрічаються на початковому етапі навчання читання. Такий тип помилок пояснюється інтерферуючим впливом рідної мови, невідпрацьованістю навичок перетворення зорових сигналів латинського алфавіту в звукові образи фонем і слів. Такі помилки пояснюються інертністю мислення, своєрідною розумовою лінню. Такий тип помилок корегується доведенням до автоматизму навичок перетворення зорових сигналів латинського алфавіту в звукові образи фонем і слів.

Помилки мислення виникають при сприйнятті подальшого тексту відповідно до раніше прочитаного, тобто, має місце помилкове прогнозування. Іноді вони можуть бути результатом певних наявних у читця знань, отриманих ним з попереднім досвідом і активізованих під впливом тексту, який читається (помилки хибних асоціацій, помилкової апперцепції). Досить часто має місце помилкова емоційна апперцепція, що виникає у зв'язку з матеріалом, який читається. Маючи установку на читання як на пізнавальну діяльність, читець концентрує всю увагу на змісті тексту і не вдивляється в кожне слово, передбачивши зміст подальшого під впливом сприйнятого раніше, а діє за законом прогнозуючого сприйняття, який виявляється неадекватним текстовому поєднанню. Отже, такі помилки – результат неадекватного сприйняття і розумової діяльності читця, неадекватної його апперцепції.

Проблема виправлення помилок читання є досить складною. Методично суттєвим є те, що помилка виникає як результат взаємодії кількох факторів, а саме: матеріалу, способу його подачі й установки, наявної в студента, вочевидь, на кожному етапі навчання кожен з цих факторів виступає в різній системі та якості і має бути предметом особливої турботи викладача. Правильно регулюючи взаємодію цих факторів можливо попередити помилки читання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єременко Т. Є., Трубіцина О. М., Лук'янченко І. О., Юмрукуз А. А. Навчання читання англійською мовою студентів мовних факультетів : навч. посіб. з курсу методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти / Південноукраїнський педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. Одеса, 2018. 201 с.

2. Кузовльова Н. Є. Читання – це гарне уміння. *Комунікативна методика*. 2004. № 6.

3. Морська Л. І. Теорія та практика навчання англійської мови. Тернопіль : Астон, 2013. 413 с.

4. Практикум з методики викладання іноземної мови у середніх навчальних закладах. К., 2011. 319 с.

УДК 81.378:11

Наталія ОСЕЦЬКА

*доктор філософії в галузі освіти
старший викладач кафедри іноземних мов*

Ірина КАЗВАН

*здобувач I рівня вищої освіти
спеціальність «Геодезія та землеустрій»
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

ВПЛИВ ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ НА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

На основі аналізу комплексу педагогічних, психологічних, методичних складових комунікативно-професійної діяльності при вивченні іноземної мови, виявлено, що читання як вид мовленнєвої діяльності входить до сфери комунікативно-суспільної діяльності людини. Читання відкриває спеціалісту доступ до різних джерел інформації і, таким чином, є одним із основних засобів задоволення пізнавальних і професійних потреб, здійснення інформаційної діяльності.

Отримання інформації (тут розуміємо зміст тексту), яка міститься в записаному мовному творі-тексті, є метою читання. Завдяки спрямованості на отримання інформації, текст є рецептивним видом діяльності. Тобто, читання забезпечує розуміння. Проте, результати читання у одного і того ж читця є ситуативними: його розуміння варіюється за ступенем повноти, глибини і точності навіть за використання однакових за характером джерел.

Читання конкретного тексту завжди має бути організоване як окремий реальний акт комунікації. Реалізації цього сприяють такі основні умови:

1) Матеріалом для читання повинен бути текст, тобто, мовний твір, який має всі ознаки тексту як одиниці комунікації, а не ілюстрації лексичного чи граматичного матеріалу на ту чи іншу тему. Зміст тексту має бути невідомим студенту до читання. Реальні комунікативні завдання вимагають від читця різного ступеня повноти розуміння тексту, отримання інформації під певним кутом зору. Відповідно, в період навчання, студенти, читаючи різні тексти, повинні вчитися отримувати різну – за кількісним і якісним характером – інформацію.

2) Завдання усвідомлюваного чи неусвідомлюваного читцем читання складається під впливом потреб використання отриманої інформації, тобто,

завдання слід підбирати як спосіб мотивації читання і як основи діяльності. Звідси витікає важливість характеру завдань, які студент отримує перед читанням текстів. Вони мають бути максимально наближеними до реальних умов читання, бути важливими в очах студентів.

3) Завдання, які пропонуються студентам при читанні, є також способом керування виконавчим компонентом діяльності. Адекватність результату призводить до напрацювання динамічних систем виконавчого компонента діяльності – оволодіння прийомами, найбільш ефективними в конкретному випадку читання.

4) Читання, як вид мовленнєвої діяльності обов'язково повинне супроводжуватись контролем чи проявлятися у формі самоконтролю. Для його формування суттєвими виявляються об'єкти контролю, які вибирає або викладач при перевірці розуміння прочитаного, або ж це систематичний контроль уміння студента самостійно знаходити опори для самоперевірки.

5) Ставленню студентів до читання як виду мовленнєвої діяльності, а не як до вправ, сприяє і використання видів роботи які імітують, а коли можливо, відтворюють ситуації роботи спеціаліста з літературою іноземною мовою (наприклад, реферування статей, огляд номеру журналу, анотація статті).

Одним з найважливіших аспектів реалізації принципу комунікативної направленості – основного принципу навчання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти, є моделювання в навчальному процесі ситуацій читання з якими спеціаліст зустрінеться в своїй професійній діяльності. Встановлено, що надзвичайно важливого значення у зв'язку з цим набуває зміст текстів. По суті, їх відбір вирішує, чи будуть студенти ставитись до читання іноземною мовою як до способу отримання інформації. Тексти мають бути цікавими, значимими завдяки новизні змісту, іншому висвітленню відомих фактів, цікавому сюжету навіть на самому початковому періоді навчання. Серйозного вивчення вимагає питання про інтерес студентів: яка інформація є пізнавальною і професійною для студентів, з якого моменту доцільно використовувати матеріали по спеціальності, яке ставлення студента до примітивного, в силу обмеженості мовного матеріалу, викладу іноземною мовою окремих питань пов'язаних зі спеціальністю. Необхідно визначити яким – науковим чи науково-популярним – текстам надають перевагу студенти: спеціальним, профільним, з інших дисциплін, з інших галузей науки і техніки.

Професійну цінність має не тільки фактична інформація, яку студент отримує при читанні, але й ознайомлення з жанрами (типами) текстів найбільш поширених в літературі відповідної спеціальності.

Таким чином, трактування читання як професійної діяльності повинно знаходити своє відображення і в завданнях, якими супроводжується. В завданнях варто вимагати зіставляти факти, групувати їх, установлювати між ними зв'язки, пов'язувати з раніше невідомими фактами, щоб сприяти розвитку мислення. Особливу увагу варто приділяти завданням, які створюють проблемні ситуації та імітують інтелектуальні труднощі студента, що

виникають під час їх виконання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузовльова Н. Є. Читання – це гарне уміння. *Комунікативна методика*. 2004. № 6.
2. Морська Л. І. Теорія та практика навчання англійської мови. Тернопіль, 2013. 413 с.
3. Практикум з методики викладання іноземної мови у середніх навчальних закладах. К., 2011. 319 с.

УДК 378.14:377

Марія ТАДЕЄВА

*доктор педагогічних наук
професор кафедри іноземних мов*

Вадим ЦВИК

*здобувач II рівня вищої освіти
спеціальність «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»,
Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне*

**ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТІВ**

Сучасна освітня програма, що пов'язана з підготовкою майбутніх інженерів-електроенергетиків, електротехніків та електромеханіків (на рівні здобувачів другого, магістерського рівня) поряд із формуванням фахових професійних компетентностей передбачає посилену увагу також до розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетентності. Виходячи із сучасних реалій та проблем вітчизняної електроенергетики в умовах військового стану, в Україні зараз особливо актуально готувати швидко та якісно майбутніх фахівців зазначеної галузі, які б досконало знали іноземні мови та, не вдаючись до перекладачів, могли здійснювати службові поїздки в зарубіжні країни, укладати угоди щодо виробництва та постачання електроенергії; оформляти замовлення на придбання електричного обладнання, запасних частин, електромережових пристроїв, електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільної та контрольної апаратури; вміти читати й розуміти термінологію зазначеної сфери при вивченні технічних характеристик, інструкцій щодо експлуатації та ремонту електроапаратури [3].

Взаємозв'язок українських електроенергетиків з європейськими експертами з питань реконструкції зруйнованих агрегатором ТЕЦ, ГЕС, АЕС, енергетичних підприємств, електромереж, електричного обладнання допоможуть швидкому відновленню та модернізації вітчизняної енергетичної системи.

Відтак, зазначене вище зумовлює переорієнтацію системи професійної освіти щодо підготовки майбутніх інженерів-електриків та активізує процес формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності. Крім цього, інтеграційні процеси, які відбуваються в електроенергетичній галузі нашої країни, актуалізують та мотивують магістрантів вивчати англійську та інші європейські й світові мови з метою їхньої професійної самореалізації. Таким чином, знання професійної іноземної мови та високий рівень іншомовної комунікації перетворюють майбутнього фахівця електроенергетичної галузі на активну, мобільну та всебічно розвинену особистість. Важливою також є теза про те, що від іншомовної комунікативної компетентності майбутніх інженерів зазначеного профілю залежать їхні вміння використовувати спеціалізовані комп'ютерні програми для розроблення і перегляду креслень проєктів енергетичних об'єктів, макетів електричного обладнання, схем електропостачання, систем керування електропроводами.

У ракурсі дієвої та ефективної форми удосконалення іншомовної компетентності майбутніх інженерів зазначеного профілю сьогодні успішно використовуються проєктні технології. Обговорення висунутих ідей, пропозицій, визначених проблем, складання плану послідовності дій, окреслення завдань здійснюються у формі монологічного та діалогічного мовлення. На виконавчому етапі проєкту здійснюється комплекс послідовних практичних дій, спрямованих на створення інноваційного продукту за допомогою творчої уяви магістранта, у процесі виконання яких формуються пошукові, репродуктивні, продуктивні, прагматичні та креативні вміння майбутніх фахівців. Пошук та аналіз, узагальнення інформації супроводжується читанням літератури, переглядом відеоматеріалів, застосуванням ключових понять, визначень, термінів, підготовкою доповідей, есе, презентацій тощо. Зазначені процеси сприяють розширенню пасивного словникового запасу, засвоєнню нових лексичних одиниць, створенню глосарію зазначеної галузі, повторенню граматичних конструкцій, удосконаленню орфографічних навичок та навичок перекладу фахової літератури [2].

На підсумковому етапі проєкту відбувається удосконалення комунікативних умінь магістрантів та активізація всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання та письма). Представлення проєкту відбувається у формі монологу, колективної розповіді, коментування відеосюжетів та реалізується у подальшому при написанні відгуків про власну проєктну діяльність, що дозволяє тренувати навички грамотного висловлювання думок в усній і письмовій формі. При цьому з метою розвитку іншомовних комунікативних умінь самостійної роботи магістрантів у рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності варто використовувати інтерактивні вправи, як наприклад, «Мікрофон», «Джерело інформації», «Коло ідей», «Змістовне завершення», «Аналіз ситуації», «Обмін думками», «Робота в малих групах», «Прислів'я – розповідь» тощо. Відтак, комунікативні вправи та навчальні проєкти є інтегрованими, тому

що їх виконання потребує використання набутого досвіду з інших галузей знань, тобто важливою умовою їхнього успішного виконання є міждисциплінарна інтеграція змісту загально професійної та іншомовної підготовки майбутніх магістрів електроенергетичної галузі [1].

У процесі іншомовної підготовки здобувачів другого, магістерського рівня вищої освіти за програмою вивчення курсу «Іноземна мова професійного спілкування (англійська)» нами активно використовувалась низка інтерактивних занять в рамках їхньої проєктної діяльності, як-от: заняття – співбесіда «Працевлаштування», заняття – вікторина «Ділова кореспонденція», заняття – подорож «Службове відрядження», заняття – конкурс «Автобіографія інженера-електроенергетика», заняття – презентація «Портфоліо інженера-енергетика», заняття – дискусія «Договір купівлі–продажу електрообладнання», заняття – гра « На енергетичному підприємстві» [4].

Отже, для формування іншомовної комунікативної компетентності інженерів-електроенергетиків магістерського рівня в межах виконання проєктів вибиралися форми індивідуального й колективного проєктування метамовного продукту електроенергетичної галузі. Залежно від умови завдань і шляхів їх розв'язання обиралися для виконання міні-проєкти у формі інтерактивних презентацій, ділових ігор, тематичних діалогів, підготовки портфоліо та віртуальних конференцій, конкурсів, вікторин та брейн-рингів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білан Н. М. Проєктна методика формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами* : матеріали III Міжн. наук.-практ. інтернет-конференції, м. Переяслав, 03.12.2021 р. Переяслав, 2021. С. 28–29.

2. Кіршова О. В. Методика підготовки магістрантів створювати професійно-орієнтовані проєкти на основі німецькомовних текстів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 26 с.

3. Міхненко Г. Е. Формування інтелектуальної мобільності майбутніх інженерів в умовах освітнього середовища технічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 245 с.

4. Тадеева М. І., Купчик Л. Є., Літвінчук А. Т. Використання засобів ІКТ для формування навчальних і комунікативних стратегій під час вивчення іноземної мови у немовних закладах вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2021. № 1 (81). С. 272–284.

УДК 378:011.89

Катерина ШАПЛОВА

викладач української мови і літератури

Відокремлений структурний підрозділ

«Рівненський фаховий коледж НУБіП України», Рівне

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Сьогодення ставить перед закладами освіти надсучасні завдання забезпечення умов конкурентоспроможності та мобільності фахівців, здатних до ефективної діяльності за своєю спеціальністю на рівні європейських і світових стандартів. Інноваційні освітні технології скеровують вектор навчальної діяльності на підготовку творчих, креативних, мислячих по-новому спеціалістів, а це можливо за умови формування у студента вміння самостійно аналізувати, репродукувати отримані знання для вирішення професійних і життєвих проблем. Тому в організації навчального процесу відводиться пріоритетна роль самостійній навчально-пізнавальній діяльності та науково-дослідницькій роботі студента.

Згідно з Положенням «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [1], самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Оскільки творчість набуває свого розвитку на основі самостійності і є вищим ступенем її розвитку, – підготовка майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі має бути зорієнтована не лише на репродуктивну виконавську діяльність, а й на формування у студентів здатності до виконання самостійної роботи.

Самостійна робота студентів регламентується Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року № 161, який передбачає, що навчальний час, відведений для подібної роботи студентів визначається робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни [1].

Аспекти самостійної навчально-пізнавальної діяльності та науково-дослідної роботи особистості розглядаються в роботах багатьох науковців, як А. Возняк, А. Євдокимов, Г. Цехмістрова, С. Вітвицька, О. Крушельницька, Г. Кловак, М. Білуха, М. Фролова, В. Шейко, В. Тушева, а серед зарубіжних учених – Б. Боземан, Т. Люкконен, Б. Перік, К. Тум, А. Шрьодер та ін.

Поняття «науково-дослідницька діяльність студентів» включає в себе два взаємопов'язаних елементи: 1) навчання студентів елементам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості; 2) наукові дослідження, що здійснюють студенти під керівництвом викладачів.

М. Князян пропонує використовувати поняття «самостійно-дослідницька діяльність». Дослідницька діяльність розглядається науковцем «як один з видів організації самостійної роботи» [3, с. 45].

П. Підкасистий, В. Буряк [4; 5] зазначають, що науково-дослідна діяльність студентів визначається вищою формою самостійного навчального пізнання, оскільки воно набуває форм наукового передбачення (студент сам ставить мету та шукає шляхи її вирішення).

Серед особливостей навчально-дослідницької діяльності В. Андреев відзначає чинник суб'єктивного, «відкриття» нового знання, що «має не об'єктивну, а лише суб'єктивну значущість і новизну. Більш того, актуалізація колишніх знань є неодмінною умовою навчально-дослідницької діяльності» [5, с. 45].

Саме науково-дослідна діяльність, як один із чинників, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, яка характеризується високою мотивацією до активної пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей, досвіду творчої діяльності, характерологічних особливостей особистості.

О. Рогова виділяє такі компоненти структури самостійної і наукової роботи студентів: орієнтаційно-мотиваційний (усвідомлення мети, орієнтація на самостійну роботу), інструктивно-настановчий (визначення конкретних завдань, обсягу роботи), процесуальний (виконання роботи), корекційний (надання допомоги студентам у подоланні труднощів і виправленні помилок), контрольо-оцінювальний (викладач аналізує характер, повноту, зміст роботи) [5].

Таким чином, щоб успішно управляти науково-дослідною роботою студентів, динамікою її складових елементів, викладачеві необхідно чітко уявляти її головні завдання: який об'єкт дослідження обрати і які методи дослідження застосовувати. Тому стратегічним завданням у цьому напрямку є передбачення таких умов, засобів: форм і змісту діяльності, які є найбільш сприятливими та оптимальними для розвитку і удосконалення науково-дослідної роботи. Відповідно науково-дослідницька діяльність повинна бути організована так, щоб студенти після закінчення навчального закладу прагнули до постійного підвищення свого професійного рівня. Людина має постійно навчатися, співвідносячи свої знання з новими вимогами, своїми потребами, потребами соціуму, ринку праці. Сама особистість і є її професійним інструментарієм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про організацію навчального процесу у ВНЗ : затв. наказом міністерства освіти України від 02.06.1993 р. № 161. URL: <http://www.minagro.gov.ua/> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Возняк А. Науково-дослідницька діяльність студентів як важливий напрям роботи з обдарованою молоддю. *Вища школа. Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2011. Спецвипуск 7. С. 77–82.

3. Князян М. О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутніх учителів

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

іноземних мов: теорія і практика : монографія. Ізмаїл : Сміл, 2006. 242 с.

4. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження : авторський підручник. К. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. 308 с.

5. Козій Г., Виговська С. Формування дослідницьких вмінь студентів вищих аграрних навчальних закладів I–II рівнів акредитації. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. НУБП України, Природничо-гуманітарний ННІ. 2011.

**СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

<i>БАСЮК Леся, КОЖАН Валерія</i> Лінгвопрагматичні особливості інавгураційних промов Джо Байдена і Франка-Вальтера Штайнмаєра	3
<i>БАСЮК Леся, КОМЗЮК Софія</i> Синтаксичні особливості твітів про війну (на матеріалі німецької мови)	5
<i>БАСЮК Леся, МИХНИЧ Софія</i> Psychologisches Porträt von Friedensreich Hundertwasser (basierend auf dem Film «Hundertwassers Regentag – Ein Maler nimmt Sie mit auf die Reise, 1971»)	7
<i>БАСЮК Леся, МОРОЗ Альона</i> Роль лінгвокультурного компоненту лексичного значення в тлумачному словнику	9
<i>БАСЮК Леся, ПАЛЬЧИК Анна</i> Стратегії перекладу назв кінофільмів з німецької мови на українську	11
<i>БАСЮК Леся, П'ЯТИГОРИК Родіон</i> Лексико-семантичні особливості дискурсу німецьких футбольних коментаторів	13
<i>БАСЮК Леся, ТОГАН Ангеліна</i> Дискурсивні особливості кулінарних блогів	15
<i>БЕРЕСТ Тетяна, ОСМАКОВА Анастасія</i> Використання складових ІТ-соціолекту у сучасному мовленні	17
<i>БОЙКО Ірина, ПРОКОПЕНКО Анастасія</i> Тактика умиротворення опонента (на матеріалі президентського дискурсу Б. Обама)	19
<i>ВОЛОС Яна, ЛЕВЧЕНКО Олена</i> Ідіостиль Валерія Шевчука: кількісні та якісні параметри	22
<i>ГАРБЕРА Ірина</i> Фразеологія у конфліктній комунікації (на матеріалі української та англійської мов)	24
<i>ГОРБАНЬОВ Віталій, КОМЛИК Наталія</i> Фразові дієслова в англійській мові та закономірності їхньої багатозначності	27
<i>ГРИСЮК Вікторія, КІНАЩУК Анастасія</i> Іменникові ІТ-неологізми в англійській мові	30
<i>ЄВТИМОВА Діана</i> Сучасний публічний дискурс: конститутивні ознаки	32
<i>ЗУБЧИК Микола, БАСЮК Леся</i> Стилістичні особливості політичних промов Олафа Шольца	34
<i>КАРАЧОВА Дар'я, АГІБАЛОВА Тетяна</i> The Role of Gender-Neutral Vocabulary in the Modern English Language	36

КВАСНИЦЬКИЙ Андрій, ЛЕВЧЕНКО Олена Специфіка ідіостилю Юрія Андруховича	38
КИРИШКО Дарина, ШЕВЧУК Анастасія Сучасні системи машинного перекладу	40
КІНАЩУК Анастасія До питання семантичних моделей: семантико-когнітивний та семантико-функційний аспекти	42
КЛЕЦЬ Софія, МОСТЕПАНЕНКО Дар'я, КИРИКИЛИЦЯ Валентина Джерела синонімії в англомовній терміносистемі туризму	45
КОЛЬЦОВА Олена Методологія студіювання емоційної картини світу в англійській фразеології	47
КРОТОВ Іван, ТУР Оксана Функціональна параметризація термінів	50
КУПЧИК Анна, КУПЧИК Лариса Деякі шляхи розвитку фахової лексики терміносфери медицини у німецькій мові	52
ЛЕСИК Ірина, ПАСИК Людмила Лексична об'єктивація та дискурсивна профілізація концепту "KRIEG" на матеріалі німецької мови	56
ЛІТВІНЧУК Альона, ЛІТВІНЧУК Захар Лексичний блендинг як засіб мовної економії в англійській мові	59
ЛЯШЕНКО Лариса Еволюція світових мов у минулому та їх перспективи у майбутньому	61
МАСЛО Ірина, ІЛЬЧУК Марія Етимологічний аналіз будівельних омонімів в англійській та німецькій мовах: зіставний аспект	64
МИКИТИН Ірина Шляхи появи неологізмів у сучасній французькій мові	66
МОМОТЮК Валентина, КІНАЩУК Анастасія Етимологічний аналіз англійської терміносистеми будівництва	70
НАЗАРУК Анна, БОЙКО Ірина Стилістичний прийом повтору як продуцент мотивації (на матеріалі англомовних промов всесвітньовідомого мотиваційного коуча Ніка Вуйчича)	72
НОВОСАДЮК Андрій, КИСЕЛЮК Наталія Способи утворення фразеологізмів	74
ОЛІЙНИК Софія, ДЗЮБА Майя Семантика кольороназв «жовтий» і «синій» у поезії Любові Пшеничної	76
ПАСИК Людмила Вербалізація концепту PARTNER у німецькому Інтернет-дискурсі	80

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

ПАТРІАРХ Вікторія До проблеми співвідношення понять <i>СИМВОЛ</i> та <i>МЕТАФОРА</i>	82
ПІЦІЛЬ Дмитро, ЖУКОВСЬКА Вікторія Лінгвокультурний аналіз англійських фразеологічних одиниць із зоосемічним компонентом	84
ПОТАПЧУК Світлана, СТАРИК Антон Характеристика і функції етикетних висловлювань сучасної англійської мови	86
ПРОКОПЕНКО Анастасія, ЛОСІНСЬКА Анна Особливості перекладу реалій та власних назв (на матеріалі англійського роману «Код да Вінчі»)	88
САЛЮК Вікторія, БОНДАРЧУК Олена Семантика німецькомовних фразеологізмів з колоративним компонентом	90
САМЧУК Тетяна, КИСЕЛЮК Наталія Шляхи поповнення англійського словникового запасу	92
СМОКОВИЧ Богдан, КІНАЩУК Анастасія Синонімічний ряд лексем до слова «Amazing» в англійській мові	94
СОЛТИС Василь, БАСЮК Леся Переклад назв німецькомовних кінофільмів	96
СОПІЛЬНЯК Ольга, ЖУКОВСЬКА Вікторія Англійські фразеологічні одиниці на позначення рис характеру людини	98
СТЕПАНЮК Софія, КІНАЩУК Анастасія Англійська терміносистема програміста	101
СТЕРНІЧУК Віта Критерії впливу моделі фактичності на розмежування автодокументальних жанрів	103
ТИХА Лариса, ШУЛЬГА Ольга Англіцизми у назвах закладів Луцька	105
ТОВСТЯК Марія, БАСЮК Леся Функційні особливості військових термінів у сучасному німецькомовному Інтернет-дискурсі	107
ТОВСТЯК Марія, КРИСАНОВА Тетяна Семантичні особливості військової термінології у сучасному англійському інтернет-дискурсі	109
ТРУШКОВСЬКА Анжеліка, СЕМЕНЮК Тетяна Магічний реалізм у творі німецького письменника Вольфдтріха Шнурре «Похорон»	111
ФОКШЕЙ Софія, БОНДАРЧУК Олена Німецькомовні ідіоми з меронімічними компонентами на позначення частин тіла	113

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

ХОДЖАЄВА Олена Методологія студювання цінності «Здоров'я» в англійській фразеології	115
ЦИМБАЛ Інна, ТИМЧЕНКО Вероніка Les défis de la traduction des termes du sport automobile du Français en Ukrainien	118
ЦИРІЛЬ Антоніна, КІНАЩУК Анастасія Етимологічний аналіз короткого термінологічного словника юриста (на матеріалі англійської та української мов)	120
ШЕВЧЕНКО Тетяна, КРУТЬКО Тетяна Особливості відтворення порівнянь у перекладах віршів Лесі Українки	122
ШЕВЧУК Тетяна, МИЦЕВСЬКИЙ Дмитро Особливості перекладу англословної термінології родини букові	124
ШЕВЧУК Тетяна, ЯКУБЧИК Вікторія Особливості та походження англословної термінології лісового господарства при вивченні теми морфології модрини	126
ШЕХАВЦОВА Поліна, КОКНОВА Тетяна Лінгвокультурна специфіка концепту «vino»	128
ШИРА Анастасія, КІНАЩУК Анастасія Етимологічний аналіз «грошового» сленгу в англійській мові	130
ШКЛЯЄВА Ірина, КИСЕЛЮК Наталія Виховне значення англійських народних казок про тварин, «Тваринний епос»	132
ШУЛЬЖУК Наталія Мовні маркери конфліктної комунікативної взаємодії	135
ЩАВІЙ Дарина, БОНДАРЧУК Олена Німецькомовні фразеологізми із компонентами WEIß, SCHWARZ, GRAU	139
ЯРОЦЬКА Галина Лінгвістична конфліктологія: актуальні проблеми мовної та етнічної ідентифікації	142
DEMENCHUK Oleh Lexical Semantic Derivation Models Revisited	144
MASLO Iryna, BASALKA Sofia The origin of the word «EARTH»	146
MASLO Iryna, KRYSTOPCHUK Taras «HEALTH»: Etymology, Origin and Meaning	148
VALENTE Kostiantyn, KOMLYK Nataliia Language and Gender: Issues of Representation in Texts and Speech	149

**СЕКЦІЯ 2. МОВА – КУЛЬТУРА – КОМУНІКАЦІЯ:
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

БЕВЗ Юлія

Аксіологічна класифікація фразеологізмів з компонентом «Ірреальна істота» в англійській фразеології 152

БЕРЕЖНЯК Іванна, ПОТАПЧУК Світлана

Етикетні формули знайомства в англійській мові 155

БОРЕЙЧУК Юлія, ОЗАРЧУК Ірина

Англійська мова як основний засіб бізнес-комунікації 157

БУЦЬ Жанна, ОНІЩУК Софія

La verbalisation de l'hypothèse au niveau grammatical dans les revues de la vulgarisation scientifique 160

ВАСЕВИЧ Богдана, Мартинова Тетяна

Нейролінгвістичне програмування як метод комунікації 162

ГАВЛИТЮК Зоряна, ЗОЩУК Наталія

Види моделей визначення ефективності реклами 164

ГЛАДУНОВА Діана, КРУТЬКО Тетяна

Англійські фразеологічні одиниці з нумеральним компонентом 166

ГОМОЛА Анастасія, Осінчук Наталія

Сленг музикантів в англійській мові 168

ДЖЕРІХ Олена

Структурні особливості фразеологічних одиниць з компонентом LIFE 170

ДОРОЩУК Анна, МАРТИНОВА Тетяна

Мова як найвища цінність комунікації 173

ЗАДОРОЖНА Іванна, ЗОЩУК Наталія

Сучасні тенденції розвитку рекламного дискурсу 175

ЗОЩУК Наталія

Комунікативні стратегії і тактики в телевізійному дискурсі 177

КИСЕЛЮК Наталія

Номінація емоцій у сучасній англійській мові 179

КОБИЛЬНИК Анастасія, ЯЩИК Наталія

Вербалізація концепту FLÜCHTLINGE в австрійських засобах масової інформації 182

КОРСАК Костянтин, ЛЯШЕНКО Лариса

Життя, мови, культури, комунікації в умовах трьох сучасних меганоореволуцій 184

КРАВЧЕНКО Яна, ГАРБЕРА Ірина

Особливості сучасного аналізу тональності тексту та його практичне застосування 187

КРИВЧИК Вікторія, ЯКИМЧУК Мирослава

Особливості невербальних засобів під час ділового спілкування юриста 188

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

КУПРІКОВА Галина, ВЕРШИНІНА Ліана Атрибутивні словосполучення в текстах українських замовлянь	192
ЛУЦИК Анна, ОЗАРЧУК Ірина Вплив англіцизмів на формування лексики української молоді	194
МАРТИНОВА Тетяна Особливості перекладу фразеологічних одиниць у ЗМІ	196
НИКОЛЮК Тамара, НИКОЛЮК Роман Комп'ютерна лексика в українських ЗМІ	199
НИЧКО Оксана, П'ЯТНИЧКА Тетяна Риторико-мовленнєвий аспект професійно-зорієнтованого комунікування перекладача	201
ПОТАПЧУК Світлана Особливості фразеологізації прецедентних імен в англійській та українській мовах	203
СТУПНИЦЬКА Софія, МАРТИНОВА Тетяна Англіцизми в сучасній українській мові	205
СУЛЕЙМАНОВА Влада, ГАРБЕРА Ірина Дискурсивний аналіз англійськомовних комунікативних конфліктів (на матеріалі соцмережі Twitter)	207
ТРОЯН Анастасія Аналіз загроз, спричинених небажаним масовим текстовим розсиленням	209
ФОРМАНЮК Діана, ЯЩИК Наталія Лексика сучасної німецької реклами	212
ХИМИЧ Валентин, ЛЕВУН Галина Особливості вживання художніх засобів у ліричній творчості Адель	215
ШТУНДЕР Роман, ОСІПЧУК Наталія Сміх як спосіб комунікації: використання мемів та емоджі в сучасній англійській мові	217
ЯЩИК Наталія Німецькі прикметники як засоби мовної візуалізації потреб	220
DATSENKO Yelyzaveta, Iryna HARBERA Phraseological Markers of Conflict Communication (Based on the English Language)	222
MIALKOVSKA Liudmyla, HONTAR Viktoriia Psycholinguistics & Media Text	224
VOITENKO Iryna, HENELIUK Sophiia New Words and Modern Language Practice	226

**СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

АНТОНЧУК Олександр Українська мова (за професійним спрямуванням) у системі фахової підготовки вчителя музики	228
ГРОНА Наталія Мовно-культурний контент майбутнього фахівця	230
ДАНИЛЮК Оксана Інтерактивні технології навчання у сучасному ЗВО	232
КУПЧИК Лариса Зміст англomовної підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти	234
ЛІТВІНЧУК Альона До питання інтернаціоналізації українських університетів і популяризації англійської мови	237
МУШИРОВСЬКА Наталія Застосування комп'ютерних технологій у процесі опанування української мови студентами-нефілологами	239

**СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ, ПОРІВНЯЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ**

БАСЮК Леся, ШКВАРОК Марта Особливості використання мультимодальних матеріалів на уроках німецької мови	244
ГОЛУБЄВА Ірина Теоретичні концепти педагогічної підтримки лінгвістично обдарованих школярів США	245
ГОЛУБЄВА Ірина, БАЛАНОВИЧ Анна Визначення основних видів мотивації до лінгвістичної діяльності	248
ЗАБІЯКА Ірина Модернізація професійної освіти в Європі та тенденції її розвитку в Україні	249
МАСЛО Ірина Як дошкільнятам вивчити іноземну мову разом із батьками?	251
МАТВІЙЧУК Юлія, ШИКУН Алла Вивчення англійської мови в Іспанії	253
СЕМЕНЮК Іван, ШИКУН Алла Вивчення англійської мови в країнах Південної Америки	256
СИДОРЧУК Діана, ШИКУН Алла Вивчення англійської мови в країнах Прибалтики	258
СМОЛІНА Світлана Постать учителя у вітчизняному соціально-педагогічному просторі – постановка проблеми	260

OZARCHUK Iryna	262
Modern Trends in Educational Development	
РАКНУТ Antonii, SHYKUN Alla	
Revolutionizing the Learning of English in Lithuania: Modern Methods and Techniques	265
СЕКЦІЯ 5. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	
АЛИЄВА Альвіна, ФЕДЧУК Тетяна	
Розвиток національної самосвідомості на заняттях з англійської мови	268
БАСЮК Леся, КРУГЛІЙ Марія	
Використання відеоматеріалів на уроках німецької мови	270
БАСЮК Леся, КУЗНЕЦЬ Анна	
Приєм мозковий штурм на уроках німецької мови в старших класах	272
БАСЮК Леся, СУС Емма	
Розвиток емоційного інтелекту на уроках німецької мови	273
БЕРДА Аріна, ДЖАВА Надія	
Труднощі в написанні іншомовних текстів	275
БІКТИМІРОВА Юлія, ДМІТРЕНКО Наталія	
Впровадження концепції національно-патріотичного виховання на уроках англійської мови	277
БІЛЕЦЬКА Христина, ДЖАВА Надія	
Навчання лексики на уроках іноземної мови	279
БЛИЗНЮК Людмила	
Асоціативний метод навчання німецької мови в інклюзивному освітньому процесі	281
БЛИЗНЮК Людмила, ГЕСТЬ Анастасія	
Помилки і їх виправлення. Формування нової культури реагування на помилки в новій українській школі	283
БЛИЗНЮК Людмила, СТЕПАНЮК Анастасія	
Метод проєктів для формування пізнавальної активності учнів	285
ГНАТЮК Наталія, ЗАРІЧНА Олена	
Соціокультурна компетентність як необхідна складова загальної комунікативної культури людини ХХІ століття	288
ГОНЧАР Назар, БЛИЗНЮК Людмила	
Інструменти гейміфікації освітнього процесу	290
ГУБІНА Алла	
Дистанційне навчання іноземної мови у ЗВО	292
ДЕГТЯРЬОВА Євгенія	
GPT en classe de langue étrangère pour entraîner à la lecture	294
ДЖАВА Надія, ДЕМ'ЯНЧУК Ірина	
Schreibaufgaben und ihre Rolle beim Lernen der Fremdsprachen	297

ЗАДОРОЖНА Оксана, КІНАЩУК Анастасія Нативний метод вивчення іноземної мови	298
ЗАЧЕПА Ірина Освітні веб-ресурсів з німецької мови як засіб для самостійної роботи з розвитку навиків читання	301
ЗВОЛИНСЬКА Єлизавета, ПІСКУНОВ Олександр Використання JAZZ CHANTS як один із мотивувальних засобів планування і проведення нестандартних уроків іноземної мови	303
КРУТЬКО Тетяна Використання відеофрагментів у процесі навчання англійської мови	305
КУРГАНЮК Юлія, ДМІТРЕНКО Наталія Використання інтерактивних методів для формування «м'яких навичок» учнів старших класів на уроках іноземної мови	307
КУРНИЛОВИЧ Марина, ГУНДАРЄВА Валентина Робота з відеоматеріалами та їх роль у навчанні іноземних мов	310
ЛАВРИНІЮК Ілона, МАКСИМЧУК Тамара The Concept of “Blended Learning” in the Educational Process	312
ЛЕВОНІЮК Уляна, БАСЮК Леся Розвиток критичного мислення у старших класах	314
ЛЕВУН Галина Розвиток креативних здібностей студентів у процесі навчання іноземних мов у ЗВО	316
ЛЕДНЯК Ганна, ЯНГАЗОВА Катерина Використання пісень групи «RAMMSTEIN» на заняттях з німецької мови	318
ЛУК'ЯНЧУК Ангеліна, БАСЮК Леся Розвиток креативності на уроках німецької мови у 5 класі	321
ЛУК'ЯНЧУК Ангеліна, КРИСАНОВА Тетяна Способи розвитку креативності на уроках англійської мови в старших класах	322
ОРЕЛ Софія, БОНДАРЧУК Олена Використання невербальних засобів комунікації у соціальних мережах для вивчення німецької мови	324
ПОГОДІНА Марія Інтерактивні технології навчання іноземних мов у військових закладах вищої освіти	326
ПОТІШУК Вікторія, БОНДАРЧУК Олена Німецькомовні інфлуенсери у соціальній мережі інстаграм як джерело вивчення німецької мови	328
СКУРАТІВСЬКА Марина Handlungsorientierter Fremdsprachenunterricht	330
СЛЬОЗКО Євген, КІНАЩУК Анастасія Використання мобільних застосунків у вивченні іноземних мов	332

ТАРАСЮК Наталія, БУРДА Анна Вивчення англійської мови за допомогою пісень	334
ТАТАРЧЕНКО Інна, ПІСКУНОВ Олександр Виявлення та усунення граматичних помилок, зумовлених мовною інтерференцією, в усному мовленні учнів старших класів	337
ШИМАНСЬКА Віра Ted Talks як чинник формування професійної компетентності в усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів	339
SAVCHENKO Olga Profession-Oriented Quest as a Tool of Assessing the Level of Language Proficiency	341
SHEPTALOV Serhii, SHEVCHUK Anastasiia Learning Foreign Languages via Online Services	343
SHYKUN Alla Assignments in Task-Based Language Teaching	345
SHYKUN Alla The Significance of the Teacher's Instructions	347

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

БЕНЬКОВСЬКА Наталя Розвиток комунікативних навичок на заняттях англійської мови засобами інформаційно-комунікативних технологій	352
БЕЦЕНКО Тетяна Деякі зауваги до організації навчання з курсу «Історія української мови» для студентів-філологів	354
ГОЛОВЧУК Юлія, КІНАЩУК Анастасія Застосування штучного інтелекту у методиці викладання іноземних мов	355
ЖУРАВЕЛЬ Тетяна, ДМІТРЕНКО Наталя Суть поняття «Навчально-стратегічна компетентність»	358
КІРИК Тамара Про вплив виробничих трансформацій на термінологічні лінгвістичні зміни у вищій освіті	360
ЛЕМБЕРСЬКИЙ Олександр Необхідність реформування освітньої системи у сучасних умовах	362
МИРОШНІЧЕНКО Елеонора Інформаційно-технологічна підтримка професійної іншомовної підготовки майбутніх офіцерів	364
ОСЕЦЬКА Наталія Помилки при навчанні читання. Способи їх усунення	366
ОСЕЦЬКА Наталія, КАЗВАН Ірина Вплив читання іноземною мовою на розвиток комунікативно-професійної діяльності майбутнього фахівця	368

IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»

ТАДЕЄВА Марія, ЦВИК Вадим

Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх інженерів-електроенергетиків засобами проєктів 370

ШАПІЛОВА Катерина

Теоретико-методичні аспекти впровадження самостійної навчально-пізнавальної діяльності та науково-дослідної роботи студентів 373

Наукове видання

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

**IV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

Розміщуються статті в авторській редакції

Комп'ютерна верстка

І. М. Глуха

Технічний редактор

Галина Сімчук

*Видавець і виготовлювач
Національний університет
водного господарства та природокористування
вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028.*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції РВ № 31 від 26.04.2005 р.*